

Charles Dickens

**VIAȚA LUI
DAVID COPPERFIELD**

Vol. I

Personajele

RICHARD BABLEY, („Mister Dick“), un nebun inofensiv

MISTER BARKIS, harabagiu

MISTER CHLLIP, medic; un omuleț blajin

DAVID COPPERFIELD, eroul romanului

MISTER CREAKLE, un director de școală, incult și căinos

REVERENDUL HORACE CREWLER, pastor sărac în Devonshire

URIAH HEEP, copist în biroul lui *mister* Wickfield

MISTER JORAM, asociatul și ginerele lui *mister* Omer, antreprenorul de pompe funebre

MISTER JORKINS. Asociatul lui *mister* Spenlow

LATTIMMER, servitorul și omul de încredere al lui James Steerforth

JACK MALDON, un tânăr de nimic, lipsit de mijloace, leneș, obraznic, înfumurat

MISTER CHARLES MELL, profesor la școala lui *mister* Creakle

MISTER WILKINS MICAWBER, un domn elegant, grandilocvent, generos și nesocotit

MISTER. WILKINS MICAWBER Jr, feciorul cel mare al acestuia

MISTER MILLS, tatăl Juliei Mills

MISTER EDWARD MURDSTONE, tatăl vitreg al lui David Copperfield

MISTER OMER, negustor de manufactură, croitor, antreprenor de pompe funebre etc. la Yarmouth

DANIEL PEGGOTTY, un pescar cam din topor, dar bun la inimă

HAM PEGGOTTY, marangoz și pescar; nepotul lui Daniel Peggotty

MISTER QIUNION, administratorul depozitului firmei „Murdstone & Grinby“

MISTER FRANCIS SPENLOW, unul dintre membrii firmei „Spenlow & Jorkins“; tatăl Dorei Spenlow

JAMES STEERFORTH, un tânăr binecrescut și cu deosebit farmec personal, prieten din școală cu Copperfield

DR. STRONG, un domn bătrân și amabil, directorul unei școli din Canterbury

MISTER TIFFEY, un bătrân funcționar în birourile firmei „Spenlow & Jorkins“

THOMAS TRADDLES, coleg de școală și prieten cu David Copperfield

MISTER WICKFIELD, avocat la Canterbury

MISSIS CLARA COPPERFIELD, mama lui David Copperfield

MISSIS CREAKLE, o femeie de treabă bruftuluită de soțul ei

MISS CREAKLE, fiica precedentei

MRS. CREWLER, soția reverendului Horace Crewler

CAROLINE, *LOUISA*, *LUCY*, *MARGARET*, *SARAH* și *SOPHY CREWLER*, fiicele reverendului Horace Crewler

MRS. CRUPP, o femeie corpulentă, care închiriază camere mobilate

ROSA DARTLE, o doamnă care locuiește la *missis* Steerforth și îi ține companie

MICUȚA EMILY, o nepoată a lui *mister* Peggotty adoptată de acesta
MARTHA ENDELL, o femeie rău famată
MRS. GUMMIDGE, văduva unui pescar, fost tovarăș al lui Daniel Peggotty
MRS. HEEP, văduvă: mama lui Uriah Heep
MRS. MARKLEHAM, mama Anniei Strong
MRS. EMMA MICAWBER, soția lui Wilkins Micawber
MISS EMMA MICAWBER, fiica ei
MISS JULIA MILLS, prietena cea mai apropiată a Dorei Spenlow
MISS MOWCHER, coafeză cu clientelă distinsă
MISS JANE MURDSTONE, sora lui Edward Murdstone
MINNIE OMER, fiica lui *mister* Omer; frumoasă și cumsecade
CLARA PEGGOTTY, femeie la toate în casa Clarei Copperfield; dădaca și prietena lui David
MISS CLARISSA SPENLOW, cea mai în vârstă dintre cele două surori nemăritate ale lui *mister* Spenlow
MISS LAVINIA SPENLOW, sora Clarisei Spenlow
MISS DORA SPENLOW, unicul copil al lui *mister* Spenlow; o fată timidă, sensibilă, naivă și drăgălașă, mai târziu „soția-copiliță“ a lui David Copperfield
MRS. STEERFORTH, mama lui James Steerforth
MRS. ANNIE STRONG, soția doctorului Strong
MISS BETSEY TROTWOOD, o doamnă austeră, dar inimoasă; mătușa mare a lui David Copperfield
AGNES WICKFIELD, fiica și menajera lui *mister* Wickfield.

CAPITOLUL I

DESCHID OCHII

Este menirea paginilor de față s-arate dacă până la urmă eroul propriei mele vieți voi fi eu sau dacă altcuiva îi va reveni acest rol. Ca s-o iau cu povestirea chiar de la început, voi consemna că (precum mi s-a spus, și cred) am venit pe lume într-o vineri la miezul nopții. S-a băgat atunci de seamă că am scos primul țipăt chiar în clipa când pendula a pornit să sune.

Dădaca mea și anumite femei mai înțelepte de prin vecini, care mi-au arătat o grijă deosebită cu câteva luni înainte de a fi fost cu puțință să facem cunoștință, ținând seama de ziua și ceasul nașterii, au dat de știre că eram ursit să fiu nefericit în viață și, în al doilea rând, au vestit că-mi era scris să văd stafii și năluci, căci asta socoteau dănsese, era soarta nefericiților prunci – fete sau băieți – veniți pe lume vinerea după miezul nopții.

Despre prevestirea dintâi nu e nevoie să spun niciun cuvânt aici, pentru că nimic nu poate arăta mai bine decât propria-mi poveste dacă ea s-a adevărit sau nu. În ce privește cea de a doua, voi spune doar că, de nu s-o fi împlinit cumva în frageda-mi copilărie, încă nu s-a săvârșit până în ziua de azi. Nu mă plâng însă defel c-am fost lipsit de acest dar; și dacă în clipa de față de el se bucură altcineva, îi doresc din toată inima să-l păstreze.

M-am născut cu căiță, care, prin anunțuri la gazetă, a fost oferită spre vânzare la prețul convenabil de cincisprezece guinee. Dar nu știu dacă pe vremea aceea oamenii care călătoreau pe mare nu prea aveau bani sau dacă, nemaifiind superstițioși, preferau colacii de salvare; ceea ce știu e că nu s-a grăbit decât un singur amator, un avocat care juca la bursă și care a oferit două lire bani peșin, iar restul în vin de Xeres refuzând să plătească mai mult pentru chezașia că nu se va îneca. Așadar, anunțul a

fost retras, reprezentând o cheltuială zadarnică, fiindcă pe acea vreme sârmana mea mamă avea și ea vin de Xeres din belșug, iar zece ani mai târziu căița a fost pusă la loterie undeva pe meleagurile noastre, vânzându-se cincizeci de bilete a câte o jumătate de coroană fiecare, câștigătorul urmând să plătească cinci șilingi pe deasupra. Am fost de față și-mi amintesc că m-am simțit tulburat și stânjenit văzând cum se înștrăina astfel o parte din făptura mea. Căița a fost câștigată, țin minte, de o bătrână, cu un coșuleț pe braț, care abia s-a îndurat să scoată cei cinci șilingi, în monede de câte o jumătate de *penny*, și până la urmă a dat cu doi *pence* și jumătate mai puțin, ceea ce zadarnic s-au străduit să-i dovedească, făcând cu ea socoteli nesfârșite.

Faptul că bătrâna nu s-a înecat și că și-a dat liniștită obștescul sfârșit în patul ei, la vârsta de 92 de ani, este neîndoios, și oamenii din partea locului nu-l vor da uitării multă vreme. După câte am aflat, s-a mândrit până și pe patul morții că nici o singură dată în viața, ei n-a trecut vreo apă altfel decât peste un pod și că până la capătul zilelor ei, ori de câte ori își sorbea ceaiul, pentru care avea o mare slăbiciune, se arăta foarte indignată împotriva marinarilor și a celorlalți oameni care n-aveau nimic sfânt și băteau mările lumii. Zadarnic i-ai fi spus că această mult hulită indeletnicie aducea și unele foloase, printre care se număra poate și ceaiul. Răspundea totdeauna, repetând apăsător, cu neclintită încredere în temeinicia argumentului ei: „Nu, nici să n-aud de oamenii care bat drumurile și mările!“

Și acum, ca să nu mai bat și eu câmpii, mă întorc să vă spun cum am venit pe lume.

M-am născut la Blunderstone, în comitatul Suffolk, sau „cam pe acolo“, cum se spune în Scoția. Sunt un copil postum. Ochii părintelui meu s-au închis asupra luminii acestei lumi cu șase luni înainte ca ai mei să se deschidă asupra ei. Chiar și acum mi se pare ciudat când mă gândesc că n-a apucat să mă vadă niciodată; și mai ciudate îmi par amintirile nedeslușite din prima copilărie, legate de lespedeza albă de pe mormântul lui din curtea bisericii, și jalea ce mă cuprindea când vedeam că zăcea acolo singur, în noaptea adâncă, în timp ce salonașul nostru era încălzit și luminat de focul din cămin și de flacăra, lumânărilor, și că ușile casei noastre încuiate și zăvorite – ceea ce mi se părea uneori o adevărată cruzime – nu-i dădeau voie să intre la adăpost.

Persoana cea mai însemnată din familia noastră, despre care voi avea prilejul să povestesc, era o mătușă a tatii, care, prin urmare „mi-era și mie mătușă. Miss Trotwood – sau *miss Betsey*, cum obișnuia să-i spună biata mamă când, izbutind să-și înfrângă spaima pe care i-o stârnea acest personaj înfricoșător, se-ncumeta să-i pomenească numele (ceea ce rar se întâmpla) – fusese măritată, cu un bărbat mai tânăr decât ea, foarte chipeș, dar, vorba ceea, „pomul se cunoaște după roade și omul după fapte“, căci lumea îl bănuia că o bătuse pe *miss Betsey* și că odată, când se iscase între ei o gâlceavă pentru niscaiva merinde, se repezise la ea, hotărât s-o azvârle pe fereastră de la catul al doilea. Aceste dovezi neîndoielnice ale nepotrivirii lor de caracter o îndemnaseră pe *miss Betsey* să-i dea răvaș de drum și să ajungă la o despărțire prin bună învoială. Dumnezeu plecase în Indii cu ce bani avea, și acolo, potrivit unor zvonuri fără temei, care se lățiseră în familia noastră, fusese văzut călare pe un elefant. Împreună cu un babuin: dar eu cred mai degrabă că trebuie să fi fost vreun *babu* sau o *begum*. Oricum, nu trecură nici zece ani și sosiră vești că s-ar fi prăpădit. Ce-a simțit mătușa când a aflat, nimeni nu știe, căci, îndată după despărțire, și-a reluat numele de fată, și-a cumpărat o căsuță într-un cătun îndepărtat, lângă țărmul mării, și s-a statornicit acolo, locuind cu o singură slujnică, trăind, pare-se, de atunci înainte retrasă în cea mai neînduplecată izolare.

Tata fusese, cred, cândva, una dintre slăbiciunile ei; căsătoria lui o jignise însă crunt, pentru simplul motiv că maică-mea era „o păpușă de ceară“. *Miss Betsey* n-o văzuse niciodată pe mama, știa doar că nu împlinise nici 20 de ani, și asta îi era de

ajuns. Tata și *miss* Betsey nu s-au mai văzut niciodată. Când s-a însurat, era de două ori mai în vârstă decât mama și nu tocmai sănătos. Precum am mai spus, s-a prăpădit după un an și cu șase luni înainte de venirea mea pe lume.

Așa stăteau lucrurile în după-amiaza acelei vineri memorabile și, fie-mi iertat să spun, bogate în întâmplări de seamă. Nu pot pretinde că aș fi știut atunci care era situația, nici că despre cele ce au urmat mi-ar fi rămas amintiri întemeiate pe mărturia propriilor mele simțuri.

Mama se simțea rău și ședea tare abătută lângă cămin, privind focul printre lacrimi, gândindu-se cu deznădejde la viitorul ei și al micuțului necunoscut fără tată, care se gătea să vină într-o lume ce nu se sinchisea câtuși de puțin de sosirea lui, unde nu-l așteptau decât câteva pachete de ace de siguranță într-un sertar din odaia de sus; mama, precum spuneam, ședea lângă focul din cămin în după-amiaza aceea senină de martie, în timp ce afară șuiera vântul, și era speriată și mâhnită, îndoindu-se că va scăpa cu viață din încercarea ce-o aștepta, când, deodată, îndreptându-și privirea către fereastra din față, a văzut în timp ce-și ștergea lacrimile, o doamnă necunoscută care trecea prin grădină.

Când s-a uitat a doua oară a avut o presimțire puternică cum că doamna aceea era *miss* Betsey. Peste zaplazul grădinii asfințitul își revărsa strălucirea asupra necunoscutei, care se îndrepta spre ușă pășind bățos și cu un aer înțepat ce nu putea fi decât al ei. Când a ajuns în dreptul casei s-a vădit o dată mai mult că era chiar ea. Tata spusese adesea că rareori mătușa se purta ca toată lumea; și de astă dată, în loc să sune, s-a apropiat de fereastra prin care mama o văzuse venind și s-a uitat înăuntru, apăsându-și atât de tare vârful nasului de geam, încât, cum povestea biata mama, i s-a turtit și într-o clipită s-a făcut alb de tot.

Mamei i-a pricinuit o asemenea sperietură, încât sunt sigur că venirea mea pe lume într-o vineri i-o datorez mătușei Betsey.

Tulburată, mama s-a ridicat de pe fotoliu și s-a furișat în spatele lui, în colț. *Miss* Betsey a cercetat încet și cu luare-aminte odaia de la un capăt la celălalt, rotindu-și ochii așa cum își rotesc capul harapii la pendulele nemțești – până ce, în cele din urmă, a zărit-o pe mama. Atuncea s-a încruntat și ca una ce era deprinsă să poruncească, i-a făcut semn să-i deschidă ușa. Mama s-a dus.

— *Missis* David Copperfield, *mi se pare*, a spus *miss* Betsey. Intonația se datora pesemne hainelor de doliu pe care le purta mama și stării în carele afla.

— Da, a rostit mama cu voce stinsă.

— *Miss* Trotwood, s-a prezentat vizitatoarea. Vreau să cred c-ați auzit de mine!

Mama i-a răspuns că a avut această plăcere. Dar cu părere de rău, și-a dat seama că adevărul i se citea pe față: plăcerea nu fusese din cale-afară de mare.

— Acum ai prilejul s-o și vezi! a spus *miss* Betsey.

Mama a dat din cap și a poftit-o să intre.

Au intrat în odaia din care tocmai ieșise mama, pentru că în salonul aflat de cealaltă parte a coridorului nu se făcea focul – nu se mai făcuse focul de la înmormântarea tatii; s-au așezat amândouă, și văzând că *miss* Betsey nu scotea niciun cuvânt, mama, după ce s-a străduit zadarnic să se stăpânească, a izbucnit în plâns.

— Oh, stai, stai! a strigat *miss* Betsey. Nu plânge! Lasă, lasă!

Mama nu a fost în stare să se potolească și a plâns mai departe, până și-a ușurat inima.

— Ia scoate-ți scufița, fetițo, ca să te văd mai bine, a poftit-o *miss* Betsey.

Chiar dacă ar fi vrut, mama era prea înspăimântată pentru a se împotrivi acestei cereri ciudate. Așadar, s-a supus, dar mâinile îi tremurau atât de tare, încât părul, care era bogat și frumos, i s-a desfăcut și i-a căzut pe față.

Fără îndoială, mama arăta foarte tânără, chiar pentru vârsta ei; ca și cum s-ar fi simțit vinovată, a privit în pământ, sărmana, și a spus printre suspine, că este într-

adevăr prea tânără nu numai pentru a rămâne văduvă, ci și pentru a fi mamă, de va avea zile. În scurta pauză ce a urmat, mamei i s-a părut că *miss Betsey* îi mângâia părul cu o mână prietenoasă; dar când și-a ridicat privirea, însuflețită de o nădejde sfioasă, a văzut-o cum ședea cu fusta sumeasă, cu mâinile împreunate pe genunchi și cu picioarele sprijinite de galeria căminului și se uita încruntată la foc.

— Pentru numele lui Dumnezeu, a izbucnit pe neașteptate *miss Betsey*, de unde ați mai scos și numele ăsta de „Crângu-Ciorilor“?

— Vorbiți de casa noastră, *ma'am*? a întrebat mama.

— De ce „Crângu-Ciorilor“? Dacă măcar unul dintre voi ar fi avut cât de cât simț practic, i-ați fi dat mai degrabă numele de „Țarcu Mieilor“.

— Numele i-a fost dat de *mister Copperfield*, a răspuns mama. Când a cumpărat casa, era încântat, căci credea că se găsec ciori prin preajmă.

În clipa aceea, vântul de seară a răbufnit atât de tare printre cei câțiva ulmi înalți și bătrâni din fundul grădinii, încât nici mama, nici *miss Betsey* nu s-au putut opri să privească într-acolo. În vreme ce ulmii – ca niște uriași care, câteva clipe după ce și-au șoptit la ureche o taină, încep să se frământa și să gesticuleze, ca și cum noutățile grozave pe care le aflaseră le-ar fi tulburat liniștea – se plecau unii către alții, au zărit aninate pe crengile lor de sus câteva cuiburi de ciori, care se legănau, părăsite asemenea unor epave pe o mare răscolită de furtună.

— Unde sunt păsările? a întrebat *miss Betsey*.

— Cine? a întrebat mama, care se gândea la altceva.

— Ciorile! Ce s-a întâmplat cu ele? a stăruit ea.

— De când locuim aci, n-am văzut niciuna, a spus mama. Credeam, adică *mister Copperfield* credea... c-ar fi cărduri întregi. Dar sunt cuiburi vechi și de mult părăsite.

— Zi David Copperfield și pace! a exclamat mătușa. David Copperfield, așa cum l-am știut! A dat casei numele de „Crângu-ciorilor“, deși nu se află nicio cioară primprejur, și și-a închipuit că trebuie să fie numai pentru că văzuse niște cuiburi.

— *Mister Copperfield* a murit, a rostit mama, și dacă îndrăzniți să-l vorbiți de rău în fața mea...

Biata mama, scumpa de ea, presupun că s-a gândit o clipă să se năpustească asupra mătușii și s-o lovească, deși aceasta ar fi putut s-o doboare cu o mână, chiar dacă mama s-ar fi simțit mult mai bine decât se simțea în seara aceea. Dar până a izbutit să se ridice de pe scaun, i-a trecut și s-a așezat la loc resemnată și a leșinat.

Când și-a venit în fire – fie singură, fie cu ajutorul lui *miss Betsey* – a văzut-o stând lângă fereastră. Soarele scăpătate, și se lăsa întunericul; abia se vedeau una pe alta, și asta mai mult datorită focului ce ardea în cămin.

— Ei? a iscodit-o *miss Betsey*, întorcându-se la fotoliul ei, de parcă nu s-ar fi apropiat de fereastră decât pentru ca să-și arunce ochii asupra priveliștii. Pe când aștepți...

— Tremur toată, a bolborosit mama. Nu știu ce o fi! Am să mor, sunt sigură!

— Nu, nu, nu! a incredințat-o *miss Betsey*. Ia un ceai!

— Ah, Doamne, Doamne, credeți c-o să-mi ajute? a scâncit mama, pierdută.

— Sigur că o să-ți ajute! a îmbărbătat-o *miss Betsey*. Totul nu-i decât închipuire. Cum se numește fata?

— Încă nu pot ști, dacă o să fie fată, i-a răspuns mama cu candoare.

— Binecuvântat fie copilul! a exclamat *miss Betsey*, citind, fără să-și dea seama, cel de al doilea verset brodat pe perinița de ace aflată în sertarul din odaia de sus, aplicându-l însă mamei în loc să mi-l aplice mie. Altceva voiam să spun. Te întrebam cum o cheamă pe fata în casă.

— Peggotty! a zis mama.

— Peggotty! a repetat *miss Betsey*, oarecum indignată. Vrei să spui, fetițo, că într-o biserică creștinească cineva a putut fi botezat cu numele de Peggotty?

— E numele ei de familie, o lămuri mama. Cu glas stins. *Mister Copperfield* îi

spunea așa, pentru că avea același nume de botez ca mine.

— Peggotty! a strigat *miss Betsey*, deschizând ușa. Niște ceai! Stăpâna dumitale nu se simte prea bine. Nu te mocăi!

După ce a dat fără nicio șovăire această poruncă, de parcă dintotdeauna ar fi avut o netăgăduită autoritate în casa aceasta, și după ce s-a mai uitat o clipă, ca s-o vadă pe Peggotty, care, mirată la auzul unei voci străine, ieșise pe coridor cu o lumânare în mână, *miss Betsey* a închis ușa și s-a așezat la loc, ca mai înainte, cu picioarele pe galeria căminului, cu rochia sumeasă și cu mâinile împreunate pe genunchi.

— Spuneai că te-

aștepti să fie fată, a început *miss Betsey*. Eu nu am nicio îndoială c-o să fie fată. Am o presimțire c-are să fie fată! Acum, copila mea, de îndată ce se va naște fetița...

— Sau. Poate, băiatul. S-a încumetat să adauge mama.

— Ți-am spus că am o presimțire c-are să fie fată! a repezit-o *miss Betsey*. Să nu mă contrazici! De îndată ce s-o naște fetița, vreau să-i fiu prietenă. Am de gând să-i fiu nașă și am să te rog să-i dai numele de Betsey Trotwood Copperfield. Nu se cade ca în viața *acestei* Betsey Trotwood să se săvârșească greșeli de pe urma cărora să aibă de suferit! Nimeni să nu se joace cu sentimentele *ei*! Trebuie să fie crescută cu grijă și ferită, ca nu cumva să acorde încredere nesocotită unor oameni nevrednici de ea! Ca să nu se întâmple ceva, am să veghez chiar *eu*!

După fiecare din aceste sentințe, *miss Betsey* clătina din cap, ca și cum greșelile ei de odinioară ar fi continuat s-o macine și numai anevoie s-ar fi stăpânit să nu le amintească pe larg. Cel puțin așa bănuia mama, în timp ce o privea luminată de licăririle slabe ale focului; era însă prea înspăimântată de *miss Betsey*, prea se simțea rău și prea era tulburată și abătută pentru a desluși limpede lucrurile, sau pentru a ști ce să spună.

După câteva clipe de tăcere, în care mișcările capului încetară treptat, *miss Betsey* a întrebat:

— David s-a purtat frumos cu tine, fetițo? Ați trăit bine împreună?

— Am fost foarte fericiți, a răspuns mama. *Mister Copperfield* a fost cât se poate de bun cu mine!

— Nu cumva te-a cam răsfățat? a mârâit *miss Betsey*.

— Da, m-a cam răsfățat, cred, fiindcă mă aflam singură și fără niciun sprijin în lumea asta rea, a încuviințat din nou mama, plângând cu hohote.

— Bine! Nu mai boci! i-a zis *miss Betsey*. Nu erați o pereche potrivită, fetițo... dar există oare doi oameni pe lume care să se potrivească? De aceea chiar te și întreb. Erai orfană, nu-i așa?

— Da.

— Și erai guvernantă?

— Eram guvernantă într-o familie pe care *mister Copperfield* o frecventa. *Mister Copperfield* a fost cât se poate de binevoitor, interesându-se în chip deosebit de mine și purtându-se foarte atent și, în cele din urmă, mi-a cerut mâna. I-am acordat-o. Și așa ne-am căsătorit, a răspuns deschis mama.

— Așa! Sărăcuța... a murmurat *miss Betsey*, căzând pe gânduri, dar tot privind încruntată focul. Te pricepi la ceva?

— Vă rog să mă iertați, *ma'am*, la ce anume? a bolborosit mama.

— La gospodărie, de pildă.

— Destul de puțin, din păcate, a mărturisit mama: Nu atât cât aș fi vrut. Dar *mister Copperfield* mă mai învăța...

— Parcă el era mai breaz! a comentat, în treacăt, *miss Betsey*.

— Eram foarte dornică să învăț, iar el își dădea mare osteneală, și cred c-aș fi prins ceva dacă nu s-ar fi abătut asupra mea această năpastă îngrozitoare a morții lui... Și, încând-o plânsul, biata mamă n-a mai fost în stare să urmeze.

— Bine, bine... mormăi *miss Betsey*.

— Țineam socotelile casei, și seară de seară le verificam cu *mister* Copperfield, a adăugat mama printre lacrimi, după care a amuțit, cuprinsă de un nou val de deznădejde.

— Bine, bine! a repetat *miss* Betsey. Dar nu mai plânge!

— Și niciodată nu ne-am certat în privința asta, afară doar că *mister* Copperfield găsea că „treiurile“ mele *prea* semănau a „cinciuri“ sau că scriam „șaptele“ și „nouăle“ cu înflorituri în coadă... și iar a izbucnit în lacrimi, și iar n-a mai fost în stare să urmeze.

— Ai să cazi la pat, i-a zis *miss* Betsey și știi bine că asta n-o să fie bine pentru dumneata, nici pentru viitoarea mea fină. Hai, stăpânește-te!

Argumentul ei a potolit-o întrucâtva pe mama, deși hotărâtor a fost, pare-mi-se, faptul că se simțea tot mai rău. A urmat o pauză, punctată doar de cuvintele mătușii Betsey, care, cu picioarele pe galeria căminului, exclama ici-colo: „Hm!“

— După câte știi, David și-a constituit o rentă, a spus ea după un timp. Ți-a lăsat ceva?

— *Mister* Copperfield, i-a răspuns mama bolborosind, bun și prevăzător cum era, a avut grijă și a stipulat că în caz de deces o parte din rentă îmi va reveni mic.

— Cât! a întrebat *miss* Betsey.

— O sută cinci lire pe an, a lămurit-o mama.

— Nu-i chiar atât de rău, și-a dat cu părerea mătușa.

Cuvinte mai potrivite împrejurării nici nu s-ar fi putut găsi. Mama se simțea atât de rău, încât atunci când Peggotty a intrat cu ceaiurile și lumânările, a băgat îndată de seamă cât era de suferindă, ceea ce ar fi putut observa și *miss* Betsey, dacă ar fi fost mai multă lumină – și a dus-o degrabă sus în odaia ei; apoi, fără nicio întârziere, l-a trimis pe Ham Peggotty, nepotul ei – pe care de câteva zile îl ținea în casă, fără știrea mamei, ca să aibă pe cineva la îndemână, în caz de nevoie – să cheme doctorul și infirmiera.

Sosind unul după altul, la câteva minute distanță, aceste două ajutoare au fost foarte mirate când au dat ochii cu o foarte impozantă doamnă necunoscută, care stătea lângă foc, cu boneta agățată de brațul stâng, și-și înfunda urechile cu vată. Peggotty nu o cunoștea, iar mama n-apucase să-i spună nimic, așa că prezența ei acolo constituia o enigmă, iar faptul că avea în buzunar un adevărat depozit de vată, pe care și-o îndesa în urechi, nu știrbea cătuși de puțin aerul ei solemn.

După ce s-a dus sus, doctorul a coborât și, presupun eu încredințat fiind că va fi nevoit să petreacă mai multe ceasuri alături de această doamnă necunoscută, s-a străduit să se arate politicos și comunicativ. Era cel mai cuviincios bărbat din lume, omul cel mai blând cu putință. Se dădea mereu la o parte, ca să ocupe cât, mai puțin loc. Pasul îi era la fel de ușor sau poate chiar și mai ușor decât acela al Stafiei din *Hamlet*. Capul îl ținea puțin aplecat, pe de o parte, fiindcă era modest și se subaprecia, pe de altă parte, fiindcă dorea să-și câștige simpatia tuturor. A spune despre el că nu știa să arunce o vorbă urâtă nici măcar unui câine, ar fi mult prea puțin. Nici chiar unui câine turbat n-ar fi fost în stare să-i arunce o vorbă de ocară. I-ar fi spus poate binișor un asemenea cuvânt sau poate numai o jumătate sau o frântură de cuvânt, căci vorba îi era tot atât de molcomă ca și pasul; pentru nimic în lume, însă, nu s-ar fi purtat urât cu el și nu l-ar fi repezit.

Mister Chillip i-a aruncat o privire sfioasă mătușii.

Ținându-și capul plecat într-o parte și salutând-o, i-a spus, ducându-și mâna la urechea stângă, făcând aluzie la vată:

— Aveți vreo iritație locală, *ma'am*?

— Poftim? S-a rățoit mătușa, scoțându-și vata din ureche cum ai scoate un dop.

Mister Chillip s-a speriat într-atât de felul în care-l repezise, încât – după cum i-a povestit mai târziu mamei – a fost cât pe-acți să-și piardă prezența de spirit. A repetat cu blândețe întrebarea:

— Aveți vreo iritație locală, *ma'am*?

— Mofturi! i-a retezat vorba mătușa, și, dintr-o singură mișcare și-a astupat la loc urechea.

Până ce a fost chemat din nou sus, lui *mister Chillip* nu i-a mai rămas altceva de făcut decât să stea la locul lui și s-o privească sfios cum ședea și se uita în foc. După vreun sfert de ceas s-a înapoiat.

— Ei? l-a iscodit mătușa, scoțându-și vata din urechea care era mai aproape de el.

— Ce să vă spun, *ma'am*, i-a răspuns *mister Chillip*. Merge, *ma'am*, merge binișor.

— Phii! a exclamat mătușa, apăsând pe nota disprețuitoare a acestei interjecții și astupându-si din nou urechea.

Da... da... după cum i-a mărturisit mamei chiar dânsul, pe *mister Chillip* mai-mai să-l cuprindă indignarea; firește, în înțelesul profesional al cuvântului. În ciuda indignării, a rămas totuși nemișcat, și până l-au chemat din nou s-o vadă pe mama, vreme de aproape două ceasuri, s-a uitat la miss Betsey cum ședea și privea în foc. Apoi, după un răstimp oarecare, s-a întors la locul lui.

— Ei? l-a iscodit mătușa, scoțându-și din nou vata.

— Cum vă spuneam, *ma'am*, răspunse *mister Chillip*. Merge, *ma'am*, merge binișor.

— Hait! a bombănit mătușa.

Și a mârâit atât de urât, încât *mister Chillip* n-a mai putut răbda. Mârâise la el dinadins, ca să-l scoată din sărite, a povestit el mai târziu. A găsit deci cu cale să se așeze, în curent și în beznă, pe o treaptă a scării, și să aștepte acolo până ce îl vor chema din nou.

Ham Peggotty, care învăța pe atunci la școala națională și știa catehismul ca un balaur, ceea ce făcea ca mărturiile lui să fie vrednice de crezare „a povestit a doua zi că, vârându-și capul pe ușă, cam un ceas mai târziu, a fost strigat de *miss Betsey*, care se plimba ca turbată prin salonaș și care s-a năpustit asupra-i, prinzându-l mai înainte ca să poată scăpa cu fuga. A mai istorisit că, din când în când, se auzeau zgomote de voci și de pași pe care vata din urechile doamnei nu izbutea să le înăbușe, căci socotea că-l înșfăcase tocmai ca să aibă asupra cui să-și verse prisosul de nervi în clipele când zgomotele deveneau din cale afară de puternice. Că, ținându-l de guler, îl silise să umble în sus și în jos prin odaie (ca și cum ar fi luat prea mult opiu), și când zgomotele se auzeau mai tare, îl scutura, îl ciufulea, îi astupa urechile, de parcă ar fi fost ale ei, și pe deasupra l-a îmbrâncit și l-a bruftuluit în fel și chip. A doua zi aceste mărturisiri au fost întărite de mătușa băiatului, care îl văzuse pe la 12 și jumătate noaptea, îndată după ce fusese eliberat, și care afirma că în clipa aceea Ham era tot atât de stacojiu ca și mine.

Blândul *mister Chillip* nu era în stare să poarte pică nimănui, și cu atât mai puțin în împrejurări ca acelea. Cum a isprăvit treaba, s-a furișat în salonaș și, mai smerit ca oricând, i-a spus mătușii:

— Sunt fericit, *ma'am*, că vă pot prezenta felicitările mele!

— Cu ce ocazie? s-a răstit mătușa.

Din nou *mister Chillip* a rămas buimăcit de purtarea peste măsură de aspră a mătușii mele; de aceea, ca s-o îmlânzească, i-a făcut o mică plecăciune și a schițat un surâs sfielnic.

— Doamne, miluiește-l, nu înțeleg ce l-a pălit pe omul ăsta! a izbucnit mătușa nerăbdătoare. Oare o fi mut?

— Liniștiți-vă, scumpă doamnă, a rugat-o *mister Chillip* cu glas mai blând ca niciodată. Nu mai aveți de ce să vă temeți. Liniștiți-vă!

Faptul că mătușa nu s-a apucat să-l scuture ca să scoată mai repede de la el ce voia să afle este socotit de unii o adevărată minune. S-a mărginit doar să-l privească clătînând din cap, dar în așa fel încât bietul om și-a pierdut firea.

— Da, *ma'am*, a reluat *mister Chillip*, îndată ce a mai prins puțin curaj, sunt fericit să vă pot prezenta felicitările mele. Totul s-a isprăvit, *ma'am*, și s-a isprăvit cu bine.

Vreme de cinci minute, cât i-a trebuit lui *mister* Chillip ca să rostească acest discurs, mătușa mea l-a cercetat cu luare-aminte.

— Cum se simte ea? l-a întrebat mătușa, încrucișându-și brațele, cu boneta atârnată de mâna stângă.

— Sper, *ma'am*, că în curând se va simți foarte bine, a răspuns *mister* Chillip. Atât de bine cât se poate simți o mamă tânără în asemenea împrejurări nefericite. Puteți merge s-o vedeți, *ma'am*. O să-i facă plăcere.

— Și ea? Ea cum se simte? a stăruit mătușa.

Mister Chillip a lăsat capul mai jos spre umăr și, blajin ca o păsărică, a privit-o lung pe mătușa mea.

— Fetița, a zis mătușa mea. Cum se simte fetița?

— *M'am* a răspuns *mister* Chillip, credeam c-ați aflat. E băiat!

Mătușa n-a mai suflat niciun cuvânt, și, apucând boneta cum ai apuca o praștie, a dat să i-o arunce în obraz lui *mister* Chillip; apoi s-a răzgândit, și-a pus-o strâmb pe cap, a ieșit și nu s-a mai întors niciodată. S-a făcut nevăzută, ca o zână supărată sau ca una dintre acele făpturi suprafirești pe care, potrivit superstițiilor populare, mi-era hărăzit să le văd; și de atunci nu s-a mai întors niciodată.

Ba nu. Eu zăceam în coșulețul meu, iar mama pe patul ei; Betsey Trotwood Copperfield a rămas însă pentru totdeauna în lumea viselor și a umbrelor, în ținutul acela tainic din care abia venisem; și lumina ce intra pe fereastra odăii noastre strălucea asupra pământescului hotar pe care-l trec toți călătorii și asupra movilei ridicate peste cenușa și țărâna aceluia fără de care niciodată n-aș fi prins viață.

CAPITOLUL II

PRIVESC

Când privesc înapoi către spațiile albe ale copilăriei, colo dintâi chipuri care mi se înfiripă deslușit în minte sunt mama, cu părul ei frumos și silueta-i tinerească, și Peggotty, care n-avea deloc siluetă, dar avea ochi atât de negri, încât îi întunecau parcă tot restul feței, și obraji și brațe atât de roșii și de durdulii, încât mă miram de ce, în loc să ciugulească mere, păsărelele nu veneau s-o ciugulească pe ea.

Parcă mi le amintesc pe amândouă, la oarecare depărtare una de alta, micșorate în ochii mei, pentru că se aplecau sau îngenuncheau pe podea, în vreme ce, împleticindu-mă, eu mergeam de la una la alta. Mi-e prezentă și astăzi o senzație pe care nu sunt în stare s-o desprind din amintire, senzația pricinuită de contactul cu degetul arătător pe care Peggotty obișnuia să mi-l întindă și faptul că era asprit de cusut, ca o mică răzătoare de nuci.

Se prea poate ca acestea să nu fie decât închipuiri, deși cred că amintirile noastre pot pătrunde mult mai adânc în vârsta copilăriei decât bănuiesc mulți dintre noi; de asemenea cred că la foarte mulți copii de vârstă fragedă puterea de observație este uimitor de precisă și ascuțită. Socot că despre oamenii vârstnici care au un spirit de observație deosebit s-ar putea spune mai degrabă că nu și l-au pierdut decât că l-au dobândit; mai mult chiar, după cum îndeobște am băgat de seamă, acești oameni păstrează o anumită prospețime și blândețe și capacitatea de a se bucura de viață, care sunt și ele daruri păstrate de ei din zestrea copilăriei.

Pentru că am prins să vă spun toate acestea, m-aș putea teme că iar am pornit „să bat câmpii”, dar trebuie să arăt că toate aceste concluzii se întemeiază în bună parte pe propria-mi experiență; și dacă din cuprinsul povestirii de față va reieși că am fost un copil înzestrat cu spirit de observație sau că, ajuns la bărbăție, păstrez proaspete amintirile din copilărie, înseamnă că nu mă sfiesc să revendic aceste două însușiri.

Precum am spus, când privesc înapoi către spațiile albe ale copilăriei, cele dintâi chipuri care se conturează din vălmășagul amintirilor sunt mama și Peggotty. Oare îmi mai aduc aminte și de altceva? Să vedem.

Se desprinde, din negură, casa noastră, care, în cele mai vechi amintiri, nu-mi pare deloc necunoscută, ci aproape familiară. La catul de jos se află bucătăria lui Peggotty, care dă în curtea din dos; în mijlocul curții, pe un stâlp, un porumbar fără porumbei; într-un colț, o cușcă mare, fără câine; și o mulțime de păsări, care îmi par uriașe, se plimbă de colo-colo cu un aer fioros și amenințător. Un cocoș, care, vrând să cânte s-a cocoșat pe un stâlp, și acum când îl privesc de la fereastra bucătăriei, parcă se uită fix la mine, și atâta e de strașnic, încât mă trec fiorii. Precum oamenii care trăiesc în mijlocul fiarelor sălbatice văd lei în visurile lor, tot așa și eu noaptea văd, în vis, găștele, care mergând legănat și întinzându-și gâtul lung, mă urmăresc când trec pe lângă portiță.

Aici e coridorul cel lung – mi se pare nesfârșit de lung – care duce de la bucătăria lui Peggotty la ușa din față. Din el se deschide camera întunecată, pe lângă care e bine să treci repede noaptea; căci cine știe ce se poate ascunde printre acele butoaie, garnițe și cutii de ceai, când nu e nimeni pe acolo cu o lumânare aprinsă ca să deschidă ușa cămării și să lase să iasă aerul umed, încărcat cu miros de săpun, de murături, de piper, de lumânări și aromă de cafea, toate amestecate într-o singură boare. Apoi sunt cele două salonașe; cel în care ne petreceam serile, mama, cu mine și cu Peggotty – căci, după ce și-a sfârșit treaba, Peggotty vine să stea cu noi, când suntem singuri – și celălalt, cel bun, în care stăm duminică; frumos, e drept, dar nu tocmai plăcut. Mie, cel puțin, mi se pare că încăperea asta are ceva jalnic, căci Peggotty mi-a povestit cândva – nu știu anume când, cu ani în urmă pesemne – despre înmormântarea tatii și despre asistența înveșmântată în haine negre. În odaia aceasta, într-o duminică seara, mama ne-a citit, mie și lui Peggotty, despre învierea lui Lazăr. Am fost atât de înfricoșat, încât mai târziu au trebuit să mă scoale din pat și să-mi arate, prin fereastra dormitorului, cimitirul tăcut, în care, sub lumina solemnă a lunii, toți morții dormeau, liniștiți în mormintele lor.

Nu cred să se găsească nicăieri pe lume iarbă pe jumătate atât de verde, sau copaci pe jumătate atât de umbroși, sau un loc pe jumătate atât de tihnit ca pietrele de mormânt din cimitirul acesta. Dimineața, devreme, când mă ridic în genunchi în pătucul meu, așezat într-o nișă în dormitorul mamei, și privesc într-acolo, văd oile care pasc și lumina roșie a zorilor pe cadranul solar, și atunci îmi spun: „Oare o fi fericit cadranul solar că poate iarăși să ne spună cât e ceasul?”

Iată și strana noastră din biserică. Ce spătar înalt mai are? Alături se află fereastra prin care poate fi și chiar *este* văzută casa noastră pentru că în timpul slujbei de dimineață, vrând să se încredințeze că n-au spart-o hoții sau că n-au mistuit-o flăcările, Peggotty își aruncă nu o dată privirile pe fereastră. Dar deși își tot plimbă privirea pe afară, când fac și eu la fel, Peggotty se supără, se încruntă și-mi face semn să mă uit la preot. Nu pot să mă uit tot timpul la el – îl știu și fără fâșia aceea albă pe spate; și teamă mi-e să nu se mire de ce îl privesc țintă și să nu întrerupă liturghia ca să mă întrebe ce poftesc – și atunci ce să fac? E foarte urât să caști gura. Dar trebuie să mă îndeletnicesc și eu cu ceva. Mă uit la mama, și *dânsa* se preface că nu mă vede. Mă uit la un băiețaș din cor, și *el* se strâmbă la mine. Mă uit la raza de soare care pătrunde prin ușa deschisă și pridvorul bisericii și văd o oaie rătăcită – nu un păcătos, ci chiar o oaie – gata să intre în biserică, și simt că dacă am să mă mai uit, la ea, n-o să mă mai pot stăpâni să nu spun ceva cu glas tare; și ce-aș păți atunci! Mă uit la tăblițele funerare de pe zid, și încerc să mă gândesc la răposatul *mister* Bodgers, din parohia noastră, și la ce trebuie să fi simțit *missis* Bodgers când soțul ei s-a chinuit atâta vreme și medicii nu i-au fost de niciun ajutor. Mă întreb dacă l-or fi chemat și pe *mister* Chillip, și dacă nici el n-a fost în stare să-l ajute; în cazul acesta, cum s-o fi simțind, în fiecare săptămână, când i se amintește acest lucru? De la *mister*

Chillip – care poartă jaboul de duminică – privirea mea trece la amvon și mă gândesc cât de potrivit ar fi pentru joacă și ce bine ar putea sluji drept fortăreață; dacă ar veni un băiat s-o atace, i-aș putea arunca în cap perna de catifea cu ciucuri! După câțva timp, ochii mei se închid încetul cu încetul; și după o vreme mi, se pare că aud preotul cum cântă o litanie monotonă în zăpușeala aromitoare, și apoi nu mai deslușesc nimic, și deodată cad cu zgomot de pe scaun, iar Peggotty mă scoate afară mai mult mort decât viu.

Și acum văd fațada casei, și ferestrele cu vitralii ale dormitorului, deschise spre a lăsa să pătrundă înăuntru aerul înmiresmat; și vechile cuiburi dărăpănate ale ciorilor, care se leagănă în vârful ulmilor de la capătul grădinii din fața casei. Și apoi iată-mă-s în grădina din spatele casei, dincolo de curtea din dos – unde se află porumbarul și cușca câinelui, amândouă goale – adevărată împărăție a fluturilor, cu un gard înalt; pe cât îmi amintesc, și cu portiță cu lacăt; aici fructele, pârguite și zemoase cum nu s-au mai pomenit nicicând în altă grădină, atârnă grămadă pe pomi, iar mama adună câteva într-un coș, în vreme ce eu stau lângă ea, rupând pe furiș coacăze și căutând să par nepăsător. Se ridică un vânt puternic, și într-o clipită vara s-a dus. Într-un amurg de iarnă ne jucăm și dansăm prin odaie. Când mama obosește și se așază într-un fotoliu, mă uit la ea cum își răsuțește pe degete buclele strălucitoare și cum își îndreaptă rochia pe talie, și nimeni nu știe mai bine ca mine cât îi place să arate îngrijit și ce mândră e de frumusețea ei.

Acestea sunt câteva dintre cele mai vechi amintiri. Acestea și sentimentul că amândoi netemeam un pic de Peggotty și că, în aproape toate privințele, ne lăsam conduși de ea sunt cele dintâi păreri – dacă le pot numi astfel – pe care mi le-am format pe baza celor văzute.

Într-o seară stăteam singur cu Peggotty în fața focului din salonaș. Îi citisem ceva despre crocodili. Fie că i-am citit deosebit de limpede, fie că biata femeie a urmărit povestirea cu foarte mare atenție, fapt e că, până la urmă, după câte-mi amintesc, a rămas cu o vagă impresie că crocodilii ar fi niște legume. Obosisem citind și picam de somn, dar fiindcă mi se îngăduise, ca o mare favoare, s-aștept până s-o întoarce mama de la o vecină la care fusese poftită, nici mort nu m-aș fi dus la culcare. Mă pălise somnul și mi se părea că o văd pe Peggotty înălțându-se în văzduh și crescând neînchipuit de mare. Îmi proptisem pleoapele întredeschise pe degetele arătătoare și mă uitam țintă la ea cum stătea și lucra; mă uitam la mucul de lumânare pe care-l păstra pentru ața de cusut – cât de bătrân părea, cu zbârciturile lui de tot felul! — mă uitam la ruleta ca o colibă în care era înfășurat iardul; la cutia ei de lucru, cu capacul culisant, pe care era zugrăvită catedrala Sfântul Paul (cu cupola vopsită în roșu); la degetarul de aramă de pe degetul ei; la dânsa pe care o găseam drăguță. Mă răzbea somnul și-mi dădeam seama că dacă nu mi-aș fi ațintit privirea asupra vreunui obiect, într-o clipită aș fi fost pierdut.

— Peggotty, i-am spus pe neașteptate, ai fost vreodată măritată?

— Doamne! mi-a răspuns Peggotty. Ce-ți veni așa, deodată, cu măritișul, *master* Davy?

Mi-a răspuns atât de brusc, încât m-a trezit de-a binelea. S-a oprit din lucru și m-a privit, trăgând acul cât era firul de lung.

— Spune-mi, Peggotty, ai fost măritată vreodată? Doar ești o femeie foarte frumoasă, nu-i așa?

Firește, o socoteam frumoasă, dar altfel, nu ca pe mama; un alt fel de frumusețe, dar, în felul ei, fără cusur, în salonașul de duminică se afla un taburet îmbrăcat în catifea roșie, pe care mama pictase un buchet de flori. Mi se părea că între tapiseria taburetelui și tenul lui Peggotty exista o asemănare. Deși taburetul era neted, iar fața lui Peggotty aspră, deosebirea mi se părea neînsemnată.

— Doamne! Eu, frumoasă, Davy? mi-a spus Peggotty. Ah, no, dragul meu! Dar ce-ți veni să vorbești de măritiș?

— Nu știu! Nu-i așa, Peggotty, că nu poți să te măriți decât cu un singur bărbat deodată?

— Firește, mi-a răspuns Peggotty fără nicio șovăire.

— Dar dacă te măriți cu cineva care pe urmă moare, atunci te poți mărita cu un altul? Se poate nu-i așa, Peggotty?

— Se POATE, mi-a zis Peggotty, dacă vrei, dragul meu. Fiecare după cum socotește.

— Dar tu, Peggotty, cum socotești?

I-am pus această întrebare și m-am uitat curios la ea pentru că și ea mă privea foarte curioasă.

După o scurtă șovăire, depărtându-și privirea de la mine și reluându-și lucrul, Peggotty mi-a zis:

— Eu, *master* Davy, atâta știu, că n-am fost niciodată măritată și nici nu cred c-am să mă mărit vreodată. Asta-i tot ce știu!

— Nu te-ai supărat, Peggotty, nu-i așa? i-am spus după câțva timp.

Credeam că era supărată pe mine, fiindcă îmi vorbise foarte răspicat; dar mă înșelasem, căci lăsă lucrul (cârpea un ciorap) și, deschizând larg brațele, îmi prinse capul cărlionțat și mi-l strânse cu putere. Știu bine că m-a strâns tare, deoarece, fiind foarte grasă, de câte ori făcea o mișcare mai violentă, îi săreau câțiva dintre bumbii cu care se înheia rochia la spate. Și țin minte că de astă data când m-a îmbrățișat i s-au rostogolit doi bumbi până în celălalt capăt al salonașului.

— Hai, mai citește-mi ceva despre „corcondilii“ ăia, mi-a spus Peggotty, care încă nu le prinsese bine numele. Vreau să mai aflu și alte lucruri despre ei.

N-am priceput prea bine de ce avea Peggotty un aer atât de ciudat și de ce se grăbea să revină la crocodili. Totuși, ne-am întors la aceste, dihanii, eu fiind acum ceva mai treaz, și am lăsat ouăle lor în nisip, să le clocească soarele; și ne-am depărtat de ei fugind, și apoi i-am zăpăcit învărtindu-ne mereu în jurul lor, căci fiind foarte greoi, nu ne puteau urmări; și am intrat după ei în apă, ca băștinașii, și le-am vârat pe gât prăjini ascuțite; pe scurt, am parcurs toată gama aventurilor cu crocodili. Asta în ceea ce mă privește pe *mine*; în privința lui Peggotty, am oarecare îndoieli, fiindcă tot timpul își vâra îngândurată acul în diferite părți ale obrazului și ale brațelor.

Tocmai isprăvisem cu crocodilii și trecusem la aligatori, când am auzit sunând clopoțelul de la porțiță. Am ieșit la ușă, unde ne aștepta mama, care mi s-a părut neobișnuit de frumoasă, însoțită de un domn cu păr negru frumos și cu favoriți, care duminica trecută ne petrecuse de la biserică până acasă.

În prag, când mama s-a aplecat să mă ia în brațe și să mă sărute, domnul a spus că eram ura băiețaș mai norocos decât un rege... sau ceva în felul acesta; aici, pare-mi-se, mă ajută și înțelepciunea dobândită mai târziu.

— Ce-nseamnă asta? l-am întrebat peste umărul mamei.

Atunci m-a mângâiat pe cap; dar nu-mi plăcea nici domnul, nici glasul lui gros, și nu voiam ca mâna lui, mângâindu-mă pe mine, să atingă mâna mamei, așa că i-am depărtat-o cât am putut mai iute.

— Oh, Davy! m-a muștrătat mama.

— Drăguțul de el! a zis domnul. Nu mă miră câtuși de puțin dragostea lui.

Niciodată, până atunci, nu văzusem o culoare atât de frumoasă pe chipul mamei. M-a dojenit cu blândețe pentru mojicia mea și, strângându-mă lângă șalul ei, s-a întors, pre a mulțumi domnului pentru osteneala ce-și dăduse însoțind-o până acasă. În timp ce-i vorbea, i-a întins mâna, și când dansul i-a strâns-o, mama s-a uitat, pare-mi-se, la mine.

— Să ne spunem „noapte bună“, drăguțule, mi-a zis domnul după ce-și plecase capul – l-am văzut! — peste mânușa mamei.

— Noapte bună! i-am răspuns.

— Hai să fim cei mai buni prieteni din lume! a adăugat râzând. Să dăm mâna.

Cu dreapta țineam mâna stângă a mamei, astfel că i-am întins-o pe cealaltă.

— Ah, Davy, nu se dă mâna stângă! a râs domnul acela.

Mama mi-a împins mâna dreaptă înainte, dar eu eram hotărât, din pricina arătată mai înainte, să nu i-o dau. Și nici nu i-am dat-o. I-am întins-o tot pe cealaltă, și mi-a scuturat-o bine, și mi-a spus că sunt un băiat de treabă, și a plecat.

În clipa asta îl văd cum s-a întors, în grădină, și, înainte de a apuca noi să închidem ușa, s-a mai uitat o dată la noi cu ochii lui negri, de piază-rea.

Peggotty, care nu scosese o vorbă și nici nu mișcșase un deget, trase îndată zăvoarele și ne-am dus cu toții în salonaș.

Mama, în loc să se înfunde în fotoliul de lângă foc, ca de obicei, rămase în celălalt colț al odăii, unde s-a așezat, fredonând.

— Cred c-ați petrecut o seară plăcută, *ma'am*, i-a spus Peggotty, care stătea în mijlocul odăii, cu sfeșnicul în mână, țeapănă de parc-ar fi înghițit un băț.

— Mulțumesc, Peggotty, i-a răspuns mama cu glas vioi. Am petrecut o seară *foarte* plăcută.

— E o schimbare plăcută, să întâlnești oameni noi, insinua Peggotty.

— Într-adevăr, foarte plăcută, i-a răspuns mama.

Peggotty rămase neclintită în mijlocul odăii, mama reîncepu să fredoneze, iar eu am ațipit, căzând într-un somn ușor, prin care le auzeam glasurile, fără a putea desluși ce spuneau. Când m-am trezit pe jumătate din această toropeală, le-am găsit pe Peggotty și pe mama vorbind amândouă, cu ochii înlăcrimați.

— Lui *mister* Copperfield, unul ca ăsta nu i-ar fi plăcut, zicea Peggotty. Pot s-o spun și chiar să jur!

— Doamne-Dumnezeule! se jelea mama. Mă faci să înnebunesc! Cine-a mai pomenit ca o biată fată să fie atât de persecutată de servitoarea ei cum sunt eu? Dar de ce mă nedreptățesc singură spunând că sunt fată? Ce, *n-am* fost oare măritată, Peggotty?

— Martor e bunul Dumnezeu c-ați fost, *ma'am*.

— Atunci cum poți îndrăzni... știi, Peggotty, n-am vrut să spun cum poți îndrăzni, ci cum te lasă inima să mă faci să sufăr atâta și să-mi spui vorbe atât de amarnice când știi prea bine că n-am nici un singur prieten pe lume?

— Cu atât mai mult e datoria mea să vă spun că n-o să fie bine, stăruia Peggotty. Nu! N-o să fie bine! Nu! Pentru nimic în lume! Nu!

Am crezut că Peggotty are de gând să dea cu sfeșnicul de pământ, atât de violent gesticula cu el.

— Cum de poți fi atât de crudă cu mine? se căina mama, vărsând încă și mai multe lacrimi, de ce ești atât de nedreaptă? De ce stăruiești, ca și cum totul ar fi hotărât și pus la cale, când îți repet mereu, Peggotty, că, în afară de câteva atenții mărunte din partea lui, nu s-a petrecut nimic între noi? Ah, ce neîndurată ești! Îmi tot vorbești de admirația lui! Ce-s eu de vină dacă oamenii sunt atât de proști că se lasă pradă unui asemenea sentiment? Ce-ar trebui să fac, te întreb? Nu cumva ai vrea să-mi rad părul din cap, să mă mânjesc cu cărbune pe față și să mă slujesc arzându-mă, opărindu-mă sau făcând altceva de soiul ăsta? Cred, Peggotty, că tu asta ai vrea. Cred chiar că te-ai bucura dac-aș face una ca asta!

Peggotty a pus, pare-mi-se, la inimă aceste cuvinte.

— Și iubitul meu băiețaș, striga mama apropiindu-se de fotoliul în care stăteam și mângâindu-mă, micuțul meu Davy! Poate cineva să spună că nu-mi iubesc comoara neprețuită, cel mai scump băiat care a existat vreodată pe lume?

— Nimeni n-a îndrăznit să spună una ca asta! a sărit Peggotty.

— Chiar tu ai spus-o, Peggotty! o învinuia mama. Știi prea bine că ai spus-o! S-ar putea înțelege oare altceva din vorbele tale, nesuferito, când știi la fel de bine ca și mine că luna trecută numai din pricina lui nu mi-am cumpărat o umbrelă nouă, deși cea verde, pe care o am, de mult e toată destrămată și e zdrențuită la margini! O știi prea bine, Peggotty; asta nu poți tăgădui. Apoi, întorcându-se drăgăstoasă către mine și lipindu-și obrazul de al meu, a urmat: Spune, Davy, sunt eu o mamă rea? Sunt eu o

mamă urâcioasă, aspră, egoistă și rea? Spune că sunt, copilul meu; spune da, iubitul meu, și Peggotty o să te iubească; și să știi că dragostea ei e mult mai de preț decât a mea! Nu te iubesc deloc, nu-i așa?

La aceste cuvinte ne-am pornit toți pe plâns. Cel mai zgomotos dintre noi mi se pare că eram eu, sunt sigur însă că niciunul nu era fățarnic. Inima-mi era zdrobită, și mă tem că în cea dintâi pornire de afecțiune rănită să nu-i fi spus lui Peggotty „zgripturoaică!” Biata femeie, se simțea foarte mâhnită, și, țin minte, și-a pierdut aproape toți bumbii cu acest prilej; căci, după ce s-a împăcat cu mama, a dat să ingenuncheze lângă fotoliu ca să se împace și cu mine, și atunci, ca o salvă de proiectile, i-au sărit toți bumbii.

Foarte abătuți, ne-am dus cu toții la culcare. Multă vreme hohotele de plâns m-au împiedicat să adorm; și când un hohot foarte puternic aproape că m-a făcut să mă ridic din pat, am găsit-o pe mama aplecată asupra mea, șezând pe plăpumioară. După aceea am adormit în brațele ei și am dormit un somn adânc.

Nu-mi amintesc dacă pe domnul acela l-am văzut în duminica următoare sau dacă nu cumva a trecut mai multă vreme până s-a arătat din nou. Nu am pretenția de a fi foarte precis în privința datelor. Știu doar că l-am revăzut la biserică și că după slujbă ne-a petrecut până acasă. A și intrat, ca să admire faimoasa mușcată din fereastra salonașului. Mi s-a părut că nu prea s-a uitat la ea, dar, la plecare, i-a cerut mamei să-i dea o floare. Mama i-a spus să și-o aleagă singur, el însă a refuzat – n-am putut înțelege de ce – și atunci mama i-a rupt una și i-a dat-o în mână. Dânsul i-a spus că niciodată, niciodată n-o să se despartă de această floare; și eu m-am gândit că trebuie să fie tare prost încât să nu știe că până într-o zi sau cel mult două nu va mai rămâne nimic din biata floare.

Serile, Peggotty începu să stea cu noi mult mai rar decât obișnuia altădată. Mama era foarte atentă cu ea – mi se părea chiar că era mai atentă ca mai înainte – și toți trei ne înțelegeam foarte bine; cu toate acestea, se schimbase ceva și nu ne mai simțeam atât de bine împreună ca altădată. Presupuneam că Peggotty o dojenise pe mama pentru că purta toate rochiile frumoase pe care le avea în dulap, sau pentru că se ducea prea des în vizită la vecina aceea, dar n-am izbutit să deslușesc care era pricina.

Treptat, m-am deprins să-l văd mereu pe domnul cu favoriții negri. Îmi plăcea tot atât de puțin ca și întâia oară și mă rodea aceeași gelozie; dac-aș fi fost mai mare, poate că mi-aș fi dat seama că nu repulsia instinctivă a copilului ce eram și gândul că Peggotty și cu mine puteam să-i purtăm de grijă mamei și fără ajutor străin, ci *altele* erau motivele care mă depărtau de el. Așa ceva însă nu mi-a trecut prin minte. Puteam să observ fapte izolate, dar să șes o plasă din aceste fapte și să prind pe cineva în ea, nu eram încă în stare.

Într-o dimineață de toamnă stăteam cu mama în grădină, când mister Murdstone – aflasem între timp că acesta-i era numele – trecu călare. Strunindu-și calul, se opri și o salute pe mama și îi spuse că se duce la Lowestoft să vadă niște prieteni care se aflau acolo pe un iaht, și bine dispus, îmi propuse să mă ia cu el pe șa, dacă aș vrei să fac această plimbare.

Aerul era curat și plăcut, și calul părea că se bucura și el la gândul plimbării, căci sforăia și bătea din picior în timp ce stătea în fața porțiței, așa că mi-a venit pofta să mă duc. Am fost trimis sus, în casă, la Peggotty, să mă dichisească, iar între timp *mister* Murdstone descălecă și, cu frâul sub braț, începu să se plimbe încet, în sus și în jos. De-a lungul gardului viu de răsură, în vreme ce, ca să-i țină de urât, mama mergea încet, în sus și în jos, de cealaltă parte. Îmi aduc aminte că Peggotty și cu mine ne-am uitat la ei prin ferestruica odăii mele; îmi aduc aminte că amândoi parcă cercetam cu băgare de seamă gardul acela de răsură, și cum Peggotty, care era blândă ca un înger, s-a supărat deodată și m-a periat în răspăr peste măsură de energic.

Curând am pornit în trap cu *mister* Murdstone pe covorul de iarbă verde, ce se

întindea la marginea drumului. Mă ținea ușor cu o mână, și deși eram, pare-se, un copil potolit, totuși nu mă puteam hotărî să stau cu spatele la el fără să întorc din când în când capul pentru a-l privi în față. Avea ochi negri, spălăciți – aș vrea să găsesc alt cuvânt spre a descrie ochii aceia lipsiți de adâncime, în care nu-ți puteai cufunda privirea – niște ochi care, atunci când cădea pe gânduri, păreau sașii o clipă, datorită unui anumit joc de lumină. De câteva ori, uitându-mă la el, am băgat de seamă, cuprins de un fel de teamă, acest amănunt și m-am întreat la ce s-o fi gândind atât de încordat. Văzuți atât de aproape, părul și favoriții săi erau mai negri și mai deși decât crezusem. Bărbia pătrată și urmele vizibile ale bărbii atât de negre, pe care și-o rădea cu grijă în fiecare zi, îmi aduceau aminte de o expoziție de figuri de ceară, văzută cu vreo jumătate de an mai înainte, când fusese adusă și pe meleagurile noastre. Toate acestea, ca și sprâncenele-i drepte și pielea albă – blestemate fie-i și pielea și amintirea! — m-au făcut ca, în ciuda presimțirilor, să-l socotesc foarte chipeș. Și nu mă îndoiesc că și biata și scumpa mea mamă îl găsea la fel!

Ne-am dus la un hotel, lângă țărmul mării, unde se aflau doi domni care stăteau singuri într-o odaie și trăgeau din trabuc. Purtau jachete largi, grosolane și zăceau tolăniți pe cel puțin patru scaune fiecare. Într-un colț se afla un maldăr de costume și mantale de marinar și un steag, legate laolaltă.

Când am intrat, s-au ridicat alene în picioare amândoi și au strigat:

— Hei, Murdstone! Credeam c-ai murit!

— Nu încă, a mormăit *mister* Murdstone.

— Cine-i puștiul? a întrebat unul dintre ei, punând mâna pe mine.

— Davy! i-a răspuns *mister* Murdstone.

— Care Davy? a stărut acela. Jones?

— Copperfield, a răspuns *mister* Murdstone.

— Cum? povara fermecătoarei *missis* Copperfield? a exclamat acela. Frumoasa văduvioară?

— Quinion, te rog păzește-ți gura, l-a avertizat *mister* Murdstone. E isteț.

— Cine? a întrebat răsând acela.

Am ridicat iute privirea, curios să aflu cine.

— Brooks din Sheffield, a zis *mister* Murdstone.

M-am simțit ușurat că nu era decât Brooks din Sheffield, căci în primul moment crezusem c-ar fi fost vorba de mine.

Se vede că Brooks din Sheffield era cunoscut ca un caraghios, deoarece, auzindu-i numele, amândoi domnii aceia au început să râdă cu poftă, iar *mister* Murdstone a făcut și el mult haz. După ce a râs puțin, domnul pe care-l chema Quinion a spus:

— Și ce crede Brooks din Sheffield despre afacerea pusă la cale?

— Mi se pare că Brooks, deocamdată, n-a priceput destul de bine despre ce e vorba, a răspuns *mister* Murdstone, dar, în general, nu cred să-i fie pe plac.

La aceste cuvinte au izbucnit din nou în râs, și *mister* Quinion a spus că va suna ca să comande niște vin de Xeres, pe care să-l bea în sănătatea lui Brooks. Zis și făcut; și când s-a adus vinul, mi-a dat și mie puțin, cu un pișcot, și, înainte de a bea, s-a ridicat și a zis:

— Pentru amețirea lui Brooks din Sheffield!

Închinarea a fost primită cu aplauze furtunoase și cu hohote de râs, și am început și eu să râd, ceea ce i-a făcut să râdă și mai tare. Pe scurt, am petrecut foarte bine.

După aceea, ne-am plimbat pe faleză, ne-am așezat pe iarbă și ne-am uitat printr-o lunetă – n-am izbutit să deslușesc nimic când mi-au pus-o la ochi, dar totuși le-am zis că văd – și în cele din urmă ne-am înapoiat la hotel, ca să prânzim devreme. Cât timp am stat afară, cei doi domni au fumât fără încetare, ceea ce, judecând după duhoarea veșmintelor lor grosolane, făcuseră, pare mi-se, tot timpul de când le scosuseră de la croitor. Nu trebuie să uit să amintesc că am fost și pe bordul unui iaht, unde toți trei au coborât în cabină și au răscolit niște hârtii. Când m-am uitat jos, prin spiraiul

deschis, i-am văzut lucrând de zor. Mă lăsaseră pe punte cu un omuleț foarte drăguț, care avea o coamă roșie, bogată, și o pălăriuță foarte lucioasă și purta un tricou vârgat sau un fel de jiletcă, pe pieptul căreia sta scris cu litere mari: „Skylark“. Am crezut că așa-l chema și că, deoarece locuia pe o corabie și n-avea ușă la stradă pe care să-și scrie numele, și-l pusese pe piept, dar când i-am zis „*mister* Skylark“, m-a lămurit că acesta era numele iahtului.

Am băgat de seamă că în tot timpul zilei *mister* Murdstone a părut mai serios și mai potolit decât ceilalți domni, care erau foarte, veseli și n-aveau nicio grijă. Glumeau mereu între ei, dar rareori cu *mister* Murdstone. Mi s-a părut că era mai rece și mai cumpătat și că, de altfel, și prietenii lui aveau aceeași impresie ca mine. Căci l-am văzut pe *mister* Quinion cum s-a uitat o dată sau de două ori, pe furiș, la *mister* Murdstone, în timp ce vorbea, spre a se încredința că nu îl supără, și cum l-a călcat pe picior pe *mister* Passnidge (celălalt domn), care se înflăcăruse, și i-a făcut semn cu ochiul să se uite la *mister* Murdstone, care ședea tăcut și serios. Pe *mister* Murdstone nu l-am văzut râzând decât o singură dată în tot timpul zilei, și anume la gluma cu Sheffield, pe care, de altfel, chiar el o făcuse.

Ne-am înapoiat devreme acasă, înainte de asfințit. Era o după-amiază foarte frumoasă, și mama s-a mai plimbat cu dumnealui pe lângă gardul viu de răsură, iar pe mine m-au trimis în casă să-mi beau ceaiul. După ce a plecat, mama m-a întrebat cum mi-am petrecut ziua și ce au spus și au făcut domnii aceia. I-am povestit ce-au zis despre ea, și mama a râs și mi-a spus că erau niște obraznici, care vorbeau prostii, dar eu știu că i-a făcut plăcere.

Am știut acest lucru atunci, așa cum îl știu și astăzi. Am găsit și prilejul s-o întreb dacă nu cumva îl cunoaște pe *mister* Brooks din Sheffield, dar mi-a spus că nu-l cunoaște și că trebuie să fie vreun fabricant de cuțite și furculițe.

Oare pot să spun despre chipul ei — așa schimbat de împrejurări, cum mi-l amintesc, cu toate că știu că dânsa nu mai trăiește — oare pot să spun despre el că a pierit, când în clipa aceasta îl văd aievea, în fața mea, tot atât de limpede ca orice figură asupra căreia mi-am oprit privirea pe o stradă forfotind de lume? Oare pot să spun despre frumusețea ei tinerească și nevinovată că s-a ofilit și s-a dus, când simt și acum răsufierea ei pe obrajii mei, întocmai ca în noaptea aceea? Oare pot să spun că s-a schimbat, când amintirea-mi îi dă mereu viață și când, mai statornică în fermecătoarea ei tinerețe decât oricare altă făptură de pe lume, îl mai strânge și acum la piept pe cel pe care l-a iubit atunci?

Scriu despre ea așa cum am văzut-o în seara aceea când, după ce am stat de vorbă, m-am dus la culcare și a venit apoi să-mi spună noapte bună. A îngenuncheat, veselă, lângă patul meu, și-a sprijinit bărbia în mâini și, râzând, m-a întrebat:

— Cum zici, Davy, că au spus? Mai povestește-mi o dată. Nu-mi vine să cred.

— „Fermecătoarea“... am început eu.

Mama mi-a pus mâna pe buze, oprindu-mă:

— N-au zis „fermecătoarea“, n-au putut spune „fermecătoarea“! a râs ea. O știu prea bine.

— Ba „fermecătoarea *missis* Copperfield“ au zis, am repetat eu ferm. Și au zis „frumoasa“.

— Nu, nu, n-au zis „frumoasa“. Nu „frumoasa“! m-a oprit mama, punându-mi iar degetele pe buze.

— Ba au zis, „frumoasa văduvioară“.

— Ce smintiți și ce obraznici! a exclamat mama, râzând și acoperindu-și fața cu mâna. Ce caraghioși! Nu-i așa, Davy, dragul meu?

— Da, *Ma*...

— Nu-i spune lui Peggotty. E în stare să se supere pe ei. Și eu sunt foarte supărată pe ei, dar n-aș vrea să știe și Peggotty.

I-am fâgăduit, bineînțeles, apoi ne-am sărutat de mai multe ori și curând am

adormit.

Acum, după atâta vreme, mi se pare că Peggotty chiar a doua zi mi-ar fi făcut propunerea tulburătoare și îndrăzneță de care vreau să vorbesc; dar, de fapt, asta nu s-a întâmplat, cred, decât cu vreo două luni mai târziu.

Într-o seară stăteam împreună, ca pe vremuri (mama era plecată), de față fiind ciorapul și ruleta cu iardul, și mucul de lumânare, și cutia cu catedrala Sfântul Paul pe capac, și cartea despre crocodili, când, deodată, după ce m-a privit și a deschis gura de câteva ori, parcă spre a spune ceva, însă fără să rostească niciun cuvânt – ceea ce m-a făcut să cred că îi venea să caște, căci altfel m-aș fi alarmat – Peggotty mi-a zis cu o voce îmbietoare:

— *Master Davy*, nu ți-ar plăcea să vii cu mine, pentru vreo două săptămâni, la fratele meu, la Yarmouth? N-ar fi strașnic, ce zici?

— E un om drăguț fratele tău? am întrebat-o, fără să mă pronunț.

— O, tare drăguț! a strigat Peggotty, ridicând brațele. Și apoi, acolo avem și marea, și bărci, și corăbii, și pescari, și plajă, și mai e și Am, cu care o să te poți juca!

Peggotty se referea la nepotul ei, Ham, de care am pomenit în capitolul întâi, dar i-a rostit numele ca pe o ciudățenie a gramaticii engleze.

Perspectiva atâtor plăceri m-a înflăcărat și i-am răspuns c-ar fi într-adevăr strașnic, dar ce va spune mama?

— Pun rămășag pe o guinee c-o să ne lase să plecăm! mi-a răspuns Peggotty, privindu-mă drept în față. Dacă vrei, o-ntreb de îndată ce s-o înapoia. Ne-am înțeles?

— Dar ce o să se facă singură când vom fi plecați? am spus eu, punându-mi coatele pe masă, pentru a sublinia astfel importanța obiecției. Nu poate rămâne singură!

Brusc, Peggotty s-a apucat să caute în călcâiul ciorapului o găurică atât de mică, încât, pesemne, nici nu era nevoie s-o cârpească.

— Îți spun eu, Peggotty, nu poate rămâne singură, știi prea bine!

— O, dragul meu, mi-a zis Peggotty, ridicându-și în cele din urmă privirea. Nu știi? Se duce să petreacă vreo două săptămâni la *missis Grayper*. *Missis Grayper* va avea o mulțime de oaspeți.

O! Dacă așa stăteau lucrurile, eram gata să plec. Am așteptat cu nerăbdare să se întorcă mama de la *missis Grayper* (vecina la care se tot ducea), ca să văd dacă ne va îngădui să înfăptuim acest plan măreț. Fără a se arăta atât de mirată pe cât mă așteptam, mama s-a învoit de îndată; și chiar în seara aceea am pus totul la cale, hotărându-se că găzduirea și întreținerea mea vor fi plătite.

Curând a sosit și ziua plecării. Era atât de apropiată, încât mi s-a părut și mie că a venit destul de iute, cu toate că o așteptam cu înfrigurare, temându-mă să nu se producă vreun cutremur de pământ sau o erupție vulcanică sau vreun alt cataclism care să zădărnicească expediția. Urma să călătorim cu harabaua unui cărăuș și să pornim la drum dimineța, după gustare. Aș fi dat orice ca să mi se îngăduie să mă îmbrac de cu seară și să dorm încălțat și cu pălăria pe cap.

Cu toate că povestesc glumind aceste întâmplări, sunt răscolit până în fundul inimii când îmi amintesc cât de nerăbdător eram să părăsesc căminul nostru fericit; nici nu bănuiam măcar că-l părăseam pentru totdeauna.

Mă bucur să-mi amintesc că atunci când harabaua a tras la poartă și mama stătea lângă mine și mă săruta, am simțit o duioșie plină de recunoștință față de ea și de căsuța aceea pe care nu o părăsisem încă niciodată, și am început să plâng. Și mă bucur la gândul că și mama a plâns și că i-am simțit inima bătând alături de a mea.

Mă bucur la gândul că atunci când a pornit harabaua, mama a alergat la poartă și i-a strigat harabagiului să oprească, pentru ca să mă mai sărute o dată. Și cu tot atâta bucurie îmi amintesc de dragostea și de emoția cu care și-a lipit obrazul de al meu și m-a sărutat.

O lăsasem în mijlocul drumului, când, deodată, *mister Murdstone* s-a apropiat de ea și parcă a dojenit-o pentru că se arăta atât de mișcată. Mă uitam înapoi pe lângă

coviltirul harabalei și mă întrebam ce drept avea dumnealui să se amestece în treaba asta. Peggotty, care se uita și ea de cealaltă parte, nu părea cătuși de puțin mulțumită, după cum s-a putut vedea pe fața ei când și-a întors capul.

Am rămas câțva timp îngândurat, uitându-mă la Peggotty și punându-mi următoarea întrebare: oare dacă Peggotty ar fi primit însărcinarea să mă piardă, ca pe băiețașul din poveste, aș fi fost eu în stare să gădesc calea înapoi spre casă călăuzindu-mă după bumbii pe care i-ar pierde ea pe drum?

CAPITOLUL III

SE ÎNTÂMPLĂ O SCHIMBARE

Calul harabagiului era cea mai leneșă mârțoaică din lume; umbla cu capul în pământ și târa picioarele de parcă i-ar fi făcut plăcere să-i lase să aștepte pe cei cărora le ducea coletele. Mi s-a părut chiar că, la gândul acesta, pufnea uneori în răs, dar harabagiul mi-a spus că-l necăjea tusea.

Întocmai ca mârțoaica lui, harabagiul ținea și el capul în jos și, cu coatele pe genunchi, moțâia în timp ce mâna. Zic „mâna“, dar cred că am fi ajuns la Yarmouth la fel de bine și fără el, căci calul mergea de capul lui; afară de asta, poftă de vorbă nu prea avea și se mulțumea doar să fluiera.

Peggotty ținea în poală un coș cu merinde, care ne-ar fi ajuns cu prisosință chiar dacă ar fi fost să mergem cu harabaua până la Londra. Am mâncat mult și am dormit bine. Peggotty ațipea mereu, cu bărbia sprijinită pe mânerul coșului, căruia nu-i dădea drumul din mână nici o singură clipă; și de n-aș fi auzit-o cu urechile mele, niciodată n-aș fi crezut că o biată femeie fără apărare e în stare să sforăie atât de zdravăn.

Am făcut atâtea ocoluri în sus și în jos, pe tot felul de drumuri de țară, și am pierdut atâtea vreme până am descărcat un pat la un han și ne-am oprit și în alte locuri, încât m-am simțit foarte obosit și am fost fericit când am zărit Yarmouthul. Când mi-am aruncat privirea asupra șesului pustiu și trist, care se întindea dincolo de fluviu, mi s-a părut tare mocirlos și murdar; și m-am întrebat, cum e cu puțință, dacă pământul e într-adevăr rotund precum scrie în cartea mea de geografie, ca o parte a lui să fie atât de netedă? Mi-am zis însă că Yarmouth trebuie să fie așezat la unul din cei doi poli ai globului pământesc, ceea ce explica totul.

Apropiindu-ne și văzând întreaga priveliște înconjurătoare desfășurându-se oțova sub înaltul cerului, i-am spus lui Peggotty că o movilă sau ceva asemănător ar fi înfrumusețat, peisajul și că ar fi fost mai atrăgător dacă uscatul ar fi fost întrucâtva mai despărțit de mare și dacă orașul și marea n-ar fi fost amestecate, ca o bucată de pâine prăjită, muiată în apă. Dar Peggotty mi-a răspuns, vorbind mai apăsător ca de obicei, că se cuvine să luăm lucrurile așa cum sunt și că, în ceea ce o privește, se mândrește cu numele de „scrumbie-de-Yarmouth“.

Când am ajuns pe uliță (care mi s-a părut destul de ciudată) și am simțit mirosul de pește, de catran, de călți și de gudron și când am văzut marinarii care se plimbau și căruțele huruind încoace și încolo pe caldarâm, mi-am dat seama că fusesem nedrept cu orașelul acesta atât de activ; și i-am spus-o lui Peggotty, care a ascultat cu multă plăcere cuvintele mele admirative și mi-a zis că era un lucru îndeobște cunoscut (acelora care avuseseră norocul să se fi născut la Yarmouth, bănuiesc eu) că Yarmouthul era cel mai frumos oraș din lume.

— Iată-l și pe Am al meu! a strigat Peggotty. A crescut de nu-l mai recunoști!

Ne aștepta, într-adevăr, la han; și ca o veche cunoștință, m-a întrebat ce mai fac. La început mi s-a părut că nu-l cunoșteam chiar atât de bine cum mă cunoștea el pe

mine, fiindcă din noaptea în care mă născusem nu mai venise niciodată pe la noi, și în privința asta, firește, nu mă puteam măsura cu el. Ne-am împrietenit însă curând, căci m-a luat în cârcă și m-a dus până acasă. Era acum un flăcău spătos, voinic, înalt de vreo șase picioare, bine legat și cu umeri vâjnoși, dar avea o față copilăroasă și zâmbitoare și păr bălai, cârlionțat, care-i dădeau un aer de prostănac. Purta o bluză de pânză și o pereche de pantaloni atât de scortșoși, încât și singuri ar fi stat țepeni. Și nu s-ar putea spune că purta o pălărie, căci asemenea unei vechi clădiri, avea un acoperământ smolit.

Ham, cu mine în cârcă și cu o lădiță de-a noastră sub braț, și Peggotty cărând altă lădiță de-a noastră au apucat-o pe ulicioare presărate cu surcele și grămăjoare de nisip și am trecut pe lângă distilerii de gaz, ateliere de frânghierie, șantiere de construcții și de armare, parcuri de epave, ateliere de călăfătuire, magazii cu vele și odgoane, fierării și o sumedenie de alte locuri de același soi, până ce am ajuns pe întinderea pustie și tristă pe care mai înainte o văzusem din depărtare; aici Ham a strigat:

— Ete, colo e și casa noastră, *mas'r Davy!*

M-am uitat în toate părțile, până hăt-departe cât puteam cuprinde, peste coclauri și spre larg, și în susul fluviului, dar n-am zărit nicio casă. Nu prea departe, pe uscat, se afla un barcaz negru nu știu ce alt soi de ambarcație veche de tot, bine înfiptă și proptită pe plajă, peste care se înălța un chip de horn, un coș de fier ce fumea liniștit; încolo, n-am văzut nimic care să semene a locuință.

— Doar n-o fi asta? am zis. Asta care seamănă a corabie.

— Ba aia e, *mas'r Davy*, a răspuns Ham.

Nici de-ar fi fost palatul lui Aladin, sau oul păsării măiestre, sau vreo altă năzdrăvănie, nu cred c-aș fi putut fi mai fericit decât eram la gândul plin de romantism că voi locui acolo. Avea o ușă ciudată, încântătoare, tăiată într-o coastă, și avea un acoperiș și câteva ferestruici; dar farmecul cel mai mare era că fusese cândva un vas adevărat, care, fără îndoială, brăzdase de sute de ori întinsul apelor și nu fusese făcută ca să fie locuită pe uscat. Pe mine asta m-a cucerit. Dacă ar fi fost construită să servească drept locuință, aș fi găsit, poate, că-i mică, strâmtă sau singuratică, dar, nefiind croită ca atare, mi s-a părut o casa ideală.

Înăuntru totul strălucea de curățenie și domnea ordinea cea mai desăvârșită. O masă, o pendulă nemțească și un scrin mobilau încăperea, iar pe scrin, rezemată de perete, se afla o tavă pe care era zugrăvită o doamnă cu o umbrelă de soare, plimbându-se cu un copil care avea un aer marțial și se juca cu un cerc. O *Biblie* împiedica tava să nu alunece; căci dacă ar fi alunecat tava, ar fi spart o sumedenie de cești, de farfurioare și un ceainic, rânduite în jurul cărții. Câteva reproduceri în culori după picturi mediocre, cu subiecte din *Sfânta scriptură*, frumos înrămate, atârnav pe pereți; de atunci încoace, ori de câte ori am dat peste asemenea reproduceri pe la anticari, îndată în fața ochilor mei a reînviat imaginea interiorului casei acestui frate al lui Peggotty. Dintre aceste poze, cele mai izbitoare îl reprezentau pe Avram, în veșminte roșii, ducându-se să-i jertfească pe Isaac, zugrăvit în albastru, și pe Daniil, în galben, aruncat într-o groapă plină cu lei verzi. Deasupra căminului se afla un tablou înfățișând vasul cu trei catarge „Sarah-Jane“, construit la Sunderland, pe care era aplicată o pupă în miniatură, lucrată în lemn; o lucrare de artă, ce îmbina pictura cu meșteșugul dulgheriei și care pe atunci îmi părea lucrul cel mai de preț din câte existau pe lumea aceasta. De grinzi atârnav cârlige al căror rost nu l-am înțeles; și mai erau risipite prin încăpere câteva lădițe și dulăpioare și alte obiecte de același soi, folosite drept scaune.

Toate acestea le-am văzut dintr-o privire, de cum am trecut pragul – căci, așa cum am spus, copiii au acest dar – apoi Peggotty a deschis o ușiță și mi-a arătat iatacul meu. Se afla la pupa barcazului și era cel mai plăcut și mai drăguț iatac ce s-a pomenit vreodată; avea o ferestruică unde odinioară fusese cârma; în perete era prinsă

o oglinjoară potrivită la înălțimea mea, cu o ramă de scoici; se mai găseau acolo un pătuc tocmai bun pentru mine și, într-o vază albastră, pe masă, un buchețel de alge. Pereții, proaspăt spoșiți, erau albi ca laptele, iar învelitoarea patului, făcută din petice multicolore, îți lua ochii. Ceea ce m-a izbit îndeosebi în această căsuță încântătoare a fost mirosul de pește, care era atât de pătrunzător, încât, când mi-am scos batista ca să-mi șterg nasul, am băgat de seamă că trăsnea, de parcă în ea ar fi fost învelit un hoinar. Când, în taină, i-am împărtășit lui Peggotty această descoperire, mi-a spus că fratele ei se îndeletnicea cu negoțul de homari, crabii și raci; iar mai târziu, în șopronul în care se păstrau oalele și cratițele, am găsit, foindu-se într-un amestec vrednic de mirare, o mulțime de asemenea vietăți, care apucau în clește tot ce găseau.

Am fost întâmpinați de o femeie foarte cuviincioasă, cu șorț alb, pe care, cățărât în spinarea lui Ham, o văzusem de la o depărtare de vreun sfert de milă, stând în prag și salutându-ne. De asemenea, ne-a ieșit înainte o fetiță tare frumoasă (cel puțin așa mi s-a părut), cu mărgele albastre la gât, care, când am dat s-o sărut, nu s-a lăsat și a fugit de s-a ascuns. Ceva mai târziu, după ce am sfârșit masa îmbelșugată, la care am mâncat cambulă cu unt topit și cartofi, și un cotlet anume făcut pentru mine, și-a făcut apariția un bărbat păros, cu chip de om tare cumsecade, întrucât i-a spus lui Peggotty „fetiço“ și a sărutat-o cu dragoste pe obraz și ținând seama și de purtarea ei, n-am avut nicio îndoială că era fratele ei; ceea ce s-a și adeverit pe loc. Căci mi-a fost prezentat drept *mister* Peggotty, stăpânul casei.

— Mă bucur să vă văd, *sir*, mi-a spus *mister* Peggotty. O să găsiți, poate, că suntem cam neciopliți, dar să știți, *sir*, că suntem săritori.

I-am mulțumit și i-am răspuns că eram incredințat că mă voi simți bine într-un loc atât de încântător.

— Ce mai face mămica 'neavoastră? m-a întrebat *mister* Peggotty. Ați lăsat-o bine sănătoasă?

I-am dat a înțelege că mama era cât se poate de bine și că îi trimisese salutări, ceea ce nu era altceva decât o invenție scornită din politețe.

— Mulțumesc frumos, a spus *mister* Peggotty. Dacă o să binevoiți să stați aici două săptămâni și o să vă înțelegeți bine cu ea – și arată spre sora lui – cu Ham și cu micuța Em'ly, o să fim mândri și bucuroși, *sir*, să vă avem printre noi.

După ce făcu onorurile casei în chip atât de primitiv, *mister* Peggotty se duse să se spele cu apă caldă, spunând că „apa rece n-ar fi în stare să-i scoată toată murdăria“. Se întoarse curând, mult mai arătos, dar atât de roșu, încât, fără să vreau, m-am gândit că fața lui avea ceva comun cu homarii, cu crabii și cu racii, căci și ei intră negri și ies foarte roșii din apa caldă.

După ce am luat ceaiul, ușa a fost zăvorâtă și totul a fost potrivit ca să ne simțim cât mai bine (noaptea erau reci și cețoase acum). Am avut impresia că mă aflu în cel mai plăcut adăpost imaginabil. Era o încântare să ascuți cum vuia vântul pe mare, să știi că afară ceața se furișă peste șesul pustiu și, privind focul ce ardea în cămin, să te gândești că prin apropiere nu se mai află nicio altă locuință în afară de aceasta, care nu era decât un barcaz. Micuța Em'ly își biruise sfiala și stătea lângă mine, pe cea mai joasă și mai mică lădiță din odaie, așezată în colțul căminului, pe care abia aveam loc amândoi. *Missis* Peggotty, cu șorțul alb, stătea de cealaltă parte a căminului și tricota. Peggotty a mea, cu mucul de lumânare și cu poza catedralei Sfântul Paul alături, cârpea de zor, ca acasă, și ai fi zis că niciodată n-a locuit în altă parte. Ham, după ce începuse să mă învețe un joc de cărți, încerca acum să-și amintească cum se ghicește, mânuind niște cărți de joc soioase; și tot întorcându-le, lăsa pe ele urmele degetelor sale unsuroase. *Mister* Peggotty își fuma pipa. Am simțit că venise momentul să stăm de vorbă și să ne facem mărturisiri.

— *Mister* Peggotty! i-am zis.

— *Sir!* mi-a răspuns.

— I-ați pus fiului dumneavoastră numele de Ham pentru că locuiți într-o corabie?

Mister Peggotty a avut aerul că găsea această idee foarte profundă, totuși mi-a răspuns:

— Nu, *sir*, nu eu i-am pus acest nume.

— Atunci cine i-a pus acest nume? am grăit, punându-i lui *mister Peggotty* cea de a doua întrebare din catehism.

— Păi, *sir*, i l-a dat taică-său, m-a lămurit *mister Peggotty*.

— Credeam că dumneata îi ești tată!

— Taică-său a fost Joe, fratele meu, mi-a zis *mister Peggotty*.

— Și nu mai e în viață, *mister Peggotty*? l-am iscodit după o clipă de reculegere.

— A murit înecat, mi-a spus *mister Peggotty*.

Am fost foarte mirat că *mister Peggotty* nu era tatăl lui Ham; și m-am întrebat dacă nu cumva mă înșelasem asupra legăturilor sale de rudenie cu ceilalți din casă. Eram însă atât de curios, încât m-am hotărât să-l descos mai departe pe *mister Peggotty*.

— Dar mica Em'ly, am zis uitându-mă la ea, ea e fiica dumitale, *mister Peggotty*, nu-i așa?

— Nu, *sir*. Cumnatu-meu, Tom, i-a fost tată.

Am rămas totuși nedumerit.

— Și nu mai e în viață? l-am iscodit după o clipă de reculegere.

— A murit înecat! mi-a spus *mister Peggotty*.

Nu-mi venea să reiau subiectul, dar încă nu eram pe deplin lămurit și mă simțeam dator să fac întrucâtva lumină, De aceea i-am zis:

— N-aveți *niciun* copil, *mister Peggotty*?

— Nu, *sir*, mi-a răspuns râzând. Sunt burlac.

— Burlac! am zis eu mirat. Dar atunci dumneaei cine-i? am întrebat, arătând către persoana cu șorț alb care tricota.

— E *missis Gummidge*, m-a lămurit *mister Peggotty*.

— Ați spus *Gummidge*, *mister Peggotty*?

În clipa aceea, însă, *Peggotty* – *Peggotty* a mea, vreau să spun – mi-a făcut semn foarte energic să nu mai pun întrebări, așa că, nemaiaivând încotro, m-am stăpânit și, până ce a venit vremea de a merge la culcare, am stat și m-am uitat în tăcere la cei din jur. Apoi, când a fost singură cu mine în iatacul meu, *Peggotty* mi-a povestit că Ham și Em'ly erau niște nepoți orfani, pe care gazda mea îi înfiase de când erau mici. Pentru că rămăsese fără niciun sprijin, iar *missis Gummidge* era văduva unui fost tovarăș de pescuit, care murise foarte sărac. „E și el om nevoiaș – mi-a zis *Peggotty* – dar are o inimă de aur și-i de nădejde ca oțelul”, metaforele îi aparțin. Mi-a mai spus despre el că nu-și ieșea din fire și nu ocăra decât dacă amintea cineva de mărinimia lui. Când vreunul aducea vorba despre asta, izbea cu pumnul drept în masă (o dată a și crăpat-o în două) și rostea o afurisenie înfricoșătoare adăugând că dacă mai pomenește careva de bunătatea lui, își ia câmpii. Din cercetările mele a rezultat că nimeni nu știa ce însemna acea afurisenie, dar toți îl socoteau drept un blestem cumplit.

Am fost adânc mișcat de mărinimia gazdei și, foarte încântat datorită faptului că eram somnoros, am stat și am ascultat cum femeile s-au dus la culcare, în celălalt capăt al barcazului, unde era un pat mic cât al meu, și cum *mister Peggotty* și Ham și-au prins două hamace de cârligele ce atârnav din tavan, pe care le văzusem mai devreme. Pe când somnul își întindea aripile asupra-mi, auzeam vântul urlând departe în larg și năpustindu-se cu asemenea turbare asupra țărnelor jos, încât m-am temut o clipă că peste noapte adâncurile s-ar putea revârsa. Dar mi-am adus aminte că, la urma urmelor, mă aflam pe un vas și că, de s-ar ivi vreo primejdie, *mister Peggotty* care se afla pe bord era un om de nădejde.

Nu s-a întâmplat însă nimic rău decât că s-a luminat de zi, îndată ce soarele a strălucit pe rama de scoici a oglinzii, am sărit din pat și am ieșit cu micuța Em'ly să culegem pietricele de pe plajă.

— După cât se pare ești un adevărat marinar, i-am zis Em'lyei.

Nu știu dacă credeam asta, dar i-am spus așa ca să fiu curtenitor; o velă strălucitoare de lângă noi se oglindea atât de frumos în ochii ei frumoși, încât mi-a dat în gând să-i spun astfel.

— Nu, mi-a răspuns Em'ly, dând din cap. Mă înspăimântă marea.

— Te înspăimântă? i-am zis cu un aer îndrăzneț, măsurând cu o privire trufașă întinderile oceanului. Și am adăugat: Pe *mine*, nu!

— Ah! Dar e neîndurată, mi-a spus Em'ly. Am văzut cât a fost de neîndurată cu unii dintr-ai noștri. Am văzut-o sfărâmând în bucăți o corabie mare cât casa noastră!

— Sper că nu era barca în care...

— În care s-a înecat tata? a grăit Em'ly. Nu. Pe aceea n-am văzut-o niciodată.

— Nici pe tata? am întrebat-o.

Micuța Em'ly a dat din cap.

— Nu, nu-mi aduc aminte să-l fi văzut vreodată!

Ce coincidentă! M-am grăbit să-i povestesc că nici eu nu-l văzusem niciodată pe tata; că totdeauna trăisem singur cu mama în cea mai deplină fericire ce se poate închipui și că și acum trăiam tot astfel și că aveam de gând să trăim mereu la fel; că mormântul tatii se afla în curtea bisericii de lângă casa noastră, umbrit de un copac pe sub frunzișul căruia treceam adesea în diminețile însorite și auzeam cântecul păsărelelor. Dar erau unele deosebiri între situația mea și aceea a lui Em'ly. Ei îi murise mai întâi mama, iar mormântul tatălui ei, pierdut undeva, în adâncurile mării, nu știa nimeni unde se află.

— Afară de asta, a adăugat Em'ly, căutând scoici și pietricele, tată-tău a fost un *gentleman* și mama ta e o *lady*, pe când tată-meu a fost pescar, și mama, fată de pescar, iar unchiul meu, Dan, e și el tot pescar.

— Dan e *mister* Peggotty, nu-i așa? am întrebat-o.

— Unchiul Dan e acolo, mi-a răspuns Em'ly, arătând spre barcazul prefăcut în locuință.

— Da, de el vorbeam. Trebuie să fie, cred, un om tare bun.

— Bun? a zis Em'ly. Dacă mi-ar fi dat s-ajung o *lady* vreodată, i-aș dăru o haină albastră ca cerul, cu nasturi de diamant, pantaloni de nankin, o vestă de catifea roșie, un tricorn, un ceas mare de aur, o pipă de argint și un cufăr plin cu bani.

I-am spus că, fără îndoială, *mister* Peggotty era vrednic de aceste comori. Mărturisesc însă că nu-mi venea a crede că s-ar fi simțit bine îmbrăcat după gustul micuței sale nepoate recunoscătoare, și mai ales mă îndoiam că i s-ar potrivi un tricorn; dar gândurile astea le-am păstrat pentru mine.

În timp ce înșira aceste minunății, micuța Em'ly se oprise și privea cerul, de parcă le-ar fi văzut aievea în toată strălucirea lor. Am pornit mai departe, culegând scoici și pietricele.

— Ți-ar plăcea să ajungi o *lady*?

Em'ly m-a privit, izbucnind în râs, și a dat din cap:

— Mi-ar plăcea foarte mult! Atunci am fi cu toții oameni înstăriți. Și eu, și unchiul, și Ham și *missis* Gumidge. Nu ne-am mai sinchisii când se strică vremea. În ceea ce ne privește, vreau să spun. Ne-ar părea însă rău, firește, pentru bieții pescari și i-am ajuta cu bani dacă i-ar lovi vreo năpastă.

Perspectiva mi s-a părut atrăgătoare și de aceea nu tocmai imposibilă. Am spus că mi-ar fi plăcut și mie, și micuța Em'ly a prins curaj și m-a întrebat cu sfială:

— Acum nu te mai înspăimântă și pe tine marea?

Marea era destul de liniștită ca să nu-mi inspire, nicio teamă, dar nu încapă îndoială că, de-aș fi văzut un val nu prea înalt rostogolindu-se spre mine, aș fi luat-o la goană, îngrozit de amintirea rudelor ei înecate. Totuși, i-am zis:

— Nu! Și am adăugat: Dar nici tu nu prea pari înspăimântată, deși spui că ești, căci mergea mult prea aproape de marginea vechiului chei sau a podiștii de lemn pe care

ne plimbam, și îmi era teamă c-ar putea să cadă.

— Nu, de asta nu mi-e frică, mi-a zis micuța Em'ly. Dar noaptea, când șuieră vântul, mă trezesc și tremur gândindu-mă la unchiul Dan și la Ham și mi se pare că-i aud strigând după ajutor. De aceea aș vrea atât de mult s-ajung o *lady*. Dar de asta nu mi-e frică. Cătuși de puțin, ia te uită!

Și, depărtându-se de mine, a început să alerge pe o bârnă nu tocmai bine fățuită, care, din punctul unde ne aflam, înainta la oarecare înălțime deasupra apei adânci. Isprava asta mi-a rămas atât de bine întipărită în minte, încât, de-aș fi desenator, cred c-aș putea să schițez aici bârna întocmai cum era în ziua aceea și pe micuța Em'ly sărind înaintea spre pierzanie (așa cum mi s-a părut atunci), cu o privire ațintită departe, spre larg, pe care n-o voi uita niciodată.

Micuța făptură, ușoară, cutezătoare, neastâmpărată, s-a întors și a ajuns teafără lângă mine și m-a făcut să râd de temerile mele și de țipătul ce-l scosesem degeaba, căci nu se afla nimeni prin apropiere. Dar de multe ori de atunci, în anii maturității, m-am întrebat: Nu cumva între virtualitățile întâmplărilor nepătrunse s-ar putea ca această neașteptată izbucnire a fetei și privirea-i sălbatică, pierdută în depărtări, să fi fost un răspuns dat unei chemări mântuitoare a tatălui ei, care o atrăgea în adâncuri, spre a-și afla mântuirea în ziua aceea? De atunci a venit o vreme când m-am întrebat dacă, de mi-ar fi fost dat să întrevăd dintr-o singură privire viața care o aștepta și s-o pot înțelege cu mintea mea de copil, s-ar fi convenit să-i întind mâna ca s-o salvez, dacă viața ei ar fi depins de această mână. De atunci a venit o vreme – nu pot spune că a durat mult, dar a venit – când mi-am pus întrebarea dacă n-ar fi fost mai bine pentru micuța Em'ly ca valurile s-o fi înghițit în dimineața aceea, în fața ochilor mei, o vreme când la această întrebare am răspuns: Da, ar fi fost mai bine.

Poate că-i prea devreme să spun acestea. Poate că m-am pripit așternându-le pe hârtie. Dar le las așa cum au venit.

Ne-am mai plimbat până departe, ne-am încărcat cu fel de fel de lucruri ciudate și am pus cu grijă în apă câteva steluțe-de-mare, aruncate pe nisip – nu posed nici până în ziua de azi destule cunoștințe despre această specie ca să fiu sigur dacă se cuvenea să ne rămână îndatorate pentru ce-am făcut sau dimpotrivă – și după aceea ne-am îndreptat spre casă, spre locuința lui *mister* Peggotty. Ne-am oprit lângă șopronul cu homari pentru o sărutare nevinovată, și apoi, strălucitori de voie bună și de sănătate, am intrat să luăm gustarea de dimineață.

— Parcă-s doi pui de cocoșar! a zis *mister* Peggotty

Mi-am dat seama că asta, în vorbirea din partea locului, înseamnă ca doi pui de sturz, și am socotit acestea drept cuvinte de laudă.

Firește că mă îndrăgostisem de micuța Em'ly. Nu mă îndoiesc defel că dragostea mea pentru fetița aceasta era tot atât de adevărată, tot atât de duioasă, dar mai curată și mai dezinteresată decât cea mai puternică dragoste pe care o poți cunoaște mai târziu în viață, oricât ar fi de sublimă. Închipuirea mea a țesut desigur în jurul acestei copilițe cu ochi albaștri ca cerul un fel de aureolă care o idealiza și o făcea să pară un înger. Dacă, într-o dimineață însorită, și-ar fi întins aripile și și-ar fi luat zborul în fața ochilor mei, nu cred că mi s-ar fi părut lucru nefiresc.

Ca doi îndrăgostiți, obișnuiam să ne plimbăm ceasuri întregi pe șesul monoton al Yarmouth-ului. Nici nu simțeam cum treceau zilele însorite, de parcă timpul s-ar fi oprit în loc – copil și el gata de joacă, la fel ca noi. I-am mărturisit că o iubesc și că, dacă nu-mi împărtășește dragostea, nu-mi mai rămâne altceva de făcut decât să-mi iau viața, cu o sabie. Mi-a zis că mă iubește, și n-am nicio îndoială că mă iubea cu adevărat.

Micuța Em'ly și cu mine nu ne schimbam cătuși de puțin și nici de inegalitatea dintre noi, nici de faptul că eram prea mici, nici de alte piedici care ne stăteau în cale, căci nu aveam noțiunea viitorului. Nici prin minte nu ne trecea să ne gândim la vremea când vom îmbătrâni, așa cum nu ne gândeam c-am putea întineri. Stârneam

admirația lui *missis* Gummidge și a lui Peggotty, care, când ne vedeau cum stăteam seara, unul lângă altul, drăgăstoși, pe lădița noastră, adesea șușoteau: „Doamne, ce drăguți mai sunt! *Mister* Peggotty ne surâdea, trăgând din pipă, iar Ham zâmbea toată seara. Cred că le făcea plăcere să ne vadă, așa cum le-ar fi făcut plăcere o jucărie frumoasă sau o miniatură înfățișând Coliseul.

Curând mi-am dat seama că *missis* Gummidge nu era totdeauna atât de drăguță pe cât ar fi fost de așteptat, mai ales dacă ținem seama de situația ei în gospodăria lui *mister* Peggotty. *Missis* Gummidge era, ca să zic așa, o fire neliniștită și se văicărea uneori atâta încât îi scotea din răbdări pe ceilalți. Îmi părea rău pentru ea, dar câteodată socoteam c-ar fi fost mult mai plăcut dacă *missis* Gummidge ar fi avut o încăpere deosebită, unde să se poată retrage până se liniștea.

Uneori *mister* Peggotty se ducea la o cârciumă numită „Băiatul de viață.“ Am aflat asta a doua sau a treia zi după sosirea noastră, băgând de seamă că *missis* Gummidge se tot uita la pendula nemțească, seara, între 8 și 9, spunând că *mister* Peggotty trebuie să fie acolo, căci încă de dimineață avusese o presimțire că avea să se ducă la cârciumă.

Missis Gummidge fusese abătută toată ziua, și de dimineață, când începuse soba să fumege, izbucnise în plâns.

— Mi-s o făptură orfană și oropsită, căreia toate-i merg anapoda! s-a căinat ea în legătură cu acest incident neplăcut.

— Ei, lasă, că se risipește, i-a spus Peggotty – și de astă dată de Peggotty a mea e vorba – și de altfel știi prea bine că nu-i mai puțin neplăcut pentru noi decât e pentru dumneata.

— Ba nu, pentru mine e mai neplăcut! i-a întors-o *missis* Gummidge.

Era o zi foarte friguroasă și bătea un vânt tăios. Colțul de lângă cămin unde ședea *missis* Gummidge mi se părea cel mai călduros și cel mai plăcut, iar jilțul ei era fără îndoială cel mai moale din toată casa, dar în ziua aceea nimic nu-i era pe plac. Se plângea mereu de frig și zicea că din pricina lui avea, cum spunea ea, „furnicături“. În cele din urmă, a izbucnit în plâns și din nou a început să se vaiete că e „o biată făptură orfană și oropsită, căreia toate-i merg anapoda“.

— E într-adevăr foarte frig, a încredințat-o Peggotty.

Îl simțim cu toții.

— Ba nu, mie mi-e mai frig decât oricui, a spus *missis* Gummidge.

Apoi ne-a așezat la cină; pe *missis* Gummidge o serveau întotdeauna îndată după mine, căci, fiind un oaspete de vază, aveam întâietate. Peștele era mic și plin de oase, dar cartofii erau puțin cam arși. Ne-am arătat cam dezamăgiți cu toții; dar *missis* Gummidge a pretins că ea este mai dezamăgită decât noi și făcând această declarație cu mare amărăciune, a început să plângă.

Seara, pe la ceasurile 9, când *mister* Peggotty s-a înapoiat acasă, nefericita *missis* Gummidge stătea în colțul ei, tare abătută și nenorocită, și tricota. Peggotty, bine dispusă, cârpea de zor. Ham își dregea o pereche de cizme pescărești, iar eu, cu micuța Em'ly lângă mine, le citeam cu glas tare. De când luasem ceaiul, *missis* Gummidge nu scosese niciun cuvânt, ci doar oftase adânc din când în când și nu-și ridicase privirea nici o singură dată.

— Hei, fraților, ne-a interpelat *mister* Peggotty, așezându-se la locul său, ce mai faceți?

Fiecare i-am spus un cuvântel sau i-am adresat o privire de bun venit, în afară de *missis* Gummidge, care doar a dat din cap, cu ochii ațintiți asupra lucrului de mână.

— Ce-ai pățit? a întrebat, bătând din palme, *mister* Peggotty. Sus inima, mămuco! (*Mister* Peggotty înțelegea prin aceasta „bătrânico“.)

Dar *missis* Gummidge pare-se că nu era în stare să-i urmeze îndemnul. Și-a scos o veche năframă de mătase neagră și și-a șters ochii; dar în loc s-o bage la loc în buzunar, a lăsat-o afară și și-a mai șters o dată ochii cu ea și a lăsat-o afară ca s-o

aibă la îndemână.

— Ce-ai pățit, cucoană? a întrebat-o iar *mister* Peggotty.

— Nimic! i-a răspuns *missis* Gummidge. Vii de la „Băiatul de viață“, nu-i așa Dan'!

— Firește, am dat astă-seară o raită pe la „Băiatul de viață“, a încuviințat *mister* Peggotty.

— Îmi pare rău că te-am împins să te duci acolo, i-a zis *missis* Gummidge.

— Împins! N-am nevoie să mă împingă nimeni! îi răspunse *mister* Peggotty, râzând din toată inima. Acolo mă duc bucuros oricând.

— Foarte bucuros, îl corectă *missis* Gummidge dând din cap și ștergându-și ochii. Da, da, foarte bucuros! Îmi pare rău că de când suntem împreună ești atât de bucuros să te duci acolo.

— De când suntem împreună? Nu-i deloc așa! i-a zis *mister* Peggotty. Nu-ți băga-n cap asemenea prostii.

— Ba da, ba da, așa e! a strigat *missis* Gummidge. Știu eu ce sunt. Știu că mi-s o făptură orfană și oropsită, căreia toate-i merg anapoda, și mai știu că sunt și o povară pentru toată lumea. Da, da, îmi dau seama de asta mai bine decât alții și nu pot s-o ascund! Asta-i nenorocirea mea.

Ascultând-o mi-am zis, fără voia mea, că nenorocirea ei îi apasă și pe ceilalți membri ai familiei, deopotrivă ca și pe *missis* Gummidge. Dar *mister* Peggotty nu i-a spus acest lucru, ci a îndemnat-o din nou să zâmbească.

— Nu sunt ce-aș dori să fiu! i-a zis *missis* Gummidge. Departe sunt de a fi. Știu eu cum sunt. Necazurile m-au făcut să nu mă mai împac cu nimic. Îmi dau scama că din pricina lor am ajuns nesuferită. Aș vrea să nu-mi pese de ele, dar n-am ce face. Aș vrea să mă arăt tare, dar nu pot și-i săcâi și pe toți ai casei. Parcă nu văd? Azi toată ziua i-am săcâit, și pe sora dumitale, și pe *master* Davy.

M-am simțit deodată înduioșat și foarte tulburat și am strigat:

— Nu, *missis* Gummidge, nu ne-ați săcâit.

— Nu-i frumos ce fac, a zis *missis* Gummidge. Nu este o răsplată potrivită. Mai bine-aș face să mă duc să mor la azil. Mi-s o făptură orfană și oropsită și n-ar mai trebui să vă supăr. Dacă mi-e scris ca totul să-mi meargă anapoda și să devin povară, mai bine lasă-mă, Dan'!, să mă întorc în satul meu. Mai bine să intru la azil și să mor acolo, să scape lumea de mine!

După ce a rostit aceste cuvinte, *missis* Gummidge s-a sculat și s-a dus la culcare. După plecarea ei, *mister* Peggotty, care nu s-a supărat nicio clipă și care i-a arătat tot timpul cea mai caldă înțelegere, s-a uitat în jur, la noi, și, însuflețit de aceeași înțelegere, a dat din cap și ne-a șoptit:

— Iar se gândește la bătrânu!

N-am prea înțeles de ce bătrân era vorba și la cine se gândea *missis* Gummidge, dar seara, când m-a dus la culcare, Peggotty mi-a povestit că fratele ei amintise de răposatul *mister* Gummidge, și de câte ori aveau loc asemenea scene, dădeau mereu aceeași explicație, pe care o socotea un adevăr de netăgăduit, simțindu-se întotdeauna foarte mișcat. Ceva mai târziu, când s-a întins în hamac, l-am auzit repetându-i lui Ham: „Biata femeie! Iar se gândește la bătrânu!“ Și în tot timpul cât am mai stat la ei, de câte ori *missis* Gummidge își ieșea din fire (ceea ce s-a întâmplat de câteva ori), el repeta același lucru, totdeauna cu duioșie și compătimire.

Astfel s-au scurs cele două săptămâni, fără alte evenimente decât schimbarea orelor de flux și de reflux, după care se schimba ceasul când *mister* Peggotty pleca de acasă și se înapoia, precum și îndeletnicirile lui Ham. Când n-avea de lucru, Ham se plimba uneori cu noi, arătându-ne luntrile pescarilor și corăbiile, iar o dată sau de două ori ne-a plimbat cu barca. Nu știu de ce, anumite amintiri rămân mai puternic legate de un loc decât altele, ceea ce, pare-mi-se, se întâmplă mai ales când e vorba de amintirile copilăriei. Nu pot să aud sau să citesc cuvântul Yarmouth fără să-mi evoce o dimineață de duminică, petrecută pe plajă, clopotele care sunau, chemând

credincioșii la biserică, și pe micuța Em'ly, care se sprijinea de umărul meu, pe când Ham arunca alene pietre în apă. În vreme ce, departe, în largul mării, soarele tocmai răzbea prin pâcla deasă, conturând umbrele corăbiilor.

În cele din urmă veni și ziua plecării. Eram pregătit să înfrunt despărțirea de *mister* Peggotty și de *missis* Gummidge, dar la gândul că trebuia s-o părăsesc pe micuța Em'ly, mi se rupea inima. Ne-am dus la braț până la hanul unde trăgea harabagiul, și, pe drum, i-am fâgăduit că îi voi scrie. (Mi-am ținut această fâgăduială mai târziu, scriindu-i cu litere mai mari decât cele folosite în anunțurile de mână pentru casele de închiriat). Am fost amândoi foarte tulburați la despărțire, și dacă vreodată în viață am simțit un gol în inimă, a fost în ziua aceea.

Tot timpul cât fusesem acolo, mă arătasem foarte ingrat față de casa părintească și nu mă gândisem deloc sau prea puțin la ea. Dar de îndată ce am pornit spre casă, cugetu-mi tânăr, plin de remușcări, părea că-mi arată cu un deget neclintit drumul, și pe măsură ce îmi creștea mâhnirea, simțeam tot mai mult că mama îmi era singurul sprijin și prieten, iar casa părintească – adevăratu-mi cuib.

În timpul călătoriei, simțământul acesta a pus tot mai mult stăpânire pe mine; și pe măsură ce ne apropiam și priveliștile îmi erau și mai cunoscute, mă simțeam tot mai nerăbdător să mă arunc în brațele mamei. Peggotty, în loc să împărtășească elanul meu, se silea (ca multă blândețe) să-l potolească și părea fâstăcită și tulburată.

Totuși, prin bunăvoința mărtoagei și în ciuda lui Peggotty, nu se putea să nu ajungem la Blunderstone și la „Crângu-Ciorilor“, și așa s-a și întâmplat. Cât de bine îmi amintesc scena sosirii, într-o după-amiază cenușie, rece, sub un cer mohorât prevestitor de ploaie!

Ușa se deschise și, râzând și plângând totodată, o căutai din ochi pe mama. Dar nu era dânsa, ci o servitoare străină.

— Cum, Peggotty? am întrebat neliniștit. Mama nu s-a întors?

— Ba da, ba da, *master* Davy. S-a întors. Stai puțin, *master* Davy, că... am să-ți spun ceva.

Stângăcia-i obișnuită când era vorba de a coborî din haraba și tulburarea ce o cuprinsese o făcură pe Peggotty să se încurce în propriile ei fuste, dar prea eram năucit ca să i-o pot spune. Se dădu jos, mă luă de mână și, spre uimirea mea, mă duse la bucătărie și închise ușa.

— Peggotty! i-am zis înspăimântat. Ce s-a întâmplat?

— Nimic, *master* Davy, Doamne ferește! mi-a răspuns, încercând să pară veselă.

— S-a întâmplat ceva, sunt sigur. Unde-i mama?

— Unde-i mama, *master* Davy? a repetat Peggotty.

— Da! De ce n-a ieșit să ne întâmpine la poartă, și de ce am venit aici? Vai Peggotty! Ochii îmi erau plini de lacrimi și simțeam c-am să mă prăbușesc.

— Vai, Doamne, drăguțule! a strigat Peggotty și m-a luat în brațe. Ce ai? Spune, iubitul!

— N-a murit și ea? O, nu, nu-i așa că n-a murit, Peggotty?

Cu o voce uimitor de puternică, Peggotty a strigat:

— Nu.

Și apoi s-a așezat, căci începuse să gâfâie, și mi-a spus că i-am tras o spaimă.

Ca s-o potolesc și s-o fac să uite, am îmbrățișat-o, și apoi am rămas în picioare în fața ei, cu o privire cercetătoare și neliniștită.

— Vezi, dragul meu, mi-a zis Peggotty, ar fi trebuit să-ți spun până acum, dar n-am avut prilejul. Ar fi trebuit s-o fac, dar izact. N-am putut, ceea ce, în felul cum pocea Peggotty cuvintele, însemna „exact“, n-am putut să mă hotărâsc“.

— Hai, Peggotty, spune odată! am îndemnat-o încă și mai înspăimântat.

— *Master* Davy, mi-a zis Peggotty, dezlegându-și boneta cu o mână tremurândă și vorbind cu glas stins. Nu știi? Ai un tată!

M-a trecut un fior și m-am făcut alb ca varul. Ceva – nu știu ce și cum – în legătură

cu mormântul din cimitir și cu învierea morților părea că mă izbește în față ca o pală de vânt.

— Unul nou! a adăugat Peggotty.

— Unul nou? am repetat.

Peggotty a gemut de parc-ar fi înghițit un nod și, întinzându-mi mâna, mi-a zis:

— Hai să-l vezi!

— Nu vreau să-l văd!

— Nici pe mama?

Nu m-am mai împotrivit și ne-am dus de-a dreptul în salonul cel bun, unde Peggotty m-a lăsat singur. De o parte a căminului ședea mama, de cealaltă *mister* Murdstone. Mama și-a lăsat lucrul și s-a sculat repede, dar cu oarecare sfială, mi s-a părut.

— Ei, dragă Clara, i-a zis *mister* Murdstone. Nu uita ce am vorbit. Stăpânește-te, trebuie întotdeauna să te stăpânești! Davy, băiatule, ce mai faci?

I-am dat mâna. Mi-a ținut-o o clipă, apoi m-am dus și am îmbrățișat-o pe mama; m-a sărutat și ea, m-a bătut drăgăstos pe umăr și după aceea s-a așezat la loc, reluându-și lucrul. Nu m-am putut uita la ea, nu m-am putut uita la el, știam prea bine că ne privea pe amândoi; m-am întors spre fereastră și mi-am aruncat ochii asupra unor arbuști care își plecau capetele în frigul de afară.

De îndată ce am putut să mă furișez din odaie, m-am târât pe scări, sus. Fusesem mutat din vechiul, și dragul meu dormitor, și de aci înainte aveam să dorm departe de mama. Am coborât și am rătăcit prin casă, doar voi găsi ceva care să fi rămas ca odinioară, atât de schimbate mi se păreau toate; am ieșit în curte. Dar foarte curând am fugit și de acolo, pentru că în cușca goală se afla acum un dulău cu fălci mari și păr negru, ca stăpânul lui. Când m-a văzut, a început să mârâie și a sărit să mă muște.

CAPITOLUL IV

CAD ÎN DIZGRAȚIE

Dacă încăperea în care mi-au mutat patul ar fi însuflețită și ar putea depune mărturie, aș chema-o astăzi – mă întreb, cine o fi dormind acum în ea? – să spună cât mi-era de grea inima când am intrat. M-am dus acolo sus, și cât am urcat scările, am auzit dulăul acela din curte lătrând după mine; apoi, privind odaia la fel de uluit și de buimac cum mă privea și ea pe mine, m-am așezat cu mânuțele încrucișate și am chibzuit.

Mi-au trecut prin minte cele mai năstrușnice gânduri. În legătură cu forma încăperii, cu crăpăturile din tavan, cu tapetul de hârtie de pe pereți, cu defectele geamurilor, care deformau priveliștea, cu lavoarul care se clătina pe trei picioare și avea parcă un aer nemulțumit, care mi-a adus aminte de mutra lui *missis* Gummidge când se gândea la „bătrânu“. Plângeam fără contenire, dar în afară de faptul că mă simțeam înfrigurat și foarte abătut, cred că nici n-am stat să mă gândesc de ce plângeam. În cele din urmă, în deznădejdea mea, am început să cred că eram îndrăgostit nebunește de micuța Em'ly și că fusesem smuls de lângă ea pentru a fi adus aici, unde mi se părea că nimeni nu mă vrea și nimeni nu mă iubește nici pe jumătate cât mă iubea ea. Gândul ăsta m-a făcut să mă simt atât de nefericit, încât m-am înfășurat într-un colț al plăpumii și am bocit până ce am adormit.

M-a trezit cineva, care, după ce mi-a descoperit capul înfierbântat, a spus: „Aici e!“ Era mama, care venise cu Peggotty să mă caute, și una din ele mă trezise.

— Davy, ce-i cu tine? m-a întrebat mama.

Mi s-a părut foarte straniu că tot ea mai mă întreba, și i-am răspuns:

— Nimic.

Mi-am întors fața de la ea – țin minte bine – ca să-mi ascund freacă buzelor, care i-ar fi dat un răspuns mai cinstit.

— Davy, zise mama. Davy, copilul meu!

Pot spune că în clipa aceea nimic nu putea să mă miște mai mult decât faptul că mă numea copilul ei. Mi-am ascuns fața și lacrimile în așternut și am îndepărtat-o cu mâna când a vrut să mă ridice.

— Asta-i opera ta, Peggotty, nesuferito! s-a răstit mama. Nu încap nicio îndoială în această privință. Mă întreb, cum nu te muștră cugetul să ațâți copilul împotriva mea sau a acelor care îmi sunt dragi? Ce urmărești cu asta, Peggotty?

Biata Peggotty își ridică brațele și ochii spre cer și nu răspunde decât cu o parafrază a rugăciunii pe care o repetam de obicei după fiecare masă:

— Dumnezeu să vă ierte, *missis* Copperfield, și să nu ajungeți vreodată să vă căiți pentru vorbele pe care le-ați rostit în clipa asta!

— Ai să mă scoți din minți! a strigat mama. Și asta chiar în luna de miere, când ar fi fost de așteptat ca și cel mai înrăit dușman să mă cruțe și să nu-mi jinduiască puținele clipe de tihnă și fericire. Davy, copil rău ce ești! Peggotty, ești o fiară! O, Doamne! mai țipă mama. Și, întorcându-se năbădăioasă și autoritară când spre mine, când spre Peggotty: Câtă răutate pe lumea asta, tocmai când eram în drept să cred că va fi mai bună ca oricând.

Am simțit o mână care nu era nici a mamei, nici a lui Peggotty și m-am sculat în picioare, la marginea patului. Era mâna lui *mister* Murdstone, și ținându-mă de braț, acesta a spus:

— Ce înseamnă asta? Clara, draga mea, ai uitat? Trebuie să fii fermă, dragă!

— Îmi pare foarte rău, Edward, a zis mama. Voiam să fiu foarte cuminte, dar îmi vine greu.

— Vai! îmi pare rău, Clara, chiar atât de repede!

— E foarte greu să mă schimb acum, i-a răspuns mama, bosumflată, e chiar... foarte greu... nu-i așa?

O trase spre el, îi șopti ceva la ureche și o sărută. Când am văzut cum capul mamei se lasă pe umărul lui și cum cu brațul îl atinge pe gât, îndată am înțeles că putea face orice poftea cu mama, ceea ce astăzi îmi dau seama că a și reușit să facă.

— Te rog coboară tu, draga mea, i-a zis *mister* Murdstone. Vin și eu cu Davy îndată.

După ce, salutând-o și surâzându-i, o văzu pe mama ieșind, își întoarse fața întunecată către Peggotty:

— Ascultă-mă, dumneata știi cum se numește stăpâna dumitale?

— Sunt de foarte multă vreme în serviciul ei, *sir*, i-a răspuns Peggotty, și s-ar cuveni, cred, să știi.

— E drept. Dar acum, când urcam scările, te-am auzit spunându-i pe un nume care nu-i al ei. Știi bine că poartă numele meu acum. Să nu uiți acest lucru.

Aruncându-mi o privire îngrijorată, Peggotty se înclină și părăsi odaia fără a-i răspunde, căci își dăduse seama că prezența ei nu mai era dorită și că nu avea niciun motiv ca să zăbovească. Când am rămas singuri, *mister* Murdstone a închis ușa, s-a așezat pe un scaun și, ținându-mă în picioare în fața lui, m-a privit drept în ochi. Am simțit cum ochii mei priveau țintă în ai lui. Și când îmi amintesc cum am stat față în față, mi se pare că aud și acum cât de tare și de repede îmi zvâcnea inima.

— David, mi-a zis, strângând și subțind buzele, dacă aș avea a face cu un cal năvălaș sau cu un câine îndărătnic, ce crezi că aș face?

— Nu știu.

— L-aș bate!

Îi răspusesem în șoaptă, acum, însă, deși tăceam, am simțit că mă înăbuș.

— L-aș face să urle și să țopăie. Și mi-aș zice: „Până la urmă tot am să-l îmblânzesc,

chiar de-ar fi să-l schilodesc“. Dar ce ai pe obraz?

— Sunt murdar, i-am răspuns.

Știa la fel de bine ca și mine că erau urme de lacrimi. Dar chiar dacă de douăzeci de ori mi-ar fi pus aceeași întrebare și de fiecare dată mi-ar fi dat douăzeci de pumni, cred că aș fi murit mai degrabă decât să-i mărturisesc ce aveam pe obraz.

— Ești deosebit de deștept pentru un copil, mi-a zis cu obișnuitul lui surâs trist, și văd că m-ai înțeles foarte bine. Spală-te pe față și poștește jos cu mine.

Mi-a arătat cu degetul lavoarul, care mi se păruse că ar semăna cu *missis* Gummidge, și m-a îndemnat, făcându-mi semn cu capul, să-i urmez porunca fără întârziere. Nu m-am îndoit atunci – și astăzi mă îndoiesc încă și mai puțin, – că dacă aș fi schițat cea mai slabă împotrivire, m-ar fi doborât fără nicio remușcare.

— Clara dragă, a zis după ce i-am îndeplinit poruncile și m-a adus în salon, ținându-mă de braț, sper că n-o să te mai supere nimeni. O să ne dezbrăm curând de toanele astea copilărești.

Martor mi-e Dumnezeu că dacă mi s-ar fi spus atunci o vorbă bună, m-aș fi îndreptat și aș fi devenit poate alt om. Un cuvânt de mângâiere și de lămurire, puțină îngăduință pentru neștiința mea, un cuvânt de bun sosit acasă, o încredințare că acea casă era totuși căminul meu m-ar fi făcut să-i fiu recunoscător din toată inima, în loc să-i arăt numai o fățarnică supunere, și m-ar fi făcut să-l respect, în loc să-l urăsc.

Am avut impresia că, văzându-mă cum stăteam în picioare, în mijlocul odăii, speriat și străin, mama s-a înduioșat, și că atunci când m-am strecurat, sfios, pe un scaun, m-a urmărit cu o privire tot mai mahnită – simțind poate ceva silit în mersul meu de copil – dar cuvântul potrivit nu fusese rostit, și acum era prea târziu.

Am luat masa numai noi trei, singuri. Părea îndrăgostit de mama – mă tem că din pricina asta îl uram și mai tare – și mama se arăta îndrăgostită de el. Din ceea ce au spus, am înțeles că sora lui mai mare urma să vină să locuiască cu ei și că o așteptau să sosească. Chiar în după-amiaza aceea. Nu sunt sigur dacă atunci sau mai târziu am aflat că, fără a exercita efectiv vreun comerț, era părtaș sau primea anual numai o sumă fixă din beneficiile unei pivnițe de vinuri din Londra cu care familia sa păstrase legături de afaceri încă de pe vremea străbunicilor, și am aflat că, și sora lui avea aceleași drepturi; în orice caz, însemn acest lucru aici.

După masă, pe când ședeam toți trei în jurul căminului și cu chibzuiam cum să mă refugiez la Peggotty, dar nu îndrăzneam să mă furișez afară ca nu cumva să-l jignesc pe stăpânul casei, am auzit o birjă oprind în fața porții, și îndată *mister* Murdstone a ieșit în întâmpinarea oaspetelui. Mama l-a urmat. Sfios, m-am luat după ea, când, deodată, în dreptul ușii salonului, mama s-a întors și, în semiobscuritatea amurgului, m-a îmbrățișat ca altădată, șoptindu-mi să-l iubesc și să-l ascult pe noul meu tată. M-a strâns în brațe cu duioșie, dar în grabă și pe furiș, ca și cum ar fi săvârșit o faptă rea; m-a luat de mână și a mers cu mine până aproape de locul unde se afla dânsul în grădină, și atunci mi-a lăsat mâna spre a-l lua la braț pe *mister* Murdstone.

Sosise *miss* Murdstone, o doamnă cu un aer sumbru; ca și fratele ei – căruia îi semăna și la chip și la glas – era brună și avea sprâncene stufoase, care mai că se îmbinau deasupra nasului ei mare și gros, ca și cum, fiind femeie și neputând să poarte favoriți, lăsase în schimb să-i crească sprâncenele. Adusese cu ea două cufere negre, neobișnuit de grele, având pe capace inițialele ei bătute în cuie de alamă. Când a fost să plătească birjarul, a scos banii dintr-un portmoneu de oțel, pe care-l ținea, ca într-o temniță, în sacoșa ei prevăzută cu un lanț gros și care se închidea ca o capcană. Nu văzusem niciodată o femeie mai complet metalică decât *miss* Murdstone.

Au poftit-o în salon, urându-i bun sosit, și acolo dânsa a recunoscut-o în mod solemn pe mama ca pe o rubedenie nouă și apropiată. Apoi s-a uitat la mine și a zis:

— Acesta e băiatul tău, cumnățico?

Mama a confirmat că eram al ei.

— În general, mie nu-mi prea plac băieții, a declarat *miss* Murdstone. Ce mai faci,

băiete?

Date fiind aceste împrejurări încurajatoare i-am răspuns că mă simt foarte bine și că nădăjduiesc că și dânsa se simte la fel; dar i-am spus aceste cuvinte cu un glas atât de nepăsător, încât *miss* Murdstone m-a categorisit într-un cuvânt:

— Proscrescut!

După ce a rostit răspicat acest cuvânt, a cerut să fie condusă în odaia ei, care, din clipa aceea, a devenit pentru mine un loc de spaimă și de groază, unde tronau cele două cufere negre pe care nimeni nu le-a zărit vreodată deschise sau măcar fără lacăt (știu, căci, o dată sau de două ori când nu se afla ea în odaie mi-am vârat și eu nasul pe ușă) și unde nenumărate brățări, lanțișoare și paftale de oțel cu care se gătea *miss* Murdstone atârnavau în șiruri impresionante la oglindă.

După câte mi-am dat eu seama, *miss* Murdstone venise cu gândul să rămână pentru totdeauna la noi. În dimineața următoare a început „să-i ajute“ mamei, și toată ziua a trebăluit prin cămară, așezând proviziile și răsturnând vechea rânduială. Cel dintâi lucru vrednic de amintit pe care l-am observat la *miss* Murdstone a fost bănuiala permanentă că servitoarele ascuseseră un bărbat undeva în casă. Mănată de această idee fixă, năvălea în pivnița de cărbuni la ceasurile cele mai neobișnuite și, ori de câte ori deschidea ușa vreunei cămări întunecoase, o trântea numaidecât la loc, încredințată că-l prinsese.

Deși nu avea nimic aerian, *miss* Murdstone se scula în zori ca ciocârlia. Era în picioare înainte ca vreunul dintre ai casei să se fi trezit (sunt convins și acum că se scula atât de devreme numai ca să-l caute pe bărbatul acela ascuns undeva în casă). Peggotty pretindea chiar că ar fi dormind numai, cu un singur ochi închis; dar n-am putut să împărtășesc această părere, deoarece am încercat să dorm și eu la fel și am constatat că nu e cu puțință.

Din prima dimineață s-a sculat la cântatul cocoșilor și a tras clopoțelul. Când mama a coborât să-și ia gustarea și a dat să se ducă să pregătească ceaiul, *miss* Murdstone a atins-o în treacă cu buzele pe obraz – ceea ce în concepția ei însemna o sărutare – și i-a spus:

— Știi, Clara, draga mea, am venit aici ca să te scap de griji. Ești prea drăguță și prea nepricepută (aici mama s-a roșit, dar a râs, fără a părea supărată) ca să fii împovărată cu treburi pe care aș putea eu să le fac. Fii atât de bună și dă-mi cheile, și pe viitor o să am eu grijă de toate.

Din clipa aceea, *miss* Murdstone a luat în păstrare cheile și le-a ținut, în timpul zilei, în mica ei temniță, iar noaptea, sub pernă, și mama n-a mai pus mâna pe ele.

Mama n-a putut răbda ca prerogativele ei de stăpână a gospodăriei să-i fie luate, fără a schița măcar un gest de protest. Într-o seară, după ce *miss* Murdstone îi expusese fratelui ei anumite planuri gospodărești și el le încuviințase, mama a izbucnit în plâns și a spus că ar trebui să-i ceară și ei părerea.

— Clara! a dojenit-o *mister* Murdstone, Clara! Mă mir de tine.

— Ușor e să spui că te miri, Edward, a strigat mama, și tot atât de ușor e să vorbești de fermitate, dar nu ți-ar plăcea nici ție!

Se cuvine să subliniez că fermitatea era însușirea supremă cu care se lăudau *mister* Murdstone și sora lui. Oricum m-aș fi exprimat pe vremea aceea dacă aș fi fost întrebat ce înțelegeam prin asta, fără îndoiala că, în felul meu, socoteam că acest cuvânt nu însemna altceva decât tiranie, decât acel ceva întunecat, arțăgos și acea drăcească înverșunare ce sălășluia în ei. Astăzi, însă, aș defini crezul lor astfel: *mister* Murdstone era ferm; nimeni pe lumea asta nu se cuvenea să fie tot atât de ferm ca *mister* Murdstone; de fapt, nimeni pe lume nu trebuie să fie ferm defel, deoarece tot restul oamenilor trebuiau să se plece în fața fermității lui. *Miss* Murdstone era o excepție. Dânsa putea să fie fermă, dar numai în virtutea rudeniei și subordonându-se lui. Mama era o altă excepție. Ea putea și trebuia chiar să se arate fermă, dar numai supunându-se fermității lor și recunoscând cu fermitate că nu poate exista vreo altă

fermitate pe lume.

— Îmi vine foarte greu, a zis mama, ca în propria mea casă...

— „În propria mea casă“, a repetat *mister* Murdstone. Clara!

— În propria *noastră* casă... voiam să spun, a bolborosit mama, vădit înspăimântată. Sper c-ai priceput ce am vrut să spun, Edward, îmi vine foarte greu ca în propria *ta* casă să n-am niciun cuvânt de spus în treburile gospodăriei. Sunt sigură că mi-am condus foarte bine gospodăria înainte de a mă căsători. Am martori, a adăugat mama, cu glasul înecat în lacrimi, poți s-o întrebi și pe Peggotty dacă nu mă descurcam cât se poate de bine când nu se amesteca nimeni!

— Edward, a intervenit *miss* Murdstone, să punem capăt acestei scene. Măine plec.

— Jane Murdstone! se răsti dânsul. Taci! Nu ți-e rușine, vorbești de parcă nu m-ai cunoaște!

— Vă rog să mă credeți, a urmat biata mama, vărsând lacrimi din belșug și simțind că-i fuge pământul de sub picioare, nu doresc să plece nimeni. M-aș simți chiar tare nefericită și amărâtă dacă ar pleca cineva. Nu cer cine știe ce. Nu sunt neînțelegătoare. Vreau doar să mi se ceară și mie părerea, din când în când. Și sunt foarte îndatorată tuturor aceluia care mă ajută, dar aș vrea numai să mi se ceară și mie părerea, măcar de formă, din când în când. Credeam, Edward, că-ți face plăcere că sunt puțin cam nepricepută și copilăroasă – țin bine minte că mi-ai și spus-o – dar acum am impresia că mă urăști din pricina asta, atâta ești de aspru.

— Edward, interveni din nou *miss* Murdstone, să punem capăt acestei scene. Măine plec.

— Jane Murdstone, a tunat *mister* Murdstone. Taci odată! Cum îndrăznești?

Miss Murdstone își scoase batista din temniță și o duse la ochi.

— Clara, a urmat el întorcându-se către mama, nu m-aș fi așteptat! Mă uimești! Da, mi-a plăcut gândul că mă voi însura cu o femeie naivă și lipsită de experiență și că voi putea să-i formez caracterul, insuflându-i acea fermitate și hotărâre care-i lipseau. Dar când Jane Murdstone e atât de drăguță să-mi vină în ajutor în această încercare și primește, din dragoste pentru mine, să facă pe menajera, și când, drept răsplată, e întâmpinată cu atâta lipsă de recunoștință...

— O, te rog, te rog, Edward, a izbucnit mama, nu mă învinui de nerecunoștință! Sunt sigură că nu sunt nerecunoscătoare. Nimeni până acum n-a spus așa ceva despre mine! Am eu multe cusururi, dar nu pe asta. O, nu, dragul meu.

— Când Jane Murdstone e întâmpinată cu atâta lipsă de recunoștință, a urmat el după ce a așteptat ca mama să-și isprăvească vorba, atunci nici simțămintele mele nu mai pot rămâne aceleași, se răcesc.

— Nu spune asta iubitule! l-a implorat mama cu mare jale. O, te rog, nu, Edward! Nu pot îndura să aud una ca asta! Oricum aș fi, totuși am inimă bună. Știu că am inimă bună. Dacă n-aș fi sigură, n-aș spune-o. Întreab-o pe Peggotty! Are să-ți spună fără îndoială că am inimă bună.

— Clara, i-a spus *mister* Murdstone, nu există slăbiciune pe lume, mică sau mare, de care să mă las înduplecat. Te zbați zadarnic!

— Hai să ne împăcăm, te rog, a zis mama. Nu pot suporta răceala și reaua-voință. Îmi pare foarte rău! Am multe cusururi, știu, și ești foarte bun, Edward, că, folosind toată energia ta, încerci să le îndrepti. Jane, nu am de făcut nici cea mai mică obiecție. Mi se rupe inima dacă ne-ai părăsi...

Fiind însă foarte tulburată, n-a putut continua.

— Jane Murdstone, se adresă *mister* Murdstone surorii sale, după câte știu, între noi schimburile de cuvinte sunt un lucru neobișnuit. Nu din vina mea s-a petrecut acum această scenă atât de neplăcută. Am fost antrenat, fără voia mea. Nici tu nu ești de vină. Și tu ai fost antrenată fără voia ta. Să dăm uitării cele întâmplate. Și întrucât asta nu-i o scenă pentru copii, adăugă el după aceste cuvinte mărinoase, hai David, du-te la culcare!

Abia am fost în stare să nimeresc ușa, căci lacrimile îmi împăienjneau ochii. Mi se rupea inima de jalea mamei; dar, băjbâind, am ieșit din odaie, și apoi, băjbâind prin întuneric, am ajuns sus în odaia mea, fără a mai trece pe la Peggotty să-i spun noapte bună sau să-i cer o lumânare. Când, după vreun ceas și mai bine, a venit să mă vadă, m-a deșteptat și mi-a zis că mama se dusesese să se culce tare amărâtă și că *mister* Murdstone și sora lui rămăseseră singuri în salon.

A doua zi de dimineață am coborât puțin mai devreme ca de obicei și, auzind vocea mamei, m-am oprit în fața ușii salonului. Își cerea, foarte sincer și foarte umil, iertare de la *miss* Murdstone, și dânsa, binevoind s-o ierte, s-au împăcat. După aceea n-am mai auzit-o pe mama spunându-și părerea în nicio privință fără a se sfătui mai întâi cu *miss* Murdstone sau fără a se încredința dinainte, prin alte mijloace neîndoielnice, ce opinie are *miss* Murdstone; și ori de câte ori *miss* Murdstone își ieșea din fire (avea ea slăbiciunea asta) și ducea mâna la sacoșă, parcă pentru a scoate cheile ca să i le predea, mama intra în panică.

Nu știu ce esență sumbră întina sângele Murdstonilor și întuneca credința lor aspră și neîndurătoare. Am ajuns mai târziu la concluzia că aceasta nu era decât o urmare inevitabilă a fermității care nu-i îngăduia lui *mister* Murdstone să scutească pe nimeni de povara celor mai grele pedepse pentru care putea născoci un pretext. În orice caz, țin bine minte cu ce aer solemn și grav mergeam la biserică și cât se schimbese atmosfera acolo. Parcă văd cum, de câte ori venea iar duminica, de care mă temeam atâta, mă strecuram cel dintâi în vechea noastră strană, asemenea unui osândit adus să-și ispășească pedeapsa. Și îndată după mine intra *miss* Murdstone, îmbrăcată într-o rochie de catifea neagră, croită parcă dintr-un acoperământ de sicriu; apoi mama, și după ea, soțul ei. Peggotty nu mai stătea lângă noi, ca altădată. Parcă o aud pe *miss* Murdstone cum bolborosește răspunsurile, accentuând cu o plăcere sălbatică toate cuvintele vestitoare de urgii, și văd cum i se rotesc ochii negri, privind în jur prin biserică, atunci când rostește cuvintele „bieții păcătoși“, de parc-ar fi o ocară aruncată întregii enorii. Și uneori între cei doi o zăresc pe mama cum își mișcă sfioasă buzele, în vreme ce fiecare dintre vecini îi bombănește ceva la ureche. Și iar stau și mă întreb cu teamă dacă-i oare cu puțință ca bunul și bătrânul nostru preot să se înșele, și ca *mister* Murdstone și soră-sa să aibă dreptate când spun, că toți îngerii din cer nu sunt decât îngeri ai nimicirii. Și iarăși simt că de cum mișc un deget sau zâmbesc puțin, *miss* Murdstone mă împunge în coastă cu cartea de rugăciuni.

Da, și când ne îndreptăm spre casă, văd cum unii vecini se uită la mama și la mine și sușotesc. Ei trei merg la braț, în vreme ce eu mă târăsc stingher în urma lor și, surprinzând privirile vecinilor, mă întreb dacă pasul mamei într-adevăr nu mai e atât de sprinten cum era și dacă exuberanța frumuseții ei într-adevăr pâlise. Și iarăși mă întreb dacă vreunul dintre vecini își mai amintește, așa cum îmi amintesc eu, cum mergeam odinioară împreună cu mama, și gândul acesta mă urmărește cât e de lungă duminica aceea tristă și mohorâtă.

În câteva rânduri a fost vorba să fiu trimis într-un internat. Propunerea a venit de la *mister* Murdstone și de la sora lui, și mama, firește, nu s-a împotrivit. Totuși, nu s-a luat nicio hotărâre în această privință. Între timp, am continuat să învăț acasă.

Putea-voi oare să uit vreodată acele ore? În teorie, învățam cu mama, dar, de fapt, *mister* Murdstone și sora lui erau întotdeauna de față și profitau de acest prilej spre a-i da mamei lecții despre acea așa-numită fermitate care era pacostea vieții noastre. Cred că am fost ținut acasă anume în acest scop. Învățasem ușor și cu destulă tragere de inimă când mai eram singur cu mama. Îmi amintesc ca prin vis că am învățat alfabetul pe genunchii ei. Și astăzi, când văd literele negre, grase ale abecedarului, îmi vine în minte, ca atunci, noutatea tulburătoare a contururilor și formele acelea armonioase ale lui O, ale lui Q și ale lui S. Ele nu trezesc în mine nici dezgust, nici aversiune. Dimpotrivă, mi se pare că până la cartea cu crocodili am străbătut o cărare semănată cu flori și că duișia pe care o simțeam în glasul și în purtarea mamei au

fost tot timpul un îndemn pentru mine. În schimb, lecțiile solemne care au urmat după aceea mi-au rămas în amintire ca o lovitură mortală dată liniștii mele și ca o cumplită corvoadă și caznă zilnică. Erau nenumărate, interminabile și foarte grele – unele nici nu le puteam pricepe – și, în general, mă zăpăceau, cum, de altfel, cred că și pe biata mamă o zăpăceau.

Să-mi amintesc cum se desfășurau de obicei orele și să evoc una dintre acele dimineți.

După gustarea de dimineață, intru în salon cu cărțile, cu caietul și cu tăblița. Mama mă așteaptă la măsuta ei de scris, dar nu cu atâta nerăbdare ca *mister* Murdstone, care șade în jilțul său de lângă fereastră (deși se preface că citește o carte), sau ca *miss* Murdstone, care stă lângă mama și înșiră niște mărgele de oțel. De îndată ce dau ochii cu ei amândoi, sunt atât de tulburat, încât simt că toate cuvintele care-mi intraseră cu greu în minte se risipesc nu știu unde. Mă minunez și eu unde *pier* așa, deodată.

Îi întind mamei prima carte. Gramatica, sau poate istoria sau geografia. Și în timp ce i-o înmânez, arunc o ultimă și disperată ochire asupra paginii și, cu glas tare, încep să spun în goană, până a nu uita, tot ce am reținut. Deodată mă poticnesc din nou. *Mister* Murdstone ridică privirea. Mă înroșesc, mă încurc de vreo cinci, șase ori și mă opresc. Cred că dacă ar îndrăzni, mama mi-ar arăta cartea, dar nu îndrăznește, și-mi spune cu blândețe:

— Vai, Davy, Davy!

— Ei, Clara, sare *mister* Murdstone, trebuie să fii fermă cu băiatul. Nu mai tot spune: „Vai Davy, Davy!“ E o copilărie. Sau știe lecția, sau n-o știe!

— Evident că n-o știe, intervine *miss* Murdstone cu severitate.

— Mă tem că într-adevăr n-o știe, zice mama.

— Atunci, vezi bine, Clara, o sfătuiește *miss* Murdstone, trebuie să-i dai înapoi cartea și să-l silești să învețe.

— Da, desigur încuviințează mama, chiar asta voiam să fac, draga mea Jane. Hai, Davy, mai încearcă o dată și nu fi prost.

Urmez prima parte a acestui îndemn și mai încerc o dată, dar fără succes, căci sunt tare prost. Mă încurc înainte de a ajunge unde mă poticnisem mai adineauri, într-un punct peste care trecusem cu bine cu o clipă mai devreme, și mă opresc să mă gândesc. Dar nu pot să mă concentrez asupra lecției. Mă întreb câți metri de rețea vor fi intrat în boneta pe care o poartă *miss* Murdstone sau cât va fi costat haina de casă a lui *mister* Murdstone și mă gândesc la tot felul de probleme caraghioase de acest soi, care nu mă privesc și cu care nu doresc cătuși de puțin să am a face. *Mister* Murdstone schițează un gest de nerăbdare, la care mă așteptam de mult. *Miss* Murdstone, de asemenea. Mama se uită supusă la ei, închide cartea și o pune deoparte, ca o restanță, care urmează să fie lichidată după ce-mi voi fi făcut celelalte teme.

Curând se strânge un teanc de asemenea restanțe, care tot crește ca un bulgăre de zăpadă rostogolit la vale. Și cu cât crește, cu atât mă protestesc mai rău. Situația mea e atât de deznădăjduită, încât simt că mă afund într-o mlaștină de gugumăni și renunț la orice încercare de a ieși la mal și mă las în voia sortii. Privirile disperate pe care le schimb cu mama în timp ce mă încurc sunt pline de jale. Dar momentul culminant al acestor nefericite lecții este însă atins abia atunci când mama (crezând că nimeni n-o vede) încearcă să mă ajute mișcând buzele. În clipa aceea, *miss* Murdstone, care atâta aștepta, o admonestează cu voce gravă.

— Clara!

Mama tresare, se îmbujorează și surâde vag. *Mister* Murdstone se ridică din jilț, ia cartea, mi-o aruncă în cap sau mă lovește cu ea peste urechi, mă apucă de umeri și mă scoate afară în brânci.

Ora s-a încheiat, dar partea cea mai rea urmează sub forma unor îngrozitoare

înmulțiri. *Mister* Murdstone a născocit o înmulțire anume pentru mine, pe care începe să mi-o dicteze: „Dacă intru în prăvălia unui negustor de brânzeturi și cumpăr cinci mii de calupuri de brânză Gloucester cu patru *pence* și jumătate bucata, plătibile pe loc...“, și în clipa aceea o văd pe *miss* Murdstone cum se bucură pe ascuns. Zadarnic îmi încordez mintea asupra calupurilor de brânză și nu mă dumiresc nici până la vremea mesei, și atunci, negru ca un mulatru, căci murdăria de pe tăbliță mi-a intrat în piele, capăt un codru de pâine, până ce voi descurca socoteala brânzei, și rămân surghiunit tot restul după-amiezii.

Acum, după atâta amar de vreme, așa mi se pare că s-au desfășurat, în general, nefericitele mele studii. Totul ar fi mers strună de n-ar fi fost Murdstonii de față; căci asupra mea Murdstonii exercitau o fascinație egală cu aceea a doi șerpi asupra unei biete păsărele. Chiar când izbuteam s-o scot destul de bine la capăt, dimineața, nu dobândeam răgaz decât după masa de prânz; căci *miss* Murdstone nu putea să rabde să mă vadă stând de pomană, și de îndată ce lăsăm să se vadă că n-aveam treabă, îi atrăgea atenția fratelui ei asupra mea, spunând: „Clara, draga mea, nimic mai sănătos decât munca... dă-i ceva de făcut băiatului“, iar ca urmare, pe loc eram înhămat la treabă. Aproape că n-aveam o clipă de răgaz să mă joc și eu cu alți copii: pentru că, potrivit sumbrei concepții religioase a Murdstonilor, copiii erau considerați drept niște mici vipere (cu toate că odinioară un copil fusese așezat în mijlocul apostolilor) și că se molipseau unul de la altul.

Urmarea firească a acestui tratament, care a durat, pare-mi-se, vreo șase luni sau mai bine, a fost că am ajuns posac, îmbufnat și încăpățânat. La acest rezultat a contribuit într-o bună măsură și faptul că pe zi ce trecea mă simțeam tot mai izolat și mai înstrăinat de mama. Ceva m-a împiedicat însă să mă abrutizez de-a binelea.

Iată ce. Tata lăsase o seamă de cărți într-o odăiță de sus, în care puteam pătrunde nestingherit (căci se afla alături de odaia mea) și unde nu intra nimeni niciodată. Din această odăiță binecuvântată au venit cu alai să-mi țină de urât Roderiek Random, Peregrine Pickle, Humphrey Clinker, Tom Jones, Vicarul din Wakefield, Don Quijote, Gil Blas și Robinson Crusoe. Ei mi-au ținut trează imaginația, mi-au întărit nădejdea că există pe lume și alte locuri și alte perspective, ei împreună cu cele *O mie și una de nopți* și cu *Povestirile despre spirite*, nu mi-au făcut niciun rău; căci chiar dacă în unele dintre ele vor fi fost și lucruri vătămătoare, pot spune că acestea nici nu m-au atins; nu le-am băgat în seamă. Acum mă și mir c-am avut vreme să citesc toate aceste cărți, când eram silit să tocesc și șchiopătam la fel de fel de materii foarte încurcate. Și mi se pare de necrezut că am găsit o consolare pentru micile mele necazuri (care în ochii mei erau mari), punându-i pe eroii care-mi erau cei mai dragi în locul meu și punându-i pe *mister* Murdstone și pe soră-sa în rolurile personajelor urâcioase. Am fost o săptămână întreagă un Tom Jones văzut de un copil, un Tom Jones inofensiv. Am jucat (așa cum îl înțelegeam eu) vreme de o lună încheiată, pare-mi-se, rolul lui Roderick Random. Am citit cu lăcomie și delectare și câteva cărți de călătorie – nu mai țin minte care anume – găsite pe rafturile din odăiță; și zile întregi m-am plimbat în jurul casei, înarmat cu o pereche de șanuri pentru cizme, întruchipându-l pe căpitanul cutărică din Marina Regală Britanică, aflat în primejdie de a fi prins de sălbatici și hotărât să-și vândă scump viața. Căpitanul ăsta niciodată nu-și pierdea stăpânirea de sine și demnitatea când era lovit în cap cu gramatica latină. Eu, în schimb, mi le pierdeam; dar căpitanul era căpitan și erou, în ciuda tuturor gramaticilor și a tuturor limbilor moarte sau vii de pe lume.

Lectura a fost singurul izvor statornic de îmbărbătare. Când stau și mă gândesc, îmi revine totdeauna în minte o seară de vară: băieții se joacă în curtea cimitirului în vreme ce eu șed pe pat și citesc cu frenezie. În mintea mea, fiecare șură din împrejurimi, fiecare lespede din biserică, fiecare colțisor al cimitirului era legat de aceste cărți și reprezenta o localitate pomenită în ele. Pe Tom Pipes l-am văzut cățărându-se pe clopotnița bisericii noastre, pe Strap l-am zărit cu sacul în spinare,

oprindu-se și așezându-se să se odihnească în dreptul porțiței grădinii, și știu prea bine că domnul comandor Trunnion și *mister* Pickle se întruneau în cărciumioara noastră din sat.

Acuma cititorul va înțelege, poate, la fel de bine ca mine, care erau firea și caracterul meu când am ajuns la acel punct al poveștii copilăriei mele la care mă reîntorc.

Într-o dimineață, ducându-mă cu cărțile de școală în salon, am găsit-o pe mama neliniștită, pe *miss* Murdstone fermă, iar pe *mister* Murdstone legând nu știu ce la capătul unei vergi – o nua mlădioasă și flexibilă – operație din care s-a întrerupt când m-a văzut intrând și a început să cumpănească și să încerce varga.

— Crede-mă, Clara, a zis *mister* Murdstone, am fost și eu bătut cu biciul nu o dată.

— Oho, și încă cum! a confirmat *miss* Murdstone.

— Nu mă îndoiesc, dragă Jane, a îngăimat mama, timidă. Dar crezi că asta i-a folosit lui Edward?

— Crezi poate că i-a stricat? a întrebat, înțepat, *mister* Murdstone.

— Asta-i problema, a întărit soră-sa.

— Ai dreptate, dragă Jane, i-a răspuns mama și n-a mai adăugat nimic.

Am simțit că această discuție mă privește și m-am uitat în ochii lui *mister* Murdstone în clipa când își îndrepta privirea asupra mea.

— Ascultă, Davy, mi-a zis – și când a rostit aceste cuvinte mi s-a părut din nou că se uită cruciș – astăzi trebuie să fii mult, mult mai atent ca de obicei.

A cumpănit din nou nuaiaua aceea și a mai încercat-o încă o dată, apoi, fiind mulțumit de ea, a pus-o jos, lângă el, cu o privire plină de înțeles, și a pus mâna pe carte.

Mijloc foarte potrivit de a-mi înviora de la început prezența de spirit. Am simțit cum cuvintele lecțiilor învățate se risipesc nu unul câte unul, nu rânduri-rânduri, ci pagini întregi; am dat să le opresc, dar lunecau parcă pe patine, ca să zic așa, și se depărtau cu iuțea, de nu era chip să le prinzi.

Începutul a fost prost și lucrurile au mers din rău în mai rău. Venisem cu speranța că voi ieși bine de astă dată, socotind că aș fi pregătit temeinic; dar până la urmă s-a dovedit că m-am înșelat. Sub ochii preafermei *miss* Murdstone, căreia nu-i scăpa nimic, materiile la care dădeam greș se adăugau una după alta. În cele din urmă, când am ajuns la cele cinci mii de calupuri de brânză (pe care, în ziua aceea, îmi aduc bine aminte, le-a prefăcut în cinci mii de vergi), mama a izbucnit în lacrimi.

— Clara! a muștrat-o *miss* Murdstone.

— Cred că mi-e rău, dragă Jane, a spus mama.

Am băgat de seamă că *mister* Murdstone i-a făcut semn cu ochiul surorii sale când s-a ridicat, și apoi, luând de pe jos nuaiaua, i-a zis:

— Ce vrei, Jane, nici nu era de așteptat ca scumpa noastră Clara să suporte cu fermitate nemulțumirea și supărarea pe care Davy i le-a pricinuit azi. Ar fi un act de stoicism. S-a îndreptat și s-a întărit considerabil, e drept, dar nu trebuie să ne așteptăm la atât de mult din partea ei. Hai, David, să mergem sus împreună, băiete.

Când am ajuns în dreptul ușii, mama s-a repezit după noi. *Miss* Murdstone i-a barat drumul și i-a spus:

— Clara, ai înnebunit?

Am văzut-o pe mama astupându-și urechile și am auzit-o plângând. *Mister* Murdstone m-a dus cu pas solemn, măsurat, sus în odăița, mea – sunt sigur că era o desfătare pentru el această paradă prealabilă aducerii la îndeplinire a pedepsei – și, cum am ajuns, dintr-o mișcare mi-a înhățat capul.

— *Mister* Murdstone! am răcnit. Nu! Vă rog să nu mă bateți! Am încercat să învăț, dar când sunteți de față dumneavoastră și *miss* Murdstone. Nu pot. Zău că nu pot!

— Chiar nu poți Davy? mi-a zis el. O să vedem!

Îmi prinsese capul ca într-o menghină, dar zbătându-mă, am izbutit să mă trag în

spatele lui, oprindu-l o clipă și rugându-l să nu mă bată. Dar n-am izbutit să-l opresc decât o clipă, căci îndată m-a croit atât de tare, încât mi-am înfipt dinții în mâna cu care mă ținea și l-am mușcat. Numai când îmi aduc aminte de asta, și mi se strepezesc dinții.

Mi-a tras o bătaie soră cu moartea. Cu tot tărăboiul pe care-l făceam, le-am auzit pe amândouă urcând în fuga mare pe scară și jelind – am auzit-o pe mama plângând – și glasul lui Peggotty. După aceea dânsul a ieșit; ușa a fost încuiată pe dinafară și am rămas întins pe podea, înfierbântat și nădușit, cu carnea sfâșiata de durere și usturime, turbând de furie neputincioasă.

Cât de bine îmi amintesc liniștea neobișnuită ce mi s-a părut că domnește în toată casa când m-am mai potolit! Și-mi amintesc perfect cât de rău m-am simțit când durerea și furia au prins să se mai astâmpere!

Am stat și am ascultat vreme îndelungată, dar nu se auzea niciun sunet. M-am ridicat anevoie de pe podea și m-am uitat în oglindă; obrazul mi-era atât de umflat, atât de roșu și atât de urât, încât m-am înspăimântat. Urmele vergilor, cum făceam o mișcare, mă dureau, și începeam din nou să plâng; dar durerile erau fleac față de sentimentul de vinovăție care mă apăsa. Pot spune că nici dac-aș fi fost cel mai fioros criminal nu mi-ar fi fost inima mai grea.

Începuse să se întunece și tocmai închisesem fereastra (mai toată vremea plânsesem, moțăisem sau privisem nepăsător afară, cu bărbia sprijinită de pervaz), când deodată am auzit cheia în ușă și apoi a intrat *miss* Murdstone, care mi-a adus puțină pâine, carne și lapte. Le-a pus pe masă, fără a scoate o vorbă, m-a privit tot timpul cu o fermitate exemplară și apoi a plecat, încuind ușa după ea.

După ce s-a întunecat de-a binelea, am mai așteptat o bună bucată de vreme, întrebându-mă dacă nu va mai veni cineva. Când am socotit că e puțin probabil să mai vină, m-am dezbrăcat și m-am culcat; apoi am început să mă gândesc cu îngrijorare la ce aveam să pătesc. Săvârșisem oare o crimă? Nu cumva avea să mă aresteze și să mă trimită la închisoare? Nu eram oare în primejdie de a fi osândit și spânzurat?

Nu voi uita niciodată deșteptarea a doua zi dimineată; în prima clipă m-am simțit vesel și vioi, dar apoi mi-am adus aminte și m-au copleșit jalea și amărăciunea. Înainte de a mă scula din pat, *miss* Murdstone și-a făcut din nou apariția; m-a înștiințat foarte scurt că am voie să mă plimb prin grădină o jumătate de ceas, nu mai mult, și a ieșit, lăsând ușa deschisă, ca să pot face uz de această îngăduință.

Am făcut uz de ea în fiecare dimineată, vreme de cinci zile, cât a durat arestul. Dacă aș fi găsit-o o dată pe mama singură, aș fi ingenuncheat în fața ei și-aș fi implorat-o să mă ierte; dar în tot acest răstimp n-am văzut pe nimeni decât pe *miss* Murdstone; pe ceilalți îi vedeam doar la rugăciunea de seară, în salonaș, unde eram adus de *miss* Murdstone numai după ce toți se aflau la locurile lor, și eram ținut izolat, lângă ușă, ca un osândit; și de aici, înainte ca dânsii să se ridice din genunchi, temnicerul meu mă lua și mă scotea în mod solemn. N-am putut observa decât că mama sta în colțul cel mai depărtat și își ținea fața întoarsă, ca să n-o vad, și că mâna lui *mister* Murdstone era înfășurată într-un bandaj mare din pânză de in.

Nu pot descrie cât de nesfârșit de lungi au fost aceste cinci zile. Ele ocupă în amintirile mele tot atâta loc cât ani întregi. Îmi aduc aminte cum trăgeam cu urechea la toate zgomotele din casă care ajungeau până la mine; la sunetul clopoțelului, la deschisul și închisul ușilor, la murmurul vocilor, la orice pas ce se auzea pe scări; la râsetele, fluierăturile sau cântecele ce răsunau pe afară, care îmi păreau mai jalnice decât orice în singurătatea și nenorocirea mea; îmi aduc aminte de cursul capricios al timpului, mai ales noaptea, când mă trezeam crezând că-i dimineată și constatam că familia încă nici nu se dusese la culcare și că mai aveam noaptea întreagă înaintea mea; de visurile și coșmarurile din care mă trezeam atât de abătut, de venirea zilei, a prânzului, a după-amiezii, a amurgului, când băieții se jucau în curtea bisericii, și eu

îi priveam de la distanță, din interiorul odăiței, fiindu-mi rușine să mă arăt la fereastră, ca nu cumva să aflu că sunt pedepsit; de senzația ciudată de a nu mă auzi vorbind niciodată; de clipele când, în timp ce mâncam sau beam, încercam un fel de bucurie, dar care se risipea îndată după aceea; de ploaia care s-a dezlănțuit într-o seară și de mireasma proaspătă adusă de ea și de felul cum ploaia s-a întetit tot mai mult și întunericul care se lăsa au acoperit parcă întreaga priveliște, până la biserică, sub un vâl întunecat de temeri și remușcări; toate acestea am impresia că n-au ținut numai cinci zile, ci ani și ani îndelungați, atât de puternice și de vii mi-au rămas în amintire.

În ultima noapte a osândeii m-am trezit auzindu-mi numele rostit în șoaptă. M-am ridicat în capul oaselor, am deschis brațele în întuneric și am întrebat:

— Peggotty, tu ești?

N-am primit răspuns, dar din nou mi-am auzit numele rostit cu un accent atât de tainic și de înfricoșător, încât, de nu mi-ar fi trecut prin minte gândul că sunetul vine poate prin gaura cheii, aș fi leșinat.

Bâjbâind, m-am îndreptat spre ușă și, lipindu-mi buzele de gura cheii, am șoptit:

— Tu ești, Peggotty dragă?

— Da, scumpul meu Davy, mi-a răspuns. Dar să nu faci zgomot nici cât un șoricel, că ne aude Măța.

Am înțeles că era vorba de *miss* Murdstone și mi-am dat seama de toată primejdia, odaia ei fiind aproape.

— Ce face mama, dragă Peggotty, e foarte supărată pe mine?

Am auzit-o pe Peggotty plângând încet, de cealaltă parte a ușii, lângă gaura cheii, așa cum plângeam și eu de astă parte, și apoi mi-a răspuns:

— Nu, nu foarte.

— Ce-au de gând să facă cu mine, Peggotty dragă? Știi?

— Școală. Lângă Londra, mi-a șoptit.

Am fost nevoit să-i cer să repete, căci uitasem să-mi iau gura de la gaura cheii, și în locul ei să pun urechea, așa că, deși cuvintele ei mă gădilaseră, nu auzisem nimic.

— Când, Peggotty?

— Măine.

— De aceea mi-o fi scos *miss* Murdstone hainele din sertare? (Căci, într-adevăr, le scosese, deși am uitat să pomenesc de acest amănunt.)

— Da, mi-a confirmat Peggotty. Cufăr.

— Și pe mama n-am s-o văd?

— Ba da, mi-a răspuns. Dimineăța.

Apoi, Peggotty, lipindu-și gura de gaura cheii, mi-a vorbit cu atâta simțire și atâta sinceritate, încât nu cred să existe pe lume gaură de cheie prin care să fi trecut vreodată asemenea cuvinte. Fiecare crâmpeli de frază părea că-i țâșnea din fundul sufletului:

— Davy, dragul meu, dacă în ultima vreme n-am fost izact atât de prietenoasă cu tine ca înainte, să nu crezi că te iubesc mai puțin. Te iubesc tot atât, sau chiar mai mult, îngerașule, dar am crezut că e mai bine pentru tine. Și pentru altcineva, Davy, iubitele, ascultă? M-auzi?

— Da... a... a... a... a. Peggotty! am bolborosit printre lacrimi.

— Comoara mea! a urmat Peggotty, cu glasul sfâșiat de durere. Uite ce vreau să-ți spun. Să nu mă uiți niciodată. Că nici eu n-o să te uit. Și o să am grijă de mama, Davy. Așa cum am avut grijă de tine. N-o s-o părăsesc. S-ar putea să vie o zi când o să fie fericită, să-și poată sprijini din nou capul pe brațul bătrânei și nesuferitei Peggotty. Și o să-ți scriu, iubitele. Cu toate că nu sunt femeie umblată prin școli. Și o să... și o să...

Și, neputându-mă săruta pe mine, s-a apucat să sărute gaura cheii.

— Îți mulțumesc, scumpa mea Peggotty! O, îți mulțumesc! Îți mulțumesc! Vrei să-mi

făgăduiești ceva, Peggotty? Vrei să le scrii lui *mister* Peggotty, și micuței Em'ly, și lui Ham, și lui *missis* Gummidge că nu sunt atât de rău cum ar putea crede și că le trimit toată dragostea mea, mai ales micuței Em'ly? Vrei, Peggotty? Te rog!

Mi-a făgăduit, și amândoi am început să sărutăm cu cea mai mare duioșie gaura cheii. Am și mângâiat-o, țin bine minte, ca și cum ar fi fost chipul ei devotat, și apoi ne-am despărțit. Din noaptea aceea, în inima mea a început să crească pentru Peggotty un sentiment pe care nu-l pot defini. N-a înlocuit-o pe mama; pentru că mamei nimeni nu i-ar fi putut lua locul; dar mi-a umplut un gol în suflet și am simțit pentru ea ceva ce n-am simțit pentru nicio altă făptură omenească. Își avea și partea lui hazlie sentimentul pe care i-l purtam, dar dacă ar fi murit, nu știu ce m-aș fi făcut, nici cum aș fi îndurat această pierdere, care pentru mine ar fi însemnat o adevărată tragedie.

A doua zi dimineață, *miss* Murdstone și-a făcut apariția ca de obicei și mi-a spus că voi fi trimis la școală, ceea ce nu era pentru mine o noutate atât de mare cum credea ea. De asemenea, m-a înștiințat că, după ce mă voi îmbrăca, să cobor în salonaș, să iau ceaiul. Acolo am găsit-o pe mama, foarte palidă, și cu ochii plânși; m-am aruncat în brațele ei și, cu inima îndurerată, i-am cerut iertare.

— Vai, Davy! mi-a zis. Cum de ai putut să faci rău unui om care știi că-mi e drag? Străduiește-te să fii bun, roagă-te lui Dumnezeu să te îndrepti! Te iert, dar sunt nespus de mâhnită, Davy, că poți avea asemenea porniri urâte.

O făcuseră să creadă că eram rău și părea mai tulburată de acest lucru decât de plecarea mea. Mi-am dat seama de asta și am fost foarte îndurerat. Am încercat să mănânc ceva înainte de despărțire, dar lacrimile îmi picurau pe pâinea cu unt și în ceai. Am surprins-o pe mama cum de câteva ori s-a uitat la mine, apoi, după ce a privit-o pe *miss* Murdstone, care ne supraveghea, își lăsa ochii în pământ sau îi îndrepta într-altă parte.

— Cufărașul lui *master* Davy! a strigat *miss* Murdstone cum s-a auzit scrâșnet de roți la poartă.

Am căutat-o cu privirea pe Peggotty, dar nu era de față; nici ea, nici *mister* Murdstone nu s-au arătat. Vechea mea cunoștință, harabagiul, se afla la poartă; cufărașul fu dus afară și săltat în car.

— Clara! a rostit *miss* Murdstone, amenințătoare.

— Sunt gata, dragă Jane, i-a răspuns mama. Adio, Davy. Pleci spre binele tău. Adio, copilul meu! În vacanță o să te întorci acasă și o să fii un băiat mai bun.

— Clara! a repetat *miss* Murdstone.

— Desigur, dragă Jane, i-a răspuns mama, care mă ținea în brațe. Te iert, scumpul meu băiat! Dumnezeu să te aibă în paza lui!

— Clara! a repetat *miss* Murdstone.

Miss Murdstone a avut bunătatea să mă petreacă până la haraba, exprimându-și pe drum nădejdea că mă voi căi la timp; m-am suit apoi în haraba, și calul cel leneș a pornit pe loc la drum.

CAPITOLUL V

SUNT ÎNDEPĂRTAT DE CASĂ

Să fi făcut noi vreo jumătate de milă, și batista-mi era learcă de lacrimi, când, deodată, harabagiul a oprit.

Spre marea mea uimire, uitându-mă afară să văd ce s-a întâmplat, am zărit-o pe Peggotty izbucnind de după un gard și urcându-se în haraba. M-a luat în brațe și m-a strâns atât de tare de corsetul ei, încât m-a durut nasul, deși de acest lucru nu mi-am

dat seama decât mai târziu, când am băgat de seamă că era foarte zdrelit. Peggotty n-a rostit niciun cuvânt. Liberându-și un braț, l-a vârat până la cot în buzunar și a scos câteva punguțe cu prăjituri, cu care mi-a umplut buzunarele, precum și un portofel, pe care mi l-a dat în mână, fără nicio vorbă. După o nouă și ultimă îmbrățișare, a coborât din haraba și a fugit; și sunt sigur că acum, cum am fost întotdeauna, că nu i-a mai rămas niciun bumb la rochie. Am ridicat unul dintre bumbii care se rostogoleau în jur și multă vreme l-am păstrat ca o scumpă amintire.

Har abagiul s-a uitat întrebător la mine, așteptând parcă să-i spun dacă Peggotty se mai întoarce sau nu. Am clătinat din cap și i-am spus că nu cred.

— Atunci, dii, să mergem, i-a zis leneșei sale mârțoage, care, urmându-i îndemnul, a pornit la drum.

După ce am plâns cât am putut, am început să mă gândesc că lacrimile erau zadarnice, mai ales că, după câte îmi aminteam, nici Roderick Random, nici căpitanul acela din Marina Regală Britanică niciodată nu plângeau când se aflau la ananghie. Văzând harabagiul că luasem această hotărâre mi-a propus să-mi întindă batista la uscat pe spatele calului. I-am mulțumit și i-am dat-o, căci, în acele împrejurări batista se dovedise mult prea mică.

Am avut acum răgaz să cercetez portofelul. Era un portofel scorțos, de piele, cu închizătoare, înăuntrul căruia se aflau trei monede strălucitoare de câte un șiling, pe care, desigur, Peggotty le lustruise, ca să-mi sporească bucuria. Dar lucrurile cele mai de preț găsite în portofel erau două jumătăți de coroană, împăturite într-o fițuică, pe care stătea scris de mâna mamei: *Pentru David. Cu toată dragostea mea.* Am fost atât de mișcat, încât l-am rugat pe căruțaș să fie bun și să-mi dea iar batista; mi-a răspuns însă că, după părerea lui, aș face mai bine să mă descurc fără batistă, așa că, neavând încotro, mi-am șters ochii cu mâneca și m-am stăpânit.

N-am mai plâns deloc, deși ici-colo, din pricina emoțiilor prin care trecusem, oftam adânc. După ce am mers așa câțva timp, l-am întrebat pe harabagiul dacă o să mă ducă tot drumul.

— Tot drumul până unde?

— Pân-acolo, i-am zis eu.

— Unde acolo? a vrut să știe harabagiul.

— Lângă Londra, i-am zis eu.

— Păi mârțoaga asta, mi-a răspuns harabagiul, smucind hățurile, ca să mi-o arate, ar crăpa înainte de a străbate jumătatea drumului.

— Atunci nu mă duceți decât până la Yarmouth?

— Cam așa, mi-a spus harabagiul. Și de-acolo vă duc la delegență, și delegența o să vă ducă la... oriunde poftiți.

Deoarece pentru harabagiul (care se numea Barkis) o replică de felul acesta era deosebit de lungă – fiindcă el, precum am arătat în capitolul precedent, era flegmatic din fire și cătuși de puțin vorbăreț – i-am oferit, ca atenție, o prăjitură, pe care a înghițit-o dintr-o dată, întocmai ca un elefant, fără ca să i se poată citi pe fața lătăreață dacă i-a plăcut sau nu, nici cât ai fi putut citi pe fața unui elefant.

— *Dânsa* le-a făcut? a mormăit *mister* Barkis, aplecându-se mereu înainte, încovoiat ca de obicei, sprijinindu-și coatele pe genunchi.

— Adică Peggotty?

— Îhă, a zis *mister* Barkis. Da, *dânsa*.

— Da. Ea ne face toate prăjiturile și toate mâncărurile.

— Adevărat? s-a minunat *mister* Barkis.

Și-a țuguat buzele ca și când ar fi avut de gând să fluiera, dar n-a fluierat. Se uita la urechile calului, da parcă ar fi fost ceva nou de văzut la ele; și a rămas așa multă vreme.

Apoi m-a întrebat într-o doară:

— Niscaiva brânzoi, ceva?

— N-am înțeles, *mister* Barkis. Brânzoaice ați spus?

Credeam că mai voia ceva de mâncare și că voise astfel, pe ocolite, s-aducă vorba.

— Brânzoi, mi-a zis *mister* Barkis. Nu iese nimeni cu ea la plimbare?

— Cu Peggotty?

— Îhî! a zis *mister* Barkis. Da, cu dânsa.

— O, nu! N-a fost îndrăgostită niciodată.

— Adevărat?

Din nou și-a țuguia buzele ca să fluiera, dar tot n-a fluierat, și s-a uitat mai departe la urechile calului.

— Va să zică, a zis *mister* Barkis după o lungă chibzuire, dânsa vă face plăcințele cu mere și vă gătește de toate, nu-i așa?

I-am confirmat că într-adevăr ea le făcea pe toate.

— Bine. Am să vă spun ceva, mi-a zis *mister* Barkis. Poate c-o să-i scrieți...

— Desigur că o să-i scriu.

— Așa! mi-a zis, întorcând privirea către mine. Prea bine. Când o să-i scrieți, poate c-o să vă aduceți, aminte să-i spuneți că Barkis ar vrea; o să vă aduceți aminte?

— Că Barkis ar vrea, am repetat eu, fără a înțelege. Asta-i tot ce trebuie să-i spun?

— Da... a... a, a zis el, chibzuind. Da... a... Barkis ar vrea.

— Dar mâine *mister* Barkis, o să fiți înapoi la Blunderstone, i-am spus, cu o strângere de inimă la gândul că eu voi fi departe de casă, și o să puteți singur mult mai bine.

După ce, clătînând din cap, a respins sugestia mea, și-a reînnoit cererea repetând solemn:

— „Barkis ar vrea.“ Așa să-i scrieți.

Am primit cu dragă inimă să fac această comunicare. Și, de altfel, chiar în după-amiaza aceea, pe când așteptam diligența la hanul din Yarmouth, mi-am făcut rost de hârtie și de cerneală și i-am scris lui Peggotty un răvaș cu următorul cuprins:

Dragă Peggotty. Am ajuns cu bine aici. Barkis ar vrea. Sărutări mamei. Cu drag P.-S. Zice că ține neapărat să știi acest lucru: Barkis ar vrea.

Când a văzut că primesc să-i fac acest serviciu, *mister* Barkis s-a cufundat într-o desăvârșită tăcere; iar eu, aproape istovit de tot ceea ce mi se întâmplase în ultimul timp, m-am trântit pe un sac în fundul harabalei și am ațipit. Am dormit întins până am ajuns la Yarmouth, care, văzut din curtea interioară a hanului, mi s-a părut atât de nou și de străin, încât pe loc am pierdut nădejdea pe care o nutrisem într-ascuns că aș putea întâlni acolo pe cineva din familia lui *mister* Peggotty, poate chiar pe micuța Em'ly.

Diligența, foarte strălucitoare, se afla în curte, dar caii încă nu erau înhămați, și în starea în care se găseau părea foarte puțin probabil că ar putea ajunge la Londra. Tocmai făcusem această reflecție și mă muncea gândul ce-o să se întâmple până la urmă cu cufărașul meu, pe care *mister* Barkis îl lăsase jos pe caldarâm, lângă oiște (după care o pornise cu harabaua spre fundul curții, ca s-o întoarcă), precum și gândul ce-o să se întâmple până la urmă cu mine, când, deodată, o doamnă a scos capul pe fereastra unui balconaș, pe care spânzurau câteva păsări tăiate și niște hălci de carne, și a întrebat:

— Dumneata ești tânărul din Blunderstone?

— Da, *ma'am*, am răspuns.

— Cum te cheamă?

— Copperfield, *ma'am*.

— Nu ești cel pe care-l caut, mi-a zis. Nu, pe numele ăsta nu s-a plătit nicio masă.

— O fi poate Murdstone, *ma'am*?

— Dacă ești *master* Murdstone, m-a dojenit interlocutoarea mea, de ce, la început, ți-ai dat alt nume?

Am lămurit-o cum stăteau lucrurile, și atunci a sunat un clopoțel și a strigat:

— William! Arată drumul la sala de mese!

Îndată, dintr-o bucătărioară aflată în cealaltă parte a curții, a ieșit în fugă un rândaș, care m-a condus, foarte mirat că eu eram acela căruia trebuia să-i arate drumul.

Era o încăpere lungă, cu hărți mari pe pereți. Nici dacă hărțile acelea ar fi fost cu adevărat pământuri străine, în mijlocul cărora aș fi fost aruncat pe neașteptate, nu cred că m-aș fi simțit mai singur decât mă simțeam. Abia m-am încumetat să mă așez, cu pălăria în mână, pe marginea unui scaun, în dreptul ușii; și când rândașul a pus o față de masă anume pentru mine și a adus oțet și untdelemn, cred că m-am rușinat și mi-a venit tot sângele în obraji.

Mi-a servit niște costițe de berbec cu legume și a ridicat atât de furios capacele sufertașului, încât m-am temut să nu-l fi jignit cumva. Dar m-a liniștit îndată, punând un scaun pentru mine la masă și poftindu-mă foarte îndatoritor:

— Hai, uriașule! Poftim!

I-am mulțumit și am luat loc la masă, dar îmi venea nespuse de greu să mă mișc cuțitul și furculița sau să nu mă stropesc cu sos, căci stătea în fața mea și se uita la mine atât de încruntat, încât mă roșeam ori de câte ori îi întâlneam privirea. După ce am început cea de-a doua costiță mi-a zis:

— Ai dreptul și la un țap de bere. Să-l aduc acum?

I-am mulțumit și i-am zis:

— Da.

A turnat apoi dintr-o cană într-un pahar mare, pe care l-a ridicat în lumină, ca să se vadă frumos culoarea.

— Pe ochii mei! a zis. Nu ți se pare că-i cam multă?

— Mi se pare că-i cam multă, am răspuns, zâmbind.

Eram încântat că se arăta atât de îndatoritor. Avea ochi scâpărători, față plină de bube și păr țepos, și așa cum stătea, cu o mână în șold și ținând cu cealaltă paharul ridicat la lumină, părea cât se poate de prietenos.

— A fost ieri pe-aici un domn, mi-a zis el, un domn voinic, cu numele de Topsawyer... poate-l cunoști...

— Nu, am zis. Nu cred...

— Purta pantaloni până sub genunchi și jambiere, pălărie cu boruri largi, veston cenușiu și jabou cu picățele.

— Nu, am îngăimat rușinat, n-am avut plăcerea...

— A venit aici, a reluat rândașul, ținând paharul în lumină și uitându-se la el, a venit aici și a comandat o halbă din berea asta – *a vrut neapărat* din asta, deși eu l-am sfătuit să n-o comande – și, după ce a băut, a căzut și a murit. A fost prea tare pentru el. De fapt, berea asta nici nu s-ar cuveni trasă la butoi, asta-i adevărul.

Auzind de această tristă întâmplare, am fost foarte tulburat și i-am spus că aș prefera să beau un pahar cu apă.

— Vezi, a urmat rândașul tot uitându-se la lumină prin pahar și închizând un ochi, ăstora nu le prea place să se comande ceva și apoi să nu se consume. Se simt jigniți. Dar dacă vrei, beau *eu* berea în locul dumitale. Sunt deprins și, știi, obiceiul e totul. Mie n-o să-mi facă rău dacă o dau pe gât, cu capul pe spate. Ce zici?

I-am răspuns că i-aș fi foarte îndatorat dacă l-ar bea, bineînțeles numai în cazul că nu riscă nimic, căci altfel nu m-aș învoi cu niciun preț. Când și-a lăsat capul pe spate și a dat berea pe gât, mărturisesc că mi-a fost tare teamă ca nu cumva să aibă soarta regretatului *mister* Topsawyer și să cadă mort pe covor. Dar n-a pățit nimic. Dimpotrivă, după ce a băut-o, mi-a părut mai viu.

— Ce-avem aici? m-a întrebat, vârand o furculiță în farfuria, mea. Costițe?

— Da, costițe, i-am răspuns.

— Doamne! a exclamat atunci. Nici nu știam că sunt costițe. Păi costițele de berbec înlătură orice rău de pe urma berei. Să zici că n-am noroc!

Și a luat cu o mână o costiță, ținând-o de os, iar cu cealaltă un cartof și, spre marea mea mulțumire, le-a mâncat cu o poftă nemaipomenită. După aceea, a mai luat o costiță și un cartof, și apoi încă o costiță și încă un cartof. După ce a isprăvit, mi-a adus o budincă, mi-a pus-o în față și a rămas câteva clipe pe gânduri, cu un aer absent.

— Cum e plăcinta? m-a întrebat, deșteptându-se din visare.

— E budincă, i-am răspuns.

— Budincă! a strigat. Asta e, pe cinstea mea! Asta-i bună! Și privind-o mai de aproape, a adăugat: Nu cumva vrei să spui că e o budincă de clătite?

— Ba da!

— Cum, budincă de clătite? a zis, punând mâna pe o lingură. E budinca mea preferată! Să zici că n-am noroc! Hai, micuțule, să vedem care mănâncă mai repede!

Firește, dânsul a mâncat mai repede. M-a îndemnat de câteva ori să mă grăbesc și să câștig întrecerea, dar era o deosebire atât de mare între lingura lui și lingurița mea, între pofta lui de mâncare și a mea și între iuțea lui și a mea, încât, de la prima îmbucătură, m-a lăsat cu mult în urmă și mi-am dat seama că nu am nici cea mai mică șansă împotriva lui. Cred că n-am văzut niciodată om care să mănânce budincă cu asemenea poftă; și când a dat-o gata, a început să râdă, ca și cum tot s-ar mai fi bucurat.

Văzându-l atât de prietenos și atât de săritor, i-am cerut toc, cerneală și hârtie ca să-i scriu lui Peggotty. Nu numai că mi-a adus de toate îndată, dar a avut și bunăvoința să se uite peste umărul meu, în timp ce scriam. Când am isprăvit, m-a întrebat la ce școală mergeam.

— În apropiere de Londra, i-am spus, căci atâta știam și eu.

— O! Pe ochii mei! Îmi pare rău, mi-a zis cu un aer foarte nenorocit.

— De ce? am întrebat.

— O, Doamne! mi-a răspuns, clătinând din cap. O fi școala unde i-au rupt coastele – două coaste – băiatului aceluia... nu era decât un copilandru, săracul. Să tot fi avut... stai o clipă... ce vârstă ai?

I-am spus că mergeam pe 9 ani.

— Exact vârsta lui, mi-a zis. Avea opt ani și șase luni când i-au rupt prima coastă, opt ani și opt luni când i-au i rupt-o pe a doua și l-au dat gata.

N-am putut ascunde faptul că această coincidență era cam neplăcută și m-am interesat cum s-au întâmplat lucrurile. Răspunsul n-a fost prea încurajator, căci s-a rezumat la două cuvinte:

— Prin bătaie.

Sunetul de corn al diligenței, care a răsunit în clipa aceea, a creat o diversiune binevenită și, ridicându-mă, foarte mândru c-aveam portofel (pe care l-am scos din buzunar), dar și cu oarecare teamă în suflet, am întrebat sfios dacă era ceva de plată.

— O coală de hârtie de scris, mi-a răspuns. Ai mai cumpărat vreodată hârtie de scris?

Nu mi-am amintit să fi făcut vreodată o asemenea cumpărătură.

— E scumpă, mi-a explicat, din pricina taxei vamale. Trei *pence*. Astea-s taxele la care suntem supuși în țara asta. Altceva, nimic, afară de serviciu. Cerneala n-o mai pun la socoteală. Mă privește.

— Cât crezi dumneata... ce s-ar cuveni... cât aș trebui să dau... mă rog, pentru serviciu? am bolborosit eu, roșindu-mă.

— De n-aș avea o familie grea și dacă toți ai mei n-ar suferi de vărsat negru, a zis rândușul, n-aș primi niciun *penny*. De n-aș avea în sarcina mea o mamă bătrână și o surioară drăgălașă – aci a părut foarte mișcat – n-aș primi niciun sfert de *penny*. Dacă aș avea o slujbă cumsecade și lumea s-ar purta bine, în loc să primesc, aș fi bucuros să mai dau eu ceva. Dar mă hrănesc cu firimituri și dorm pe cărbuni... și a izbucnit în plâns.

Nenorocirile lui m-au afectat atât de tare, încât mi s-a părut că a-i da mai puțin de nouă *pence* ar fi fost o neomenie. Așadar, i-am întins unul dintre cei trei șilingi strălucitori, pe care l-a primit cu plecăciuni și umilință, pentru ca îndată după aceea să-l încerce cu degetul mare, ca să vadă dacă era bun.

M-am simțit cam prost când, fiind ajutat să mă urc în spatele diligenței, mi-am dat seama că lumea credea că mâncasem singur, fără niciun ajutor, toată mâncarea. Am băgat de seamă acest lucru când am auzit-o pe femeia din balcon strigându-i însoțitorului: „George, să ai grijă de băiatul ăla, să nu plesnească pe drum!” și când am văzut slujnicele din curte cum se uitau și cum râdeau la mine ca la un copil-minune. Nefericitul meu prieten, rândușul, care nu mai plângea, nu s-a arătat câtuși de puțin stânjenit și a luat parte la admirația generală. Purtarea lui mi-a trezit pe jumătate anumite bănuieli în privința lui; dar sunt convins că, datorită încrederii naive a copiilor și a tendinței lor firești de a avea încredere în cei mai în vârstă decât ei (însușiri pe care, regret din tot sufletul, copiii le pierd prea timpuriu, dobândind, în schimb, înțelepciunea vieții) nu m-am îndoit de el nici chiar atunci.

Trebuie să mărturisesc că mi s-a părut cam nedrept să ajung ca vizitiul și însoțitorul să facă glume pe socoteala mea, spunând că diligența se lăsa în spate, pentru că mă așezasem acolo, sau că ar fi fost mai nimerit să călătoresc cu căruța. Povestea presupusei mele poftă de mâncare s-a răspândit și printre călători, care de asemeni au răs pe socoteala mea; și m-au întrebat dacă pentru mine se plătește taxa ca pentru doi sau trei sau numai taxa obișnuită, sau s-a încheiat cumva o învoială deosebită. Dar partea cea mai proastă era că se cuvenea să-mi fie rușine să mai mănânc ceva dacă s-ar fi ivit prilejul și că, după o masă destul de sumară, m-am văzut silit să flămânzesc toată noaptea, căci, în graba plecării, uitasem prăjiturile la han. Temerile mele s-au dovedit întemeiate. Când ne-am oprit să luăm masa de seară, nu m-am încumetat să mănânc, deși tare mai aveam poftă, și zicând că n-am chef de nimic, m-am așezat deoparte, lângă foc. Dar nici așa n-am fost ferit de glume; un domn cu glasul răgușit și grosolan la față, care aproape tot timpul drumului înfulecase sandvișuri dintr-o lădiță, întrerupându-se numai ici-colo, ca să bea dintr-o sticlă, a spus că sunt ca șarpele boa, care mănâncă mult dintr-odată ca să-i ajungă vreme mai lungă. Și spunând acestea, s-a mai servit cu un sandviș cu rasol.

Plecasem din Yarmouth pe la ceasurile 3 după amiază și urma să ajungem la Londra a doua zi de dimineață pe la 8. Era în toiul verii și după amiaza a fost foarte plăcută. Când treceam prin câte un sat, îmi închipuiam cum trebuie să arate casele pe dinăuntru și ce or fi făcând locuitorii; și când ștregarii alergau după noi și se agățau în spatele diligenței, mergând cu noi o bucată de drum, mă întrebam dacă nu cumva erau și ei orfani de tată și dacă vor fi trăind în bună înțelegere acasă. Aveam deci la ce să mă gândesc, în afară de faptul că mă întrebam mereu cum o fi locul spre care mă îndreptam – prilej de amarnice presupuneri. Uneori, țin bine minte, mă lăsam furat de gânduri în legătură cu casa părintească și cu Peggotty, încercam să-mi amintesc, destul de nelămurit, cum mă simțeam și ce fel de băiat fusesem înainte de a-l fi mușcat pe *mister* Murdstone, dar nu izbuteam defel să-mi amintesc și mi se părea că-l mușcasem într-un trecut foarte îndepărtat.

Noaptea n-a fost la fel de plăcută ca după-amiaza, căci s-a lăsat răcoare; ca nu cumva să cad, fusesem așezat între doi domni (între cel grosolan la față și un altul), și când au ațipit, m-au imobilizat cu desăvârșire, să mă zdrobească și au fost cât pe-acî. Mă apăsau atât de tare, încât de câteva ori nu m-am putut opri să strig: „O, vă rog!”, ceea ce nu prea le-a făcut plăcere, pentru că i-am trezit în fața mea stătea o doamnă mai în vârstă, într-o haină de blană, care, fiind foarte încotoșmănată, pe întuneric, ai fi zis că era o claie de fân, nu o femeie. Doamna avea un coș pe care multă vreme n-a știut unde să-l pună din mână, până ce a descoperit că, având eu picioare scurte, putea să-l așeze sub locul meu. Coșul mă stânjenea, mă lovea și mă făcea să mă simt foarte nefericit; și de îndată ce mă mișcam cât de puțin și un pahar ce se afla în coș se

ciocnea de nu știu ce alt obiect – ceea ce era firesc să se întâmple – doamna mă cotonogea fără milă și-mi spunea: „Ia nu te mai bățâi atâta! Oasele *tale* sunt destul de tinere, sunt sigură că n-ai să înțepenești!“

În cele din urmă a răsărit soarele, iar tovarășii mei de drum au început parcă să aibă un somn mai liniștit. Chinurile amarnice pe care le-au îndurat toată noaptea au fost, pesemne, insuportabile, căci au horcăit și au sforăit îngrozitor. Pe măsură ce soarele s-a ridicat, somnul le-a devenit din ce în ce mai ușor și, încetul cu încetul, s-au trezit amândoi. Am rămas tare mirat auzind cum fiecare susținea că nu dormise deloc și respingea cu cea mai mare indignare această învinuire. Și mai sunt și astăzi tot atât de mirat, căci am băgat de seamă că dintre toate slăbiciunile omenești, aceea pe care firea noastră nu vrea cătuși de puțin s-o mărturisească (și nu pot pricepe de ce) e slăbiciunea de a fi ațipit vreodată în diligență.

Nu e nevoie să spun nici cât de uluitoare mi s-a părut Londra văzută din depărtare, nici că mi-am închipuit că aici s-au petrecut, se petrec și se vor petrece și de acum înainte toate aventurile tuturor eroilor mei favoriți, nici că am presupus că în niciun alt oraș din lume nu se pot întâlni atâtea minunății și fărâdelegi. Treptat, ne-am apropiat de oraș, și la ora stabilită am intrat în curtea hanului din Whitechapel, unde trăgea diligența. Nu mai țin minte dacă se numea „La Taurul albastru“ sau „La Mistrețul albastru“; știu însă că în numele lui intra și cuvântul „albastru“ și că emblema hanului era pictată pe spatele diligenței.

Când a dat să coboare, însoțitorul m-a zărit și, ducându-se la ghișeu, a întrebat:

— Așteaptă cineva un băiețuș din Bloonderstone, Sooffolk, cu numele de Murdstone?

N-a primit niciun răspuns.

— Încercați, vă rog, *sir*, și pe numele de Copperfield, i-am zis, uitându-mă în jos dezolat.

— Așteaptă cineva un băiețuș din Bloonderstone, Sooffolk, expediat sub numele de Murdstone, dar purtând numele de Copperfield? a întrebat din nou însoțitorul. Hei, nu s-aude? Așteaptă cineva?

Nu. Nimeni. Îngrijorat, am privit în jur; dar întrebarea n-a fost luată în seamă de niciunul dintre cei de față, în afară doar de un bărbat cu jambiere, care n-avea decât un ochi și care și-a dat cu părerea c-ar fi nimerit să-mi pună o zgardă de aramă la gât și să mă lege în grajd.

S-a adus scara și am coborât după cucoana care semăna cu o claie de fân; căci până nu și-a luat coșul, n-am îndrăznit nici să mă clintesc din loc. Între timp, diligența se golise de călători, și îndată au fost date jos și bagajele; caii fuseseră deshămați încă înainte de coborârea bagajelor, și acum diligența fu împinsă din drum de câțiva grăjdari. Dar după băiețușul cel prăfuit din Blunderstone, Suffolk, tot nu venise nimeni.

Mai singuratic decât Robinson Crusoe, la care nu se uita nimeni ca să vadă cât era de singur, am intrat în sala de așteptare și, poftit de impiegatul de serviciu, m-am strecurat în dosul ghișeului și m-am așezat pe cântarul de bagaje. Cum stăteam așa, uitându-mă la maldărul de colete, lăzi și cărți și inhalând duhoarea grajdurilor (care de atunci, pentru mine, a rămas pentru totdeauna legată de această dimineață), șiruri întregi de gânduri negre au început să-mi treacă prin minte. Cât timp aveau să mă țină acolo, dacă nu va veni nimeni să mă ia? Mă vor răbda până ce voi cheltui cei șapte șilingi? Mă vor lăsa oare să dorm noaptea în unul din aceste compartimente de lemn, la rând cu celelalte bagaje, și să mă spăl dimineața la cișmeaua din curte, sau au să mă dea afară în fiecare seară, urmând ca în fiecare dimineață, la deschiderea biroului, să mă înapoiez, ca să aștept până va veni cineva după mine? Dar dacă n-ar fi fost nicio greșală la mijloc și dacă *mister* Murdstone va fi recurs la această stratagemă anume ca să scape de mine, ce puteam să fac? Chiar dacă aveau să mă lase să stau acolo până ce voi cheltui cei șapte șilingi, nu puteam nutri nicio nădejde

că mă vor ține și după aceea, când voi rămâne muritor de foame. Prezența mea ar fi devenit neplăcută și incomodă pentru clienți, pe lângă că ar fi atras pentru hanul acela, a cărui emblemă era nu mai știu ce animal „albastru“, riscul de a plăti cheltuielile de înmormântare. Dacă-aș pleca de îndată și aș încerca să mă înapoiez pe jos acasă, nimeri-voi oare, fi-voi oare în stare să străbat o distanță atât de mare, și chiar dacă aș ajunge acasă, pe cine m-aș putea bizui, în afară de Peggotty? Chiar dacă m-aș prezenta la un birou de recrutare și m-aș oferi să mă înrolez ca soldat sau ca marinar, mai mult ca sigur că nu m-ar primi, fiind prea mic. Gândurile acestea și multe altele de același fel m-au înfierbântat din cale-afară și eram copleșit de frică și de deznădejde. Mă aflu în culmea consternării, când deodată, a intrat un bărbat și i-a șoptit ceva impiegatului, care îndată m-a dat jos de pe cântar și mi-a făcut vânt spre el, ca și cum n-aș fi fost altceva decât o marfă cumpărată, gata cântărită și achitată.

Ieșind de acolo, de mână cu această nouă cunoștință, i-am aruncat pe furie o privire. Era un tânăr palid, jigărit, cu obraji scofâlciți și cu o bărbie aproape la fel de neagră ca aceea a lui *mister* Murdstone; asemănarea se oprea însă aici, pentru că nu purta favoriți, iar părul lui, în loc să fie lucios, era murdar și îmbăcsit. Purta haine negre, păreau și ele cam murdare, și mânecile surtucului, precum și pantalonii îi erau cam scurți; și avea o cravată albă, care nu era prea curată. N-am bănuțit, și nu bănuiesc nici în ziua de azi că afară de acest jabou nu purta niciun fel de albituri, dar fapt e că de văzut nu se vedea decât jaboul, și nimic mai mult.

— Dumneata ești elevul cel nou? m-a întrebat.

— Da, *sir*, i-am răspuns.

Bănuiam că eu eram. Dar nu știam precis.

— Sunt profesor la „Salem House“, mi-a zis.

I-am făcut o plecăciune și m-am simțit foarte intimidat. Fiindu-mi rușine să aduc vorba în fața unui om învățat, profesor la „Salem House“, de un lucru atât de mărunț cum era cufărașul meu, abia după ce am făcut o bună bucată de drum mi-am luat inima în dinți și i-am amintit de el. După ce i-am spus, cu multă sficiune, că s-ar putea să am nevoie de cufăr, ne-am înapoiat și i-a spus impiegatului că va veni la prânz un căruțaș să-l ia.

— Iertați-mă, vă rog *sir*, i-am zis când am ajuns în locul de unde ne întorsesem, e departe?

— E devale, lângă Blackheath.

— *Asta-i* departe, *sir*? l-am întrebat sfios.

— E o bucată destul de bună, a zis el. O să luăm tramcarul. Să tot fie vreo șase mile.

Eram atât de abătut și de obosit, încât chiar și gândul că ar fi trebuit să mă târăsc șase mile îmi părea de nesuportat. M-am încumetat să-i spun că nu mâncasem nimic toată noaptea și că i-aș fi foarte îndatorat dacă mi-ar îngădui să-mi cumpăr ceva de mâncare. A părut foarte mirat – îl văd și acum cum s-a oprit și s-a uitat la mine – și după ce m-a privit câteva clipe, mi-a zis că voia să facă o vizită unei bătrâne care locuia prin apropiere și că cel mai nimerit ar fi să-mi cumpăr o bucată de pâine sau orice-mi place și îmi priește și să merg să mănânc la ea, unde aș putea găsi și ceva lapte.

Ne-am oprit deci în fața vitrinei unei brutării, și după ce i-am propus pe rând să cumpărăm tot ce era vechi și stricat în prăvălie, dânsul respingând una câte una sugestiile mele, am luat o pâine mică de seară, care m-a costat trei *pence*. Am cumpărat apoi dintr-o băcănie un ou și o bucată de costiță afumată; și mi-a mai rămas o mulțime de mărunțiș din cel de-al doilea șiling strălucitor, și asta m-a făcut să cred că la Londra viața e foarte ieftină. După ce am făcut aceste târguieli, am mers mai departe de-a lungul unor străzi pe care domnea o forfotă și o zarvă năucitoare pentru capul meu trudit, și apoi am trecut peste un pod care trebuie să fi fost London Bridge (pare-mi-se că numele podului mi l-a spus chiar el, dar eram pe jumătate

adormit) și, în cele din urmă, am ajuns la reședința bieteii bătrâne, care locuia într-un azil. Mi-am dat seama de asta după înfățișarea clădirii și după inscripția în piatră așezată deasupra porții, care spunea că lăcașul putea adăposti douăzeci și cinci de femei nevoiașe.

Profesorul de la „Salem House“ a apăsat clanța uneia dintre ușile negre, identice, care, într-o parte, avea o ferestruică în chip de rozetă și o alta, tot în chip de rozetă deasupra, și am intrat în odăița uneia din aceste bătrâne sărmane, care tocmai ațâța focul, peste care pusese niște apă la fiert. Când l-a văzut pe profesor intrând, bătrânica s-a oprit, rămânând cu foalele pe genunchi, și a bolborosit ceva care mi s-a părut c-ar fi putut fi: „Charley al meu!“, dar când m-a văzut și pe mine, s-a ridicat și, frecându-și mâinile, a schițat, încurcată, un fel de plecăciune.

— Te rog, n-ai vrea să-i pregătești ceva de mâncare acestui tânăr? a întrebat-o profesorul de la „Salem House“.

— Mai întrebi? Da, firește că vreau, a răspuns bătrânica.

— Și cum se mai simte *missis* Fibbitson azi? a continuat profesorul, întorcându-și privirea spre o altă bătrână care stătea într-un fotoliu mare, lângă foc, și aducea atât de bine cu un maldăr de haine, încât până și în ziua de azi sunt bucuroși că nu m-am așezat pe ea din greșeală.

— Vai, nu prea bine, a zis bătrânica. Are o zi proastă. Dacă din întâmplare s-ar stinge cumva focul, cred că s-ar stinge și ea pentru totdeauna.

Și fiindcă amândoi se uitau la ea, am privit-o și eu. Deși era cald, părea că nu se gândește decât la foc. Am avut impresia că era geloasă și pe oala de pe jărat; și am motive să cred că era mâniașă și pe mine, pentru că-l foloseam la fiertul oului și la prăjitul costiței; căci, în vreme ce se desfășurau aceste operații culinare, am văzut cu ochii mei cum, profitând de o clipă când nu se uita nimeni la ea, m-a amenințat cu pumnul. Soarele pătrundea în odaie prin ferestruica de sus, dar la adăpostul spetezei fotoliului ei, cealaltă bătrână îi întorcea spatele stând aplecată asupra focului de parcă ar fi vrut să-l încălzească ea, în loc să se bucure de căldura lui și veghindu-l cu teamă. Încheierea pregătirilor pentru gustare și eliberarea focului i-au făcut atâta plăcere bătrânei, încât a izbucnit într-un râs zgomotos – un râs foarte strident, trebuie să precizez.

Am stat la masă și m-am săturat, mâncând cu poftă pâinea de seară, oul și felia de costiță și bând și o stacană cu lapte. În timp ce mă desfătam cu aceste bunătăți, bătrânica l-a întrebat pe profesor:

— Ai piculina la tine?

— Da, i-a răspuns el.

— Cântă-ne ceva, l-a rugat. Hail!

Drept răspuns, dânsul și-a strecurat mâna sub căptușeala hainei, de unde a scos o piculină alcătuită din trei piese, pe care le-a înșurubat laolaltă și îndată a început să zică. Am impresia, după mulți ani de gândire, că nimeni pe lume n-ar fi putut cânta mai prost. Scotea sunetele cele mai îngrozitoare care mi-a fost dat să le aud vreodată, fie ele naturale sau artificiale. Nu știu ce melodie cânta – de altfel nu cred să fi fost vreo melodie în sunetele pe care le scotea – dar urmarea a fost, mai întâi, că m-a făcut să mă gândesc la toate neazurile mele, până ce m-au podidit lacrimile, în al doilea rând, că mi-a pierit pofta de mâncare și, în sfârșit, că m-a prins un somn atât de cumplit, încât abia mai puteam ține ochii deschiși. Numai ce-mi aduc aminte, că mi se închid ochii și încep să moțai. Revăd odăița aceea, bufetul așezat în colț, scaunele cu spătare pătrate, scărița îngustă ce duce în încăperea de sus și cele trei pene de păun, rânduite deasupra căminului – și-mi amintesc, că, intrând, m-am întrebat ce-ar zice păunul de-ar ști ce soartă avuseseră podoabele sale – și apoi imaginile se topesc, încep să moțai și adorm. Glasul piculinei se stinge și, în schimb, aud zgomotul roților diligenței, și sunt iar pe drum. O hurducătură a diligenței, și deodată mă trezesc, și din nou aud piculina, și-l văd pe profesorul de la „Salem House“ stând picior peste

picioar și cântând trist, în vreme ce bătrânică îl privește, încântată. Bătrânică dispăre la rândul ei, apoi dispăre și el, și toate celelalte, și nu mai rămâne nici urmă de nimic, nici de profesor, nici de „Salem House“, nici de David Copperfield, ci doar un somn adânc și greu.

Mi s-a năzărit că la un moment dat, am visat cum în timp ce suflă în piculina aceea înfiorătoare, bătrânică, în încântarea ei, s-a apropiat din ce în ce mai mult de el și s-a aplecat peste speteaza scaunului și, luându-l de gât, l-a îmbrățișat cu dragoste, ceea ce l-a silit să se întrerupă pentru o clipă. Nici nu adormisem pe deplin, dar nici nu eram cu totul treaz, deoarece, când a reînceput să cânte – deci nu începe nicio îndoială că se oprise – am văzut-o și am auzit-o pe bătrânică întrebând-o pe *missis* Fibbitson dacă nu era fermecătoare (desigur piculina), la care *missis* Fibbitson, dând din cap către foc, i-a răspuns: „Vai, vai! Da!“ și sunt incredințat că în ochii lui *missis* Fibbitson toată frumusețea cântecului se datora focului.

După ce am moțăit o bună bucată de vreme, profesorul de la „Salem House“ a deșurubat piculina și, punând la loc sub haină cele trei piese, m-a luat de mână și am plecat. Am găsit numaidecât tramcarul, care trecea prin apropiere, și ne-am suit pe imperială; dar eram atât de adormit, încât atunci când tramcarul a oprit undeva pe drum ca să ia pe cineva, m-au mutat înăuntru, unde nu era nimeni și unde am dormit buștean, și când m-am deșteptat, am constatat că tramcarul urca la pas, pe un drum plin de verdeață, povârnișul unui deal. Apoi deodată s-a oprit, căci ajunsese la destinație.

O potecă nu prea lungă ne-a dus – vreau să spun pe mine și pe profesor – în fața clădirii școlii, care avea o înfățișare foarte mohorâtă și era împrejmuită cu un zid înalt, de cărămidă. Deasupra unei porți croite în acest zid atârna o scândurică cu inscripția SALEM HOUSE; când am tras clopoțelul, în dreptul vizetei zăbrelete s-a ivit o mutră acră, iscoditoare, care când am intrat, am văzut că aparținea unui bărbat voinic, cu grumaz de taur și cu tâmple proeminente, care purta părul tăiat scurt și avea un picior de lemn.

— Elevul cel nou, îl lămurii profesorul.

Omul cu piciorul de lemn m-a cercetat din cap până în picioare – n-a durat mult, căci eram destul de mic – și apoi a încuiat poarta după noi, scoțând cheia. Ne îndreptam spre clădire, trecând pe sub niște copaci bătrâni și umbroși, când, deodată, l-am auzit strigând după însoțitorul meu:

— Hei!

Ne-am întors și l-am văzut în pragul gheretei în care locuia, cu o pereche de ghetete în mână.

— Hei, *mister* Mell, în lipsa dumatăle, a fost pe aici cârpaciul și a spus că nu mai are ce să le facă. Zicea că n-a mai rămas nimic întreg la ele și că se miră cum de mai vrei să scoată ceva din ghetetele astea.

Și-n timp ce vorbea, i-a zvârlit ghetetele, iar *mister* Mell a făcut câțiva pași înapoi, ca să le ridice, apoi, pornind mai departe, s-a uitat la ele (foarte dezamăgit, pare-mi-se). Am băgat și eu de seamă, atunci, că ghetetele pe care le avea în picioare erau ferfeniță și că într-un loc, printr-o gaură, îi ieșea ca un mugure, ciorapul.

„Salem House“ era o clădire dreptunghiulară, de cărămidă, cu două aripi, care părea părăsită. Deoarece în jur domnea o liniște perfectă, i-am împărtășit însoțitorului meu presupunerea că băieții ar fi plecați; acesta s-a arătat foarte mirat cum de nu știam că ne aflăm în toiul vacanței, că toți băieții erau pe la casele lor, că *mister* Creakle, directorul școlii, se afla la mare, cu soția și cu fiica. Și că eu nu fusesem trimis la școală în timpul vacanței decât ca pedeapsă pentru fapta mea nesocotită. Toate acestea mi le-a spus pe drum.

Sala în care m-a condus mi s-a părut locul cel mai pustiu și cel mai jalnic din câte văzusem vreodată. O văd și acum. O încăpere lungă, cu trei rânduri de pupitre și șase rânduri de bănci, cu cuiere pentru pălării și tăblițe pe toți pereții. Pagini smulse din

maculatoare vechi și fel de fel de ciorne zac pe dușumeaua murdară. Paturi pentru viermi de mătase, tot din asemenea hârtii, sunt risipite pe pupitre. Doi șoricei albi, jigăriți, părăsiți de stăpânul lor, aleargă în sus și în jos într-o colivie mucegăită, înjghebată din sârmă și carton, căutând în toate părțile, cu ochișorii lor roșii, ceva de mâncare. Într-o colivie abia mai mare decât ea, o păsărică țărâie melancolic, aci cocoțându-se pe stinghia aflată la două degete de fund, aci sărind de pe aceasta; dar nici nu cântă, nici nu ciripește. Un miros ciudat, nesănătos – de piele mucegăită, de mere stricate, de cărți putrede – plutește în toată încăperea. De n-ar fi fost acoperită de la bun început și dacă asupra ei din ceruri ar fi plouat, ar fi nins și ar fi dat grindină de cerneală, în toate anotimpurile de peste an, încăperea asta tot n-ar fi putut fi mai murdară și mai improșcată cu cerneală.

Când *mister* Mell m-a lăsat singur un moment, ca să-și ducă sus ghetele care nu mai puteau fi cârpăcite, am străbătut sfios clasa de la un capăt la celălalt, cercetând totul cu luare-aminte. Deodată am dat cu ochii de o pancartă de carton, aflată pe un pupitru, pe care am citit, scrise frumos, cuvintele: *Feriți-vă de el. Mușcă!*

Am sărit repede pe pupitru, presupunând că dedesubt trebuie să fie cel puțin vreun dulău cât toate zilele. Dar cu toate că m-am uitat jur împrejur cu o privire îngrijorată, n-am zărit nici urmă de dulău.

Încă nu isprăvisem de cercetat încăperea, când s-a înapoiat *mister* Mell și m-a întrebat ce făceam cocoțat pe pupitru.

— Să nu vă fie cu supărare, *sir*, i-am zis, mă uitam după dulău.

— După dulău? a zis el. După care dulău?

— Nu de un dulău e vorba, *sir*?

— Cum adică, de care dulău?

— De ăla de care trebuie să ne ferim; de ăla care mușcă, *sir*.

— Nu, *Copperfield*, mi-a zis el grav, nu-i vorba de niciun dulău. E vorba de un băiat. Am ordin, *Copperfield*, să-ți atârn pancarta asta pe spate. Îmi pare rău că trebuie să începem cu asta, dar n-am încotro.

Și, spunând aceste cuvinte, m-a luat jos de pe pupitru și mi-a legat de umeri ca o traistă pancarta anume ticluită pentru mine; și după aceea, oriunde m-am dus, am avut plăcerea s-o port în spinare.

Nimeni nu-și poate închipui cât am suferit din pricina acestei pancarte. Tot timpul, chiar dacă nu era nimeni de față, mi se părea că o citește cineva. Degeaba mă întorceam și vedeam că sunt singur, deoarece îmi închipuiam că orice aș face, tot mă vede cineva din spate. Omul acela nemilos, cu piciorul de lemn, mi-a făcut și mai grea suferința. Mă supraveghea necontenit, și de câte ori mă vedea rezemându-mă de un copac sau sprijinindu-mă de un zid, îmi striga din ușa gheretei cu glas năpraznic: „Hei, *Copperfield*! Lasă să se vadă cum se cade pancarta aceea, că altfel te spun!”. Terenul de joc era o curte pustie, acoperită cu pietriș, care putea fi bine văzută atât din spatele clădirii, cât și din dependințe. Știam că și rânđașii, și măcelarul, și brutarul citeau pancarta, într-un cuvânt, știam că oricine intra sau ieșea din clădire, în orice dimineață când eram silit să mă plimb pe acolo, citea că trebuie să se ferească de mine, pentru că mușc. Îmi aduc aminte că ajunseseam să mă tem de mine însumi, socotindu-mă un copil turbat, care mușca cu adevărat.

Spre terenul de joc dădea o ușă veche, pe care băieții aveau obiceiul să-și scrijeleze numele. Ușa era acoperită de inscripții. Cuprins de teama că se apropie sfârșitul vacanței și că băieții se vor înapoia la școală, nu era nume pe care să-l descifrez fără să mă întreb cu ce ton și cu ce inflexiuni va citi oare inscripția: „Feriți-vă de el. Mușcă!” Unul dintre băieți – un anume J. Steerforth – care-și crestase foarte adânc numele în mai multe locuri, îmi închipuiam că o va citi cu glas tare, iar după aceea mă va trage de păr. Un altul – pe nume Tommy Traddles – presimțeam că-și va bate joc de mine, prefăcându-se a fi tare speriat. Mai era un al treilea, George Dimple, care mă așteptam că o va cânta. Pirpiriu și crispat, am privit ușa aceea până ce mi s-a

părut că purtătorii numelor scrijelite acolo – după spusele lui *mister Mell*, pe vremea aceea erau patruzeci și cinci de băieți în școală – vor cere într-un singur glas să fie boicotat și vor striga, fiecare în felul lui: „Feriți-vă de el. Mușcă!”

La fel se întâmpla și când priveam băncile și pupitrele. La fel, când priveam șirurile de paturi de lemn pe lângă care treceam îndreptându-mă spre culcușul meu, la fel și când mă culcam. Îmi amintesc cum, noapte de noapte, visam ba că eram lângă mama, ca odinioară, ba că m-am dus la o petrecere, la *mister Peggotty*, ba că mă aflu pe imperiala tramcarului, ba că luam masa împreună cu nefericitul meu prieten, rândușul, și că, în toate aceste împrejurări, cei de față țipau înspăimântați și rămâneau cu gura căscată când băgau de seamă că n-aveam altceva pe mine decât cămășuța de noapte și pancarta aceea.

Era un chin de nesuportat, care venea să se adauge monotoniei vieții pe care o duceam și temerilor permanente ce mi le prilejuia începerea anului școlar. În fiecare zi aveam de făcut teme pentru *mister Mell*; le făceam și, nefiind de față *mister Murdstone* și soră-sa, mă descurcam. Înainte și după lecții mă plimbam pe afară, supravegheat, precum am arătat, de omul cu piciorul de lemn. Cât de bine-mi aduc aminte de igrasia din școală, de lespezile cu crăpături verzi din curte, de vechiul butoi de apă spart, de trunchiurile decolorate ale câtorva copaci mohorâți, care păreau să fi fost mai bătuți de ploaie decât alții și mai puțin încălziți de soare. La ceasurile 1, *mister Mell* și cu mine prânzeam într-un colț al sufrageriei pustii, plină cu mese de brad, unde stăruia un miros rânced. După-amiază mai făceam lecții până la ora ceaiului, pe care *mister Mell* îl sorbea dintr-o ceașcă de porțelan albastru, iar eu, dintr-o ulcică de cositor. De dimineață, până pe la ceasurile 7 sau 8 seara, *mister Mell* lucra de zor la pupitrul său din clasă, care nu era la rând cu celelalte, folosind penițe, cerneală, linie, registre și hârtie de scris, încheind (după cum am aflat mai târziu) socotelile pe semestrul precedent. După ce își strângea lucrurile, scotea piculina și începea să zică, și-i zicea cu atâta entuziasm, c-ai fi zis că-și varsă tot focul din suflet în muștiucul piculinei, pentru ca apoi să-l lase să se risipească în văzduh prin orificiile claviaturii.

Mă văd și acum, micuț cum eram, stând cu capul în mâini, în încăperile acelea slab luminate, ascultând cântecul de jale al lui *mister Mell* și tocind pentru a doua zi. Mă văd apoi stând cu cărțile închise, ascultând cântecul de jale al lui *mister Mell* și recunoscând parcă în acest cântec zgomotele obișnuite de acasă, sau șuietul vântului peste dunele de la Yarmouth, și mă simțeam tare mâhnit și însingurat. Mă văd cum mă duceam la culcare, străbătând încăperile pustii, cum ședeam pe marginea patului, plângând de dorul unei vorbe bune de la *Peggotty*. Mă văd dimineața coborând la parter și uitându-mă, prin fereastra murdară și prelungă de pe scară, la clopotul școlii, aflat într-un foișor având o morișcă de vânt în vârf și mă văd cum mă temeam de ziua când clopotul acela va suna pentru a-i chema pe J. Steerforth și pe ceilalți băieți în sălile de clasă. Dar ziua aceea nu ocupa primul loc între temerile mele. Mă înspăimânta mai degrabă clipa când omul cu piciorul de lemn va descuia poarta ruginită, spre a o deschide în fața cumplitului *mister Creakle*. N-aș putea zice că eram cine știe ce periculos în niciuna dintre aceste ipostaze, dar în toate fără deosebire, purtam în spinare avertismentul cu pricina.

Mister Mell nu prea îmi vorbea, dar niciodată nu s-a arătat aspru cu mine. Cred că, fără să ne vorbim, ne țineam de urât unul altuia. Am uitat să spun că uneori *mister Mell* vorbea de unul singur, rânjea, strângea pumnii și, fără niciun motiv, scrâșnea din dinți și-și smulgea părul. Acestea erau ciudățeniile lui. La început m-au înspăimântat, pe urmă însă m-am deprins cu ele.

CAPITOLUL VI

FAC NOI CUNOȘTINȚE

Am dus acest fel de viață timp de aproape o lună, până ce, într-o bună zi, omul cu piciorul de lemn a început să umble de colo până colo, înarmat cu o mătură și cu o găleată de apă, de unde am dedus că se făceau pregătiri pentru primirea lui *mister* Creakle și a băieților. Bănuiala mea s-a adevărit, căci n-a trecut multă vreme, și mătura a pătruns în clasa unde lucram, izgonindu-ne, pe *mister* Mel și pe mine, care, vreme de câteva zile, ne-am aciuat pe unde am apucat, trezindu-ne mereu în calea unor slujnice tinere, două sau trei, care până atunci rar se arătaseră, și stând tot timpul în mijlocul unor adevărați nori de praf, care mă făceau să strănut, de parcă „Salem House“ ar fi fost o uriașă tabacheră cu tabac de prizat.

Într-o bună zi, *mister* Mell mi-a dat de știre că *mister* Creakle se va înapoia chiar în seara zilei. Și pe seară, după vremea ceaiului am aflat că într-adevăr sosise. Înainte de ora de culcare, omul cu piciorul de lemn m-a poftit să mă prezint în fața directorului.

Aripa ocupată de *mister* Creakle era mult mai confortabilă decât a noastră și avea o grădiniță frumușică, mai ales în comparație cu terenul de joc, acoperit de praf, care arăta ca un deșert în miniatură, unde, după părerea mea, numai o cămilă sau un dromader s-ar fi putut simți la largul său. Chiar și faptul că, în timp ce mă duceam tremurând, spre a da ochi cu *mister* Creakle, am putut să-mi dau seama că și coridorul era mai plăcut, m-a mirat. Eram atât de zăpăcit, încât, când am intrat, aproape nici nu le-am zărit pe *missis* Creakle și pe fiica ei, care amândouă se aflau în salon. Nu l-am văzut decât pe *mister* Creakle, un bărbat voinic, care purta un lanț de ceasornic cât toate zilele, de care atârnau o mulțime de brelocuri, și ședea într-un jilț, cu un pahar și o sticlă alături.

— Așa! a zis *mister* Creakle. Asta-i tânărul căruia trebuie să-i pilim dinții! Întoarce-l!

Omul cu piciorul de lemn îndată m-a sucit, ca să se vadă pancarta; apoi, după ce i-a lăsat răgaz s-o cerceteze pe îndelete, m-a întors la loc cu fața către *mister* Creakle și s-a postat lângă acesta. *Mister* Creakle era roșu în obraz și avea ochi mici, înfundați în orbite; tâmplele îi erau brăzdate de vine groase și avea nasul cârn și fălci puternice. Rămăsese chel în creștetul capului și nu avea decât câteva şuvițe de păr jilav, care începuseră să încărunțească, potrivite de-a curmezișul tâmplelor, în așa fel încât să se împreune pe frunte. Dar ceea ce m-a impresionat cel mai mult a fost faptul că n-avea voce și că nu vorbea decât în șoaptă. Fie că îl obosea această efortare, fie că îl irita acest cusur, fapt este că de câte ori vorbea chipul lui morocănos devenea încă și mai morocănos, iar vinele-i groase se umflau încă și mai și, astfel că acum, privind înapoi, mi se pare firesc că tocmai această ciudățenie mi-a făcut impresia cea mai puternică.

— Ei, a zis *mister* Creakle, ce ai de raportat despre băiatul ăsta?

— N-a făcut nimic rău până acum, i-a răspuns omul cu piciorul de lemn. Încă n-a avut prilejul.

Mi s-a părut că *mister* Creakle a fost dezamăgit. Mi s-a părut, însă, că *missis* Creakle și fetița ei (abia atunci le-am zărit întâia oară și am văzut că erau slabe și tăcute amândouă) nu au fost dezamăgite.

— Vino încoace! a zise *mister* Creakle, făcându-mi semn.

— Vino încoace! a zis omul cu piciorul de lemn, repetând gestul.

— Am fericirea să-l cunosc pe tatăl dumitale vitreg, mi-a șoptit *mister* Creakle, apucându-mă de ureche. E un om vrednic, un om hotărât. Mă cunoaște și îl cunosc. Dar *dumneata* pe mine mă cunoști? Ai? m-a întrebat *mister* Creakle, răsucindu-mi urechea cu sălbatică plăcere.

— Nu încă *sir*, am răspuns, fremătând de durere.

— Ai? Nu încă? m-a îngânat *mister* Creakle. Dar o să facem noi cunoștință curând.

Ai?

— O să facem noi cunoștință curând! Ai? a repetat omul cu piciorul de lemn.

Abia mai târziu am băgat de seamă că omul acesta, cu glas puternic, îi slujea de obicei lui *mister* Creakle drept interpret în fața băieților.

Eram tare înspăimântat și am răspuns că, dacă-i face plăcere, nădăjduiesc și eu să facem cunoștință. Simțeam tot timpul, cum îmi ardea urechea; mi-o răsucea fără milă.

— O să-ți spun eu ce sunt, mi-a șoptit *mister* Creakle, dând în sfârșit, drumul urechii, după ce a mai răsucit-o o dată de mi-au dat lacrimile. Un tătar, asta sunt!

— Un tătar, a repetat omul cu piciorul de lemn.

— Când spun c-am să fac un anumit lucru, îl fac, a continuat *mister* Creakle, și când spun că un anumit lucru trebuie făcut, vreau să fie făcut.

— Când spun că trebuie făcut, vreau să fie făcut, a repetat omul cu piciorul de lemn.

— Sunt un om hotărât, a urmat *mister* Creakle. Așa sunt eu. Îmi fac datoria. Asta fac! Și față de cei ce-mi stau împotriva, chiar de ar fi trup din trupul meu și sânge din sângele meu, a zis uitându-se la *missis* Creakle, sunt fără milă. Mă lepăd de ei! Apoi, adresându-se omului cu piciorul de lemn: A mai călcat pe aici nătărăul acela?

— Nu, i-a răspuns omul.

— Nu, a repetat *mister* Creakle. Știe ce-l așteaptă. Mă știe doar. Să se ferească din calea mea, atâta spun: să se ferească! a adăugat *mister* Creakle, bătând cu pumnul în masă și fixând-o pe *missis* Creakle. Căci mă știe. Acum, tinere, că ai început să mă cunoști și tu, poți s-o ștergi. Ia-l de aici!

Eram cât se poate de fericit că mi se poruncise să plec, pentru că *missis* Creakle și fetița ei își ștergeau lacrimile și mă simțeam mâhnit atât pentru ele, cât și pentru mine. Mă obseda însă un lucru care avea o însemnătate atât de mare pentru mine, încât nu m-am putut stăpâni, și minunându-mă de propria mea îndrăzneală, am început:

— V-aș ruga, *sir*...

Mister Creakle mi-a tăiat vorba:

— Ha?! Ce poftești? și m-a privit de parc-ar fi vrut să mă străpungă.

— V-aș ruga *sir*, am bolborosit eu, dacă mi s-ar putea îngădui... (vă asigur, *sir*, că îmi pare din suflet rău pentru ceea ce am făcut) să scot această pancartă înainte de întoarcerea băieților...

Nu știu dacă *mister* Creakle, în serios sau doar ca să mă sperie, a făcut deodată un salt din jilțul său, salt în fața căruia m-am retras în pripă, fără să mai aștept ca omul cu piciorul de lemn să mă însoțească, și nu m-am oprit decât tocmai în dormitor, unde, după ce am constatat că nu sunt urmărit, m-am culcat, căci era ora de culcare, și am dărdăit de frică ceasuri de-a rândul.

A doua zi dimineată s-a înapoiat și *mister* Sharp. *Mister* Sharp, fiind cel mai în vârstă dintre profesorii școlii, era superiorul lui *mister* Mell. *Mister* Mell mânca împreună cu elevii, în vreme ce *mister* Sharp lua mesele cu *mister* Creakle. Părea cam molâu și plăpând, avea un nas cât toate zilele și obișnuia să-și țină capul înclinat într-o parte, ca și cum ar fi fost prea greu. Avea un păr mătăsos și inelat; cel dintâi dintre băieții care s-au întors la școală mi-a destăinuit, însă, că purta perucă (o perucă de ocazie, mi-a zis) și că în fiecare sâmbătă după-amiază se ducea să și-o onduleze.

Aceste lămuriri mi-au fost date de Tommy Traddles în persoană. Căci el a fost cel dintâi care s-a întors. S-a prezentat singur, informându-mă că numele lui îl pot găsi în colțul din dreapta ușii, deasupra zăvorului de sus. L-am întrebat atunci pe loc: „Traddles?” La care mi-a răspuns: „Chiar el”, și mi-a cerut apoi să-i povestesc despre mine și familia mea.

Am avut noroc că Traddles a fost cel dintâi care s-a înapoiat. A găsit că pancarta era foarte nostimă și m-a scutit de neplăcerea de a o arăta sau de a o ascunde, prezentându-mă în felul următor băieților mari sau mici, pe măsură ce soseau: „Ia

uitați-vă aici! Ce mai distracție!“ Din fericire, cei mai mulți se întorceau abătuți și nu făceau chiar atâta haz pe socoteala mea, cât mă așteptasem. Firește că printre ei s-au găsit și câțiva care s-au apucat să joace în jurul meu, ca pieile roșii, cei mai mulți însă n-au putut rezista ispitei de a se preface că mă iau drept câine, mângâindu-mă și bătându-mă ușor pe spate ca să nu-i mușc și spunându-mi: „Culcat, Towzer!“ Glumele astea m-au făcut, firește, să sufăr, mai ales între atâția necunoscuți și din pricina lor am vărsat multe lacrimi, dar, în general, a fost mult mai ușor decât mă așteptam.

Băieții însă nu m-au socotit ca făcând parte din comunitatea lor până la sosirea lui J. Steerforth.

Se bucura de faima de a fi foarte învățat, avea o înfățișare foarte plăcută și era cel puțin cu șase ani mai mare decât mine, și în fața lui m-au dus ca înaintea unui judecător. În șopronul de la marginea terenului de joc a cerut să-i povestesc de ce fusesem pedepsit și a binevoit să spună că, după părerea lui, ceea ce se făcuse cu mine era „o adevărată rușine“, fapt pentru care i-am rămas îndatorat pe vecie.

— Câți bani ai, Copperfield? m-a întrebat, luându-mă deoparte, după ce se pronunțase astfel asupra cazului meu.

I-am spus că aveam șapte șilingi.

— Ai face bine să mi-i dai să ți-i păstrez, m-a sfătuit. Adică, dacă vrei. Dacă nu vrei, nu mi-i dai.

M-am grăbit să dau urmare acestui sfat prietenesc și, deschizând portofelul dăruit de Peggotty, l-am golit în mâna lui.

— Ai vrea să cumperi ceva acum?

— Nu, mulțumesc!

— Să știi că dacă vrei, se poate, a adăugat Steerforth. N-ai decât să spui.

— Nu, mulțumesc, *sir*, am repetat eu.

— Poate ți-ar face plăcere să cumperi de vreo doi șilingi o sticlă de lichior de coacăze negre, ca s-o bem sus, în dormitor? Suntem în același dormitor, pare-mi-se?

Nici nu-mi trecuse prin minte, dar i-am răspuns că da, mi-ar face plăcere.

— Prea bine! a încuviințat Steerforth. Ai mai da bucuros încă un șiling pentru pricomigdale, nu-i așa?

— Da, bucuros! i-am zis:

— Și încă vreun șiling pe biscuiți și un altul pe fructe, ce zici? Ce zici, tinere Copperfield, te învoiești?

Am zâmbit pentru că zâmbea și el, dar nu prea știam ce să cred.

— Bine! a zis Steerforth. Baniii ăștia trebuie folosiți cu socoteală! O să fac pentru tine tot ce-mi va sta în putință. Am voie să ies când vreau, așa că de aducerea proviziilor eu am grijă.

Rostind aceste cuvinte, a băgat banii în buzunar și mi-a spus să fiu liniștit – va avea el grijă ca toate să meargă strună.

S-a ținut de cuvânt, și toate au ieșit bine, dacă ceea ce făcusem era un lucru chibzuit, în ciuda faptului că un gând ascuns îmi șoptea că nu era chibzuit deloc, căci mă temeam că risipisem fără niciun rost cele două jumătăți de coroană date de mama, cu toate că păstrasem un bun de preț: hârtia în care fuseseră înfășurați acești bani.

Când ne-am dus la culcare, a scos la iveală toate cumpărăturile făcute cu cei șapte șilingi ai mei și le-a întins pe patul meu, în bătaia lunii, spunând:

— Iată, tinere Copperfield, ne dai un ospăț pe cinste!

Eram prea mic ca să mă pot încumeta să fac pe gazda cât timp era el de față; numai la gândul acesta îmi tremura mâna. L-am rugat să-mi facă plăcerea să prezideze; și cererea aceasta fiind susținută și de ceilalți băieți din dormitor, dânsul a primit, s-a așezat pe perna mea și a început să împartă bucatele – trebuie să recunosc, cu o desăvârșită nepărtinire – și să toarne pe rând fiecăruia lichior de coacăze negre într-un păhărel fără picior, care-i aparținea. Eu ședeam la stânga lui, iar ceilalți băieți,

așezându-se unii pe paturile mai apropiate, iar alții pe podea făceau cerc în jurul nostru.

Ce bine îmi amintesc cum stăteam acolo, vorbind în șoaptă, sau, mai bine zis, ascultându-i foarte respectuos pe ceilalți cum vorbeau; cum prin fereastră razele lunii pătrundeau în odaie și desenau pe podea o fereastră străvezie și cum cei mai mulți dintre noi stăteam în umbră, cu excepția momentelor în care Steerforth scotea un chibrit și-l aprindea ca să caute ceva de mâncare, când o licărire albastră trecea asupra noastră, stingându-se numaidecât! Fiorul acela pricinuit de întuneric, de caracterul tainic al ospățului nostru, de faptul că nu se vorbea decât în șoaptă mă învăluie parcă din nou și, cu un sentiment nelămurit de teamă și respect, ascult ce povestesc ceilalți și sunt fericit că stăm unul lângă altul, și când Traddles pretinde că a zărit o stafie într-un ungher, tremur (deși mă prefac că râd).

Am aflat o sumedenie de amănunte despre școală și despre personalul ei. Am aflat că *mister* Creakle are motive să afirme că e un adevărat tătar; e cel mai aspru și mai neînduplecat dintre profesori; am aflat că lovește în fiecare zi în dreapta și în stânga, dând năvală în mijlocul băieților ca un cavalerist și croindu-i fără milă. De asemenea, am mai aflat că nu știe nimic, pricepându-se numai la bătaie, fiind (cum spunea Steerforth) mai neștiutor decât cel din urmă elev din școală; că fusese cu mulți ani înainte un biet negustoraș de hamei undeva în Borough și că se apucase de școală tot ca de o negustorie, după ce ajunsese la faliment cu hameiul, izbutind să se descurce numai mulțumită banilor doamnei Creakle. Precum și multe altele, despre care mă minunam și eu de unde le știau.

Am aflat că omul cu piciorul, de lemn, care se numea Tungay, era o fiară îndărătnică. Fusese în slujba lui *mister* Creakle când făcea negoț cu hamei și îl urmase și în întreprinderea școlară, pentru că – presupuneau băieții – își rupsesse piciorul în slujba lui și îl ajutase la tot felul de afaceri necurate, așa că-i cunoștea toate secretele. Am aflat că, în afară de *mister* Creakle, Tungay îi socotea pe toți – cei din școală – profesori și elevi – drept dușmani personali și că singura lui plăcere în viață era să fie acru și răutăcios. Am aflat că *mister* Creakle avea un fiu, care nu se împăcase cu Tungay și că, lucrând și el în școală, într-o zi când tatăl își aplicase cu cruzime metodele, fiul se împotrivi; se mai spunea că protestase și împotriva felului cum se purta părintele cu mamă-sa. Și am mai aflat că, din această pricină, *mister* Creakle îl izgonise și că de atunci *missis* Creakle și fetița duceau o viață amarnică.

Dar din toate câte le-am aflat despre *mister* Creakle, ceea ce m-a mirat cel mai mult a fost faptul că în școală exista un băiat asupra căruia nu se încumetase să ridice mâna niciodată și că băiatul acela era J. Steerforth. Acesta a adevărat că așa este și a spus că i-ar face plăcere dacă s-ar încumeta. Fiind întrebat de un băiat sfios (nu de mine) ce ar face dacă *mister* Creakle ar ridica mâna asupra lui, Steerforth a aprins un chibrit și, ținându-l astfel încât să fie în lumină, i-a răspuns că ar începe prin a-l doborî, aruncându-i în cap clondirul de cerneală de șapte șilingi și jumătate, care se afla întotdeauna pe cămin. Am rămas câtva timp pe întuneric, ținându-ne răsuflarea.

Am aflat de asemenea că *mister* Sharp și *mister* Mell erau foarte prost plătiți; și, că atunci când la masa lui *mister* Creakle se servea și carne caldă și rece, *mister* Sharp trebuia să spună că preferă carne rece, lucru confirmat de Steerforth, singurul băiat care lua masa în salon. Am aflat că lui *mister* Sharp nu i se prea potrivea peruca și că n-avea de ce să fie atât de „mândru” – cineva a zis că n-avea de ce să fie atât de „fudul” – de ea, pentru că la spate tot i se vedea părul roșu.

Am mai aflat că drept taxă pentru unul dintre băieți, feciorul unui negustor de cărbuni, școala primea cărbuni în loc de bani, și de aceea băiatului i se dăduse porecla „Troc” sau „Schimb în natură” – termenii prin care erau desemnate în cartea de aritmetică târgurile de acest soi. Am aflat că berea ce se servea la masă nu era decât un mijloc de a-i înșela pe părinți, iar budinca, un pretext de a se stoarce bani. Am aflat că mai toți băieții erau încredințați că *miss* Creakle îl iubea pe Steerforth;

lucru care, stând eu în întuneric și gândindu-mă la glasul lui plăcut, la trăsăturile-i regulate, la purtările-i alese și la părul lui cel frumos inelat, mi s-a părut foarte posibil. Am aflat că *mister* Mell nu era un om rău, dar n-avea niciun gologan, și că, fără îndoială, maică-sa, bătrâna *missis* Mel, era săracă și nevoiașă ca Iov. Atunci mi-am adus aminte că prânzisem o dată la ea și cum mi se păruse că bolborosise ceva ca „Charley al meu!“, dar sunt bucuros să spun că n-am suflat nicio vorbă despre acest lucru.

Toate aceste povestiri și altele pe deasupra s-au întins mult după încheierea ospățului. De îndată ce s-a isprăvit mâncarea și băutura, cei mai mulți dintre musafiri s-au dus să se culce; dar în cele din urmă și noi, cei care am rămas și am vorbit în șoaptă sau am ascultat ne-am culcat și noi pe jumătate dezbrăcați.

— Somn ușor, tinere Copperfield, mi-a zis Steerforth. O să te am în vedere.

— Sunteți prea bun, i-am zis cu recunoștință. Vă rămân foarte îndatorat.

— N-ai vreo soră? m-a întrebat Steerforth, căscând.

— Nu.

— Păcat. Dacă ai fi avut o soră, cred c-ar fi fost o fetiță drăguță, sfioasă, cu ochi mari. Mi-ar fi făcut plăcere s-o cunosc. Noapte bună, Copperfield.

— Noapte bună, *sir*, i-am răspuns.

După ce m-am culcat, am rămas multă vreme gândindu-mă la el și îmi aduc aminte că m-am ridicat în pat să-l privesc cum stătea întins, în bătaia lunii, cu fața-i frumoasă întoarsă într-o parte și capul ușor sprijinit pe un braț. Îl socoteam o personalitate foarte puternică, și de aceea gândurile mi se îndreptau către el. Fața-i luminată de lună nu era întunecată de vălurile mohorâte ale viitorului. Iar în grădina în care am visat că m-am plimbat toată noaptea, urma pașilor era neumbrită.

CAPITOLUL VII

„ÎNTÂIUL SEMESTRU“ LA „SALEM HOUSE“

A doua zi am început de-a binelea școala. M-a impresionat adânc faptul că vacarmul glasurilor, țin bine minte, s-a prefăcut deodată într-o tăcere de mormânt când, după gustarea de dimineață, *mister* Creakle a intrat și s-a oprit în prag, rotindu-și privirea asupra noastră ca un câpcăun din basme care-și cercetează prada.

Tungay stătea alături de *mister* Creakle. N-a fost nevoie, cred, să răcnească: „Tăcere!“, pentru că toți băieții încremeniseră și amuțiseră pe loc.

L-am văzut pe *mister* Creakle vorbind, iar pe Tungay l-am auzit repetându-i cuvintele.

— Ei, băieți, începem un nou semestru. Băgați de seamă ce faceți în acest semestru nou. Vă sfătuiesc să nu vă dați în lături de la lecții, pentru că nici eu n-o să mă dau în lături de la pedepse. O să fiu neînduplecat. Degeaba o să vă frecați; n-o să puteți șterge urmele lăsate de nuiielele pe care am să vi le trag. Și acum, cu toții la treabă, băieți!

După ce-a rostit acest înfricoșător discurs, și după ce Tungay s-a retras schiopătând, *mister* Creakle s-a apropiat de mine și mi-a spus că știe că mușc, dar și el știe să muște. Apoi mi-a arătat nuiiua și m-a întrebat ce credeam despre cogeamite dintele? E destul de ascuțit, ai? Are vârful destul de tăios, ai? Mușcă, ai? Ce zici, mușcă, ai? Și la fiecare întrebare mă croia atât de crunt cu nuiiua, încât mă zvârcoleam de durere. Astfel s-a săvârșit ritul de inițiere (cum îi zicea Steerforth) în comunitatea celor de la „Salem House“, și am început să plâng îndată.

Nu vreau să spun că acestea ar fi fost semne de atenție specială, acordate numai mie. Dimpotrivă, pe măsură ce *mister* Creakle făcea înconjurul clasei, marea

majoritate a elevilor (mai ales cei mici) erau copleșiți cu mărturii de atenție de același soi.

În fiecare zi, înainte de începerea orelor, jumătate din numărul elevilor se zvârcolea și plângea; și mi-e teamă să număr câți s-au mai zvârcolit și au plâns până la sfârșitul orelor, în ziua aceea căci nu vreau să las impresia că exagerez.

Cred că nicicând n-a existat om pe lume căruia să-i placă profesia sa mai mult decât îi plăcea lui *mister Creakle*. Când îi croia pe băieți cu nuiaua, încerca o adevărată desfătare, ca și cum și-ar fi potolit o poftă nesățioasă. Sunt convins că mai ales când se afla în fața unui băiețuș grasuț, nu era în stare să reziste ispitei; băiețușii grasuți parcă îl fascinau și nu-și găsea astâmpăr până ce nu-i croia și nu-i pecetluia pentru tot restul zilei. Eram și eu grăsun, așa că vorbesc în cunoștință de cauză. Acuma când mă gândesc la el, mi se ridică sângele la cap și mă revolt de parcă aș fi aflat totul de la alții, fără să fi încăput vreodată pe mâna lui. Și sunt cu atât mai revoltat cu cât acum îmi dau mai bine seama că a fost o brută și un incapabil, tot atât de nepotrivit pentru postul de mare încredere pe care-l deținea pe cât ar fi fost de nepotrivit și pentru acela de Comandant suprem al armatei sau pentru acela de Mare amiral al flotei, ba cred chiar că în oricare dintre aceste două funcțiuni ar fi făcut, probabil, mult mai puțin rău.

Iar noi, umili supuși ai unui idol lipsit de remușcări, cât de mișei eram în fața lui! Acuma, când mă gândesc, îmi dau seama ce jalnic debut în viață este slugărnicia și supunerea față de un om cu asemenea porniri și păcate!

Iată-mă din nou în bancă, pândindu-i privirea, pândindu-i cu sfiala privirile, în timp ce liniază un caiet de matematică pentru o nouă victimă, ale cărei mâini abia fuseseră croite cu aceeași riglă și care acuma încearcă să-și potolească durerea frecându-se cu batista. Am atâtea de făcut! Nu-i pândesc privirile pentru că n-aș avea ce face, ci pentru că ochii lui mă atrag în chip bolnăvicios, din dorința, amestecată cu grele temeri, de a ști ce are de gând și dacă acela căruia îi va veni rândul să sufere voi fi eu sau altul. Băieții dintr-un șir întreg de bănci îi urmăresc privirile cu aceeași încordare. Cred că știe acest lucru, deși se preface că habar n-ar avea. Liniind caietul de matematică, se strâmbă cumplit; deodată aruncă o privire chiorășă înspre șirul nostru și, înfiorați, ne aplecăm asupra cărților. Dar peste o clipă, iar ne uităm la el. Chemat de el, un nenorocit, găsit vinovat că nu și-a făcut bine lecția, se apropie. Vinovatul își cere iertare și fâgăduiește că are să-și dea toată osteneala pentru a doua zi. Înainte de a-l altoi *mister Creakle* glumește, și noi, biete javre păcătoase, râdem, râdem albi ca varul, cu inima cât un purice.

Iată-mă din nou în bancă, într-o toropitoare după-amiază de vară. Un zumzet și un zvon surd se ridică în jurul meu, de parcă băieții ar fi niște muscoi. Gustul neplăcut de grăsime sleită îmi stăruie în gură (luasem masa cu un ceas sau două înainte) și-mi simt capul ca de plumb. Aș da orice pe lume numai să mă pot culca. Stau cu ochii la *mister Creakle* și clilesc din când în când spre el ca un pui de huhurez; când ațipesc o clipă, mi se pare că tot îl mai zăresc printre gene cum liniază caietele de matematică, până ce vine tiptil, pe la spate, și, plesnindu-mă peste ceafă, mă trezește, ca să-l pot vedea mai limpede.

Iată-mă din nou pe terenul de joc. Deși nu-l mai am înaintea ochilor, sunt încă vrăjit de amintirea lui. Fereastra care se află la o mică depărtare de locul unde știu că stă la masă îl reprezintă și privesc țintă la ea. Dacă îi văd chipul lângă geam, îndată mă schimb la față, privindu-l rugător și supus. Dacă se întâmplă cumva să se uite pe geam, chiar și cei mai îndrăzneți (în afară de *Steerforth*) amuțesc în mijlocul unui chiot sau al unui strigăt și deodată devin visători. Într-o bună zi, *Traddles* (cel mai nenorocos copil din lume) a spart geamul acela cu mingea. Tremur și azi când îmi aduc aminte de impresia cumplită făcută de această întâmplare și de gândul că mingea a căzut în capul sacrosanct al lui *mister Creakle*.

Bietul *Traddles*! Cu hainele-i strâmte, sinilii, care făceau ca brațele și picioarele lui

să semene cu niște cârnați sau cu niște rulade, era cel mai vesel și cel mai nefericit dintre toți băieții. Mereu lua bătaie – cred că n-a fost zi în tot semestrul acela în care să nu simtă nuiua, în afară de luna aceea când era sărbătoare și când a fost croit numai cu rigla peste degetele ambelor mâini – și mereu se pregătea să-i scrie unchiului său și să i se plângă, dar de scris nu i-a scris niciodată. După ce stătea un timp cu capul pe pupitru, se liniștea, și deși lacrimile încă nu i se uscaseră pe obraji, începea să râdă din nou și se apuca să deseneze schelete pe tăbliță. Mă întrebam ce mângâiere poate găsi Traddles în desenarea scheletelor, și o bună bucată de vreme l-am socotit ca pe un fel de schivnic, care, desenând aceste simboluri ale caducității, își amintea că nici bătaia nu putea dura la nesfârșit. Dar cred acum că le desena pentru că-i venea mai lesne, unde nu era nevoie să-și bată capul cu amănuntele.

Tare era cumsecade Traddles asta, și socotea că băieții au datoria sfântă de a fi solidari. Din pricina aceasta a și avut de suferit în mai multe rânduri; îndeosebi o dată când Steerforth a răs în biserică, și paracliserul l-a crezut vinovat pe Traddles și l-a scos afară. Parcă și acum îl văd ieșind sub escortă, însoțit de privirile disprețuitoare ale enoriei. N-a spus niciodată cine a fost adevăratul vinovat, deși a doua zi a pățimit, stând la carceră atâtea ceasuri, încât a ieșit de acolo având pe filele dicționarului său de latină mai multe schelete decât într-un cimitir. E drept însă că a fost și răsplătit pentru asta. Steerforth a declarat că Traddles este departe de a fi o pușlama, și toți am găsit că era o laudă cum nu se poate mai mare. În ce mă privește (deși eram mult mai puțin curajos decât Traddles și nici nu eram de vârsta lui), aș fi fost gata să îndur multe pentru o asemenea răsplată.

Pentru mine era o adevărată plăcere să-l văd pe Steerforth la braț cu *miss Creakle*, îndreptându-se spre biserică. N-o socoteam pe *miss Creakle* la fel de frumoasă ca micuța *Em'ly* și nici n-o iubeam (căci nu îndrăzneau), dar găseam că era nespuse de atrăgătoare și de o neîntrecută bunăcuviință. Când Steerforth gătit cu pantaloni albi, îi aducea umbrela de soare, mă simțeam mândru că eram prietenul lui. Și eram sigur că nu se putea să nu-l iubească din toată inima. În ochii mei, *mister Sharp* și *mister Mell* erau desigur oameni de seamă, dar față de ei, Steerforth era ceea ce-i soarele față de stele.

Steerforth a continuat să-mi arate o grijă binevoitoare și s-a dovedit un prieten foarte util, căci nimeni n-ar fi îndrăznit să se atingă de acela care avea cinstea să se bucure de ocrotirea lui. N-a putut – sau, mai bine zis, nici n-a încercat – să mă apere împotriva lui *mister Creakle*, care era foarte aspru cu mine; ori de câte ori eram admonestat mai rău ca de obicei, îmi spunea că n-ar fi stricat să am ceva din îndrăzneala lui și că el n-ar fi îndurat atâtea; interpretam aceste cuvinte drept o încurajare și îi eram recunoscător. Asprimea lui *mister Creakle* a avut și o parte bună, singura de care mi-am putut da seama. De fiecare dată când trecea pe lângă banca mea și voia să-mi ardă una cu nuiua, tăblița de pe spinarea mea îi stătea în drum; de aceea, nu după mult timp a, pus să mi-o scoată, și așa am scăpat de ea.

O împrejurare neprevăzută a cimentat și mai mult prietenia dintre Steerforth și mine, oferindu-mi mari satisfacții, în ciuda neajunsurilor pe care le-am avut uneori din pricina ei. Odată, când mi-a făcut cinstea să-mi vorbească pe terenul de joc, m-am încumetat să-i spun că cineva sau ceva – nu mai știu despre ce era vorba – îmi aducea aminte de cineva sau de ceva din *Peregrine Pickle*. Nu mi-a zis nimic atunci, dar seara, când mă pregăteam de culcare, m-a întrebat dacă aveam cartea de care pomenisem.

I-am spus că n-o aveam și i-am povestit în ce împrejurări o citisem, împreună cu toate celelalte cărți de care am amintit mai înainte.

— Și mai știi despre ce era vorba în ele? m-a întrebat Steerforth.

— O, da! i-am răspuns. Am memorie bună și cred că mai știu foarte bine.

— Atunci, știi ceva, tinere *Copperfield*? Să mi le povestești. Adorm greu, și de obicei dimineața mă trezesc devreme. O să mi le povestești pe rând. Așa ca în *O mie și una de nopți*.

M-am simțit cât se poate de măgulit de această propunere și am pus-o în aplicare chiar în seara aceea. Nu sunt în măsură să spun și nici n-aș vrea să-mi aduc aminte cum i-am masacrat pe autorii mei favoriți cu prilejul interpretării operelor respective; dar credeam cu adevărat în ei și aveam un fel serios și simplu de a istorisi; și aceste însușiri mi-au fost de mult folos.

Neajunsul era că deseori, seara, picam de somn sau eram plictisit și nu-mi ardea să reiau povestirea, și atunci era o adevărată caznă, dar n-aveam încotro; căci, firește, nici prin gând nu mi-ar fi trecut să-l dezamăgesc sau să-l supăr pe Steerforth. De asemenea, dimineața, când mă simțeam moleșit și când aș fi avut poftă să mai dorm un ceas, mi-era tare neplăcut să mă văd trezit din somn ca Șeherezada și să fiu silit să-i înșir o poveste lungă până ce suna deșteptarea; dar Steerforth era neînduplecat; și cum, în schimb, mă ajuta să-mi fac adunările și teme și orice lucrare ce-mi părea prea grea, nu ieșeam păgubit din această afacere. Nu se cade însă să fiu nedrept cu mine însumi. Nu am fost mânat s-o fac nici de interes, nici de motive egoiste și nici de teama lui Steerforth. Îl admiram, îl iubeam, și pentru mine, prețuirea lui era cea mai mare răsplată. Țineam atât de mult la ea, încât și acum, când mă gândesc la aceste fleacuri, mă simt adânc mișcat.

Steerforth era și foarte prevenitor cu mine, și într-o anumită împrejurare și-a manifestat această trăsătură cu o fermitate care cred că i-a cam făcut să sufere pe bietul Traddles și pe ceilalți. Scrisoarea făgăduită de Peggotty – o scrisoare nespus de încurajatoare – a sosit în primele săptămâni ale semestrului și o dată cu ea am primit un *cake*, multe portocale și două sticle de sirop de anglice. Am depus această comoară, precum se cuvenea, la picioarele lui Steerforth și l-am rugat să hotărască.

— Ascultă, tinere Copperfield, să-ți spun ceva, a zis Steerforth, siropul o să-l păstrăm ca să-ți uzi gâtlejul când îmi istorisești.

Propunerea lui m-a făcut să roșesc și l-am rugat, sfios, să nu stăruie. Dar mi-a răspuns că întrucât băgase de seamă că adesea vorbeam cam răgușit, cam gâjâit – acestea au fost cuvintele lui – fiecare picătură avea să fie folosită așa cum a hotărât. Prin urmare, siropul a fost închis în lădița lui, de unde scotea câte puțin într-o sticluță, și printr-un pai înfipt în dop îmi dădea să beau ori de câte ori i se părea că aș avea nevoie de un întăritor. Uneori, ca băutura să fie mai eficace, avea bunăvoința să stoarcă câteva picături de zeamă de portocală în sirop sau să-l mai învioreze cu ghimbir sau să toarne o picătură de piperment. Și deși n-aș putea spune că prin aceste adăugiri căpăta o aromă mai bună sau c-ar fi fost băutura cea mai potrivită dimineața, pe stomacul gol, sau seara, înainte de culcare, totuși o sorbeam cu recunoștință și eram foarte mișcat de atenția lui.

Mi s-a părut că *Peregrine Pickle* a durat câteva luni de zile și că celelalte istorisiri au cerut încă și mai multă vreme. Îndeplinirea învoielii n-a suferit niciodată din lipsă de material, și siropul a durat cam atâta cât și povestirile. Bietul Traddles – nu pot să mă gândesc la băiatul acesta fără să nu-mi vină să râd și fără ca în același timp să nu simt umezindu-mi-se ochii – juca, de obicei, rolul corului antic, se prefăcea că se prăpădește de râs la părțile hazlii și că e cuprins de groază ori de câte ori ajungeam la un pasaj sinistru, și foarte adesea mă puneam în mare încurcătură. Îmi amintesc că una din glumele lui preferate era să clănțane din dinți, de câte ori, povestind de aventurile lui Gil Blas, pomeneam de un *alguazil*; și țin bine minte că atunci când Gil Blas s-a întâlnit la Madrid cu căpetenia hoților, bietul Traddles a mimat cu atâta foc un acces de spaimă, încât a fost auzit de *mister* Creakle, care tocmai trecea pe coridor, și s-a ales cu o bătaie strașnică pentru tulburarea liniștii în dormitor.

Ce înclinații spre romantism și visare voi fi avut din naștere au fost stimulate de atâta povestit pe întuneric; și din acest punct de vedere se prea poate ca această indeletnicire să nu-mi fi făcut cine știe ce serviciu. Dar faptul că în dormitorul nostru eram răsfațat și că eram conștient de prețuirea de care mă bucuram în rândul băieților, deși eram cel mai mic dintre ei, m-a îndemnat să-mi dau cea mai mare

silință. Într-o școală în care domnește cruzimea, fie că directorul e un neghiob sau nu, nu se poate învăța mare lucru. Nu cred să fi existat vreo școală ai cărei elevi să fie mai neștiutori decât conșcolarii mei; prea erau hărțuiți, prea erau des bătuți ca să aibă capul la învățătură; nu puteau învăța cu folos, așa cum nimeni nu se alege cu vreun folos când în permanență se abat asupra lui nenorociri, suferințe și griji. Dar orgoliul meu copilăresc și ajutorul lui Steerforth mi-au dat oarecare imbold; și cu toate că asta nu m-a ferit de pedepse, am izbutit, spre deosebire de ceilalți băieți, să prind, cât am urmat acolo, câteva firimituri de învățătură.

În această privință, *mister Mel*, care mi-a arătat o simpatie de care îmi amintesc cu recunoștință, mi-a dat un deosebit ajutor. De aceea m-a mâhnit întotdeauna atitudinea lui Steerforth față de *mister Mell*, căci căuta în mod sistematic să-l facă de răs, rareori lăsând să-i scape vreun prilej de a-l jigni sau de a-i îndemna pe alții s-o facă. Lucrul ăsta m-a tulburat multă vreme, mai ales că îi povestisem lui Steerforth – față de care nu eram în stare să păstrez niciun secret, după cum nu puteam ascunde de el nicio prăjitură sau vreun alt bun lumesc – despre cele două bătrâne la care mă dusesese *mister Mell* și mi-era teamă ca nu cumva, din dorința de a-l înjosi pe *mister Mell*, să lase să-i scape vreo vorbă.

Aș putea spune că nici unuia dintre noi nu i-a dat prin gând în dimineața aceea, când am luat gustarea în odăița bătrânelor și am ațipit la umbra penelor de păun, în sunetul piculinei, ce urmări va avea trecerea neînsemnatei mele persoane prin acel azil. Și vizita aceea a avut totuși urmări neprevăzute și destul de grave, în felul lor.

Într-o zi, când *mister Creakle* n-a putut să iasă din odaie, fiind bolnav – ceea ce, firește, a stârnit veselie în toată școala – s-a făcut mare târâboi în timpul orelor de dimineață. Băieții se simțeau atât de voioși și atât de mulțumiți, încât nu era chip să-i potolești. Deși temutul Tungay, cu piciorul lui de lemn, și-a făcut apariția de două ori sau de trei ori și a însemnat numele celor mai de seamă vinovați, nimeni nu s-a sinchisit, căci, știind că în orice caz a doua zi vom fi pedepsiți cu toții, socoteam că este mai înțelept să petrecem acum.

De fapt, fiind sâmbătă în ziua aceea nu aveam ore decât dimineața. Dar pentru că gălăgia de pe terenul de joc l-ar fi indispus pe *mister Creakle* și pentru că vremea nu era prielnică de plimbare, s-a hotărât să rămânem în clasă și după-amiază, dându-ni-se teme mai ușoare, anume ticluite pentru acea împrejurare. Era ziua în care *mister Sharp* obișnuia să se ducă la oraș ca să-și onduleze peruca; de aceea, sarcina de a supraveghea clasa îi reveni lui *mister Mell*, în spinarea căruia cădeau toate corvezile.

Dacă aș putea găsi cea mai slabă asemănare între o făptură atât de blândă cum era *mister Mell* și un taur sau un urs, atunci, vorbind despre clipele când târâboiul a ajuns la culme în după-amiaza cu pricina, aș spune că era ca un taur sau ca un urs încolțit de o mie de câini de vânătoare. Parcă-l văd cum, ținându-și fruntea îndurerată cu mâna aceea osoasă, își pleca privirea asupra cărții ce o avea în față, străduindu-se din răspuțeri să-și urmeze munca istovitoare în mijlocul unui vacarm care l-ar fi năucit și pe președintele Camerei Comunelor. Unii băieți o zbugheau de la locurile lor, jucând leapșa cu colegii; alții râdeau zgomotos, cântau, flecăreau, țopăiau, urlau; alții băteau din picioare, alții se învăteau în jurul lui *mister Mell* rânjind, strâmbându-se, maimuțărindu-se după el, unii pe la spate, iar alții chiar în fața lui, făcând haz de sărăcia lui, de încălțările lui, de hainele lui, de maică-sa, de tot ceea ce avea și față de care s-ar fi convenit să arate respect.

— Liniște! a izbucnit deodată *mister Mell*, ridicându-se și lovind cu cartea în catedră. Ce înseamnă asta? Ați întrecut măsura. E exasperant. De ce vă purtați așa cu mine, băieți?

Lovise catedra cu cartea mea; mă aflam lângă el și, urmărindu-i privirile care cercetau clasa, am băgat de seamă cum toți băieții au înlemnit brusc, unii mirați, alții pe jumătate înfricoșați, iar câțiva regretând parcă cele întâmplate.

Steerforth își avea locul în fundul clasei, la celălalt capăt al lungii încăperi. Când

privirea lui *mister* Mell s-a oprit asupra lui, stătea cu spatele rezemat de zid, cu mâinile în buzunare și se uita la *mister* Mell, ținându-și buzele ținute ca și cum ar fi fluierat.

— Taci, *mister* Steerforth, i-a zis.

— Ba să taci dumneata, i-a întors vorba Steerforth, înroșindu-se. Cu cine crezi că vorbești?

— Stai jos, i-a zis *mister* Mell.

— Ba să stai jos dumneata și să faci bine să-ți vezi de treabă.

S-au auzit câteva chicoteli și câteva aplauze; dar *mister* Mell era atât de palid, încât tăcerea s-a așternut deodată în toată clasa, iar un băiat care se repezise în spatele lui ca s-o imite în bătaie de joc pe mama profesorului, se răzgândi și se prefăcu c-ar vrea să-și ascută pana.

— Te-nșeli dacă îți închipui că nu știu ce putere ai asupra băieților de aici, sau că n-am văzut cum de câteva minute încoace îi asmuți pe cei mici să mă insulte în fel și chip, a spus *mister* Mell și, în acea clipă, și-a lăsat, presupun, fără gând rău, mâna pe creștetul meu.

— Nici nu-mi dau osteneala să mă ocup de dumneata, așa că n-am cum să mă înșel, i-a răspuns Steerforth rece.

— Și când profiți de situația de privilegiat de care te bucuri aici, a urmat *mister* Mell, căruia îi tremurau buzele, ca să jignești un *gentleman*...

— Un ce?... Să-l văd și eu, unde-i? i-a tăiat vorba Steerforth.

Deodată cineva a strigat:

— Rușine, Steerforth! E urât ce faci!

Era Traddles. Dar *mister* Mell l-a dezamăgit, poftindu-l să-și țină limba.

— ... ca să jignești un om care n-a avut noroc în viață și care nu te-a jignit niciodată cu nimic, mai ales că ești de ajuns de vârstnic și de înțelept ca să-ți dai seama că sunt destule motive pentru care n-ar trebui să-l jignești, a urmat *mister* Mell, și buzele îi tremurau din ce în ce mai tare, atunci săvârșești o faptă josnică, o mârșăvie! Și acum poți să stai jos sau să rămâi în picioare, cum poțeste! Copperfield, citește mai departe!

— Stai puțin tinere Copperfield, mi-a zis Steerforth înaintând către mijlocul clasei. *Mister* Mell, vreau să-ți spun ceva o dată pentru totdeauna. Dacă îți permiți să spui despre mine că sunt josnic sau mârșav, sau, cam așa ceva, ești un cerșetor nerușinat! Că, oricum, ești un cerșetor, știi bine. Dar când vorbești astfel, ești un cerșetor nerușinat.

Nici acum nu sunt lămurit dacă Steerforth era cât pe-aci să-l lovească pe *mister* Mell sau dacă *mister* Mell era cât pe-aci să-l lovească pe Steerforth, sau dacă amândoi se pregăteau să se încaiere. Dar am văzut deodată că toți băieții au încremenit, de parcă s-ar fi prefăcut în stane de piatră, și atunci l-am văzut pe *mister* Creakle în mijlocul clasei, cu Tungay alături, și am zărit-o pe *missis* Creakle cu fiica ei în dreptul ușii, urmărind scena cu un aer înfricoșat. *Mister* Mell a rămas câteva clipe nemișcat, cu capul în mâini și coatele sprijinite pe catedră.

— *Mister* Mell! a răcnit *mister* Creakle, scuturându-l de braț. Și de astă dată glasul lui s-a auzit atât de bine, încât Tungay a găsit că nu mai era nevoie să-i repete cuvintele. Sper că nu ți-ai pierdut mințile!

— Nu, *sir*, nu! i-a răspuns, *mister* Mell, ridicându-și capul din palme, clătinându-l și frângându-și mâinile foarte tulburat. Nu, *mister* Creakle, nu mi le-am pierdut... mi-am... mi-am păstrat cumpătul, *sir*! Numai că ar fi fost... ar fi fost mai bine, *mister* Creakle, dacă nu vi le-ați fi pierdut dumneavoastră! Ar... ar fi fost mult mai bine, *sir*, și mult mai *nimerit*, *sir*! M-ar fi ferit de o neplăcere în plus, *sir*.

Mister Creakle l-a privit cu severitate, apoi a pus mâna pe umărul lui Tungay și, urcându-se cu picioarele pe banca cea mai apropiată, s-a așezat pe un pupitru. De pe acest tron s-a uitat o dată sever la *mister* Mell, care, la fel de tulburat continua să-și clatine capul și să-și frângă mâinile; apoi, întorcându-se către Steerforth, i-a spus:

— Pentru că dânsul nu binevoiește să mă lămurească, spune-mi dumneata, ce s-a întâmplat?

Steerforth a ocolit câțva timp întrebarea, rămânând tăcut și privindu-și cu dispreț și mânie adversarul. Țin bine minte că până și în clipa aceea m-am gândit, fără să vreau, cât de mândru arăta Steerforth și cât de plouat și necioplit părea *mister* Mell, alături de el.

— Aș vrea să știu ce-a vrut să spună când s-a referit la privilegiați? a întrebat, în cele din urmă, Steerforth.

— Privilegiați? a repetat *mister* Creakle, și pe loc vinele de pe frunte i s-au umflat. Cine a vorbit de privilegiați?

— Dumnealui, a răspuns Steerforth.

— Și, mă rog, ce ai vrut să spui cu asta? a izbucnit *mister* Creakle, întorcându-se supărat către asistentul său.

— Am vrut să spun, a dat să răspundă acesta cu glasul stins, am vrut să spun ceea ce am spus: că niciun elev nu are dreptul să folosească poziția privilegiată pe care o are ca să mă înjosească.

— Să te înjosească pe *dumneata*? a exclamat *mister* Creakle. Asta-i culmea! Dar dă-mi voie să te întreb, cum dracu te cheamă – și aici *mister* Creakle și-a încrucișat brațele pe piept, cu nuia cu tot, și și-a încrunțat atât de tare sprâncenele, încât abia i se mai zăreau ochii mici îndărătul lor – dă-mi voie să te întreb dacă pomenind de privilegiați, nu ai nesocotit respectul ce-mi e datorat? Respectul ce mi-e datorat mie, ca director al acestei instituții ca și ca patron al dumatăle, a adăugat *mister* Creakle, întorcând subit capul în direcția lui *mister* Mell.

— Sunt gata să recunosc că am greșit, încuviință *mister* Mell. Dacă mi-aș fi păstrat sângele rece, n-aș fi făcut-o.

Aici Steerforth interveni:

— A mai zis că sunt josnic și că sunt mârșav, și atunci i-am spus că e un cerșetor. Recunosc deschis că de mi-aș fi păstrat sângele rece, poate că n-aș fi rostit acest cuvânt. Dar l-am spus, și sunt gata să trag toate consecințele.

Fără să mă gândesc că nu risca, pesemne, nimic, aceste cuvinte semețe m-au inflăcărat. I-au impresionat și pe băieți, căci s-a auzit un murmur de aprobare, deși nimeni n-a scos o vorbă.

— Deși sinceritatea dumatăle îți face cinste, a zis *mister* Creakle, fără îndoială că îți face cinste... mă mir, trebuie să ți-o spun, Steerforth, că ai putut arunca un asemenea epitet unei persoane care lucrează la „Salem House“.

Steerforth chicoti.

— Țasta, *sir*, nu-i un răspuns satisfăcător la observația mea, l-a muștrat *mister* Creakle. Trebuie să-ți spun, Steerforth, că aștept de la dumneata mai mult decât atât.

Dacă alături de chipeșul Steerforth, *mister* Mell mi se părea necioplit, ce să mai spun cum mi se părea *mister* Creakle?

— N-are decât să mă dezmință, a zis Steerforth.

— Ce să dezmință? s-a răstit *mister* Creakle. Că e un cerșetor? Cum adică, vrei să spui că se duce pe undeva să cerșească?

— Dacă nu e el însuși cerșetor, atunci o rudă apropiată de-a lui este, a stăruit Steerforth. Și e totuna!

Mi-a aruncat o privire și, în același timp, *mister* Mell m-a bătut prietenește pe umăr. M-am uitat la *mister* Mell și am simțit cum roșeam și cum inima îmi era covârșită de muștrări, dar ochii lui *mister* Mell erau ațintiți asupra lui Steerforth. A continuat să mă bată prietenește pe umăr, fără a-și lua privirea de la el.

— Deoarece așteptați să mă explic, a urmat Steerforth, și să lămuresc ce am înțeles prin aceste cuvinte, n-am de spus decât atâta, *mister* Creakle: maică-sa trăiește într-un azil din pomana altora.

Privindu-l și mai departe în ochi pe Steerforth, și bătându-mă prietenește pe umăr,

mister Mell a murmurat ceva; dată nu mă înșel, a spus ca pentru sine:

— Da, asta era.

Încruntat, dar cu prefăcută politețe, *mister Creakle* s-a întors către subalternul sau.

— Ai auzit, *mister Mell*, ce a spus acest *gentleman*. Te rog, dacă vrei, să ai bunătatea și să dezminți aici, în fața clasei, acest lucru.

— Ce-a spus e adevărat, *sir*, și n-am nimic de dezmințit, declară *mister Moll* în mijlocul unei tăceri de mormânt. Ceea ce a spus e adevărat.

— Atunci, te rog, a urmat *mister Creakle*, plecându-și capul într-o parte și rotindu-și ochii prin clasă, fii atât de bun și mărturisește aici, în fața tuturor, că până în clipa de față această împrejurare n-a fost cunoscută de mine.

— În mod direct, cred că nu, a răspuns *mister Mell*.

— Precis nu știi? Într-adevăr nu știi?

— Presupun că niciodată n-ați crezut c-aș avea o situație materială strălucită. Vă este însă cunoscută situația ce o am acum aici și am avut-o întotdeauna.

— Dacă ridici această chestiune, a zis *mister Creakle*; și vinele i s-au umflat mai tare ca oricând, mă tem că ai avut o situație falsă și că te-ai înșelat, confundând această școală cu un orfelinat. Să nu vă fie cu supărare, *mister Mell*, trebuie să ne despărțim. Cu cât mai repede, cu atât mai bine.

— Cel mai bine ar fi s-o facem chiar acum, îi răspunse *mister Mell*, ridicându-se.

— Cum poftești! a exclamat *mister Creakle*.

— Îmi iau rămas bun de la dumneata, *mister Creakle*, și de la voi toți, a spus *mister Mell*, plimbându-și privirea prin clasă și bătându-mă din nou, prietenește, pe umăr. Ție, James Steerforth, nu îți pot ura, acum, la plecare, altceva decât să ajungi cândva să te rușinezi de ceea ce ai făcut azi. Deocamdată, n-aș putea să consider că mi-ai fi prieten mie sau vreunuia dintre cei ce-mi sunt dragi.

Mi-a mai pus încă o dată mâna pe umăr; apoi și-a luat piculina și cele câteva cărți pe care le avea în sertarul catedrei și, lăsând cheia în broască, pentru urmașul său, a părăsit clasa cu modestul lui avut sub braț. După aceea, prin mijlocirea lui Tungay, *mister Creakle* a ținut o cuvântare, mulțumindu-i lui Steerforth pentru că apăruse (deși, poate, cu prea multă căldură) ființa și bunul renume al școlii de la „Salem House”; și a încheiat strângându-i mâna lui Steerforth, în timp ce noi am strigat, nu prea știu de ce, dar cred că pentru Steerforth, de trei ori ura, și de aceea, deși eram foarte mâhnit, am luat și eu parte cu înflăcărare la aceste ovații. Apoi *mister Creakle* l-a bătut pe Tommy Traddles, care, în loc să se bucure, ca ceilalți băieți, plângea din pricina plecării lui *mister Mell*, și în cele din urmă *mister Creakle* s-a dus să-și reia locul pe divanul sau patul pe care-l părăsise.

Rămași singuri, ne-am uitat, după câte-mi amintesc, cam fâstâciți unii la alții. În ce mă privește, mă simțeam atât de mâhnit și atât de chinuit de remușcări pentru rolul ce-l jucasem în această întâmplare, încât pentru nimic în lume nu mi-aș fi putut stăpâni lacrimile dacă nu mi-ar fi fost teamă că Steerforth, care vedeam că mereu se uita la mine, mi le va lua în nume de rău, socotindu-le ca un gest neprietenesc, sau că, ținând seama de deosebirea de vârstă dintre noi și de sentimentele ce nutream pentru el, va considera ca nelalocul ei manifestarea emoției care mă copleșea. Steerforth se arăta foarte supărat pe Traddles și spunea că îi părea bine că o pățise.

Bietul Traddles, care depășise prima fază a deznădejzii sale și nu-și mai ținea capul pe bancă, ci se consola, ca de obicei, desenând schelete, i-a răspuns că puțin îi păsa. După părerea lui, *mister Mell* fusese nedreptățit.

— Cine l-a nedreptățit, fetițo? a întrebat Steerforth.

— Chiar dumneata.

— Dar ce i-am făcut?

— Ce i-ai făcut? L-ai jignit și l-ai făcut să-și piardă slujba.

— L-am jignit? a repetat, disprețuitor, Steerforth. Sunt sigur că o să-i treacă repede! Nu e atât de gingaș ca dumneata, miss Traddles. Cât despre slujba lui – care era

foarte bună, nu-i așa? – crezi oare că n-o să scriu acasă și n-o să am grijă să i se trimită ceva bani? Așa crezi, Polly!

Am socotit cu toții că Steerforth era cât se poate de mărinimos, căci maică-sa era văduvă și bogată și, după câte se zicea, era totdeauna gata să-i îndeplinească orice dorință. Așadar, am fost foarte mulțumiți că Traddles și-a primit lecția cuvenită și l-am ridicat în slavă pe Steerforth; mai ales după ce a binevoit să ne spună că tot ceea ce făcuse era numai pentru binele și de dragul nostru și că, prin fapta lui dezinteresat, ne făcuse un mare serviciu.

Dar trebuie să mărturisesc că în seara aceea, pe întuneric, în vreme ce le istoriseam mai departe o poveste, mi s-a părut de câteva ori că-mi sună jalnic în urechi piculina lui *mister Mell*; și că atunci când, în cele din urmă, Steerforth obosind, m-am culcat, mi s-a năzărit că piculina zicea undeva atât de trist, încât m-am simțit foarte nefericit.

Curând însă l-am dat uitării, căci am căzut în extaz în fața lui Steerforth, care, până să i se găsească un înlocuitor lui *mister Mell*, a preluat cu nonșalanță și dezinvoltură câteva din orele acestuia, predând fără carte (aveam impresia că știe totul pe de rost). Înainte de a-și lua serviciul în primire, noul profesor, care mai înainte fusese la o școală secundară, a fost poftit într-o zi la masă, ca să-i fie prezentat lui Steerforth. Acesta l-a plăcut și ne-a spus că era un om de ispravă. Fără a pricepe întocmai ce voia să spună, bizuindu-mă pe aprecierea lui, i-am arătat o mare stimă și n-am pus nicio clipă la îndoială cunoștințele sale excepționale, deși cu mine nu și-a dat nici pe departe osteneala pe care și-o dăduse *mister Mell*.

În cursul semestrului nu s-a mai întâmplat decât un singur eveniment, ieșit din făgașul banal al vieții școlare de fiecă zi, care mi-a lăsat o impresie neștearsă până în ziua de azi. Multe sunt pricinile pentru care a rămas neștearsă.

Într-o după-amiază, când eram cu toții buimaci de oboseală, iar *mister Creakle* croia nemilos în dreapta și în stânga, Tungay a intrat în clasă și a strigat cu vocea lui răsunătoare:

— Vizite pentru Copperfield!

A schimbat apoi câteva cuvinte cu *mister Creakle*, informându-l cine erau vizitatorii și întrebându-l unde să-i primească; potrivit obiceiului, de îndată ce auzisem această veste, mă sculasem în picioare și mă simțeam aproape leșinat de spaimă și uimire, când am fost poftit să mă duc pe scara din dos și să-mi pun un guleraș curat înainte de a mă prezenta în sufragerie. Am îndeplinit degrabă aceste porunci, într-o fierbere cum nu mai cunoscusem; și când am ajuns la ușa sufrageriei și mi-a dat în minte că ar putea fi mama – până atunci socotisem că nu putea fi decât sau *mister Murdstone*, sau soră-sa – m-am oprit, am luat mâna de pe clanță și am plâns o bucată înainte de a intra.

La început n-am văzut pe nimeni; dar simțind că ușa se împiedica de cineva, m-am uitat după ușă, și, spre uimirea mea, i-am văzut pe *mister Peggotty* și pe Ham, care, îngheșuindu-se unul într-altul lângă perete, îmi făceau plecăciuni cu pălăriile în mână. Nu m-am putut stăpâni și am pufnit în răs; dar am răs nu atât de înfățișarea lor, cât de bucurie că-i vedeam. Ne-am strâns mâinile cu multă căldură; și am răs și am răs până ce am fost nevoit să-mi scot batista ca să-mi șterg lacrimile.

Mister Peggotty (care, țin minte, a stat cu gura căscată tot timpul vizitei) s-a arătat foarte îngrijorat văzându-mă cum îmi ștergeam lacrimile și l-a îmboldit pe Ham să spună ceva.

— Sus inima, *mas'r Davy*! mi-a zis Ham, zâmbind, cum îi era obiceiul. Etete com a mai crescut 'nealui!

— Adevărat, am crescut? am întrebat, ștergându-mi ochii.

Nu știu să fi plâns pentru ceva anume; pesemne îmi dădeau lacrimile numai pentru că revedeam niște vechi prieteni.

— A crescut, *mas'r Davy*! Etete com a mai crescut 'nealui! a strigat Ham.

— Com a mai crescut! a repetat *mister Peggotty*.

Au început să râdă privind-se unul pe celălalt și m-au făcut și pe mine să râd din nou, și apoi toți trei am râs, mai-mai să-mi vină din nou a plânge.

— Nu cumva știți ce face mama, *mister Peggotty*? l-am întrebat. Și ce face scumpa, scumpa și buna mea *Peggotty*?

— Strașnic! mi-a răspuns *mister Peggotty*.

— Și micuța *Em'ly*, și *missis Gummidge*?

— Strașnic! mi-a răspuns *mister Peggotty*.

A urmat o tăcere. Ca să-i pună capăt, *mister Peggotty* a scos din buzunare doi homari uriași, un crab enorm și un sac mare de pânză plin cu crevete, pe care i le-a pus în brațe lui Ham.

— Mă-nțelegeți, a zis *mister Peggotty*, când ați stat la noi, am văzut că vă plăceau bunătățile astea, așa c-am îndrăznit... Mămuca i-o fiert chiar ea. *Missis Gummidge* i-o fiert. Da!... a zis *mister Peggotty*, vorbind rar și stăruind parcă anume, pentru că nu găsea alt subiect de conversație. *Missis Gummidge*, zău, vă spun, chiar ea i-o fiert.

I-am mulțumit. După ce i-a aruncat o privire lui Ham, care stătea și se uita zâmbind la crustacee, fără să caute să-i vină în ajutor, *mister Peggotty* a urmat:

— Vedeți, mulțumită vântului și fluxului care ne-au fost prielnice, am ajuns la *Gravesen'* cu una din bărcile noastre din *Yarmouth*. Soră-mea mi-o scris com se cheamă locul ăsta de aici și mi-o spus că de o să ajung comva, din întâmplare, la *Gravesen'*, să trec neapărat să văd ce face *mas'r Davy* și să-i dau salutările cuvenite și tare smerite orari de bine din parte-i, și să-i dau știre că familia o duce strașnic de bine. Chiar așa! Vedeți, când m-oi întoarce, micuța *Em'ly* o să-i scrie soră-mi că v-om văzut și c-o duceți și 'nevoastră strașnic de bine și așa mai departe, roată, ca la călușei.

A trebuit să stau și să chibzuiesc puțin până să pricep ce voia să spună *mister Peggotty* prin această metaforă, care desemna lanțul corespondenței. După aceea, i-am mulțumit călduros și am adăugat – deși îmi dădeam seama cum îmi roșeau obraji – că și micuța *Em'ly* s-o fi schimbat de când mergeam împreună să culegem scoici și pietricele de pe plajă.

— S-o făcut aproape cât o femeie, atât de mult o crescut, mi-a spus *mister Peggotty*. Întrebați-l și pe *el!*

Voia să spună să-l întreb pe Ham, care, cu punga cu crevete în față, încuviința și râdea încântat.

— Și ce frumoasă s-a făcut! a zis *mister Peggotty*, cu fața îmbujorată.

— Și com mai învață! a adăugat Ham.

— Și ce scris are! a zis *mister Peggotty*. Negru ca tăciunele! Și mare, că-l poți vedea de la orice depărtare!

Era o încântare să vezi cum se mai inflăcăra *mister Peggotty* când își amintea de mica lui slăbiciune. Îl văd și acum cu fața-i deschisă și păroasă, radiind de o dragoste și de o mândrie indescrribile. Ochii lui, care te privesc drept în față, se aprind și scapără însuflețiți parcă de o flacără din adâncuri. Pieptul lat i se umflă de plăcere. De emoție, mâinile-i mari și puternice se încleștează; și subliniază ceea ce spune mișcând brațul drept, care, văzut cu ochii mei de pitic, pare cât un baros.

Ham părea aproape la fel de inflăcărat. Cred că amândoi mi-ar fi vorbit mult mai mult despre ea dacă nu i-ar fi tulburat apariția neașteptată a lui *Steerforth*, care, văzându-mă că stăteam de vorbă într-un colț cu doi străini, a încetat să fredoneze cântecul cu care intrase pe buze, și dând să iasă, mi-a zis:

— Nu știam că erai aici, tinere *Copperfield!* (Căci, de obicei, nu acolo erau primiți oaspeții.)

Nu sunt sigur dacă l-am chemat înapoi spre a mă mândri că am un prieten ca *Steerforth* sau din dorința de a-i explica acestuia cum de aveam un prieten ca *mister Peggotty*. I-am zis, cu sfială, – Doamne-Dumnezeule, cum îmi aduc aminte de aceste amănunte, după atâta amar de vreme!

— Te rog, Steerforth, nu pleca. Dumnealor sunt doi pescari din Yarmouth – oameni buni și cumsecade – rude ale dădacei mele, care au venit de la Gravesend să mă vadă.

— A, ah! a exclamat Steerforth, întorcându-se. Îmi pare bine de cunoștință. Cum vă simțiți?

Avea un fel de a se purta atât de plăcut, vesel, firesc dar nicidecum insolent, încât mai cred și acum că exercita un adevărat farmec. Și mai cred că datorită ținutei și sănătății sale, glasului său foarte armonios și frumuseții chipului și a siluetei, cât și, pe cât știu, datorită unei înnăscute puteri, de atracție (pe care cred că numai puțini oameni o au), emana o vrajă căreia era doar prea firesc să i te supui și căreia nu mulți puteau să-i țină piept. Mi-am dat seama că și prietenii mei s-au simțit la largul lor și că îndată au fost gata să-și deschidă inima în fața lui.

— Vă rog, *mister Peggotty*, să le spuneți și celor de acasă, când le veți trimite scrisoarea, că *mister Steerforth* e foarte drăguț cu mine și nu știu ce m-aș fi făcut aici fără el, am zis eu.

— Copilării! făcu Steerforth, râzând. Nici să nu le pomeniți de așa ceva.

— Și dacă *mister Steerforth* o să vină vreodată în Norfolk sau în Suffolk, în timp ce voi fi și eu acolo, atunci puteți fi sigur, *mister Peggotty*, că o să-l aduc, firește, cu voia lui, la Yarmouth, să vadă casa dumneavoastră, am adăugat. Crede-mă, Steerforth, de când ești n-ai văzut o casă mai nostimă. E amenajată într-un barcaz!

— Chiar într-un barcaz? s-a mirat Steerforth. Nici că s-ar putea o casă mai potrivită pentru un marinar desăvârșit ca dumnealui.

— Chiar așa, *sir*, chiar așa! întări Ham, zâmbind. Aveți dreptate, tinere domn. *Mas'r Davy*, are dreptate 'nealui. Un marinar desăvârșit! Ho-ho! Într-adevăr, asta și e!

Deși modestia îl oprea să-și însușească atât de zgomotos lauda ce i se adusesse, *mister Peggotty* era la fel de încântat ca și nepotul său.

— Com să vă spun, *sir*, a zis el surâzător, făcând o plecăciune și netezind extremitățile fularului pe piept, vă mulțumesc, *sir*, vă mulțumesc! Mă străduiesc și eu, *sir*, în meseria mea.

— Nici cel mai vrednic om nu poate face mai mult, *mister Peggotty*, i-a zis Steerforth, care îi reținuse numele.

— Pon rămășag că și 'neavoastră, *sir*, faceți la fel, a răspuns *mister Peggotty* clătinând din cap, și încă foa'țe bine, foa'țe bine, *sir*! Vă mulțumesc, *sir*. Vă rămân foa'țe îndatorat, *sir*, că m-ați primit atât de bine. Sunt cam necioplit, *sir*, dar plin de râvnă, cel puțin *nădăjduiesc* că sunt plin de râvnă, mă-nțelegeți. N-aveți cine știe ce de văzut în casa mea, *sir*, dar vă stau din toată inima la dispoziție dac-o să veniți vreodată cu *mas'r Davy* s-o vedeți. Sunt ca un codobelc, chiar așa! a râs *mister Peggotty*, voind să spună de fapt că era un melc, căci făcea aluzie la faptul că nu se îndura să plece, deși dăduse să se retragă după fiecare frază. Și vă doresc tot binele și vă urez amândurora fericire!

Ham a repetat aceleași urări și ne-am despărțit foarte buni prieteni. În seara aceea am fost cât pe aci să-i povestesc lui Steerforth despre micuța Em'ly, dar m-am sfiit să-i pomenesc numele și mi-a fost teamă să nu rătă de mine. Îmi aduc aminte că am rămas multă vreme gândindu-mă oarecum stânjenit la vorbele lui *mister Peggotty*, care-mi spusese că micuța Em'ly devenise aproape o femeie; până la urmă, însă, mi-am zis că era o prostie.

Nevăzuți de nimeni, am dus crustaceele, sau „micile bunătăți“, cum le numise cu modestie *mister Peggotty*, în dormitorul nostru și am mâncat strașnic în seara aceea. Dar până la urmă, Traddles a pățit-o. Era prea ghinionist ca să-i poată prii, ca și celorlalți, o masă bună. Toată noaptea i-a fost rău din pricina crabilor; și după ce l-au îndopat cu atâtea ceaiuri negre și pilule albastre, încât Demple (al cărui tată era medic) a zis că atâtea doctorii ar fi dat gata și un cal, l-au mai bătut și cu nuiua și l-au pedepsit să învețe pe de rost șase capitole din versiunea grecească a *Vechiului testament* pentru faptul că a refuzat să mărturisească din ce i s-a tras.

Din restul semestrului mi-a rămas doar un vâlmășag de amintiri despre strădaniile și luptele noastre de fiecare zi; despre vara care era pe sfârșite și venirea toamnei; despre diminețile friguroase, când clopoțelul ne silea să ne sculăm din pat, și despre aerul tăios, atât de tăios, al nopților întunecate; despre clasa neîncălzită și slab luminată, în care învățam după-amiază, și despre clasa rece, ca o adevărată ghețarie, în care ne petreceam diminețile; despre ciclul imuabil de la rasol la friptură de vită și de la carnea de oaie fiartă la carnea de oaie friptă; despre grămezile de pâine cu unt; despre cărți cu colțurile îndoite, tăblițe sparte, caiete pătate de lacrimi, bătaii cu nuiua, bătaii cu rigla peste degete, tunderea părului, duminicile ploioase, budincile cu seu și mirosul acela respingător de cerneală, care învăluia totul.

Îmi amintesc însă foarte deslușit cum, după ce multă vreme mi s-a părut ca un punct nemișcat, gândul la vacanță a început să se apropie și să crească, să crească văzând cu ochii. Îmi aduc aminte cum, după ce am socotit timpul ce ne despărțea de vacanță în luni, am ajuns apoi să-l măsurăm în săptămâni și, în cele din urmă, în zile; și cum mi-a fost teamă că nu mă vor chema acasă, și cum apoi am aflat de la Steerforth că totuși, *mă chemaseră*, și când n-am mai avut nicio îndoială în această privință, am avut presimțiri că o să-mi rup piciorul. Și îmi amintesc cum, în cele din urmă, ziua vacanței a început să se apropie vertiginos, peste două săptămâni, săptămâna viitoare, apoi săptămâna asta, poimâine, mâine, azi, diseară... până ce m-am trezit în diligența de Yarmouth, în drum spre casă.

Nu o dată m-am trezit din somn în diligența care gonea spre Yarmouth și nu o dată am visat visuri incoerente despre toate acestea! Dar când mă trezeam, priveliștea pe care-o zăream pe fereastră nu mai era aceea, a terenului de joc al școlii „Salem House“, iar zgomotul ce-l auzeam nu mai era acela al loviturilor de nuiă administrate lui Traddles de *mister Creakle*, ci șuierul biciului cu care vizitiul îndemna caii.

CAPITOLUL VIII

VACANȚA. O DUPĂ-AMIAZA FERICITĂ

Înainte de a se lumina de ziuă, când am ajuns la hanul la care-a oprit diligența, alt han, nu acela unde lucra prietenul meu, rândușul, am fost poftit într-un iatac drăguț, pe ușa căruia era pictat un delfin. Îmi aduc aminte că, deși băusem un ceai fierbinte în sala de jos, în fața căminului în care ardea un foc mare, eram înghețat; și că am fost foarte fericit să mă cuibăresc în patul „Delfinului“, să trag peste cap plapuma „Delfinului“ și să dorm.

Mister Barkis, harabagiul, trebuia să vină să mă ia dimineață la 9. M-am deșteptat pe la 8, cam mahmur, pentru că mă odihnisem prea puțin, și am fost gata îmbrăcat înainte de ora hotărâtă. M-a întâmpinat ca și cum n-ar fi trecut nici cinci minute de când ne văzusem ultima oară, ca și cum n-aș fi intrat la han decât să schimb o monedă de șase *pence*, sau așa ceva.

Îndată după ce mi-am încărcat cufărașul și am luat loc în haraba, și după ce harabagiul s-a așezat pe capră, mărtoaga cea leneșă a pornit în pasul ei obișnuit.

— Arătați foarte bine, *mister Barkis*, i-am zis, socotind că-i va face plăcere să afle acest lucru.

Mister Barkis și-a frecat obrazul cu mânăca, apoi s-a uitat la ea de parcă ar fi vrut să vadă dacă nu i s-a luat rumeneala de pe față, dar nu mi-a răspuns la compliment.

— Să știți, *mister Barkis*, că n-am uitat. I-am scris lui Peggotty.

— Îhî! făcu *mister Barkis*.

Părea morocănos și îmi răspundea cam sec.

— N-am făcut bine, *mister Barkis*? I-am întrebat, după o clipă de codire.

— Nu prea.
— N-am scris cumva ce trebuia?
— Ba ai fi scris dumneata ce trebuia, mi-a zis *mister* Barkis, dar a rămas fără urmare.

Nepricepând ce voia să spună, am repetat interogativ:

— A rămas fără urmare, *mister* Barkis?
— Nu s-a ales nimic, m-a lămurit, privindu-mă cu coada ochiului. Niciun răspuns.
— Adică ați așteptat un răspuns, *mister* Barkis, am zis eu, făcând ochii mari. Căci la asta nu mă gândisem.

— Când un bărbat spune că ar vrea, mi-a declarat *mister* Barkis, privindu-mă lung, înseamnă c-așteaptă și un răspuns.

— Și atunci, *mister* Barkis?

— De atunci, a zis *mister* Barkis, întorcându-și din nou privirea asupra urechilor mârtoagei, bărbatul cu pricina tot așteaptă răspuns.

— Nu i-ați spus asta, *mister* Barkis?

— Nu-u-u! a mormăit *mister* Barkis, chibzuind. N-am nicio chemare să mă duc să i-o spun. De când sunt, n-am schimbat nici șase vorbe cu ea. Nici prin gând nu-mi trece să i-o spun.

— Ați dori să-i vorbesc eu, *mister* Barkis? l-am întrebat, șovăitor.

— Poți să-i spui, dacă dorești, a încuviințat *mister* Barkis, privindu-mă din nou cu înțeles, că Barkis așteaptă un răspuns. Care ziceai că-i e numele?

— Adică vreți să știți cum o cheamă?

— Îhî! a făcut *mister* Barkis, dând din cap.

— Peggotty.

— Nume de botez? Sau nume de familie? a vrut să știe *mister* Barkis.

— O, nu, nu-i nume de botez. Numele ei de botez e Clara.

— Nu zău? s-a mirat Barkis.

Această noutate i s-a părut pesemne foarte tulburătoare, căci a rămas o vreme pe gânduri, fluierând încetișor.

— Bine! a reluat el firul în cele din urmă. Așa să-i spui: „Peggotty! Barkis așteaptă răspuns.“ Ea poate o să-ți zică: „Răspuns la ce?“ Să-i spui: „La ce ți-am spus“. „Ce mi-ai spus?“ o să te întrebe. Dumneata să-i răspunzi: „Barkis ar vrea.“

Această sugestie, deosebit de ingenioasă, *mister* Barkis a subliniat-o înghiontindu-mă atât de tare, încât m-au durut coastele. S-a aplecat apoi asupra calului, cum îi era obiceiul; și n-a mai revenit asupra acestui subiect decât o singură dată, peste jumătate de ceas, când, scoțând o bucată de cretă din buzunar, a scris pe partea dinăuntru a coviltirului „Clara Peggotty“, pesemne ca să nu uite.

Ah, ce straniu sentiment încercam acum, când, îndreptându-mă spre casă, îmi dădeam seama că de fapt nu mai era casa mea și când fiecare lucru la care mă uitam îmi amintea vremurile fericite ce le apucasem în vechiul cămin ca de un vis pe care nu-l voi mai trăi niciodată! Pe drum mi-am adus aminte cu amărăciune de acele zile, când mama, eu și Peggotty eram atât de uniți și între noi nu se găsea nimeni care să ne dezbine, încât nici nu mai știam dacă să mă bucur că mă întorceam sau dacă n-ar fi fost mai bine să fi rămas departe, căutând să uit totul, în tovărășia lui Steerforth. Era însă prea târziu; curând am și ajuns în preajma casei, de unde se vedeau bătrânii ulmi care-și frângeau brațele în peisajul cenușiu de iarnă și cum vântul smulgea vreascuri din vechile cuiburi de ciori.

Harabagiul m-a lăsat cu cufărașul în fața porțiței grădinii și și-a văzut de drum. Am apucat pe cărăruie, îndreptându-mă spre casă, și mă uitam mereu la ferestre, temându-mă că pe vreuna din ele ar putea să scoată capul *mister* Murdstone, sau *miss* Murdstone. Dar n-a apărut nimeni la ferestre; și când am ajuns în dreptul ușii pe care știam s-o deschid și singur, am intrat fără să bat, pășind sfios, fără zgomot.

Glasul mamei, care se auzea din salonaș, mi-a trezit amintiri din prima copilărie.

Cânta în surdină. Cred că așa îmi cânta când eram foarte mic și mă purta în brațe. Nu cunoșteam melodia, mi s-a părut însă veche și m-a înduioșat cum te înduioșează revederea unui prieten care s-a întors după o lipsă îndelungată.

După felul melancolic cum îngâna melodia am presupus că se afla singură în salonaș. Am intrat tiptil în odaie. Ședea lângă cămin și alăpta un copilăș a cărui mânăuță gingașă o strângea la piept. Cu privirea ațintită asupra feței lui, îi cânta. Într-o privință, totuși, nu mă înșelasem – în salonaș nu se mai afla nimeni.

I-am vorbit, și mama a tresărit și a dat un țipăt. Apoi, când m-a văzut, a strigat: „Davy, iubitul meu! Băiețașul meu!” și a venit către mine în mijlocul salonașului și, îngenunchind, m-a sărutat și mi-a strâns capul la piept alături de pruncul cuibărit acolo și apoi i-a dus mânăuța la buzele mele.

Bine ar fi fost de-aș fi murit atunci! Aș fi murit cu inima plină de simțământul acela! Niciodată n-am fost mai apropiat de cer ca atunci.

— Ăsta-i frățiorul tău, mi-a zis mama, dezmierdându-mă. Davy, îngerașul meu! Sărmanul meu copil!

Apoi, ținându-mă îmbrățișat, n-a mai conținut cu sărutările. Așa ne-a găsit Peggotty când a dat buzna în salonaș și, așezându-se lângă noi pe podea, timp de un sfert de oră, și-a revărsat asupra noastră focul dragostei ei.

Pare-se că nu eram așteptat să sosesc la ora aceea. Harabagiul venise mai devreme decât de obicei. *Mister* Murdstone și soră-sa se duseseră să facă o vizită unor vecini și nu urmau să se întoarcă decât seara. Nici c-aș fi visat una ca asta. Nu mi-aș fi închipuit că ne va fi dat să mai stăm vreodată toți trei laolaltă, nestingheriți de nimeni; și mi s-a părut, o clipă, că reveniseră frumoasele zile de odinioară.

Am luat cina împreună lângă cămin. Peggotty a vrut să ne servească, dar mama n-a lăsat-o și a silit-o să ia masa cu noi. Am mâncat în vechea mea farfurie cu poze, aceea cafenie, înfățișând o corabie de război cu pânzele întinse, pe care, în absența mea, Peggotty o ținuse ascunsă, fiindcă n-ar fi vrut, pentru nimic în lume ca să se spargă. Cănița de odinioară, pe care era gravat numele meu, precum și furculița și cuțitașul meu, care nu tăia, se aflau în fața mea.

În timpul mesei mi s-a părut nimerit să-i povestesc lui Peggotty despre *mister* Barkis, dar înainte ca sa sfârșesc, dânsa a pufnit în râs, acoperindu-și fața cu șorțul.

— Peggotty, a întrebat mama, ce s-a întâmplat?

Fără să-i răspundă, Peggotty a continuat să râdă. Cu șorțul pe față, și cu toate că mama a încercat să i-l dea la o parte, își ascundea capul ca într-un sac.

— Ce te-a apucat, proasto? a insistat mama, râzând și ea.

— O, bată-l pustia! Vrea să mă ia de nevastă?

— Ar fi un soț foarte potrivit pentru tine; nu crezi?

— O! Nu știu, a zis Peggotty. Pe mine să nu mă întrebați. De aur să fie, și tot nu l-aș lua. Nici pe el, nici pe nimeni altul.

— Atunci de ce nu-i spui așa, proasto?

— De ce i-aș spune-o? i-a întors Peggotty, uitându-se peste șorț. Nu mi-a suflat niciun cuvânt despre asta. Știe ce-l așteaptă. Un singur cuvânt dac-ar îndrăzni să scoată, i-aș trage o palmă.

Cred că n-am văzut pe nimeni cu fața atât de aprinsă cum o avea Peggotty în clipa aceea; apoi a izbucnit în râs și și-a ascuns din nou fața în șorț, și după două-trei asemenea accese de râs, a continuat să mănânce.

Am băgat de seamă că mama, deși zâmbea când Peggotty se uita la dânsa, căzuse pe gânduri și părea îngrijorată. De cum o văzusem, îmi dădusem seama că era schimbată.

Chipul mai era frumos, dar prea palid și măcinat de necazuri; mâinile îi erau atât de albe și subțiri, încât păreau străvezii. Acum, însă, se petrecea o nouă schimbare: o schimbare în felul ei de a fi, căci se arăta neliniștită și fremăta. În cele din urmă, întinzând mâna și punând-o afectuos pe brațul credincioasei slugi, i-a spus:

— Dragă Peggotty, n-ai de gând să te măriți și tu odată?

— Eu, *ma'am*? a răspuns Peggotty, privind-o. Nu, ferească Dumnezeu!

— Poate mai târziu? a stăruit mama, cu duioșie.

— Niciodată! a sărit Peggotty.

Atunci mama i-a luat mâna și i-a spus:

— Nu mă părăsi. Rămâi cu mine, Peggotty. Poate n-o să mai am nevoie multă vreme. Ce m-aș face fără tine?

— Eu să te părăsesc, scumpetea mea?! a protestat Peggotty. Pentru nimic în lume! Cine ți-a băgat în căpșor năzbâțiile asta?

Căci Peggotty obișnuia să-i vorbească mamei ca unui copil.

Mama n-a mai zis nimic, ci doar i-a mulțumit, și Peggotty a continuat să vorbească:

— Eu să te părăsesc? Mă și văd! Peggotty să plece? S-o prind eu că face una ca asta! Nu, nu, nu, a repetat Peggotty, clătinând din cap și încrucișând brațele, nu e în stare de așa ceva, draga mea. Nu că n-ar fi niște afurisiți care n-ar mai putea de bucurie s-o vadă plecată, dar nu le face ea plăcerea asta! Să plesnească fierea în ei! Rămân lângă dumneata până oi îmbătrâni și oi ajunge o babă slabă și smintită: Și când, fiind prea surdă și prea hodorogită, și prea chioară și prea știrbă, și n-oi mai fi bună de nimic, nici ca să mă ocărăști, atunci m-oi duce la Davy al meu și l-oi ruga să mă ia la el!

— O să fiu foarte fericit, Peggotty, i-am zis, și o să te primesc ca pe o regină!

— Doamne-Dumnezeule! a strigat Peggotty. Știu eu c-o să mă primești!

Și, ca să mă răsplătească dinainte pentru ospitalitate, m-a sărutat. Apoi din nou și-a acoperit capul cu șorțul și a mai răs de *mister* Barkis. După care, a luat copilașul din leagăn și l-a primenit. Pe urmă a strâns masa; s-a întors apoi cu altă bonetă pe cap, aducându-și cutia de lucru, iardul și mukul de lumânare, totul întocmai ca odinioară.

Ne-am așezat în jurul focului și am stat de vorbă, fericiți. Le-am povestit cât de aspru profesor era *mister* Creakle, și ele m-au compătimit din toată inima. Le-am povestit ce băiat minunat era Steerforth și cum mă ocrotea, și Peggotty a zis că ar fi în stare să facă și douăzeci de mile pe jos numai să-l vadă. Când copilașul s-a trezit, l-am luat în brațe, și l-am legănat cu drag. Când a ațipit iar, m-am așezat lângă mama, cum obișnuiam altădată și cum de multă vreme nu mai făcusem, am cuprins-o de mijloc, mi-am lăsat fața rumenă pe umărul ei și am simțit părul ei care mă atingea – ca aripa unui înger, așa îmi ziceam, pe cât îmi aduc aminte – și eram cu adevărat fericit.

Pe când stăteam așa, uitându-mă în foc și văzând fel de fel de chipuri înfiripându-se din jărătic, mi s-a părut că nici nu fusesem plecat de acasă; că *mister* Murdstone și soră-sa nu erau decât niște închipuiri și vor pieri de îndată ce se va stinge focul; și că din tot ce-mi aduceam aminte, afară de mama, de Peggotty și de mine, nimic nu exista aieva.

Cât a mai fost lumină, Peggotty a cârpit un ciorap, apoi a rămas cu el tras pe mâna stângă ca o mânășă, și cu acul în dreapta, gata să mai tragă un fir îndată ce s-ar întezi focul. Nu-mi dau scama ai cui erau toți ciorapii, ăia pe care Peggotty îi cârpea toată ziua, nici de unde se aproviziona totdeauna cu atâția ciorapi care trebuiau cârpiți. Din frageda-mi copilărie, mereu am pomenit-o îndeletnicindu-se cu acest soi de lucru de mână, și niciodată cu altceva.

— Mă întreb, a zis deodată Peggotty, care, uneori, avea accese de curiozitate dintre cele mai năstrușnice, ce s-o mai fi întâmplat cu mătușa lui Davy?

— Ei, Doamne, Peggotty? a certat-o mama, tresărind din visarea ei. Ce prostii îți mai trec prin minte!

— Dar zău, *ma'am*, că mă întreb, a stăruit Peggotty.

— Cum de ți-ai adus aminte tocmai de ea? a întrebat mama. Nu mai ai la cine să te gândești pe lumea asta?

— Nu știu cum se face, a zis Peggotty, pricina se prea poate să fie că sunt eu proastă, dar mintea mea nu-i niciodată în stare să-și aleagă gândurile. Vin și se duc sau nu vin și nu pleacă, după cum poftesc. Zău, mă întreb, ce s-o fi întâmplat cu dânsa?

— Ce nebună ești, Peggotty! i-a răspuns mama. Nu cumva ai vrea s-o mai vezi venind în vizită pe aici?

— Ferească Dumnezeu! a strigat Peggotty.

— Atunci nu mai vorbi de lucruri atât de neplăcute, a zis mama. Fără îndoială că *miss Betsey* s-a încuiat în căsuța ei de la marginea mării și că n-o să mai iasă de acolo. În orice caz, nu mi se pare c-are să ne mai tulbure vreodată.

— Nu! a încuviințat Peggotty, îngândurată. Asta-i drept... Mă întreb, însă, când o muri, îi va lăsa ceva moștenire lui Davy?

— Doamne-Dumnezeule, Peggotty, i-a răspuns mama, tare mai ești nebună! Doar știi bine că s-a făcut foc și pară când a venit bietul băiat pe lume.

— Cred că nici acum nu poate să i-o ierte, și-a dat Peggotty cu părerea.

— Și mă rog, de ce-l-ar ierta acum? a întrebat-o cam înțepată mama.

— Acum, că mai are un frățior, asta voiam să spun, a explicat Peggotty.

Mama a început să plângă îndată și se mira cum de îndrăznise Peggotty să spună acest lucru.

— Vorbești ca și cum copilul ăsta nevinovat, care-i în leagăn, ți-ar fi făcut vreun rău ție sau altcuiva, gelozia te mănâncă! i-a zis. Bine ai face dacă te-ai duce să te măriți cu *mister Barkis*, harabagiul. De ce n-o faci?

— Prea ar fi fericită *miss Murdstone* dacă aș face-o! a răspuns Peggotty.

— Ce rea ești, Peggotty! a muștrat-o mama. Ești geloasă pe *miss Murdstone* și nu-ți dai seama că ești caraghioasă. Pare-mi-se c-ai vrea să ții tu cheile casei și să împărți bucatele! Mu m-aș mira dacă ți-ar trece prin minte și una ca asta! Când știi bine că *miss Murdstone* face ce face numai din bunătate și cu cele mai curate intenții! Știi prea bine, Peggotty... știi prea bine lucrul ăsta!

Peggotty a bombănit ceva care însemna „să ne mai slăbească cu intențiile ei curate“ și încă ceva care însemna că nu mai poate omul să răsufle de atâtea intenții bune.

— Înțeleg eu ce vrei să spui, răutate ce ești! i-a zis mama. Te cunosc cum nu se poate mai bine, Peggotty! Știi prea bine lucrul ăsta și mă mir că nu-ți ard obrajii de rușine. Dar să luăm lucrurile pe rând. S-o luăm mai întâi pe *miss Murdstone*, de asta nu scapi Peggotty! N-ai auzit-o spunând de atâtea ori că prea sunt nepricepută și prea... prea...

— Prea drăguță, a zis Peggotty.

— Ei și, a urmat mama, pe jumătate râzând, dacă ea spune prostii, ce-s eu de vină?

— Nici nu zice cineva că ești, a liniștit-o Peggotty.

— Sper că nici nu zice! a răspuns mama. N-ai auzit-o de atâtea ori spunând că tocmai de aceea vrea să mă cruțe de o mulțime de greutate, pentru care socotește că aș fi nepregătită, și mă întreb dacă n-are dreptate; nu se scoală ea dis-de-diminează și nu aleargă de colo până colo toată ziua până noaptea târziu și nu face fel de fel de treburi și nu cotrobăiește pretutindeni în pivnițe și în cămări, și mai știu eu în ce locuri, unde nu cred să fie prea plăcut, și vrei totuși să spui că asta nu înseamnă jertfire de sine?

— Nu vreau să spun nimic, s-a apărât Peggotty.

— Ba vrei, Peggotty! a ripostat mama. În afară de treaba pe care o ai, altceva nici nu faci. Mereu bagi fitiluri. Asta-i plăcerea ta. Și când te legi de bunele intenții ale lui *mister Murdstone*.

— Nicicând nu m-am legat de ele, a obiectat Peggotty.

— Nu, Peggotty, i-a răspuns mama, dar ai lăsat să se înțeleagă. Asta-ți și spuneam adineauri. Asta-i și cusurul tău cel mai mare. Ți place să insinuezi. Ți spuneam adineauri că te cunosc, și vezi că n-am greșit. Când vorbești despre bunele intenții ale

lui *mister* Murdstone, prefăcându-te că nu le iei în serios (căci nu cred, Peggotty, că-n fundul inimii tale ai avea vreo îndoială), sunt convinsă că ești tot atât de încredințată ca și mine că intențiile lui sunt cu adevărat bune și că este călăuzit de ele în tot ce face. Dacă în aparență se poartă aspru cu o anumite persoană – și sunt sigură că îți dai seama, Peggotty, și tu, Davy, că nu fac aluzie la niciunul dintre cei de față – o face numai fiindcă e sigur că este spre binele persoanei respective. De dragul meu, ține, firește, la o anumită persoană; și tot ce face e numai spre binele ei. Dânsul e mai în măsură decât mine să judece ce-i poate fi de folos; căci știu că sunt o ființă nehotărâtă, ușuratică și copilăroasă, pe câtă vreme el e un bărbat ferm, grav și serios. Și, a urmat mama, în timp ce lacrimile i se prelingeau pe față, căci era o fire foarte impresionabilă, el își dă toată silința cu mine; și eu trebuie să-i fiu foarte recunoscătoare și foarte supusă până și în gândurile mele. Și când nu sunt, mă frământ, Peggotty, și am muștrări de conștiință și mi-e inima grea și nu mai știu ce să mai încep.

Cu bărbia pe călcâiul ciorapului, tras pe mână, Peggotty privea focul, tăcută.

— Hai, Peggotty, a adăugat mama schimbând tonul, să nu ne mai certăm, nu pot să suport asta. Știu că-mi ești o prietenă sinceră cum n-am alta pe lume. Când îți spun că ești o caraghioasă sau că ești o pisăloagă și alte vorbe jignitoare de felul ăsta, să știi, Peggotty, că nu vreau să spun decât că-mi ești o prietenă adevărată, cum mi-ai fost întotdeauna, din seara când *mister* Copperfield m-a adus pentru prima oară în casa asta și ai ieșit să mă întâmpini la poartă.

Peggotty n-a pregetat și a întărit acest legământ de prietenie, îmbrățișându-mă cu căldură. Cred că în clipa aceea doar am bănuit adevăratul sens al discuției; astăzi însă sunt sigur că Peggotty o stărnise anume pentru ca în cursul ei mama să aibă prilejul să-și verse focul, și rezultatul dorit a fost obținut, căci, precum îmi aduc aminte, mama s-a simțit mai la largul ei tot restul serii, iar Peggotty n-a mai ținut-o chiar așa din scurt.

După ce am luat ceaiul și după ce Peggotty a scos cenușa din vatră și a tăiat mucul lumânărilor, ca să ne aducem aminte de vremurile de altădată, i-am citit un capitol din cartea cu crocodili, pe care a scos-o din buzunar – mă întreb dacă nu cumva a ținut-o acolo de când îi citisem ultima oară – și pe urmă le-am povestit din nou despre „Salem House“, și despre Steerforth, de care îmi plăcea atât de mult să le vorbesc. Am fost cât se poate de fericiți; și seara asta, cea din urmă seară în felul ei, care, de altfel, era sortită să încheie această parte a vieții mele, nu o voi uita niciodată.

Era aproape ceasul 10 când am auzit de afară huruit de roți. Ne-am ridicat toți trei; și mama mi-a zis în grabă că era foarte târziu și că, întrucât *mister* Murdstone și sorăsa erau de părere că cei tineri trebuie să se culce devreme, ar fi poate mai bine să mă duc la culcare. Am sărutat-o și, înainte ca dânsii să intre în casă, am zbughit-o pe scări, cu lumânarea în mână. Și în timp ce suiam spre dormitorul unde fusesem ținut sub cheie, mi s-a părut, în închipuirea-mi copilăroasă, că o dată cu ei pătrunsese în casă un val de aer rece, care a risipit, într-o clipită, acea atmosferă caldă și prietenoasă.

Dimineața, când a trebuit să cobor la masă, m-am simțit cam neliniștit, căci nu mai dădusem ochii cu *mister* Murdstone din ziua când săvârșisem crima de neiertat. Totuși, neavând încotro, după ce, de vreo două-trei ori m-am răzgândit la jumătatea drumului și m-am întors tiptil în odaia mea, am coborât și am intrat în salon.

Stătea în picioare, cu spatele la cămin, în vreme ce *miss* Murdstone îi turna ceaiul. Când am intrat, m-a privit drept în față, fără să arate totuși că m-ar fi recunoscut.

După o clipă de zăpăceală, m-am apropiat de el și i-am spus:

— Vă cer iertare, *sir*. Îmi pare foarte rău de ce am făcut și nădăjduiesc că mă veți ierta.

— Mă bucur, David, să te aud că îți pare rău, a răspuns *mister* Murdstone.

Mâna pe care mi-a întins-o era cea pe care o mușcasem. Fără să vreau, m-am uitat

o clipă la o cicatrice roșie de pe dosul palmei; dar când i-am văzut expresia urâcioasă, mi-a năvălit sângele în obraji și m-am făcut mai roșu decât cicatricea.

— Bună ziua, *ma'am*, i-am zis lui *miss Murdstone*.

— Vai, Doamne! a oftat *miss Murdstone*, întinzându-mi cleștele de zahăr în loc să-mi dea mâna. Cât ține vacanța?

— O lună, *ma'am*.

— Începând de când?

— De astăzi, *ma'am*,

— Oh! a zis *miss Murdstone*. Atunci o zi a și trecut.

Și în felul ăsta mi-a ținut socoteala zilelor de vacanță, și în fiecare dimineață mai ștergea o zi din calendar. Până la a zecea zi s-a arătat morocânoasă, dar când a ajuns la zilele cu două cifre, a mai prins oarecare nădejde, și pe măsură ce trecea vremea, se arăta tot mai optimistă.

Chiar în prima zi am avut nefericirea s-o bag în sperieți, cu toate că, de obicei, nu-și pierdea firea cu una, cu două. Am intrat în odaia unde stătea împreună cu mama și am luat cu grijă în brațe, din poalele mamei, copilașul (care nu avea decât câteva săptămâni). Deodată, *miss Murdstone* a dat un țipăt atât de ascuțit, încât am fost gata-gata să scap copilul din brațe.

— Jane, dragă! a strigat mama.

— Doamne-Dumnezeule, Clara, nu vezi? a exclamat *miss Murdstone*.

— Ce să văd, dragă Jane? a întrebat mama. Unde?

— A pus mâna pe el! a strigat *miss Murdstone*. A pus mâna pe copilaș!

Era paralizată de spaimă; dar adunându-și toate puterile s-a repezit la mine și mi l-a luat din brațe. Apoi a căzut în leșin și i-a fost atât de rău, că a fost nevoie să i se dea o vișinată. Când și-a revenit, mi-a interzis în mod solemn să mă mai ating de frățiorul meu; și biata mama, care, mi-am dat seama, era de altă părere, a întărit opreliștea, bolborosind:

— Firește, ai dreptate, dragă Jane.

Altă dată, când ne aflam toți trei împreună, copilașul, pe care, de dragul mamei, îl iubeam cu adevărat, i-a prilejuit, fără voie, lui *miss Murdstone* o spaimă strașnică. Mama, care, ținându-l în brațe, îi privise ochii, m-a chemat:

— Davy! Vino aici! și apoi s-a uitat la ochii mei.

Am văzut-o pe *miss Murdstone* c-a lăsat din mână mătăniile.

— Într-adevăr, sunt la fel, a zis mama cu duioșie. Cred că amândoi îi au de la mine. Au aceeași culoare ca ai mei. Extraordinar cum seamănă!

— La ce te referi, Clara? a întrebat *miss Murdstone*.

— Dragă Jane, a îngăimat mama, speriată de tonul răstit al întrebării, găsesc că băiețașul are aceeași ochi cu Davy.

— Clara! a apostrofat-o *miss Murdstone*, ridicându-se mânioasă. Uneori ești de-a dreptul neroadă.

— Dragă Jane! a protestat mama.

— Da, de-a dreptul neroadă! a urmat *miss Murdstone*. Cui i-ar da în gând să asemene pe copilașul fratelui meu cu băiatul tău? Nu seamănă deloc. Dimpotrivă, se deosebesc foarte mult. Se deosebesc în toate privințele. Și sper că se vor deosebi întotdeauna. Nu pot să aud făcându-se astfel de comparații.

Și rostind aceste cuvinte, ieși trântind ușa.

Pe scurt, nu eram pe placul lui *miss Murdstone*. Pe scurt, aici nu eram pe placul nimănui, nici măcar pe placul meu; căci cei care mă iubeau nu puteau să-și arate dragostea pe față, iar cei care nu mă iubeau mi-o arătau atât de limpede, încât îmi dam bine scama că tot timpul eram posomorât, ursuz și posac.

Simțeam că îi tulbur tot atât cât mă tulburau și ei pe mine. Când intram într-o odaie unde stăteau de vorbă, vedeam îndată că pe chipul mamei, care părea plin de voioșie, se așternea un văl de neliniște. Dacă *mister Murdstone* era în toane bune, îi

stricam dispoziția. Când *miss* Murdstone era în toane rele, o făceam să fie și mai morocănoasă. Aveam destul discernământ ca să-mi dau seama că toate ponoasele le trăgea mama; că se temea să-mi vorbească sau să fie drăguță cu mine, ca nu cumva să-i jignească prin purtarea ei și să se aleagă apoi cu vreun perdaf; că se temea nu numai să nu-i supere ea, dar să nu cumva să-i supăr eu, și urmărea îngrijorată orice gest pe care-l făceam. De aceea, m-am hotărât să-i evit cât mai mult cu putință; și de aceea am petrecut multe ceasuri înfrigurat în odăița mea mohorâtă, învelit în palton, aplecat asupra unei cărți, ascultând bătăile orologiului bisericii.

Seara mă duceam uneori la bucătărie și stăteam de vorbă cu Peggotty. Mă simțeam bine acolo și vorbeam fără sfială. Dar niciuna din aceste distracții nu era pe placul celor din salon. Plăcerea lor de a chinui le-a pus capăt amândurora. Prezența mea era socotită necesară pentru muștruluirea bieteii mame, și, pentru a o pune la încercare, nu mi-a mai fost îngăduit să lipsesc din mijlocul lor.

— Davy, mi-a zis *mister* Murdstone într-o bună zi, după cină, când tocmai mă pregăteam să părăsesc, ca de obicei, odaia, îmi pare rău să constat că ești cam posac.

— E morocănos ca un urs! a spus *miss* Murdstone.

Am rămas tăcut, cu capul în pământ.

— Să știi, Davy, a urmat *mister* Murdstone, tot ce poate fi mai rău e să ai o fire posomorâtă și îndărătnică.

— Am văzut eu băieți posaci și îndărătnici, dar nu ca ăsta, a adăugat soră-sa. Cred, dragă Clara, că îți dai și tu seama!

— Te rog să mă ierți, dragă Jane, i-a răspuns mama, dar ești tu chiar așa de sigură – să nu-mi iei, te rog, în nume de rău această întrebare, dragă Jane – ești sigură, că-l înțelegi pe Davy?

— Ar fi o rușine, Clara, s-a oțărât *miss* Murdstone, dacă n-aș fi în stare să-l înțeleg pe băiatul ăsta sau pe oricare altul. Nu pretind că sunt prea deșteaptă, dar cred că am bun-simț.

— Nu încapе îndoială, dragă Jane, a zis mama, că ai o judecată foarte ascuțită.

— O, nu, dragă! Te rog nu spune una ca asta, Clara! i-a tăiat vorba *miss* Murdstone înțepată.

— Sunt sigură că așa e, a reluat mama, toată lumea o știe. În ce mă privește, trag, sau cel puțin ar trebui să trag atâtea foloase de pe urma ei și în atâtea feluri, încât nimeni nu poate fi mai convins decât mine de acest lucru; de aceea, te rog să mă crezi, dragă Jane, că nu vorbesc cu ușurință.

— Să admitem, Clara, că nu-l înțeleg pe băiat, a concedat *miss* Murdstone, potrivit-și lănișoarele la încheietura mâinii. Dacă-ți face plăcere, sunt gata să declar că nu-l înțeleg deloc. E mult prea profund pentru mine. Dar poate că fratele meu, cu mintea lui pătrunzătoare, e în măsură să-și dea seama de firea băiatului. Și pare-mi-se că fratele meu tocmai despre asta vorbea când, nu prea cuviincioase, noi l-am întrerupt.

— Sunt de părere, Clara, a zis, vorbind gros și grav, *mister* Murdstone, că în această privință s-ar putea ca alții să judece mai bine și mai nepărtinitor decât tine.

— Edward, i-a zis mama speriată, firește, tu ești în măsură să judeci mult mai bine decât mine în toate privințele. Amândoi sunteți în măsură, și tu, și Jane. Eu am vrut să spun numai că...

— Ai spus ceva necugetat și fără rost, i-a retezat el vorba. Vezi să nu mai faci asta și altă dată, Clara, și te rog să-ți măsoari cuvintele!

Buzele mamei au fremătat parcă pentru a spune: „Bine, dragă Edward“, dar fără glas.

— Cum îți spuneam, David, a urmat *mister* Murdstone întorcând capul și privirea spre mine, îmi pare rău să constat că ești cam posac. Nu pot să te las așa, cu firea pe care o ai, fără să încerc să ți-o îndrept. Trebuie să-ți dai osteneala să te schimbi. Și noi trebuie să ne străduim să ți-o schimbăm, spre binele tău.

— Vă cer iertare, *sir*, am îngăimat eu. De când m-am întors, n-am avut niciodată intenția sa fiu posac.

— Nu încerca să scapi printr-o minciună! s-a răstit la mine atât de fioros, încât am văzut-o pe mama cum, fără voie, ridicase mâna-i tremurândă, ca să ne despartă. Te-ai retras îmbufnat în odaia dumată. Ai rămas în odaie, când ar fi trebuit să stai aici. Să știi, o dată pentru totdeauna, că-ți cer să stai aici, nu în odaia dumată. Și îți mai cer să fii ascultător. Mă cunoști, David. Să faci ce ți-am spus.

Miss Murdstone a chicotit răgușită.

— Vreau să ai o purtare respectuoasă, supusă și îndatoritoare față de mine, față de *Jane Murdstone* și față de maică-ta, a urmat el. Nu admit să fii țăfnos și să ocolești odaia aceasta ca și cum ar fi ciumată. Stai jos.

Mi-a poruncit ca unui câine și l-am ascultat ca un câine.

— Încă ceva! mi-a zis. Bag de seamă că-ți place tovărășia oamenilor de rând. N-ai voie să te amesteci cu slugile. Bucătăria nu-ți va fi de niciun folos pentru îndreptarea numeroaselor tale cusururi. Cât despre femeia care te încurajează, nu spun nimic. Și apoi, adresându-se mamei cu glas mai scăzut, adăugă: Deoarece văd că nici tu, *Clara*, din pricina vechilor legături și predilecții, n-ai izbutit încă să te dezbari de slăbiciunea pe care o ai față de ea.

— E un capriciu cât se poate de nesănătos! s-a amestecat în vorbă *miss Murdstone*.

— Un singur lucru îți spun, a urmat *mister Murdstone*, vorbindu-mi mie de astă dată, nu sunt de acord să preferi tovărășia unor persoane ca *missis Peggotty* și trebuie să renunți la asemenea preferințe. Și acum, *David*, m-ai înțeles și știi ce te așteaptă dacă nu mă ascuți întocmai.

Știam prea bine – poate mai bine decât își închipuia el, căci era în joc mama – și l-am ascultat întocmai. Nu m-am mai retras în odaia mea, n-am mai căutat un refugiu lângă *Peggotty*, ci am stat în salon zi după zi, murind de plictiseală și așteptând să vină mai repede seara și ora de culcare.

Ce chin era pentru mine să stau ceasuri întregi în aceeași poziție, temându-mă să mișc o mână sau un picior, ca nu cumva *miss Murdstone* să spună că sunt neastâmpărat (nu scăpa nici cel mai mic prilej să mi-o spună) sau fără să-mi ridic ochii, de teamă ca nu cumva să surprindă în ei o umbră de îndoială sau de reproș care să dea loc altor învinuiri. Ce plictiseală insuportabilă mă năpădea stând și ascultând tictacul pendulei sau uitându-mă la mărețele strălucitoare de oțel pe care le înșira *miss Murdstone*, punându-mi întrebarea dacă se va mărita vreodată și peste cine o să cadă năpasta de a-i fi soț; numărând despărțiturile dintre ciubucele ce ornamentau prichiciul căminului; și plimbându-mi apoi privirile pe tavan și printre încolăciturile și spiralele de pe tapet.

De câte ori n-am rătăcit singur prin viforniță, pe ulițele noroioase, purtând pretutindeni cu mine imaginea salonului și aceea a lui *mister Murdstone* și a soră-si; o povară îngrozitoare, pe care trebuia s-o port, o obsesie de care nu puteam scăpa, care-mi apăsa mintea și-mi tocea simțurile!

De câte ori n-am stat la masă, tăcut și stânjenit, cu sentimentul că un cuțit și o furculiță, și anume ale mele, erau de prisos; că o poftă de mâncare, și anume a mea, era de prisos; că o farfurie și un scaun, și anume ale mele, erau de prisos; că se afla acolo și o ființă de prisos, și acela eram eu!

Cum petreceam serile când, după ce se aduceau lumânările, trebuia să fac ceva, dar neîndrăznind să citesc o carte distractivă, mă holbam la vreo carte de aritmetică rece și plictisitoare; când citeam tabelele de măsuri și greutăți pe melodii ca *Rule*, *Britannia* sau *Away with Melancholy*; când cifrele nu voiau să stea liniștite ca să le pot învăța, ci pătrundeau ca ața în acul bunicii, intrându-mi printr-o ureche și ieșind prin alta!

Și cum căscam și moțaiam, în ciuda strădaniei mele de a mă stăpâni; și cum tresăream din aceste furișe clipe de toropeală; și cum nu primeam niciun răspuns

când rareori mă încumetam și eu să spun ceva; și cum mă simțeam ca un nimic, pe care nimeni nu-l lua în seamă și care totuși stătea în drumul tuturor; și cum răsufлям ușurat când o auzeam pe miss Murdstone salutând cea dintâi bătaie a pendulei care vestea ora 9 și poruncindu-mi să mă duc la culcare!

Astfel s-au scurs zilele până a venit și dimineața în care *miss Murdstone* mi-a dat ceașca de ceai cu care se încheia vacanța, zicându-mi:

— Iată, a venit și ultima zi!

Nu-mi părea rău că plec. Căzusem într-o adâncă apatie; dar am început să mă trezesc la gândul că-l voi revedea pe *Steerforth*, deși undeva în umbra lui se profila *mister Creakle*. *Mister Barkis* a tras din nou în fața porțiței și din nou, când mama a dat să se aplece să-mi ureze drum bun, *miss Murdstone* s-a răstit la ea: „Clara!“

Am sărutat-o pe mama, mi-am sărutat frățiorul și m-a cuprins o mare tristețe; nu eram trist că plecăm, căci, cu încetul, se săpase o prăpastie între noi și ne înstrăinasem zi cu zi. În minte, însă, nu mi-a rămas atât această îmbrățișare, deși a fost nespus de caldă, cât ce a urmat după îmbrățișare.

Tocmai mă așezasem sub coviltir, când am auzit-o pe mama strigându-mă. M-am uitat afară și am văzut-o cum stătea singură lângă porțița grădinii, ținând băiețușul în brațe așa ca să-l pot vedea. Era o vreme friguroasă, dar liniștită; și nu i se clintea niciun fir de păr pe frunte, nicio cută a rochiei, și se uita încordat la mine, ținând copilul sus.

Așa am văzut-o ultima oară. Și așa am văzut-o după aceea, în vis, la școală, ca o arătare mută lângă patul meu, privindu-mă cu aceeași încordare și ținând sus copilul, în brațe.

CAPITOLUL IX

O JALNICĂ ANIVERSARE A ZILEI MELE DE NAȘTERE

Trec peste câte s-au întâmplat la școală până în acea zi de martie, în care cade ziua mea de naștere. Nu-mi amintesc nimic, în afară de admirația crescândă pentru *Steerforth*. Urma să părăsească școala la sfârșitul semestrului, dacă nu chiar mai devreme, și-mi părea mai inimos, mai independent ca mai înainte, și de aceea îl și găseam mai atrăgător; dar în afară de asta memoria n-a reținut nimic. Puternica amintire care și-a pus pecetea asupra acestei perioade parcă le-a înghițit pe cele mai mărunte și a supraviețuit ea singură.

Nici nu-mi vine să cred că de când m-am înapoiat la „*Salem House*“ și până la ziua mea de naștere s-ar fi scurs două luni. Recunosc totuși că așa e, deoarece îmi dau seama că trebuie să se fi scurs; altfel, aș fi convins că n-a fost niciun interval între aceste evenimente și că s-ar fi petrecut unul după altul.

Ce bine-mi aduc aminte de ziua aceea! Mai simt și acum în nări ceața care învăluia priveliștea; ca într-o nălucire, deslușesc prin ea copacii îmbrăcați în chiciură; simt cum părul brumat mi se lipește de obraji; îmi rotesc privirea prin clasa întunecoasă și văd ici-colo câte o lumânare care sfârâie, încercând să lumineze acea dimineață mohorâtă, și văd cum se rostogolesc și se încolăcesc, în aerul rece, aburii ieșiți din gura băieților, care-și suflă în palme și tropăie. Era după gustarea de dimineață, și tocmai fusesem chemați în clasă, când, deodată, și-a făcut apariția *mister Sharp*, care a zis:

— *David Copperfield* să treacă în salon.

Așteptam un coș de la *Peggotty* și m-am luminat la față auzind aceste cuvinte. Când am dat să ies, vecinii mei de bancă mi-au suflat să nu-i uit la împărțirea bunătăților.

— Nu te zori, David, mi-a spus *mister Sharp*. Ai timp destul, băiete, nu te zori.

Dacă aş fi stat să mă gândesc, ar fi trebuit să mă mire tonul lui compătimitor; dar abia mai târziu mi-am dat seama. M-am îndreptat grăbit spre salon; acolo l-am găsit pe *mister Creakle*, care-şi lua gustarea, cu nuiua şi cu ziarul în faţă, şi pe *missis Creakle*, cu o scrisoare deschisă în mână. De coş, nici urmă.

— David Copperfield, mi-a zis *missis Creakle*, poftindu-mă pe canapea şi aşezându-se lângă mine. Trebuie să-ţi vorbesc într-o chestiune care te priveşte îndeaproape. Am să-ţi spun ceva, dragul meu.

Mister Creakle, la care, fireşte, m-am uitat cu coada ochiului, a clătinat din cap, fără să se uite la mine, şi şi-a oprit un oftat, îmbucând o uriaşă bucată de pâine prăjită cu unt.

— Eşti încă prea tânăr ca să ştii că toate sunt trecătoare pe lumea asta, a urmat *missis Creakle*, şi că oamenii sunt şi ei muritori. Dar de aflat, aflăm cu toţii David: unii mai devreme, când suntem tineri, alţii mai târziu, când suntem bătrâni, alţii de-a lungul unei vieţi întregi.

M-am uitat lung la ea.

— Când ai plecat de-acasă la sfârşitul vacanţei, m-a întrebat *missis Creakle*, după o scurtă pauză, i-ai lăsat pe toţi sănătoşi? Apoi, după o nouă pauză: Mama dumitale era sănătoasă?

Fără să-mi dau bine seama de ce, m-a trecut un fior şi am rămas cu privirea aţintită asupra ei; de răspuns, nici n-am încercat să-i răspund.

— Te întreb, a urmat ea, pentru că am aflat azi-dimineaţă, – îmi pare rău că trebuie să-ţi spun – că mama dumitale e foarte bolnavă.

Între mine şi *missis Creakle* s-a ridicat o ceaţă în care chipul ei a plutit o clipă. Apoi am simţit lacrimi fierbinţi curgându-mi pe obraji, şi chipul ei mi-a apărut din nou limpede în faţă.

— E foarte grav bolnavă, a adăugat.

Am ghicit deodată totul.

— A murit.

Nici nu mai era nevoie să mi-o spună. Izbucnisem într-un plâns deznădăjduit şi mă simţeam orfan pe lume.

Missis Creakle s-a purtat cât se poate de frumos. M-a oprit toată ziua acolo şi aproape că nu m-a lăsat singur. Am plâns, am aţipit, apoi m-am trezit şi iar m-am pornit pe plâns. Când mi-au secat lacrimile, am început să mă gândesc; şi atunci mi-am simţit şi mai grea inima, şi jalea s-a prefăcut într-o durere surdă, pe care nimic n-o putea alina.

Dar gândurile-mi erau încălcite; nu se concentraseră asupra năpastei care-mi zdrobea inima, ci rătăceau confuze în jurul ei. M-am gândit la casa noastră, zăvorâtă şi cufundată în tăcere. M-am gândit la copilaşul care, după cum îmi spusese *missis Creakle*, tânjea de câtva timp şi se credea că se va prăpădi şi el. M-am gândit la mormântul tatii, din curtea bisericii de lângă casă, şi că mama se va odihni şi ea acolo, la umbra copacului aceuia pe care-l ştiam atât de bine. Când m-a lăsat singur, m-am urcat în picioare pe un scaun şi m-am privit în oglindă, să văd cât de roşii îmi erau ochii şi cât de răvăşit eram la faţă. După câteva ceasuri, dându-mi seama că lacrimile îmi secaseră aproape – cel puţin aşa mi se părea – am stat şi am chibzuit ce anume, în legătură cu nenorocirea suferită, mă va tulbura mai mult când mă voi apropia de casă, căci urma să plec pentru a lua parte la înmormântare. Am simţit că băieţii se uitau cu alţi ochi la mine şi (mi se părea) că durerea îmi sporise importanţa.

Dacă a existat vreodată un copil sfâşiat de durere, acela am fost eu. Îmi aduc însă aminte că atenţia care mi s-a arătat în după-amiaza aceea, când m-am plimbat pe terenul de joc, în timp ce băieţii aveau ore, m-a măgulit. Când i-am văzut cum, în drum spre clasă, îmi aruncau câte o privire pe fereastră, m-am simţit altfel decât toată lumea; şi luând un aer mai melancolic, am încetinit pasul. Când, la ieşirea din clasă,

băieții s-au apropiat de mine și au început să-mi vorbească, am socotit că-i frumos din partea mea că nu m-am arătat mândru și că m-am purtat cu ei la fel ca mai înainte.

Urma să plec a doua zi, seara, dar nu cu diligența, ci cu o cursă de noapte, foarte aglomerată, denumită „țărăneasca“, fiindcă era folosită mai ales de oamenii de la țară pentru distanțe scurte. Nu le-am mai istorisit nimic în seara aceea, și Traddles a vrut cu tot dinadinsul să-mi împrumute perna lui. Nu știu la ce credea că mi-ar putea folosi, căci pernă aveam și eu, dar bietul băiat n-avea nimic altceva, în afară de o foaie de hârtie plină cu schelete; iar pe aia, ca să-mi ușureze suferința și să mă ajute să-mi liniștesc gândurile, mi-a dăruit-o la despărțire.

Am plecat de la „Salem House“ a doua zi după-amiază. În clipa când am plecat, nici nu bănuiam că nu mă voi înapoia niciodată. Am călătorit foarte încet, toată noaptea, și n-am ajuns la Yarmouth decât dimineața pe la 9 sau 10. L-am căutat din ochi pe *mister* Barkis, dar nu l-am zărit nicăieri; în schimb, s-a apropiat, gâfâind, de fereastra diligenței un bătrânel rotofei, vioi, îmbrăcat în negru, cu pantaloni împodobiiți sub genunchi cu mici legături de panglici soioase, cu ciorapi negri și cu o pălărie cu boruri late, care m-a întrebat:

— Dumneavoastră sunteți tânărul Copperfield?

— Da *sir*.

— N-ați vrea să veniți cu mine, *sir*? mi-a zis, deschizând portiera. N-ați vrea să-mi faceți plăcerea să poftiți la mine?

M-a luat de mână și am pornit împreună pe o uliță îngustă. Mă întrebam cine o fi. Ne-am oprit în fața unei prăvălii, pe a cărei firmă stătea scris:

OMER, MANUFACTURĂ, CROITORIE.
MĂRUNȚIȘURI, POMPE FUNEBRE ETC.

Era o dugheană strâmtă, înăbușitoare, plină de tot felul de haine gata sau abia croite, având și o vitrină cu pălării de fetru și bonete. Am trecut într-o odăiță, în dosul prăvăliei, unde am dat peste trei femei tinere, care lucrau la o sumedenie de articole din materiale negre, grămădite pe masă, și unde podeaua era acoperită de bucățele și de rămășițe. Ardea un foc bun în cămin, și în odaie domnea o duhoare nesuferită de crep negru pârlit. N-am știut atunci ce mirosea așa, dar acuma știu.

Cele trei tinere, care păreau foarte harnice și voioase, și-au ridicat privirile, ca să se uite la mine, și apoi și-au văzut mai departe de treabă. Coseau, coseau, coseau de zor. De afară, dintr-un atelier aflat peste drum, în curticică, se auzeau pe fereastră ciocănituri cadențate: BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, care parcă marcau o melodie invariabilă.

— Hei, Minnie, s-a adresat însoțitorul meu uneia dintre cele trei tinere. Cum merge lucrul?

— O să fie gata de probă la vreme, i-a răspuns ea veselă, fără să ridice ochii. N-avea nicio grijă, tată.

Mister Omer și-a scos pălăria cu boruri mari și s-a așezat, trăgându-și suflarea. Era atât de gras, încât a trebuit să se odihnească puțin înainte ca să poată spune:

— Bine!

— Tată, i-a zis Minnie glumind, ai să ajungi cât un marsuin!

— Hm, nici eu nu înțeleg de ce, draga mea, a recunoscut el îngândurat. Aș zice că așa sunt eu făcut.

— Poate că unde ești atât de flegmatic, și-a dat Minnie cu părerea. Unde le iei toate așa ușor.

— Nici nu-i nevoie să le iei altfel, draga mea, a zis *mister* Omer.

— Nici vorbă, a încuviințat fiică-sa. Și, slavă Domnului, suntem cu toții destul de veseli din fire! Nu-i așa, tată?

— Sper că da, draga mea, a zis *mister* Omer. Acum, că m-am odihnit, să iau măsura acestui tânăr învățat. Vreți să poftiți în prăvălie, *master* Copperfield?

Dând urmare invitației, am trecut în prăvălie; după ce mi-a arătat o bucată de stofă despre care mi-a spus că e extra-prima și că ar fi păcat, să fie întrebuițată pentru hainele de doliu ale cuiva care și-a pierdut alte rude decât părinții, mi-a luat măsura, pe care și-a însemnat-o în catastif. Pe când scria, mi-a atras luarea-aminte asupra sortimentelor din prăvălie și asupra anumitor modele, despre care mi-a spus că „tocmai începuseră să fie la modă“, și asupra altora, despre care mi-a spus ca „tocmai ieșiseră din modă“.

— Din pricina unor fleacuri ca astea ni se întâmplă adesea să pierdem o avere, a adăugat *mister* Omer. Dar modelele sunt ca oamenii. Apar fără ca nimeni să știe când, de ce și cum; și apoi dispar tot fără ca nimeni să știe când, de ce, cum. După părerea mea, dacă le privești din acest punct de vedere, lucrurile astea se petrec întocmai ca în viață.

Prea eram copleșit de durere ca să stau să discut această problemă, care mă tem că și în alte împrejurări m-ar fi depășit; după care *mister* Omer m-a condus înapoi în atelier, gâfâind din greu pe drum.

Apoi a deschis o ușă și, în dreptul unei scări înguste de puteai să-ți frângi gâtul pe ea, a strigat:

— Adu ceaiul și pâinea cu unt!

Și după un răstimp, în care m-am uitat în jurul meu și am chibzuit ascultând împunsăturile cusăturilor și zgomotul ciocanului ce se auzea din cealaltă parte a curții, iată că s-a adus un ceai și pâine cu unt, și atunci am băgat de seamă că erau pentru mine.

— Eu pe dumneavoastră vă cunosc, mi-a zis *mister* Omer după ce m-a privit câteva minute, în care timp aproape că nu m-am atins de ceai, căci materialele acelea cernite îmi tăiaseră pofta de mâncare. Vă știu de mult, tinere domn.

— Mă știți de mult?

— De când v-ați născut, a precizat *mister* Omer. Chiar de mai demult. L-am cunoscut pe tatăl dumneavoastră. Avea cinci picioare și șapte țoli și jumătate și odihnește într-o groapă de cinci picioare și douăzeci de țoli.

BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, se auzea din curtică.

— Odihnește într-o groapă de cinci picioare și douăzeci de țoli, nici atâta mai mult! a urmat glumeț *mister* Omer. Nu-mi mai aduc aminte dacă groapa a comandat-o chiar el sau dac-a fost făcută la cererea ei.

— Știți cumva, *sir*, ce face frățiorul meu? l-am întrebat.

Mister Omer a clătinat din cap.

BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, BOC-boc-boc..:

— E în brațele maică-si, mi-a răspuns.

— Vai, bietul copil! S-a prăpădit.

— Nu-ți face sânge rău, că tot nu ajută, mi-a zis *mister* Omer. Da. S-a prăpădit.

Când am auzit acest lucru, rănilile mele s-au redeschis. Am lăsat ceaiul și pâinea cu unt din care abia gustasem, m-am dus într-un ungher și mi-am lăsat capul pe o masă, pe care Minnie, de teamă c-am să pătez cu lacrimile mele veșmintele de doliu, a golit-o în grabă. Era o fată drăgălașă și inimoasă, și cu un gest delicat și duios mi-a dat la o parte părul care-mi cădea pe ochi; radia însă de bucurie, căci lucrul ei era pe sfârșite și avea să fie gata la vreme, și avea cu totul altă dispoziție decât aveam eu.

Deodată, bocănitul acela încetă și, venind din curtică, un flăcău chipeș intră în odăiță. Avea un ciocan în mână și între buze ținea cuișoare, pe care a fost nevoit a le scoate ca să poată vorbi.

— Hei, Joram! i-a zis *mister* Omer. Cum stai?

— Foarte bine, a răspuns Joram. Am isprăvit.

Minnie a roșit puțin, iar cealalte două fete și-au zâmbit una alteia.

— Cum?! Nu cumva ai lucrat la lumânare az-noapte, cât am fost la club? Nu-i așa? l-a întrebat *mister* Omer, mijindu-și un ochi.

— Da, a mărturisit Joram. Mi-ați făgăduit că dacă voi fi gata, ne luați și pe noi acolo să facem o plimbare, Minnie și eu... și dumneavoastră.

— O! Pe mine credeam că m-ați uitat de tot, a zis *mister* Omer, făcând un haz de l-a apucat tusea.

— Și pentru c-ați fost atât de bun să-mi faceți această făgăduială, a urmat flăcăul, mi-am dat toată silința. Nu vreți să vedeți și dumneavoastră cum a ieșit?

— Vreau, a zis *mister* Omer, ridicându-se. Apoi, după o scurtă șovăire, adresându-mi-se mie: Dragul meu n-ai vrea să vii și dumneata să vezi...

— Nu, tată! s-a opus Minnie.

— Credeam c-ar putea să-i facă plăcere, a zis *mister* Omer. Dar poate ai dreptate.

Nu știu cum, dar am ghicit că era vorba de sicriul mamei, scumpei mele mame. Niciodată nu auzisem cum se lucra un sicriu, și pe cât îmi amintesc, nici măcar nu văzusem un sicriu până atunci; dar când am auzit zgomotul acela, mi-am dat seama, și în clipa în care a intrat în odaie flăcăul, îndată am știut la ce lucrase.

După ce au isprăvit treaba, cele două fete, al căror nume nu-l auzisem, s-au scuturat de ațe și scame și s-au dus în dugheană să facă rânduială acolo și să aștepte clienții. Minnie a rămas să împătorească cele cusute de ele și să le împacheteze în două coșuri. A făcut acest lucru stând în genunchi și fredonând voioasă. În timp ce ea trebăluia, Joram, care, fără îndoială, era drăguțul ei, a intrat și (fără să se sinchisească defel că mă aflam de față) a sărutat-o. Minnie i-a spus că tatăl ei se dusese după cabrioletă și că trebuia să se zorească să fie și el gata. Apoi Joram a ieșit, iar ea și-a băgat foarfecele și degetarul în buzunar, și-a înfipt un ac cu ață neagră la piept, și-a pus mantaua și s-a uitat într-o oglinjoară din dosul ușii, în care i-am văzut chipul radios.

Am urmărit toate acestea de la masa din colț, unde stăteam cu capul sprijinit pe mână, în timp ce gândurile-mi alergau zănatice de la una la alta. Curând, cabrioleta a tras în fața dughenei și după ce au încărcat coșurile și m-au suit și pe mine, s-au urcat și ceilalți trei. Țin minte că era un vehicul ciudat, pe jumătate cabrioletă, pe jumătate haraba, zugrăvită într-o culoare închisă și tras de un cal negru, cu coada lungă. Era destul de încăpătoare pentru toți.

Nu cred să fi încercat vreodată în viață un sentiment mai ciudat (acum, poate, sunt mai înțelept) decât acela care m-a stăpânit cât am călătorit cu ei, văzându-i cum se bucurau de plimbare și amintindu-mi la ce lucraseră până mai adineauri. Nu eram supărat pe ei; mai degrabă aș spune că eram îngrozit, ca și cum aș fi fost aruncat în mijlocul unor fapteuri cu care nu aveam nimic comun. Erau toți foarte voioși. Bătrânul ședea în față și mâna calul, iar cei doi tineri stăteau în spatele lui, și de câte ori le vorbea, se aplecau înainte, unul de o parte, altul de cealaltă parte a obrazului său rotofei, arătându-i o deosebită atenție. Ar fi vorbit ei și cu mine, dar stăteam posomorât deoparte în colțul meu, indignat că se giugiuleau și că erau veseli, cu toate că nu erau prea zgomotoși, și mă minunam cum de nu se abate vreo pedeapsă asupra lor pentru că li-s inimile împietrite.

Când s-au oprit să dea nutreț calului, au mâncat și-au băut și s-au veselit, dar eu nu m-am putut atinge de nimic și am postit mai departe. Când am ajuns acasă, am sărit repede din cabrioletă, ca să nu fiu împreună cu ei în fața acelor ferestre grave care se uitau la mine cu priviri oarbe, ca niște ochi închiși, cândva strălucitori. Și, vai, cum am ajuns, n-am mai avut nevoie să mă gândesc la ceva care să mă facă să plâng... a fost destul să văd fereastra mamei, lângă aceea a odăii care, în vremurile mai bune, fusese a mea!

Înainte de a ajunge la ușă, m-am trezit în brațele lui Peggotty, și dânsa m-a dus în casă. În primul moment, când m-a văzut, a dat frâu liber durerii; dar curând s-a stăpânit și mi-a vorbit în șoptă, mergând în vârful picioarelor, ca și cum zgomotul ar

fi putut tulbura pe morți. După cum am aflat, Peggotty nu mai dormise de mai multe zile. O veghease noapte de noapte.

— N-o las singură pe sărmana și scumpa mea micuță atâta vreme cât mai e până s-o pogoare în mormânt, mi-a zis ea.

Când am intrat în salon, mister Murdstone nici nu m-a băgat în seamă, ci a rămas în jilțul său de lângă cămin, plângând în tăcere și adâncit în gânduri. *Miss Murdstone*, foarte ocupată la biroul ei încărcat de hârtii și de scrisori, mi-a întins vârfurile reci ale degetelor și m-a întrebat, vorbind în șoaptă, dar metalic, dacă mi s-a luat măsura pentru hainele de doliu. I-am răspuns:

— Da.

— Și cămășile, m-a întrebat *miss Murdstone*, le-ai adus acasă?

— Da, *ma'am*, am adus acasă toată îmbrăcămintea și rufăria.

Asta a fost singura vorbă de mângâiere pe care, în dârzenia ei, mi-a adresat-o *miss Murdstone*. Nu mă îndoiesc că simțea o plăcere deosebită să-și arate cu acest prilej ceea ce numea stăpânirea de sine, fermitatea, inteligența, bunul-simț și întreaga listă a blestematelor ei virtuți. Era foarte mândră de dibăcia ei negustorească, pe care și-a arătat-o de astă dată înregistrând fiecare fleac într-un catastif și nelăsându-se mișcată de nimic. În tot restul zilei și a doua zi din zori și până în noapte, a stat la biroul ei, zgârâind hârtia metodic cu o peniță tare, vorbindu-le tuturor în șoaptă, cu glas egal, fără ca măcar o clipă să-și destindă mușchii feței, să-și indulcească tonul, sau să lase să i se deranjeze cătuși de puțin ținuta.

Din când în când, fratele ei lua în mână o carte, dar, după cum am observat, nu citea. O deschidea, se uita la ea, ca și cum ar fi citit, dar stătea câte un ceas fără să întoarcă pagina, și apoi o lăsa jos și începea să se plimbe în lung și în lat prin odaie. Am stat ceasuri întregi cu brațele încrucișate, urmărindu-l și numărându-i pașii. Rareori îi spunea un cuvânt soră-si. Mie însă nu mi-a vorbit deloc. Afară de pendule, părea singurul care nu-și găsea astâmpăr în casa încremenită.

În zilele care au precedat înmormântarea, am văzut-o foarte rar pe Peggotty; n-am văzut-o decât când, coborând sau suind scara, o găseam mai totdeauna în preajma odăii în care zăceau mama și copilașul ei, precum și în fiecare seară când venea și stătea la căpătâiul meu până ce adormeam. O zi, două înainte de înmormântare – mi se pare că s-a întâmplat cu o zi sau două înainte, dar îmi dau seama că eram prea tulburat în acele zile ca să pot ține socoteala vremii – m-a condus în odaia unde se afla mama. Îmi amintesc numai că sub giulgiul alb, proaspăt și imaculat, întins pe pat, mi s-a părut că zace întrupată însăși liniștea aceea solemnă care domnea în toată casa; și că în clipa în care Peggotty a dat să ridice giulgiul, am strigat: „O, nu! O, nu!” și i-am oprit mâna.

Nici de-ar fi avut loc ieri, nu cred că mi-aș putea aminti mai limpede înmormântarea – atmosfera care domnea în salonul cel mare când am intrat, focul care pâlpâia în cămin, vinul ce scliffea în garafe, forma paharelor și a farfuriilor, mirosul ușor și dulceag al tortei, parfumul rochiei lui *miss Murdstone* și hainele noastre de doliu. *Mister Chillip* e în salon și se apropie să-mi vorbească.

— Ce mai face *mister Davy*? mă întreabă el blând.

Nu pot să-i răspund „bine”. Îi dau mâna, și dânsul o ține într-a lui.

— Doamne, Doamne! spune *mister Chillip*, zâmbind cu lacrimi în ochi. Cum cresc micii noștri prieteni! Mai-mai să nu-i putem recunoaște, nu-i așa *ma'am*?

Aceste cuvinte, adresate lui *miss Murdstone*, rămân fără răspuns.

— S-a schimbat în bine băiatul, *ma'am* urmează *mister Chillip*.

Miss Murdstone abia îi răspunde, încruntându-se și inclinându-se ușor; fără a mai scoate o vorbă, *mister Chillip* se retrage fâstâcit într-un colț și mă ia cu el.

Țin minte această scenă, pentru că de când sunt iar acasă, deși nu-mi mai pasă de nimic, nimic nu-mi scapă. Se aude apoi dangătul clopotului, și *mister Omer*, însoțit de nu știu cine, vine să ne rânduiască. După cum îmi povestise Peggotty cu mult înainte,

în aceeași odaie au așteptat și cei care l-au urmat pe tata către același mormânt.

Sunt de față *mister* Murdstone, vecinul nostru *mister* Grayper, *mister* Chillip și cu mine. Când ieșim în prag, cei care poartă sicriul se află în grădină; pășesc înaintea noastră pe potecă, printre ulmi, trec de portiță și intră în curtea bisericii, unde de atâtea ori, în diminețile de vară, am auzit cântecul păsărelor.

Stăm în jurul gropii. Ziua aceea îmi apare cu totul deosebită de toate celelalte, până și lumina parcă-i deosebită, s-ar zice că are o culoare mai mohorâtă. Domnește o tăcere solemnă, pe care am adus-o de acasă, o dată cu aceea care odihnește în țărână; și în timp ce stăm descoperiți, aud cum răsună sub cerul liber glasul preotului, care vine parcă de departe, și totuși deslușesc foarte limpede ce spune: „Căci eu sunt învierea, și viața, a grăit Domnul-Dumnezeu!“ Aud apoi hohote de plâns; și printre cei de față o zăresc, stând deoparte, pe buna și credincioasa slugă, pe care o iubesc mai mult decât pe oricine pe acest pământ, și în inima mea de copil sunt încredințat că într-o bună zi Dumnezeu îi va spune: „Bine ai făcut“.

Printre cei de față se află mulți cunoscuți, chipuri văzute la biserică, pe vremea când nu mă mai săturam privind lumea din jur, oameni care o știau pe mama când venise acolo, în floarea tinereții. Nu mă sinchiesc de ei – nu mă sinchiesc de nimic altceva decât de durerea mea – și lotuși îi văd și îi recunosc pe toți; și chiar undeva departe, în ultimele rânduri, o văd pe Minnie cum stă și se uită și cum, din când în când, aruncă o privire înspre drăguțul ei, care se află lângă mine.

S-a sfârșit, ultimii bulgări cad în groapă, ne întoarcem și ne depărtăm. Avem în față casa noastră, la fel de frumoasă, neschimbată și atât de strâns legată în sufletul meu de amintirea proaspătă a pierderii încercate, încât durerea de până acuma pare nimic față de durerea nouă pe care o evocă. Dar ceilalți mă duc mai departe; *mister* Chillip îmi vorbește; când ajungem acasă, îmi moi buzele într-un pahar cu apă; și când îi cer voie să mă duc sus, în odaia mea, își ia ziua bună de la mine cu o duioșie feminină.

Acestea toate mi se pare, cum am spus, că s-au petrecut ieri. Întâmplări mai recente s-au risipit, plutind către țărmul unde toate cele uitate se vor mai arăta cândva, în vreme ce toate acestea rămân neclintite, ca o stâncă înaltă în mijlocul oceanului.

Presimțisem că Peggotty va veni în odaia mea. Liniștea de sabat ce domnea în casă (semăna atât de mult cu o duminică! dar nu-mi amintesc ce zi era) ne pria și mie și ei. S-a așezat lângă mine, pe pătucul meu; mi-a luat mâna, mi-a sărutat-o de mai multe ori, mi-a mângâiat-o din când în când, ca și cum l-ar fi dezmiertat pe frățiorul meu, și mi-a povestit, în felul ei, tot ce avea de spus despre cele întâmplate.

— De multă vreme, mi-a zis Peggotty, nu se simțea bine. Nu știa încotro s-apuce și era nefericită. Când s-a născut copilășul, am crezut, la început, că o să se mai întremeze, dar, dimpotrivă, a slăbit și s-a simțit din zi în zi mai rău. Înainte de naștere stătea mereu singură și plângea; după aceea îi cânta copilășului, și vocea-i era atât de delicată, încă odată, când am auzit-o, mi s-a părut că era un glas care venea de undeva de sus, din văzduh, și se pierdea în depărtări. În vremea din urmă devenise și mai sfioasă, și mai speriată, și orice vorbă mai aspră era o lovitură pentru ea. Față de mine a rămas însă aceeași. Față de proasta de Peggotty nu s-a schimbat niciodată, draga de ea...

Aici, Peggotty s-a oprit și m-a mângâiat duios pe mână câțva timp.

— În seara aceea, când te-ai întors acasă, dragul meu, am văzut-o pentru ultima oară așa cum fusese altădată. Când ai plecat, mi-a zis: „N-o să-l mai văd niciodată pe băiețașul meu iubit. Am o presimțire care nu înșală.“ După aceea a încercat să se apere; și de multe ori, când îi spuneam că e ușuratică și nesocotită, se prefăcea că recunoaște; dar era prea târziu. Soțului ei nu i-a zis niciodată nimic din toate astea – îi era teamă să se destăinuiească altcuiva – până ce într-o seară, cam la vreo săptămână înainte de a se prăpădi, i-a zis: „Dragul meu, cred că sunt în pragul morții“. Când am culcat-o în noaptea aceea, mi-a zis: „Acum Peggotty, mi-am

descărcat sufletul. Pe zi ce trece o să se încredințeze și el, săracul, că așa e; pe urmă o să treacă. Sunt tare obosită. Dacă voi adormi, rămâi lângă mine, să-mi veghezi somnul; să nu mă părăsești. Domnul să-i binecuvânteze pe amândoi copiii mei! Domnul să-l păzească și să-l ocrotească pe băiețașul meu orfan de tată!“ După aceea n-am mai plecat de lângă ea, a urmat Peggotty. Uneori stătea de vorbă și cu cei de jos, căci ținea la ei. Nu putea să nu-i îndrăgească pe cei din jur. Dar după ce plecau de lângă patul ei, se întorcea întotdeauna spre mine, ca și cum numai lângă Peggotty își putea afla liniștea și numai atunci adormea. În cea din urmă seară m-a sărutat și mi-a zis: „Peggotty, dacă o să moară și copilașul, să mi-l pui în brațe și să fim înmormântați împreună. (Așa am și făcut. Bietul mieluşel, n-a mai trăit decât o zi după ea.) Și băiatul meu iubit să ne petreacă la locul de veci, mi-a zis, și să-i spui că mama lui, când zăcea bolnavă, l-a binecuvântat nu o dată, ci de mii de ori...”

A tăcut și din nou m-a mângâiat duios pe mână.

— Era noapte târziu, a urmat Peggotty, când mi-a cerut ceva de băut; și când a luat paharul, mi-a zâmbit atât de blând, drăguța de ea, atât de frumos! Se crăpa de ziuă, și soarele tocmai se ridica. Mi-a spus atunci cât de bun și cât de îngăduitor a fost întotdeauna *mister* Copperfield cu ea și cât de frumos s-a purtat, și cum în clipele ei de îndoială îi spunea că o inimă plină de iubire prețuiește mai mult decât orice înțelepciune, și că ea îl făcuse fericit. „Peggotty, scumpa mea, mi-a zis apoi, trage-mă mai aproape de tine (căci era foarte slăbită). Pune brațul sub grumazul meu, mi-a zis, și întoarce-mă spre tine, căci fața ta mi se pare atât de departe și aș vrea să te văd lângă mine.“ Am așezat-o cum mi-a cerut; și, vai, Davy! a venit și clipa când s-au adeverit vorbele pe care ți le-am spus atunci când mi-am luat rămas bun de la tine întâia oară – că o să fie fericită să-și poată sprijini capul pe brațul bătrânei Peggotty – și a murit ca un copil care a adormit.

Astfel și-a încheiat Peggotty istorisirea. De când aflasem de moartea mamei, îmi pierise din amintire chipul ei așa cum fusese în urmă. Și în clipa aceea mi-a revenit în minte chipul tineresc al mamei, din anii copilăriei mele, când obișnuia să-și răsucescă pe degete buclele strălucitoare și să danseze cu mine în salon pe înserate. Cele povestite de Peggotty n-au izbutit cătuși de puțin să reînvie chipul ei din ultima vreme, ci, dimpotrivă, l-a întărit și mai mult pe cel de odinioară. Poate să pară ciudat, dar așa e! Moartea i-a dat aripi pentru a zbura înapoi, spre tinerețea ei netulburată, și a șters toate celelalte amintiri.

Mama care odihnea în mormânt era mama din anii copilăriei mele, iar mica făptură din brațele ei eram eu, așa cum fusesem odinioară, ghemuit pentru totdeauna la sânul ei.

CAPITOLUL X

NU SE MAI SINCHISESC DE MINE, DAR ÎMI FAC ROST DE O SLUJBĂ

Prima măsură pe care a luat-o *miss* Murdstone a doua zi după înmormântare, când lumina a pătruns din nou în casă, a fost să-i dea de știre lui Peggotty că peste o lună urmează să părăsească serviciul. Oricât de neplăcut îi era să le slujească, Peggotty ar fi rămas, de dragul meu, chiar dacă i s-ar fi oferit cea mai bună slujba din lume. Mi-a spus că va trebui să plece și mi-a dezvăluit și pricina: și amândoi am fost sincer îndurerați.

În privința mea și a viitorului meu n-au suflat niciun cuvânt și n-au luat nicio măsură. Presupun c-ar fi fost foarte fericiți dacă m-ar fi putut concedia și pe mine cu preaviz de o lună. Într-o bună zi mi-am luat inima în dinți și am întrebat-o pe *miss*

Murdstone când mă voi duce din nou la școală; mi-a răspuns sec că nu crede c-o să mă mai duc. Mai mult nu mi s-a spus nimic. Eram foarte nerăbdător să știu ce aveau de gând cu mine: la fel era și Peggotty, dar nici ea, nici eu n-am putut afla nimic în această privință.

În situația mea s-a petrecut însă o schimbare, care, deși m-a scutit de multe neajunsuri, ar fi trebuit, dacă aș fi fost în stare să cântăresc mai bine lucrurile, să mă neliniștească în privința viitorului. Schimbarea a fost următoarea. Constrângerea la care eram supus a dispărut cu totul. Nu mi se mai impunea să stau să mă plictisesc în salon, dimpotrivă, de câteva ori, când m-am așezat acolo, *miss* Murdstone m-a gonit, încruntându-se la mine. Nu mai eram împiedicat să stau de vorbă cu Peggotty; și nimeni nu se mai ostenea să mă caute sau să întrebe de mine ori de câte ori se întâmpla să nu fiu în preajma lui *mister* Murdstone. La început mă temeam în fiecare zi ca nu cumva *mister* Murdstone să se ocupe iar personal de educația mea sau ca nu cumva *miss* Murdstone să se dedice acestui scop; dar foarte curând mi-am dat seama că temerile mele erau neîntemeiate și că singurul lucru la care mă puteam aștepta era că nu se vor mai sinchisi de mine.

Nu-mi aduc aminte să fi fost cine știe ce amărât când am făcut această descoperire. Eram încă năucit de moartea mamei, și toate celelalte întâmplări mi erau total indiferente. De câteva ori m-am gândit la eventualitatea că nu voi mai fi trimis la învățătură și că voi fi lăsat în plata Domnului și că voi ajunge un amărât și un jerpelit și-mi voi irosi viața hoinărind pe ulițele satului; m-am gândit de asemenea c-aș putea scăpa de această soartă pornind în lume să-mi caut norocul, ca eroul nu știu cărei povestiri; dar acestea nu erau altceva decât năluciri trecătoare, halucinații, a căror desfășurare o urmăream uneori ca și cum ar fi fost scrise sau zugrăvite pe pereții odăiței mele și care se mistuiau, lăsând pereții goi ca mai înainte.

— Peggotty, i-am spus într-o seară pe șoptite, încălzindu-mi îngândurat mâinile la focul din bucătărie, *mister* Murdstone nu mă mai poate suferi. Nici înainte nu prea mă îndrăgea, dar acum, Peggotty, ar fi bucuros să nu mă mai vadă în ochi dacă s-ar putea.

— Se prea poate să fie din cauza durerii, mi-a zis Peggotty, mângâindu-mi părul.

— Crede-mă, Peggotty, că sunt și eu tare mâhnit. Dacă-ăș ști că totul e numai din pricina durerii, nici nu mi-ar păsa. Dar e altceva la mijloc, cu totul altceva.

— De unde știi? m-a întrebat Peggotty după o clipă de tăcere.

— Necazul lui e de alt soi, cu totul diferit. E el necăjit și în clipa asta, când stă cu *miss* Murdstone lângă cămin; dar dacă-ăș intra și eu, ar fi ceva pe deasupra.

— Și ce anume ar fi pe deasupra?

— Ar fi furios, i-am răspuns, imitându-l, fără voie, cum își încrunta sprâncenele întunecate. Dacă n-ar fi decât necăjit, nu s-ar uita așa la mine. Sunt și *eu* necăjit, dar asta mă face să fiu mai milos.

Peggotty n-a mai zis nimic un timp; iar eu, încălzindu-mi mâinile la foc, am rămas tăcut.

— Davy! mi-a zis în cele din urmă.

— Da, Peggotty, ce-i?

— Am încercat tot ce mi-a putut trece prin minte, am recurs la toate mijloacele posibile și imposibile ca să-mi găsesc o slujbă acceptabilă aici la Blunderstone, dar n-am izbutit, iubitele.

— Și ce ai de gând să faci? am întrebat-o, foarte mâhnit. Vrei să te duci și să-ți încerci norocul în altă parte?

— Cred c-o să fiu nevoită să plec la Yarmouth și c-am să mă statornicesc acolo, mi-a răspuns Peggotty.

— S ar fi putut să pleci undeva mai departe, și atunci te-ăș fi pierdut de tot, i-am zis, înviorându-mă puțin. Acolo, însă, o să te mai pot vedea din când în când, dragă Peggotty. N-o să fii chiar la celălalt capăt al pământului, nu-i așa?

— Dimpotrivă, slavă Domnului! a exclamat Peggotty cu însuflețire. Cât timp vei rămâne aici, voi veni în fiecare săptămână să te văd. O zi pe săptămână, cât oi trăi.

Această făgăduială mi-a luat parcă o povară de pe inimă. Dar Peggotty nu s-a mulțumit numai cu atât, ci a urmat:

— Pentru început, mă duc să stau vreo două săptămâni la frate-meu, ca să mă întrezesc și ca să-mi mai vin în fire. Și mă gândesc că poate te-or lăsa să vii cu mine, că tot nu țin ei prea mult să te aibă aici.

În clipa aceea, nimic nu mi-ar fi putut face mai multă plăcere decât această perspectivă de a avea altfel de relații, cu toți cei din jurul meu, în afară de Peggotty. Gândul că voi fi din nou înconjurat de acele chipuri deschise, pe care voi citi că sunt binevenit printre ei; că voi retrăi bucuria pașnică a acelei dimineți de duminică, în care răsuna dangățul clopotelor, în care pietrele cădeau în apă, iar corăbiile sfâșiau ceața ca niște umbre; că voi hoinări, cu micuța Em'ly, împărțându-i nenorocirile mele și aflând alinare în pietricelele și scoicile de pe țărm; treptat, gândul la toate acestea mi-a redat liniștea sufletească. Peste o clipă m-a tulburat însă temerea că *miss* Murdstone nu va consimți; dar asta s-a risipit foarte curând. Căci chiar pe când mai stăteam de vorbă cu Peggotty, *miss* Murdstone a venit să cerceteze dulapul cu provizii, cum obișnuia în fiecare seară, iar Peggotty, cu o îndrăzneală care m-a uimit, i-a spus pe loc totul.

— Băiatul o să trândăvească acolo, începu *miss* Murdstone, privind cu atenție la un borcan cu murături, și trândăvia-i muma tuturor răutăților. Dar, de fapt, de trândăvit, cred c-o să trândăvească el și aici și oriunde ar fi.

Am văzut-o pe Peggotty gata să-i dea un răspuns tăios; dar de dragul meu și-a înghițit vorba și a tăcut.

— De, a urmat *miss* Murdstone, cu privirile ațintite asupra murăturilor, un lucru însă are o importanță, covârșitoare, o importanță mai presus de orice: fratele meu nu se cade să fie tulburat sau stânjenit. De aceea cred c-ar fi mai bine să-mi dau încuviințarea.

I-am mulțumit, însă fără să-mi arăt bucuria, ca nu cumva să se răzgândească. Și am socotit că bine am făcut, căci îndată și-a ridicat privirile de la borcanul de murături și s-a uitat la mine atât de acru, încât ai fi zis că ochii ei negri absorbiseră tot oțetul din borcan. Învoirea dată n-a fost totuși retrasă, și astfel, când s-a împlinit o lună de la moartea mamei, Peggotty și cu mine ne-am gătit de drum.

Mister Barkis a intrat în casă spre a lua cuferele lui Peggotty. Niciodată înainte nu știu să fi trecut poarta grădinii noastre, dar cu acest prilej a intrat în casă. Și când a ridicat cufărul cel mare și a dat să iasă cu ei, mi-a aruncat o privire plină de înțeles, dacă se poate spune despre *mister* Barkis că a fost vreodată capabil să privească pe cineva cu înțeles.

Peggotty era, firește, mâhnită, căci părăsea locul unde timp de atâția ani se simțise ca la ea acasă și unde legase cele două mari afecțiuni ale vieții ei – aceea pentru mama și aceea pentru mine. În zorii zilei fusese la cimitir; și când s-a urcat în haraba și-a dus batista la ochi.

Cât a păstrat batista la ochi, *mister* Barkis n-a dat niciun semn de viață. A stat nemișcat la locul lui, în poziția obișnuită, ca un manechin. Dar când Peggotty a început să se uite în jur și să-mi vorbească, *mister* Barkis a dat din cap și a mijit de câteva ori. N-am priceput însă nici cui îi rânjea, nici ce voia să spună.

— Frumoasă vreme, *mister* Barkis, i-am zis, vrând să fiu curtenitor.

— Nu-i urâtă, mi-a răspuns *mister* Barkis, care de obicei era scump la vorbă și numai rareori se încumeta să fie categoric.

— Peggotty e foarte mulțumită acum, *mister* Barkis, am adăugat, ca să-i lac plăcere.

— Da? a întrebat *mister* Barkis.

După ce a mai chibzuit puțin, *mister* Barkis, a privit-o cu un aer pătrunzător și a întrebat-o:

— Ești, într-adevăr, destul de mulțumită?

Peggotty a râs și i-a răspuns că da.

— Adevărat și cu mâna pe inimă? Ești mulțumită? a mormăit *mister* Barkis, trăgându-se mai aproape și împungând-o cu cotul. Ești mulțumită? Vorbești adevărat, cu mâna pe inimă? Ești mulțumită? Zău ești? Ei?

Mister Barkis tot se trăgea mai aproape de ea și-o împungea cu cotul, până ce am ajuns toți trei în marginea din stânga a harabalei, atât de înghesuiți, că abia mai puteam răsufla.

Peggotty i-a atras atenția că mă strivea, și atunci *mister* Barkis mi-a mai făcut puțin loc, apoi s-a depărtat încetul cu încetul. Mi-am dat seama, însă, că părea să creadă că descoperise un mijloc minunat de a-și exprima sentimentele în mod simplu, plăcut și colorat, care-l scutea de ostenelele conversației. Vădit încântat de această ispravă, a chicotit o bună bucată de vreme. Din când în când se întorcea către Peggotty și repeta: „Ești totuși destul de mulțumit?” și se înghesuia ca mai înainte, de simțeam că mi se taie răsuflarea. Revenea apoi cu aceeași întrebare, și cu aceleași urmări. În cele din urmă, cum îl vedeam că se pornește, mă ridicam și stăteam în picioare pe scară, pretextând că admir priveliștea; și în felul acesta n-am mai avut niciun fel de neplăceri.

Foarte îndatoritor, a oprit, la un han, numai pentru a ne face plăcere, și ne-a cinstit cu fripturi de berbec și cu bere. Și biata Peggotty, pentru că *mister* Barkis s-a tras prea aproape de ea, a fost cât pe-aci să se înece cu berea. Dar pe măsură ce ne-am apropiat de destinație, *mister* Barkis a fost mereu mai ocupat, așa că a avut tot mai puțin răgaz pentru galanterii, și când am ajuns pe caldarâmul Yarmouthului, harabaua ne-a hurducat atât de tare, încât nici că ne-am mai putut gândi la altceva.

Mister Peggotty și Ham ne așteptau. Pe mine și pe Peggotty ne-a primit foarte călduros, iar lui *mister* Barkis i-au strâns mâna, și-mi aduc aminte că acesta, cu pălăria pe ceafă, cu o căutătură și o ținută rușinată, care se reflecta până și în poziția crăcănată a picioarelor, avea un aer buimac. Apoi au luat fiecare unul din cuferele lui Peggotty, dar în clipa când am dat să plecăm, *mister* Barkis, foarte grav, mi-a făcut semn cu degetul să-l urmez într-un gang.

— Cred, a mormăit, c-a mers bine.

Am ridicat privirea și, căutând să par foarte înțelept, i-am răspuns:

— Oh!

— N-am ajuns încă, a urmat *mister* Barkis, dând din cap ca și cum mi-ar fi încredințat o mare taină. Dar a mers bine.

— Oh! i-am răspuns din nou.

— Vă amintiți cine a spus c-ar vrea, mi-a zis Barkis, și numai Barkis.

Am încuviințat, dând din cap.

— Bine, a zis *mister* Barkis, strângându-mi mâna. Să știți, vă rămân prieten. Dumneavoastră ați pus lucrurile pe roate. Merge strună!

Cu toată strădania lui de a vorbi foarte deslușit, *mister* Barkis era atât de misterios, și dacă Peggotty nu m-ar fi strigat, aș fi putut să mă uit la el și un ceas întreg, și pe chipul lui tot n-aș fi aflat nimic, cum nimic nu poți afla privind un ceas care stă. În timp ce ne îndreptam spre casă, Peggotty m-a întrebat ce-mi spusese; și atunci i-am povestit că-mi spusese că totul merge strună.

— Ce neobrăzare! a izbucnit Peggotty. Dar nu-mi pasă! Ce-ai zice, dragă Davy, dacăș avea de gând să mă mărit?

— Păi... cred, Peggotty, că și atunci m-ai iubi tot atât de mult cât mă iubești și acum, i-am răspuns după ce m-am gândit puțin.

Spre marea mirare a trecătorilor și a rudelor ei, care mergeau înainte, Peggotty s-a oprit din drum și m-a strâns la piept, făcându-mi jurăminte de dragoste nestrămutată.

— Spune-mi, iubitele, ce-ai zice? m-a întrebat din nou, când am pornit mai departe

după această îmbrățișare.

— Ce-aș zice dac-ai avea de gând să te măriți cu *mister* Barkis, Peggotty?

— Da, mi-a zis.

— Aș zice că bine ai face. Căci atunci ai avea totdeauna calul și căruța la îndemână și ai putea să vii să mă vezi fără nicio cheltuială, și atunci sigur că ai veni.

— Deștept mai e drăguțul de el! a strigat Peggotty încântată. La asta mă gândesc și eu de o lună încoace! Da, scumpule: și, știi, cred că n-aș mai fi la cheremul nimănui; fără să mai pun la socoteală faptul că la casa mea aș munci cu mai multă tragere de inimă decât la alții. Nici nu știu dacă aș mai fi în stare acum să slujesc la un străin. Și în felul acesta, a adăugat Peggotty visătoare, o să fiu aproape de mormântul iubitei mele și o să mă pot duce să-l văd oricând; iar când mi-o veni și mie vremea să mă odihnesc, o să pot fi îngropată aproape de dulceața mea iubită.

O bucată de vreme n-am mai scos nicio vorbă nici eu, nici ea.

— Dar dacă Davy al meu ar avea vreo împotrivire, a izbucnit deodată Peggotty, nici că m-aș gândi să mă mărit nici dacă mi s-ar fi făcut și o sută de strigări în biserică, nici chiar dac-ar fi să mi se tocească inelul de mireasă în buzunar!

— Uită-te în ochii mei, Peggotty, i-am răspuns, și te încredințează dacă nu sunt cu adevărat fericit și dacă nu doresc din toată inima să te măriți!

Și de fapt doream din toată inima lucrul acesta.

— Bine, suflețelul meu, mi-a spus Peggotty, strângându-mi mâna. Zi și noapte m-am gândit în fel și chip și nădăjduiesc că am chibzuit bine; am să mai văd eu și am să mă sfătuiesc și cu fratele, dar pân-atunci, Davy, asta rămâne între noi. Barkis e un om dintr-o bucată, a urmat ea, și dacă am să mă silesc să mă port cum se cuvine cu el, cred că va fi numai vina mea dacă n-am să fiu... dacă n-am să fiu totuși destul de mulțumită, a încheiat Peggotty, râzând din toată inima.

Era atât de nimerită citirea acestor cuvinte ale lui *mister* Barkis, încât am pufnit în râs amândoi, și am tot râs până am ajuns în fața căsuței lui *mister* Peggotty.

Părea neschimbată, cu singura deosebire că acum îmi părea ceva mai mică; *missis* Gumidge, ca și cum nici nu s-ar fi clintit de când plecasem, ne aștepta în prag înăuntru, totul, până și buchetul de alge din vaza albastră, care-mi înveselea iatacul, era așa cum știam.

Am dat o raită până la șopron și am văzut, grămădiți în același colț, aceiași homari, crabi și raci, care voiau parcă să prindă în clește lumea întreagă.

Dar cum pe micuța Em'ly n-o vedeam nicăieri, l-am întrebat pe *mister* Peggotty unde se afla.

— La școală, *sir*, mi-a răspuns *mister* Peggotty, ștergându-și nădușeala de pe frunte, căci obosise ducând cufărul soră-si. Dar se-ntoarce ea peste vreo douăzeci de minute, cel mult o juma de ceas, a urmat el, uitându-se la pendula nemțească din perete. Credeți-mă, îi simțim cu toții lipsa.

Missis Gumidge a oftat.

— Curaj, mămuică! a îndemnat-o *mister* Peggotty.

— Dar eu îi simt lipsa mai mult decât toți, a zis *missis* Gumidge. Mi-s o biată făptură orfană și oropsită, și ea e singurul om cu care întotdeauna mă-mpac bine.

Și tot gemând și clătînând din cap, *missis* Gumidge s-a apucat să sufle în foc. În timp ce dânsa se îndeletnicea cu această treabă *mister* Peggotty s-a întors către noi, și, ducând mâna la gură, ne-a șoptit:

— Bătrânu ei!

De aici am tras concluzia că de la ultima mea vizită nu intervenise nicio îmbunătățire în starea lui *missis* Gumidge.

Casa era, sau ar fi trebuit să fie, la fel de încântătoare ca și înainte; totuși, nu-mi mai făcea aceeași impresie. Aproape că m-a dezamăgit. Poate din pricină că lipsea micuța Em'ly. Știam drumul pe care trebuia să vină și m-am trezit pășind pe cărare, în întâmpinarea ei.

Curând am zărit o siluetă, și îndată mi-am dat seama că era Em'ly, care, deși crescuse, tot mică de statură rămăsese. Dar când s-a apropiat și am văzut că ochii îi erau mai albaștri, că obrazu-i cu gropițe devenise și mai rumen, și că toată era mai frumoasă și mai veselă, m-a cuprins un simțământ ciudat, și, prefăcându-mă că n-am recunoscut-o, am trecut pe lângă ea, uitându-mă undeva departe. Dacă nu mă înșel, am mai făcut eu treaba asta și când m-am făcut mai mare.

Micuța Em'ly nici nu s-a sinchisit. M-a văzut destul de bine: dar în loc să se întorcă și să mă cheme, a fugit, râzând. Așa că m-am văzut silit s-alerg după ea, și pentru că fugea foarte repede, n-am putut s-o ajung decât aproape de casă.

— Ah, tu erai? m-a apostrofat micuța Em'ly.

— Lasă, Em'ly, i-am spus, că știai bine că eu sunt.

— Dar ce, vrei să spui că tu nu știai că-s eu? mi-a întors-o Em'ly.

Am vrut s-o sărut, dar și-a acoperit cu mâinile buzele ca vișina, și, râzând, mi-a spus că nu mai era copil și a fugit în casă.

Ai fi zis că-i face o plăcere nespuse să mă tachineze, și această schimbare în felul ei de a se purta m-a mirat foarte mult. Ceaiul era pregătit, și lădița noastră se afla la locul ei obișnuit, dar în loc să vină să se așeze alături de mine, Em'ly s-a așezat lângă posomorâta de *missis* Gumidge; iar când *mister* Peggotty a întrebat-o de ce mă ocolește, și-a ciufulit tot părul ca să-și ascundă fața și a început să râdă.

— Ești o pisicuță! i-a spus *mister* Peggotty, mângâind-o cu mâna lui uriașă.

— Așa-i! Așa-i! a întărit Ham. Chiar așa-i, *mas'r* Davy!

Și, cuprins de o admirație și de o încântare care l-au făcut să roșească, a stat câțva timp uitându-se la ea și chicotind.

De fapt, toată lumea o răsfața pe micuța Em'ly, și mai cu seamă *mister* Peggotty, căci era de ajuns ca ea să-și lipească obrăzorul de favoriții lui țepoși, pentru ca acesta să-i îndeplinească orice dorință. Cel puțin așa am crezut când am văzut cum îl dezmiarda; și firește, îi dădeam deplină dreptate lui *mister* Peggotty. Era atât de dulce și de afectuoasă și îmbina cu atâta farmec sfiala cu istețimea, încât m-a subjugat mai mult ca oricând.

Avea și inimă simțitoare: după ce am luat ceaiul, am rămas cu toții în jurul căminului, și când *mister* Peggotty, cu pipa în gură, a făcut o aluzie la pierderea ce-o suferisem, ochii ei s-au umplut de lacrimi și mi-a aruncat peste masă o privire atât de duioasă, încât m-am simțit plin de recunoștință.

— Ah! a zis *mister* Peggotty, trecându-și mâna prin zulfii ei, ca prin apă. Vedeți, *sir*, și ea-i orfană. Ș-asta, a urmat *mister* Peggotty, bătându-l pe Ham cu dosul mâinii pe piept, ș-asta tot orfan, deși nu prea arată.

— Dacă mi-ați fi tutore, am zis, clătinând din cap, cred că nici eu nu m-aș simți orfan.

— Bine-ați zis, *mas'r* Davy! Hurra! Bine-ați zis! mai bine nici că se poate! Ho! Ho! a izbucnit Ham entuziasmat și i-a dat înapoi lui *mister* Peggotty pumnul pe care-l primise, iar micuța Em'ly s-a ridicat de la loc, să-l sărute pe *mister* Peggotty.

— Dar prietenul 'nevoastră ce mai face, *sir*? m-a întrebat *mister* Peggotty.

— Cine? Steerforth?

— Vezi, c-așa-l cheamă! a strigat *mister* Peggotty, întorcându-se către Ham. Știam eu că-i ceva în legătură cu meseria noastră.

— Păi ziceai că-l cheamă Rudderford, a obiectat Ham, râzând.

— Ei! i-a întors *mister* Peggotty. Ce mi-e Steerforth, ce mi-e Rudderford? Nu e mare deosebire. Ce mai face prietenul 'nevoastră, *sir*?

— Când am plecat, era bine, sănătos.

— Țta prieten, zic și eu! a proclamat *mister* Peggotty ridicând în aer pipa. Prieten între prieteni! Pe cinstea mea, numai să-l vezi, și-ți face plăcere!

— E foarte chipeș, nu-i așa? l-am întrebat eu, măgulit de aceste laude.

— Chipeș, nici vorbă! a confirmat *mister* Peggotty. Stă mândru ca un... ca un... ei!

nu mă pricep să spun. Și tare-i viteaz.

— Da! Așa-i, am încuviințat. E viteaz ca un leu și nici nu vă închipuiți cât e de sincer, *mister Peggotty*.

— Cred că-i bate pe toți la-nvățat, a adăugat *mister Peggotty*, privindu-mă printr-un nor de fum.

— Așa-i, am adevărit încântat, toate le știe. Și e uimitor de deștept.

— Țsta prieten! a repetat *mister Peggotty*, dând din cap cu gravitate.

— Și parcă nimic nu-i vine greu, am urmat. E de ajuns să arunce o privire pe carte, și a și învățat lecția. Și e cel mai strașnic jucător de *cricket* care s-a pomenit vreodată. Iar la jocul de „dame“, îți dă oricâte piese vrei și te bate ușor.

Mister Peggotty a mai dat o dată din cap, parcă pentru a spune: „Vă cred!“

— Vorbește atât de frumos, am adăugat, încât poate câștiga de partea lui pe oricine vrea; și zău nu știu ce-ați mai zice dacă l-ați auzi cântând.

Mister Peggotty a mai dat încă o dată din cap, parcă pentru a spune: „N-am nici cea mai mică îndoială“.

— Apoi, e atât de mărinimos, de bun, de nobil, i-am dat înainte, furat de acest subiect preferat, încât nici nu-i cu puțință să-i aduci toate laudele ce i se cuvin. Sunt sigur că niciodată n-am să fiu în stare să-i arăt destulă recunoștință pentru mărinimia cu care m-a ocrotit, deși eram mult mai tânăr și cu mult în urma lui la școală.

Vorbeam foarte înflăcărat, când, deodată, privirea mi s-a oprit pe fața micuței Em'ly, care, aplecată înainte, asculta cu luare-aminte, ținându-și răsuflarea, cu ochii scânteietori ca niște pietre prețioase și cu fața aprinsă. Era atât de îngândurată și atât de frumoasă, încât m-am oprit ca vrăjit; și toți au băgat de seamă, căci, când am tăcut, au început să râdă și s-au uitat la ea.

— Em'ly îmi seamănă mie, a zis *Peggotty*, și-ar vrea și ea să-l vadă o dată.

Când a văzut că toți se uitau la ea, Em'ly s-a tulburat, și-a lăsat capul în jos și obrajii i s-au aprins și mai tare. Strecurând câte o privire furișă prin zulfii ei răvășiți și dându-și seama că tot ne mai uitam la ea (eu, unul, mărturisesc c-aș fi fost în stare să mă uit la ea ceasuri întregi), a fugit afară și nu s-a mai întors până ce a venit vremea să mergem la culcare.

M-am culcat și eu în bătrânul pătuc din iatacul meu de la pupă și, vântul iar a prins a sufla, tânguindu-se peste șesul acela. N-am putut alunga de astă dată gândul că-i bocește pe cei plecați dintre vii, și în loc să visez că apele mării s-ar putea ridica peste noapte și ar putea lua cu ele barcazul, îmi închipuiam că, de când auzisem ultima oară acest vuiet, marea se revărsase și înecase căminul în care mă simțeam fericit. Îmi aduc aminte că în rugăciunea pe care am rostit-o, în timp ce urletul apelor și al vântului devenea tot mai slab, am adăugat o cerere nouă: m-am rugat să cresc mare, ca să mă pot căsători cu micuța Em'ly, și apoi am adormit înamorat.

Zilele treceau tot atât de ușor ca rândul trecut, cu singura deosebire – o deosebire foarte însemnată – că de astă dată nu mă plimbam cu Em'ly pe plajă decât foarte rar. Avea mereu de învățat sau de cusut; în fiecare zi, cea mai mare parte a timpului lipsea de acasă. Dar chiar dacă n-ar fi fost aceste piedici, îmi dădeam seama că n-am mai hoinări ca altădată. Deși mai era sălbatică și plină de toane copilărești, Em'ly se schimbase mai mult decât m-aș fi putut aștepta, devenind o femeiușcă. În mai puțin de un an, mă lăsase mult în urmă. Îi plăceam, dar râdea de mine și mă tachina; când ieșeam ca s-o întâmpin, apuca pe alt drum, și când mă întorceam dezamăgit, o găseam în ușa, râzând. Cele mai frumoase clipe erau acelea când ședea liniștită în prag și cosea, iar eu, așezat la picioarele ei, pe treptele de lemn, îi citeam. Cred și în ziua de azi că niciodată n-am văzut un soare mai strălucitor ca în după-amiezile acelea luminoase de aprilie; că niciodată nu mi-a fost dat să văd ființă mai luminoasă decât aceea pe care, seară de seară o vedeam în ușa barcazului: că niciodată n-am avut prilejul să privesc un cer atât de senin, o mare atât de frumoasă și corăbii atât de

mândre, mistuindu-se în depărtările auri.

În prima seară de la sosirea noastră, *mister* Barkis și-a făcut apariția, foarte stângaci și uluit, cu câteva portocale, legate într-o batistă. Cum nu ne-a spus nimic de acest pachetel, am crezut cu toții că l-a uitat la plecare, și când Ham a dat fuga după el să i-l dea, s-a întors cu răspuns că era pentru Peggotty. După această întâmplare, a venit în fiecare seară exact la aceeași oră, totdeauna cu un pachetel despre care nu pomenea niciun cuvânt, pe care-l lăsa lângă ușă și-l uita acolo. Aceste semne de dragoste erau cât se poate de variate și năstrușnice. Îmi aduc aminte, între altele, de o pereche de picioare de porc, de o pernă neobișnuit de mare pentru ace, o jumătate *bushel* de mere, o pereche de cercei de onix negru, câțiva bulbi de zambile, un joc de domino, un canar cu colivie cu tot și o șuncă afumată.

Mister Barkis, pe cât îmi amintesc, avea un fel cu totul neobișnuit de a face curte. Rareori scotea câte o vorbă; stătea lângă cămin, în aceeași poziție ca și în căruță, și se uita țintă la Peggotty, care ședea în fața lui. Într-o seară împins de dragoste, cred, s-a repezit la mucul de lumânare întrebuițat de Peggotty ca să bage ața în ac și l-a vârât în buzunarul, jiletcii plecând cu el. De atunci, plăcerea lui cea mai mare era ca la nevoie să scoată mucul acela, dezlipindu-l de căptușeala buzunarului în care aproape că se topise, și apoi, după ce Peggotty îl folosea, să-l pună cu grijă la loc. Părea că se simțea foarte bine, fără a mai vorbi. Cred că nici atunci când se ducea cu Peggotty să se plimbe pe dune nu prea își bătea gura, ci se mulțumea s-o întrebe numai din când în când dacă este destul de mulțumită. Țin minte că uneori, după ce pleca Barkis, Peggotty își ascundea fața în șort și râdea câte o jumătate de ceas. De fapt, toți făceam mai mult sau mai puțin haz, în afară de nefericita *missis* Gummidge, căreia pare-se că bărbatu-său îi făcuse curte exact în același fel și căreia toate acestea îi aminteau de bătrânul ei.

În cele din urmă, într-o zi, pe la sfârșitul vizitei noastre, am fost înștiințat că Peggotty și *mister* Barkis aveau să facă împreună o excursie de o zi și că micuța Em'ly și cu mine îi vom însoți. Gândindu-mă la plăcerea de a fi o zi întreagă cu Em'ly, am petrecut o noapte agitată. Ne-am sculat cu toții devreme dimineața, și ne mai aflam la ceai, când *mister* Barkis s-a ivit de departe, mânănd o cabrioletă către aceea pe care o iubea.

Ca de obicei, Peggotty purta rochia ei de doliu, simplă și curată, în schimb *mister* Barkis strălucea într-o haină nouă, albastră, pe care croitorul i-o făcuse atât de mare, încât, datorită mânecilor prea lungi, n-ar mai fi avut nevoie de mănuși nici chiar pe vremea cea mai friguroasă, iar datorită gulerului prea înalt, părul îi stătea ridicat în creștetul capului. Nasturii, strălucitori, erau, și ei cât se poate de mari. În haina asta, la care purta pantaloni cenușii și o jiletcă de un galben deschis, *mister* Barkis mi s-a părut o personificare a eleganței.

Afară, în fața casei, unde ne învârteam de zor cu toții, în mare fierbere, l-am văzut pe *mister* Peggotty cu o gheată veche în mână, care urma să fie aruncată după noi, ca să avem noroc, și i-a oferit-o lui *missis* Gummidge s-o azvârle ea.

— Nu. Ar fi mai bine s-o arunce altcineva, Dan'l, a zis *missis* Gummidge. Eu mi-s o făptură orfană și oropsită și mă tulbură tot ce-mi amintește că-n lumea asta există ființe care nu-s orfane și oropsite.

— Hai, băbuțo, a îndemnat-o *mister* Peggotty, ia gheata și arunc-o!

— Nu, Dan'l, a răspuns *missis* Gummidge, tânguindu-se și clătinând din cap. Dacăș fi mai puțin simțitoare, ar fi mai bine. Tu nu ești simțitor ca mine, Dan'l, de-aia nu-ți ies toate anapoda; ai face mai bine s-o arunci tu.

În clipa aceea, Peggotty, care trecuse, grăbită, de la un membru al familiei la altul, sărutându-se cu fiecare, din cabrioleta în care ne suisem toți patru (Em'ly și cu mine ședeam alături pe două scăunașe), a strigat că gheata trebuie s-o arunce *missis* Gummidge. Și atunci *missis* Gummidge a aruncat-o. Și îmi pare rău că trebuie s-o spun, dar o dată cu gheata a aruncat și o umbră asupra atmosferei festive ce

înconjura plecarea noastră, căci îndată a început să plângă cu hohote și a căzut în brațele lui Ham, declarând din nou că-și dă seama că-i o povară pentru toți și c-ar fi mai bine să intre la azil de îndată. Asta mi s-a părut o idee bună, pe care Ham ar fi trebuit s-o ducă la îndeplinire fără nici-o zăbavă.

Am plecat totuși în excursie, și cel clintii lucru pe care l-am făcut a fost să oprim în fața unei biserici, unde *mister* Barkis a priponit calul și a intrat cu Peggotty, lăsându-ne, pe Em'ly și pe mine, singuri în cabrioletă. Am profitat de acest prilej și trecându-i brațul în jurul taliei, i-am propus că deoarece se apropie ziua plecării mele, să ne purtăm ca doi foarte buni prieteni și să petrecem toată ziua. Micuța Em'ly învoindu-se și îngăduindu-mi s-o sărut, mi-am ieșit din minți și i-am spus, țin bine minte, că niciodată n-o să pot iubi pe altcineva și că sunt gata să fac vărsare de sânge dacă vreun altul va îndrăzni să năzuiască la dragostea ei.

Ce haz a mai făcut micuța Em'ly de toate acestea! Și cu ce ifose mi-a zis mica zână, care se credea mult mai mare și mai înțeleaptă decât mine, că aș fi „un băiețuș prostuț”; apoi însă mi-a zâmbit atât de fermecător, încât plăcerea de a o privi m-a făcut să uit durerea pricinuită de acest epitet batjocoritor.

Peggotty și *mister* Barkis au zăbovit cam mult în biserică, dar în cele din urmă au ieșit și am pornit afară din oraș. Pe drum, *mister* Barkis s-a întors către mine și, făcându-mi cu ochiul – în paranteză fie spus că nu mi-aș fi închipuit niciodată că *mister* Barkis ar fi în stare să facă semn cu ochiul – mi-a zis:

— Ce nume am scris pe coviltir?

— Clara Peggotty, am răspuns.

— Și ce nume aș scrie acum dacă am avea coviltir?

— Tot Clara Peggotty, mi-am dat cu părerea.

— Ba Clara Peggotty BARKIS! mi-a zis și a izbucnit în hohote de râs care au cutremurat cabrioleta.

Într-un cuvânt, se opriseră la biserică spre a se cununa. Peggotty hotărâse să facă ceremonia pe tăcute; o dusesse la altar paracliserul, și cununia se celebrase fără niciun martor. Peggotty s-a simțit puțin cam stânjenită când *mister* Barkis ne-a anunțat așa, de-a dreptul, că se căsătoriseră și nu s-a mai săturat strângându-mă la piept ca să-mi dovedească dragostea ei nestrămutată; dar peste puțin s-a potolit și ne-a zis că era foarte fericită că trecuse și acest hop.

Ne-am oprit la un mic han, pe un drum lăturalnic, unde eram așteptați, am mâncat foarte bine și am petrecut o zi cât se poate de plăcută. Nici chiar dacă în ultimii zece ani Peggotty s-ar fi măritat în fiecare zi, n-ar fi putut să fie mai puțin stingherită; se purta ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic neobișnuit: era aceeași ca întotdeauna și înainte de ceai, s-a dus să se plimbe puțin cu Em'ly și cu mine, în vreme ce *mister* Barkis a continuat să tragă senin din lulea și să mediteze, bănuiesc, asupra fericirii lui. Această îndeletnicire i-a ațâțat, dacă nu mă înșel, pofta de mâncare; îmi aduc bine aminte cu deși se îndopase la prânz cu friptură de porc cu legume și cu vreo două păsări, la ceai a mai comandat costiță fiartă și s-a servit liniștit cu o porție respectabilă.

De atunci m-am gândit nu o dată ce ciudată, simplă și neobișnuită a fost nunta asta! Puțin după ce s-a lăsat întunericul, ne-am suit în cabrioletă și ne-am întors domol spre casă, vorbind despre stelele la care ne uitam. Fiind principalul lor interpret, i-am deschis lui *Mister* Barkis orizonturi neobișnuite. I-am spus tot ce știam, dar el lesne ar fi crezut orice mi-ar fi trecut prin minte, căci avea un adânc respect pentru priceperea mea, și i-a zis nevestei sale chiar în fața mea că eram „un tânăr Roeshus voind să spună, cred, că eram un copil-minune.

Când am ajuns la capătul cunoștințelor mele despre lumea stelelor sau poate când am ajuns la capătul posibilităților de înțelegere ale lui *mister* Barkis, micuța Em'ly și cu mine ne-am făcut o manta dintr-o prelată veche, sub care ne-am cuibărit tot restul drumului. Ah, cum o mai iubeam! Ce fericiți am fi fost (mă gândeam eu) dacă ne-am fi

căsătorit și am fi plecat să trăim, undeva, oriunde, la umbra copacilor sau în câmp, și n-am crește niciodată mari, și n-am deveni niciodată mai înțelepți, și am rămâne în veci copii și am hoinări ținându-ne de mână în bătaia soarelui, peste pajiști înflorite, noaptea odihnindu-ne capul pe un pat de mușchi și dormind somn dulce, pașnic și neprihănit, și dacă atunci când am muri am fi îngropați de păsările cerului! Tot drumul mi-au stăruit în minte asemenea închipuiri ireale, strălucitoare în lumina nevinovăției noastre și tremurânde ca stelele îndepărtate. Și în ziua de azi sunt bucuros când îmi aduc aminte că la nunta lui Peggotty au fost de față două suflete candido cum erau al Em'ly și al meu. Sunt bucuros când mă gândesc că în alaiul lor de nuntă afet de simplu, grațiile și divinitățile iubirii au îmbrăcat forme atât de diafane.

Când am ajuns înapoi acasă, la vechiul barcaz, se înnoptase de-a binelea; aici *missis* Barkis și soțul ei și-au luat rămas bun și au pornit mai departe, unul lângă altul, spre căminul lor. Atunci, pentru întâia oară, am simțit că am pierdut-o pe Peggotty. Dacă m-aș fi aflat în orice altă casă decât aceea care o adăpostea pe micuța Em'ly, m-aș fi dus la culcare cu inima plină de amărăciune.

Mister Peggotty și Ham, care-mi cunoșteau gândurile la fel de bine ca mine, mă așteptau cu o masă bună și cu fețele lor deschise, pentru a le alunga. Pentru întâia oară de când venisem la ei, micuța Em'ly. S-a așezat lângă mine, pe lădița noastră de odinioară, și am încheiat astfel în chip minunat o zi minunată.

Era o noapte de flux; și scurt timp după ce ne-am culcat, *mister* Peggotty și Ham au ieșit la pescuit. Eram foarte mândru că fusesem lăsat singur acasă s-o ocrotesc pe micuța Em'ly și pe *missis* Gummidge, și tare-aș fi vrut să ne atace un leu sau un șarpe, sau orice monstru răufăcător, ca să am prilejul de a-l nimici, acoperindu-mă de glorie. Dar cum în noaptea aceea pe șesul de la Yarmouth nu se aflau asemenea dihanii, m-am mulțumit să visez balauri până în zori.

Dimineața a venit Peggotty, care, ca de obicei, m-a strigat de sub fereastră, ca și cum povestea cu *mister* Barkis, harabagiul, n-ar fi fost, de la început până la sfârșit, decât un vis. După gustare, m-a luat și m-a dus la dansa acasă, și avea o căsuță într-adevăr foarte frumoasă. Dintre toate mobilele, cred că m-a impresionat cel mai mult scrinul cel vechi de lemn afumat din salonaș (bucătăria pardosită cu țiglă servea și drept odaie de primire), care avea un capac culisant, și care, când se deschidea, se lăsa în jos și servea drept pupitru, și pe pupitru se afla un exemplar voluminos *in-cuarto* al *Cărții mucenicilor* de Foxe. Cum am dat peste această carte neprețuită – din care astăzi nu-mi mai amintesc niciun cuvânt – m-am apucat s-o citesc; și după aceea, de câte ori i-am mai vizitat, m-așezam în genunchi pe un scaun, deschideam scrinul în care era păstrată această nestemată, îmi rezemam brațele pe pupitru, și de fiecare dată luam cartea de la început și o răsfoiam cu nesaț. Cred că mă atrăgeau mai ales pozele, căci avea numeroase ilustrații, înfățișând tot felul de grozăvii; de atunci; în mintea mea, *Cartea mucenicilor* și căsuța bunei mele Peggotty au rămas, cum îmi apar și acum, indisolubil legate.

Chiar în ziua aceea mi-am luat rămas bun de la *mister* Peggotty, de la Ham, de la *missis* Gummidge și de la micuța Em'ly; noaptea am petrecut-o la Peggotty, într-o odăiță de la mansardă, odăița despre care Peggotty mi-a zis că va fi totdeauna a mea și că va fi păstrată pentru mine așa cum este (cu cartea despre crocodili pe o poliță, deasupra patului).

— Tânără sau bătrână, cât oi trăi, dragul meu Davy, și cât oi mai avea acoperișul ăsta deasupra capului, mi-a zis Peggotty, totdeauna ai să găsești odăița asta pregătită ca și cum ar trebui să pici în orice clipă. Am s-o deretic, iubitul, în fiecare zi, așa cum ți-am dereticat vechea ta odăiță. Și chiar de-ar fi să pleci în China, să fii sigur c-am s-o păstreze așa până-ai să te-ntorci.

Mi-am dat seama cât de credincioasă și cât de statornică era scumpa mea dădacă și i-am mulțumit cum m-am priceput mai bine. Nu mi-a fost ușor, căci dimineața mi-a

vorbit cu brațele după gâtul meu, și dimineța urma să plec acasă, cu harabaua, însoțit de Peggotty și de *mister* Barkis. Le-a venit și lor greu când m-au lăsat în fața porții; mi s-a părut ciudat să văd depărtându-se harabaua cu Peggotty și lăsându-mă singur sub ulmii cei bătrâni, cu ochii ațintiți asupra casei unde nu se mai găsea nimeni care să mă privească cu dragoste sau bunăvoință.

Și de atunci a început o perioadă în care nimeni nu s-a mai sinchisit de mine, o perioadă de care nu-mi pot aduce aminte fără să mă cuprindă mâhnirea. M-am trezit brusc într-o jalnică însingurare – fără niciun semn. De prietenie de nicăieri, departe de băieții de vârsta mea, singur cu gândurile mele negre – o jalnică însingurare, a cărei umbră întunecată se așterne parcă asupra filei pe care scriu.

Ce n-aș fi dat să mă trimită chiar la cea mai aspră școală de pe lume! Să învăț, ceva, oricum, oriunde! Dar o asemenea nădejde nu puteam nutri. Nu mă iubeau; și mă ignorau, cu bunăștiință, cu cruzime, cu încăpățănare. Cred că pe vremea aceea *mister* Murdstone era strâmtorat cu banii; dar nu asta era pricina. Nu mă putea suferi; și îndepărtându-mă, a încercat, presupun, să înlăture până și umbra gândului c-aș avea dreptul să-i cer ceva, și asta a reușit.

De fapt, nu am fost maltratat. N-am fost bătut, n-am fost înfometat; dar mă nedreptățeau fără încetare, mă nedreptățeau sistematic, cu impasibilitate. Zile, săptămâni și luni de-a rândul nu s-a sinchisit nimeni de mine. Uneori, când îmi aduc aminte de această perioadă, mă întreb ce ar fi făcut dacă aș fi căzut bolnav; m-ar fi lăsat oare să zac singur în odaia mea ca de obicei, sau mi-ar fi întins cineva o mână de ajutor?

Când *mister* Murdstone și soră-sa erau acasă, luam masa cu ei; când lipseau, mâncam singur. Toată ziua stăteam de pomană prin casă sau prin împrejurimi, fără ca să le pese, afară doar că se arătau geloși și vegheau să nu mă împrietenesc cu nimeni, de teamă, pesemne, că dacă m-aș împrieteni cu cineva, aș putea să mă plâng. De aceea, cu toată că *mister* Chillip m-a poftit la el destul de des (rămăsese văduv, căci cu câțiva ani în urmă își pierduse soția – o femeie firavă, mică, blondă, care, îmi aduc aminte, mi se părea că seamănă cu o pisică roșcată), n-am avut decât rareori fericirea de a petrece o după-amiază în cabinetul lui medical, citind vreo carte necunoscută mie, în vreme ce mirosul de farmacie îmi gâdila nările, sau pisând ceva într-o piuliță, călăuzit de sfaturile sale blânde.

Din aceeași pricină, care venea să se adauge desigur unei vechi vrăjmășii, nu mi se îngăduia decât rareori să mă duc s-o văd pe Peggotty. Ținându-și făgăduiala, dânsa venea o dată pe săptămână, fie că mă vizita acasă, fie că ne întâlneam undeva, prin preajmă, și nu venea cu mâna goală niciodată; eu însă am fost amarnic dezamăgit. În repetate rânduri, pentru că nu mi s-a dat voie să mă duc la ea casă. Totuși, mi s-a încuviințat s-o vizitez de câteva ori, la intervale destul de lungi, și cu acest prilej am băgat de seamă că *mister* Barkis era cam zgârcit, sau cum se exprima respectuos Peggotty, „puțintel cam scump“ și am aflat că sub pat, într-o lădiță, unde pretindea că n-ar avea decât haine și pantaloni, ținea o grămadă de bani. Comorile intrate în această ladă atât erau de sfioase, încât pentru a scoate până și cea mai neînsemnată sumă din ascunzișul acela era nevoie de tot felul de șiretlicuri; așa că pentru a obține acoperirea cheltuielilor săptămânale, Peggotty era nevoită să urzească un plan complicat, un adevărat complot al prafului de pușcă.

În tot acest timp îmi dădeam atât de limpede seama că zadarnice erau toate legămintele ce le făcusem și că nimeni nu se sinchisea de mine, încât aș fi fost foarte nefericit dacă n-ar fi fost acea colecție de cărți vechi. Ele au constituit unica mea mângâiere; și le-am rămas tot atât de credincios pe cât mi-au rămas și ele și nici nu mai știu de câte ori le-am recitat.

Mă apropii acum de o perioadă a vieții mele pe care desigur că n-o voi uita atâta timp cât voi fi în stare să-mi amintesc ceva; și de multe ori imaginea ei mi-a revenit fără voie în minte, ca o stafie, întunecându-mi clipele cele mai fericite.

Într-o bună zi, când ieșisem și colindam, gânditor și apatic, cum devenisem din pricina vieții pe care o duceam, deodată, întorcând colțul unei ulițe din preajma casei, m-am întâlnit față în față cu *mister* Murdstone, care se plimba însoțit de un alt domn. Tulburat, tocmai dădeam să trec mai departe, când domnul acela m-a strigat:

— Hei! Brooks?

— Nu, *sir*, numele meu este David Copperfield.

— Lasă, nu-mi spune mie! Dumneata ești Brooks, mi-a zis. Ești Brooks din Sheffield. Asta ți-e numele.

Când am auzit aceste cuvinte, m-am uitat mai bine la el. Și după felul cum râdea, l-am recunoscut: era *mister* Quinion, pe care, împreună cu *mister* Murdstone, îl vizitasem la Lowestoft, puțin înainte de... dar data n-are importanță, așa că nici nu-i nevoie să spun când.

— Cum o mai duci, Brooks, și la ce școală mergi? m-a întrebat *mister* Quinion.

Și punându-mi mâna pe umăr, m-a silit să mă întorc ca să mă plimb cu el. N-am știut ce să-i răspund și m-am uitat nehotărât la *mister* Murdstone.

— Deocamdată stă acasă, i-a spus acesta. Nu merge la școală. Și nu știu ce să mă fac cu el. E un copil îndărătnic.

Și privirea lui șasăie s-a oprit iar o clipă asupra mea, apoi ochii i s-au întunecat și, încruntându-se, i-a întors în altă parte, căci nu mă putea suferi.

— Hm! Hm! a făcut *mister* Quinion, parcă măsurându-ne pe amândoi. Frumoasă vreme!

A urinat o tăcere, și tocmai mă întrebam cum aș face să scap de mâna pe care și-o așezase pe umărul meu și s-o șterg, când mi-a zis:

— Presupun, totuși, că ești un băiat destul de isteț. Nu-i așa, Brooks?

— Da! De isteț, e el destul de isteț, a intervenit *mister* Murdstone, pierzându-și răbdarea. Ai face mai bine să-l lași să-și urmeze drumul. Da. Să nu aștepti recunoștință pentru faptul că te-ai ocupat de el.

În urma acestei observații, *mister* Quinion mi-a dat drumul, iar eu m-am grăbit să alerg acasă. Când am intrat în grădina din fața casei, m-am uitat înapoi și l-am văzut pe *mister* Murdstone rezemat de porțița cimitirului, ascultându-l pe *mister* Quinion. Amândoi se uitau după mine, și am simțit că despre mine vorbeau.

În noaptea aceea, *mister* Quinion a fost găzduit la noi. A doua zi dimineată, după gustare, tocmai mă ridicasem de pe scaun și dădeam să ies din salonaș, când *mister* Murdstone m-a strigat. Apoi, cu un aer foarte grav s-a îndreptat spre pupitrul la care sedea *miss* Murdstone. *Mister* Quinion, cu mâinile în buzunare, se uita pe fereastră; iar eu, holbându-mă la toți trei, așteptam.

— David, mi-a zis *mister* Murdstone tinerii trebuie să muncească pe lumea asta; nu să viseze și să lenevească.

— Așa ca tine, a adăugat soră-sa.

— Jane Murdstone, te rog, nu te amesteca! Cum îți spuneam, David, tinerii trebuie să muncească pe lumea asta, nu să viseze și să lenevească. Mai ales un băiat având năravuri anevoie de îndreptat și căruia nici că i s-ar putea face un bine mai mare decât să-l silești să deprindă viața ordonată a oamenilor muncitori, decât să-l descotorosești de năravurile lui cele rele.

— Acolo, cu îndărătnicia nu merge! a sărit *miss* Murdstone. Se cere smulsă din rădăcini. Trebuie smulsă. Și nici vorbă că va fi!

Mister Murdstone îi aruncă o privire severă și aprobatoare în același timp și urmă:

— Cred că știi, David, că nu sunt bogat. În orice caz, o afli acum. Ai primit o creștere îngrijită. Școala e foarte costisitoare; și chiar dacă n-ar fi și mi-aș putea permite și de-acum înainte o asemenea cheltuială, cred că nu ți-aș face niciun serviciu dacă te-aș ține la școală. Te așteaptă trânta cu viața; și cu cât vei începe mai devreme, cu atât mai bine.

Cred că în gând mi-am zis atunci că începusem eu trânta mai demult, cu slabele

mele puteri; în orice caz, astăzi îmi dau seama de acest lucru.

— Presupun că ai auzit amintindu-se de „contuar“.

— De „contuar“, *sir*? am repetat eu.

— De firma „Murdstone & Grinby“, comercianți de vinuri, mi-a răspuns el.

Aveam, pesemne, un aer nedumerit, căci dânsul a urmat pripit:

— Desigur c-ai auzit amintindu-se „contuarul“, casa de comerț, de pivnițele sau depozitele de vinuri sau ceva în legătură cu ele.

— Am auzit, mi se pare, amintindu-se casa de comerț, *sir*, i-am zis, referindu-mă la știrile destul de vagi ce le aveam despre veniturile lui și ale soră-si. Dar nu-mi aduc aminte când.

— N-are importanță când ai auzit! m-a repezit el. Casa este cunoscută de *mister* Quinion.

M-am uitat cu respect la acest domn, care continua să privească pe fereastră.

— *Mister* Quinion îmi spune că firma are în serviciu câțiva băieți de seama ta și crede că nimic nu se opune angajării tale în condiții identice.

— Fiindcă, să fim înțeleși, Murdstone, a precizat *mister* Quinion cu voce înceată, întorcându-se pe jumătate, băiatul alte perspective n-are.

Cu un gest de nerăbdare, de mânie chiar, *mister* Murdstone a urmat, fără a lua în seamă cele spuse:

— Aceste condiții îți asigură acoperirea cheltuielilor de întreținere și ceva bani de buzunar. Chiria locuinței (pe care ți-am găsit-o) o voi suporta eu. La fel, și spălatul rufelor.

— Nu se cade însă să depășească suma hotărâtă de mine, a intervenit soră-sa.

— Îmbrăcămintea, de asemenea, îți va fi procurată, a urmat *mister* Murdstone, căci deocamdată nu vei fi în stare să ți-o cumperi singur. Așadar, David, vei pleca la Londra cu *mister* Quinion și vei începe să-ți câștigi singur existența.

— Într-un cuvânt, a intervenit din nou *miss* Murdstone, ți s-a găsit un rost. Rămâne acum să binevoiești ați face datoria.

Cu toate că mi-am dat seama că urmăreau să scape de mine, nu-mi amintesc precis dacă această veste mi-a făcut plăcere sau m-a înfricoșat. Presupun că, neștiind ce să cred și stând în cumpănă între cele două extreme, n-am încercat niciunul dintre aceste sentimente. Și nici n-am avut răgaz să-mi limpezesc gândurile, căci *mister* Quinion urma să plece chiar a doua zi.

Închipuiți-vă cum arătam a doua zi, cu o pălărie albă, veche, ponosită, cu panglică de doliu după mama, cu o haină neagră și o pereche de pantaloni de catifea reiată, țepeni și scorțoși – care, după părerea lui *miss* Murdstone, reprezenta apărătoarea cea mai potrivită pentru picioarele mele în lupta cu viața, care mă aștepta – închipuiți-vă cum arătam astfel îmbrăcat, având în fața, într-un cufăraș, puținul ce-mi aparținea pe lume și șezând, un biet copil orfan și oropsit (cum ar fi spus *missis* Gummidge), în poștalionul care-l ducea pe *mister* Quinion la Yarmouth, să prindă diligența spre Londra! Și acum casa noastră și biserica par micuțe în depărtare, mormântul de sub copac nu se mai vede deloc, ascuns de fel de fel de piedici care se ridică în calea privirilor mele; nici clopotnița nu se mai zărește, înălțându-se deasupra locului unde mai jucam cândva, și cerul este pustiu!

CAPITOLUL XI

ÎNCEP SĂ TRAIESC DIN MUNCA MEA ȘI NU SUNT ÎNCÂNTAT

Cunosc destul de bine lumea acum, ca să nu mă mai mir de nimic; totuși, nici

acum nu înțeleg cum a fost cu puțință să fiu aruncat pe drumuri cu atâta nepăsare la o vârstă atât de fragedă. Mi se pare de necrezut că nu s-a aflat nimeni să facă măcar un gest în apărarea mea, cu toate că eram un copil deosebit de înzestrat, perspicace, ager, vioi, gingaș, de timpuriu încercat trupește și sufletește. Fapt e că nimeni n-a ridicat măcar un deget; și astfel m-am trezit la vârsta de 10 ani argățind la firma „Murdstone & Grinby“.

Depozitul „Murdstone & Grinby“ se afla pe malul Tamisei, undeva lângă Blackfriars. Astăzi, datorită îmbunătățirilor recente, aspectul locurilor aceloră este schimbat; era în ultima casă la capătul de jos al unei ulițe, care cobora șerpuiind spre fluviu, în prelungirea căreia se aflau câteva trepte, folosite ca debarcader. Era o clădire veche dărăpănată, plină de șobolani, cu schelă proprie, care în timpul fluxului înainta în apă, iar în orele refluxului rămânea înconjurată de nămol. Odăile cu pereți îmbrăcați în panouri de lemn afumate și îmbâcsite de murdărie de mai bine de un veac; podelele și scările putrede; chițcăitul bătrânilor șobolani cenușii care forfoteau prin beciuri și murdăria și putreziciunea ce domneau pretutindeni sunt prezente în mintea mea nu ca niște imagini ale unui trecut îndepărtat, ci vii ca senzațiile clipei de față. Le am pe toate aievea înaintea ochilor, așa cum le-am avut în ceasul blestemat când am pășit în mijlocul lor întâia oară cu mâna-mi tremurândă în mâna lui *mister* Quinion.

Clientela firmei „Murdstone & Grinby“ era alcătuită din fel de fel de oameni, însă în afacerile ei un loc de seamă îl ocupa aprovizionarea cu vinuri și spirtoase a anumitor vase care efectuau curse regulate. Nu mai țin minte care era destinația lor, dar pare-mi-se că unele dintre ele luau drumul Indiilor Occidentale, iar altele drumul Indiilor Orientale. Știu însă că de pe urma acestui comerț se aduna o mare mulțime de sticle goale, pe care câțiva bărbați și copiii trebuiau să le cerceteze la lumină pentru a le da deoparte pe cele crăpate și pentru a le spăla și clăti pe celelalte. Când lipseau sticlele goale, fie că trebuiau etichetate, astupate și pecetluite sticlele umplute, fie că trebuiau așezate în lăzi sticlele gata dichisite. Asta era munca mea, eu fiind unul dintre băieții plătiți s-o facă.

Eram trei sau patru băieți cu mine inclusiv. Lucram într-un ungher al depozitului, unde *mister* Quinion, dacă se cocoța pe stinghia de jos a scaunului, putea oricând să mă vadă prin fereastra din fața biroului. Acolo a fost chemat, în prima zi când, sub auspicii atât de prielnice, am început să trăiesc din munca mea, cel mai vârstnic dintre băieții angajați mai demult, și i s-a dat poruncă să-mi arate ce aveam de făcut. Se numea Mick Walker și purta un șorț peticit și-o tichie de hârtie. Mi-a spus că tatăl său lucra pe un ceam și că lua parte la procesiunea lordului-primar, gătit cu o pălărie neagră de catifea. De asemenea mi-a adus la cunoștință că vom lucra împreună cu un alt băiat, pe care mi l-a prezentat sub numele foarte ciudat de Mealy Potatoes. Am aflat mai târziu că acesta nu-i era numele, ci o poreclă dată aici la depozit, pentru că avea fața palidă, albicioasă. Taică-său era sacagiu și avea și cinstea de a sluji ca pompier la un teatru mai de seamă; un teatru la care o tânără rubedenie a lui Mealy – chiar surioara lui, pare-mi-se – juca roluri de spiriduș în spectacolele de pantomimă.

Îmi lipsesc cuvintele ca să descriu mâhnirea ascunsă de care am fost cuprins când m-am pomenit în această societate; când i-am comparat pe acești oameni, în mijlocul cărora urma să trăiesc zi de zi, cu tovarășii copilăriei mele fericite, ca să nu mai vorbesc de Steerforth, de Traddles și de ceilalți băieți; când mi-am dat seama că orice nădejde de a ajunge om învățat și cu vază s-a spulberat. Iar amintirea simțământului că nu-mi rămâne nicio licărire de speranță, a simțământului de rușine că am ajuns în această situație, a durerii ce-o încercam în inima mea copilărească la gândul că, treptat, tot ceea ce învățasem și cugetasem și îndrăgisem, precum și că tot ce-mi îmboldise închipuirea și ambiția se va șterge pentru totdeauna nu poate fi exprimată în scris. De câte ori, în dimineața aceea, Mick Walker s-a depărtat puțin, lacrimile mele se rostogoleau în apa în care spălam sticle, și gemeam, ca și, cum inima mea ar fi stat să plesnească.

Pendula din birou arăta ora douăsprezece și jumătate, și toată lumea se pregătea să se ducă la masă, când *mister* Quinion a bătut în fereastră și mi-a făcut semn să poftesc înăuntru. Intrând, am văzut un bărbat îndesat, între două vârste, cu o redingotă cafenie, cu pantaloni și ghete negre, care nu avea niciun fir de păr pe cap (un cap mare și lucios) și a cărui față foarte lată era întoarsă spre mine. Hainele îi erau jerpelite, dar purta un plastron impunător. Avea și un baston nostim împodobit cu doi ciucuri mari, ruginii; și de redingotă atârna un lornion – ornamental – după cum am constatat mai târziu, căci nu-l folosea decât foarte rar. Și atunci nu vedea nimic.

— Țsta e, i-a zis *mister* Quinion, arătând către mine.

— Țsta-i *mister* Copperfield, a spus străinul cu o anumită inflexiune binevoitoare și cu o indescrribibilă distincție, care m-au impresionat adânc. Nădăjduiesc că vă simțiți bine, *sir*?

I-am răspuns că mă simțeam foarte bine și mi-am exprimat speranța că și dânsul se simțea la fel. Dumnezeu știe cât de nenorocit eram, dar pe atunci nu prea aveam obiceiul să mă plâng, de aceea i-am zis că mă simțeam foarte bine și mi-am exprimat speranța că și dânsul se simțea la fel.

— Slavă Domnului, mi-a zis străinul, sunt bine sănătos! Am primit o scrisoare de la *mister* Murdstone, prin care-mi împărtășește dorința să adăpostesc pe tânărul începător, cu care am avut acum plăcerea... într-un apartament care e tocmai liber în partea din fund a caselor mele și care, într-un cuvânt, e de închiriat ca... Și aici străinul zâmbi, și într-un subit acces de comunicativitate, adăugă: într-un cuvânt, ca dormitor... și străinul făcu un gest larg cu mâna și își vârî bărbia în plastron.

— Acesta-i *mister* Micawber, mi-a zis *mister* Quinion.

— Țhî! a întărit străinul. Așa mă cheamă.

— *Mister* Micawber, a urmat *mister* Quinion, este o cunoștință a lui *mister* Murdstone. Ia comenzi pe bază de comision, pentru noi, când are ocazia. *Mister* Murdstone i-a scris, cerându-i să te găzduiască, așa că vei fi chiriașul lui.

— Adresa mea, a spus *mister* Micawber, e Windsor Terrace, City Road. Într-un cuvânt, a adăugat *mister* Micawber, cu aceeași distincție și cuprins de un nou acces de sinceritate, acolo locuiesc.

I-am făcut o plecăciune.

— Întrucât, pare-mi-se, a continuat *mister* Micawber, n-ați avut încă prilejul să cunoașteți prea bine această metropolă și întrucât s-ar putea să nu reușiți a răzbate, fără unele greutăți, prin labirintul acestui Babilon modern, în direcția lui City Road... Și aici *mister* Micawber, cuprins de un nou acces de comunicativitate, mi-a zis: Într-un cuvânt, ca să nu vă rătăciți, voi fi fericit să vin să vă iau diseară și să vă arăt drumul cel mai scurt.

I-am mulțumit din tot sufletul, căci era foarte frumos din partea lui că voia să-și dea atâta osteneală.

— La ce oră să...? a întrebat *mister* Micawber.

— Pe la opt, i-a răspuns *mister* Quinion.

— Pe la opt, a repetat *mister* Micawber. Dați-mi voie să vă salut, *mister* Quinion. Naș vrea să vă mai rețin.

Și și-a pus pălăria și a ieșit, cu bastonul sub braț; umbla foarte țăntoș și, cum a trecut pragul, a început să fredoneze.

Mister Quinion m-a îndemnat apoi foarte solemn să lucrez cu râvnă pentru firma „Murdstone & Grinby“, urmând să primesc, mi se pare, șase șilingi pe săptămână. Nu mai știu sigur dacă erau șase sau șapte șilingi. Îndoielile ce le am în această privință mă împing să cred că la început mi s-au plătit șase, iar mai târziu șapte. Mi-a dat leafa pe o săptămână înainte (cred că din buzunarul său), din care șase *pence* i-am dat lui Mealy ca să-mi ducă seara cufărul până la Windsor Terrace, căci pirpiriu cum eram, nu mă simțeam în stare să car o povară atât de grea. Am cheltuit alți șase *pence*

cu masa de prânz alcătuită dintr-o plăcintă cu carne și apă rece de la o cișmea din apropiere; și am petrecut pauza de un ceas ce ni se dădea pentru masă hoinărind pe străzi.

Seara, la ora hotărâtă, *mister* Micawber s-a înființat din nou. M-am spălat pe mâini și pe față, ca să mă arăt vrednic de amabilitățile lui, și am pornit împreună spre casa noastră, cum socotesc c-o pot numi de aici înainte. Pe când mergeam împreună, *mister* Micawber mi-a atras atenția asupra numelui străzilor și asupra formei clădirilor de la colțuri, ca să le țin minte și dimineța să pot nimeri ușor înapoi.

Când am ajuns la locuința sa din Windsor Terrace (care am băgat de seamă că era jerpelită ca și el, deși, la fel ca dânsul, dorea să pară arătoasă), m-a prezentat lui *missis* Micawber, o femeie trecută, uscățivă și veștejită, care, cu un copil la sân, stătea în salon (parterul clădirii nu era mobilat, dar pentru a-i amăgi pe vecini, obloanele erau lăsate). Copilul era unul din cei doi gemeni, și trebuie să spun că în tot timpul cât am stat la această familie, nu cred s-o fi văzut vreodată pe *missis* Micawber fără unul dintre cei doi gemeni în brațe. Întotdeauna unul se afla la pieptul ei.

Mai aveau încă doi copii: *master* Micawber, în vârstă de vreo 4 ani, și *miss* Micawber, de vreo 3. Aceștia, împreună cu slujnica familiei, o tânără oacheșă – care avea obiceiul să pufnească și care, în prima jumătate de ceas când m-a cunoscut, mi-a povestit că era „orfelină” și că scăpase din casa de muncă „St. Luke”, aflată în vecinătate – întregeau gospodăria. Odaia mea se afla la mansardă, în partea dinapoi a casei; o odaie strâmtă, foarte sărăcăcios mobilată, zugrăvită cu un motiv ornamental care, pentru frageda-mi închipuire, reprezenta o chiflă albastră.

— Înainte de-a mă mărita, mi-a zis *missis* Micawber când a venit sus, cu gemeni cu tot, ca să-mi arate apartamentul, și s-a așezat să-și tragă suflarea pe când locuiam cu tăticu și cu mămica, n-aș fi crezut c-am să fiu vreodată nevoită să iau un chiriaș. Dar acum, *mister* Micawber fiind la strâmtoare, trebuie să las la o parte susceptibilitățile personale.

— Așa-i, *ma'am!* i-am zis.

— Greutățile lui *mister* Micawber sunt acum mai mari. Ca niciodată, a urmat *missis* Micawber, și nu știu dacă are să reușească să le iaca față. Pe vremea când locuiam acasă, cu tăticu și cu mămica, nici n-aș fi priceput ce înseamnă cuvântul greutate în înțelesul pe care i-l dau astăzi, dar, cum obișnuia să zică tăticu, *experientia* te-nvață.

Nu-mi amintesc dacă dânsa mi-a spus că *mister* Micawber a fost ofițer de marină sau dacă acest amănunt este rodul imaginației mele. Singurul lucru pe care-l știu este că și în ziua de azi cred, fără să-mi dau seama de ce, că a servit cândva în marină. Acum era un fel de agent de piață care lucra pentru mai multe firme; dar mi se pare că nu făcea prea mare scofală.

— Dacă *au să refuze* să-l păsuiască, mi-a mai zis *missis* Micawber, creditorii vor avea de suferit urmările; căci cu cât mai repede se vor învoi cu el, cu atât va fi mai bine. Nu se pot scoate bani din piatră seacă, și așa cum stau lucrurile acum, nu vor scoate nimic de la *mister* Micawber (de cheltuieli de judecată nici nu mai vorbesc).

N-am reușit niciodată să-mi dau seama dacă faptul că-mi câștigam existența a înșelat-o pe *missis* Micawber asupra vârstei mele sau dacă nu cumva era atât de obsedată de această problemă, încât, neavând pe nimeni altul, care s-o asculte, n-ar fi fost în stare să discute chiar și cu cei doi gemeni; în orice caz, mie astea mi le-a spus din prima zi, și de câte ori am vorbit cu ea, mereu a reluat subiectul.

Biata *missis* Micawber! Mi-a spus – și nu-i pun vorba la îndoială – că își dăduse toată osteneala să câștige și ea un ban. În mijlocul ușii dinspre stradă era o placă de alamă pe care erau gravate cuvintele: *Pensionul pentru tinere domnișoare Mrs. Micawber*, dar n-am auzit că vreo tânără domnișoară ar fi învățat vreodată la acest pension; sau că vreo domnișoară ar fi călcat sau ar fi avut de gând să calce pe acolo; după cum n-am văzut să se fi făcut pregătiri pentru a găzdui vreo domnișoară. Singurii vizitatori pe care i-am văzut sau despre care am auzit c-au fost pe acolo erau

creditorii. Dădeau buzna la orice oră, și unii dintre ei erau de-a dreptul fioroși. Un individ cu fața murdară, care cred că era cizmar, luase obiceiul să se strecoare în gangul de la intrare, dimineața la 7, și să-i strige lui *mister* Micawber de la capătul scării:

— Hei! Știu bine, că n-ai plecat încă! N-ai de gând să ne plătești? Auzi? nu te mai ascunde, e josnic ce faci! Dac-aș fi în locul tău, nu m-aș purta așa. N-ai de gând să ne plătești? Hai, plătește-ne odată! Hai!

Neprimind răspuns, se mânia și arunca vorbe grele, ca „tâlharule“ și „pungașule“. Și când vedea că și aceste ocări erau zadarnice, ieșea uneori în stradă și începea să vocifereze în fața ferestrelor de la catul întâi, unde știa că locuiește *mister* Micawber. În asemenea ocazii, *mister* Micawber cădea pradă unei deznădejdi și unei mâhniri atât de adânci, încât puneă mâna pe brici (cum am aflat într-un rând datorită țipetelor nevastei sale), mai-mai să-și taie beregata; dar o jumătate de ceas mai târziu, își lustruia ghetele cu un zel nemaipomenit, și apoi ieșea în oraș, fredonând o melodie, cu un aer mai distins ca oricând. Și *missis* Micawber avea o fire la fel de elastică. Într-o zi, la ora 3, am văzut-o leșinând pentru că n-avea cu ce plăti impozitul. Iar la ceasurile 4, mâncând cu poftă costițe de miel pe pâine prăjită și bând bere (plătită cu banii luați pe două lingurițe amanetate). Cu alt prilej, întorcându-mă acasă, nu mai știu de ce, pe la ceasurile 6, am găsit-o prăbușită lângă cămin, cu părul căzut pe față și răvășit (și, firește, cu unul din gemeni în brațe) pentru că primise o publicație de vânzare; dar în aceeași seară, mai veselă ca oricând, și-a prăjit un cotlet de vițel în bucătărie, povestindu-mi despre taticu și mămica și despre mesele ce le dădeau.

În casa asta și în mijlocul acestei familii îmi petreceam tot timpul liber. Îmi cumpăram singur pâine și lapte de câte un *penny* pentru gustarea de dimineață, și într-un colț anume al bufetului puneam deoparte o pâiniță și o bucățică de brânză, ca să am ce mânca seara, când mă întorceam acasă. Asta reprezenta, știu bine, o cheltuială mare față de cei șase sau șapte șilingi ai mei; și doar munceam toată ziua la depozit, și banii ăștia trebuiau să-mi ajungă pe toată săptămâna. De luni dimineață până sâmbătă seara nu auzeam nicio vorbă bună, niciun sfat, nu primeam nicio îmbărbătare, niciun sprijin, niciun ajutor de niciun fel de la nimeni, să mă bată Dumnezeu dacă mint!

Eram atât de necopt, atât de copilăros și atât de nepregătit pentru viață – și era oare de așteptat să fiu altfel? – încât uneori, dimineața, în drum spre „Murdstone & Grinby“, nu puteam ține piept ispitei de a cumpăra o prăjitură rancedă, expusă cu jumătate preț în fața cofetăriilor, cheltuind astfel banii pe care ar fi trebuit să-i păstrez pentru masa de prânz. Și la prânz posteam sau îmi cumpăram o chiflă sau o porție de budincă. Îmi amintesc de două dughene unde se vindea budincă, între care oscilam în raport cu starea finanțelor mele. Una se afla într-o curticică, lângă biserica St. Martin – în spatele bisericii – care nu mai există astăzi. Acolo budinca era cu coacăze și foarte gustoasă, dar scumpă, căci costa doi *penny* porția, deși nu mai mare decât o porție de un *penny* de budincă obișnuită. Cealaltă dugheană unde se vindea budincă obișnuită se afla pe Strand în partea care a fost reclădită între timp. Era o budinca deasă, de culoare deschisă, lipicioasă și greu de mistuit, cu stafide din alea mari, întregi, dar destul de rare. Era caldă, proaspăt scoasă din cuptor la ora când ieșeam, și de multe ori cu asta mă săturam la prânz. Când mâncam ca lumea, pe săturate, îmi cumpăram un cârnat și o pâiniță de un *penny* sau o porție de friptură de vacă de patru *pence* de la un birt; sau o porție de brânză cu pâine și un pahar cu bere de la o cârciumă veche și prăpădită, numită „La Leu“ sau „La Leul și...“, ceva ce am uitat, care se afla peste drum de depozit. Îmi aduc aminte că într-un rând, am intrat într-un local de lângă Drury Lane, pe atunci foarte *à la mode*, unde se serveau fripturi de vacă, ținând sub braț, învelită în hârtie, o pâine (luată de-acasă de dimineață), și am cerut o mică porție de *roastbeef*. Nu știu ce o fi gândit chelnerul de ciudata apariție a unui băiețel care vine să mănânce singur-singurel la birt; dar parcă îl văd și acum cum se holba la

mine în timp ce mâncam și cum l-a chemat și pe celălalt chelner ca să mă vadă. I-am dat o jumătate de *penny* bacșiș, și tare aș mai fi fost bucuros dac-ar fi refuzat să-l primească.

Dacă-mi aduc bine aminte, ni se dădea o jumătate de ceas pentru ceai. Când aveam bani, luam o ceașcă de alea gata făcută și o felie de pâine cu unt. Când n-aveam, mă duceam să mă uit în vitrina unui magazin cu vânat de pe Fleet Street sau până în piața de pe Covent Garden, să mă satur privind ananașii. Îmi plăcea să hoinăresc de-a lungul terasei „Adelphi“ ale cărei, bolți întunecoase făceau ca locul acela să-mi pară plin de taină. Parcă mă vad ieșind într-o seară de sub una dintre aceste bolți și dând peste o cârciumioară, așezată pe malul Tamisei, și având în față un maidan pe care dansau câțiva hamali cărbunari, și parcă mă văd iarăși cum, ca să-i privesc, m-am așezat pe o bancă. Mă întreb ce-or fi gândit despre mine!

Eram încă un copil, și atât de mic, încât uneori, când intram într-o cârciumă al cărei prag îl treceam întâia oară și ceream la tejghea un pahar de bere blondă sau neagră, ca să-mi ud gâtulejul după masă, se temeau să mă servească. Îmi aduc aminte că într-o seară călduroasă m-am apropiat de barul unei cârciumi și m-am adresat patronului:

— Cât costă o halbă din berea cea mai bună – cea mai bună – pe care o aveți?

Era un prilej deosebit. Nu mai știu ce. Poate să fi fost ziua mea.

— Doi *pence* și jumătate halba de „Genuine Stunning“ mi-a răspuns.

— Atunci, i-am spus eu, scoțând banii puneți-mi o halbă de „Genuine Stunning“, cu guler.

Cu un zâmbet ciudat, patronul s-a uitat la mine peste bar, măsurându-mă din cap până în picioare; și, în loc să-mi toarne berea, a aruncat o privire după paravan și i-a spus ceva nevaste-si. Aceasta a ieșit cu lucrul în mână și s-a apucat și ea să mă măsoare. Parcă văd și acum cum stăteam toți trei. Patronul, cu mânele suflecate, sprijinindu-se de geamlăcul barului; soția lui uitându-se la mine peste ușița batantă; iar eu, în fața barului, holbându-mă la ei cam fâstăcit. Mi-au pus o sumedenie de întrebări: cum mă cheamă, câți ani am, unde locuiesc, ce slujbă am și cum de nimerisem acolo. Pentru a nu compromite pe nimeni, la toate aceste întrebări am născocit răspunsuri potrivite. Mi-au servit și halba, am însă bănuieli că nu mi-au dat „Genuine Stunning“; apoi nevasta patronului, deschizând ușița, s-a aplecat, mi-a înapoiat banii și m-a sărutat cu admirație amestecată cu milă și, sunt încredințat de asta, ca o duioșie maternă izvorâtă din adâncul inimii.

Sunt sigur că nu exagerez, fără voie sau fără să-mi dau seama, nici sărăcia în care m-am zbatut, nici greutățile înfruntate. Știu că ori de câte ori se întâmpla ca *mister* Quinion să-mi dăruiască un șiling. Îl cheltuiam pe mâncare sau ceai. Știu că eram un copil plâpând, care din zori până în noapte munceam cot la cot cu bărbați și băieți de rând. Știu că băteam ulițele pe jumătate flămând. Știu că numai din mila lui Dumnezeu n-am ajuns hoț sau vagabond, căci nu era nimeni care să-mi poarte de grijă.

Cu toate acestea, mă bucuram de oarecare considerație la „Murdstone & Grinby“. Afară de faptul că *mister* Quinion făcea tot ce e în stare să întreprindă un om nepăsător și foarte ocupat când are a face cu un caz atât de neobișnuit, purtându-se cu mine altfel decât se purta cu ceilalți, eu, unul, n-am spus niciodată nimănui, mare sau mic, cum de ajunseseam acolo și n-am lăsat nici măcar să se întrevadă că nu m-aș fi simțit bine. Și astfel, nimeni, afară de mine, n-a știut că sufeream în ascuns și că sufeream strașnic. Cum am mai spus, mi-e eu neputință să povestesc cât am suferit. Dar mi-am ținut gura și mi-am văzut de treabă. Am știut de la bun început că dacă nu-mi voi îndeplini munca la fel de bine ca și ceilalți băieți, voi fi disprețuit și batjocorit. În scurt timp, am devenit cel puțin tot atât de îndemânatic și de priceput ca și ei. Deși mă arătam foarte prietenos, totuși, felul meu de a fi și de a mă purta se deosebea atât de mult de al lor, încât a creat o barieră între noi. Când vorbeau despre

mine, băieții și oamenii mă numeau „micul *gentleman*“ sau „tânărul din Suffolk“. Un anume Gregory, care era șeful împachetătorilor, și un altul, pe nume Tipp, care era căruțaș și purta o livrea roșie, îmi spuneau uneori „David“; dar asta nu s-a întâmplat decât după ce ne-am mai împrietenit și când, fără a mă opri din muncă, mă sileam să-i înveselesc cu amintiri din vechile mele lecturi, care mi se ștergeau tot mai mult din amintire. Într-o zi, Mealy Potatoes a izbucnit revoltat, pentru motivul ca făceam pe distinsul; dar imediat Mick Walker l-a pus la locul lui.

Socoteam că-i exclus să scap vreodată de această viață, și, prin urmare, pierdusem orice nădejde. Sunt însă convins că nicio clipă nu m-am împăcat cu această situație și că tot timpul m-am simțit nespun de nefericit. Totuși am îndurat-o și nici măcar lui Peggotty (deși i-am expediat și am primit de la ea destul de multe scrisori) nu i-am dezvăluit vreodată adevărul, pe de o parte, pentru că o iubeam, iar pe de alta, pentru că mi-era rușine.

Belelele lui *mister* Micawber constituiau încă un motiv de amărăciune. Singur fiind, am ajuns să mă simt strâns legat de familia lui, și mergeam pe stradă, absorbit de planurile făurite de *missis* Micawber pentru a găsi o ieșire din impas și încovoiat sub povara datoriilor lui *mister* Micawber. Sâmbătă seară – care pentru mine era o adevărată sărbătoare, pe de o parte fiindcă îmi făcea mare plăcere să merg spre casă cu șase sau șapte șilingi în buzunar, uitându-mă în vitrine și chibzuind ce s-ar putea cumpăra cu acești bani, iar pe de alta pentru că sâmbătă părăseam lucrul mai devreme – *missis* Micawber obișnuia să-mi facă cele mai sfâșietoare destăinuiri; la fel se întâmpla și duminică dimineața, când îmi pregăteam într-un mic vas de bărbierit ceaiul sau porția de cafea, cumpărată de cu seară, și zăboveam până târziu cu gustarea. Nu era nicidecum neobișnuit ca la începutul acestor taifasuri de sâmbătă seara *mister* Micawber să plângă cu hohote, pentru ca spre sfârșitul lor să cânte romanța despre frumoasa Nan, mângâierea și fericirea lui Jack. Nu o dată l-am văzut venind acasă la cină vărsând șuvoaie de lacrimi și văicărindu-se că avea să-l mănânce pușcăria; ca apoi să se ducă la culcare socotind cât ar costa amenajarea unor *bow-window*-uri, „dacă o să-i suradă norocul“, cum îi plăcea să spună. La fel era și *missis* Micawber.

În ciuda uriașei diferențe de vârstă, între mine și acești oameni s-a statornicit o bizară prietenie pe picior de egalitate, care presupun că se datora faptului că ne aflam în situații similare. Dar niciodată n-am acceptat vreo invitație de a mânca și a bea la masa lor (căci știam că erau în conflict cu măcelarul și brutarul și că deseori n-aveau de ajuns nici pentru ei), până ce *missis* Micawber mi s-a destăinuit fără nicio rezervă. Asta s-a întâmplat într-o scară, și anume în felul următor:

— *Master* Copperfield, mi-a zis, nu te socotesc străin și de aceea nici nu ezit să-ți dezvălui că încurcăturile lui *mister* Micawber se apropie de deznodământ.

Foarte mâhnit de cele auzite, m-am uitat cu jale în ochii ei înroșiți de plâns.

— Afară de o coajă de brânză de Olanda, care nu reprezintă un aliment potrivit pentru cei mici, nu ne-a mai rămas absolut, nimic în cămară, mi-a zis *missis* Micawber. M-am deprins să vorbesc despre cămară de pe vremea când trăiam cu taticu și cu mămica și folosesc mereu acest cuvânt fără să vreau. Ceea ce vreau să spun e că nu mai avem nimic de mâncare.

— Vai! am exclamat foarte mâhnit.

Mai aveam doi sau trei șilingi din leafa mea săptămânală – ceea ce mă face să presupun că discuția a avut loc într-o miercuri seara – și îndată i-am scos din buzunar și cu sinceră emoție am rugat-o pe *missis* Micawber să-i ia cu împrumut. Dar dânsa, sărutându-mă și silindu-mă să-i pun la loc, mi-a zis că nu-i poate accepta sub niciun cuvânt.

— Nu se poate, *master* Copperfield, mi-a spus, departe de mine asemenea gând. Dumneata ai însă tact și discernământ mai presus de vârsta dumitale, și, dacă ai vrea, ai fi în măsură să-mi vii într-ajutor în alt fel, ceea, ce aș primi cu recunoștință.

Am rugat-o pe *missis* Micawber să-mi spună despre ce era vorba.

— Argintăria am dat-o cu mâna mea, a zis *missis* Micawber. Șase lingurițe de ceai, două solnițe și un clește de zahăr le-am amanetat pe ascuns, în mai multe rânduri. Dar gemenii mă țin legată acasă; pentru mine, cu amintirile mele despre tată și despre mămică, asemenea tranzacții sunt foarte dureroase. Ne-au mai rămas câteva fleacuri de care ne putem despărți. Lui *mister* Micawber sensibilitatea nu i-ar îngădui niciodată să le înstrăineze, iar Clickett (așa se numea slujnica lor care fusese cândva într-o casă de muncă) e o necioplită și și-ar lua nasul la purtare dacă i-aș arăta prea multă încredere. *Master* Copperfield, pot îndrăzni să-ți cer...

Am ghicit îndată ce voia *missis* Micawber și am rugat-o să-mi ceară orice. Și chiar în seara aceea m-am dus să vând câteva mărunțișuri; iar apoi, mai în fiecare dimineață, înainte de a mă prezenta la „Murdstone & Grinby“, făceam câte un drum de acest fel.

Mister Micawber avea câteva cărți deasupra unui șifonier, căruia îi zicea „biblioteca lui“. Acestea au fost sacrificate întâi și-ntâi. Una câte una le-am dus unui anticar de pe City Road – din care, pe vremea aceea, o porțiune, în apropiere de casa noastră, era ocupată de gheretele unor anticari și ale unor negustori de păsări, – și le-am vândut la orice preț. Anticarul locuia într-o căsuță undeva în dosul gheretei sale și se îmbăta în fiecare seară, iar nevasta îl ocăra strașnic în fiecare dimineață. Și de multe ori, când mă prezentam acolo devreme, dimineața, mă primea întins pe un pat pliant, cu o cicatrice la frunte sau cu un ochi umflat, care atestau excesele lui nocturne (pare-mi-se că era cam certăreț la beție), și cu o mână tremurândă scotocea prin buzunarele hainelor, aruncate pe jos, căutând cei câțiva șilingi de care avea nevoie, în timp ce nevastă-sa, cu un prunc în brațe și încălțată cu pantofi scâlciți, nu contenea să-l certe. Uneori nu găsea banii și-mi spunea să trec mai târziu; dar nevastă-sa avea întotdeauna bani – îmi vine să cred că îi lua chiar ea când era beat – și atunci încheiam târgul pe ascuns, pe scară, unde cobora după mine.

Începusem să fiu bine cunoscut, și în dugheana cămătarului care dădea bani pe amanet. Domnul care oficia la tejghea îmi acorda o deosebită atenție; țin bine minte că deseori mă puneă să-i declin la ureche un substantiv sau un adjectiv latinesc sau să-i conjug vreun verb, în timp ce-mi făcea socoteala. Când mă întorceam cu banii, *missis* Micawber organiza un mic ospăț, de obicei seara; și aceste mese aveau o deosebită savoare, de care îmi aduc bine aminte.

În cele din urmă, greutățile financiare ale lui *mister* Micawber au atins punctul culminant. Într-o bună dimineață l-au arestat și l-au dus la închisoarea din Borough a tribunalului „King’s Bench“. Înainte de a părăsi, casa, mi-a zis că Dumnezeu și-a întors fața de la el și am crezut că inima îi era tot atât de zdrobită ca și a mea. După aceea am auzit, însă, c-a fost văzut chiar în dimineața aceea jucând, foarte bine dispus, o partidă de popice.

În prima duminică după arestare urma să mă duc să-l văd și să iau prânzul cu el. Mi s-a spus să întreb cum să ajung până în cutare loc, și de acolo voi vedea cutare alt loc, și puțin înainte de locul acesta voi vedea un maidan pe care urma să-l străbat și să merg drept înainte, până voi zări un gardian. Am urmat întocmai, toate aceste indicații, și când, în cele din urmă, l-am găsit pe gardian, mi-am amintit (ce copilăros mai eram!) de Roderick Random și de faptul că atunci când l-au băgat la închisoare pentru datorii, a dat peste un om care n-avea altă îmbrăcăminte decât o pătură zdrențuită, și atunci nu l-am mai văzut pe gardian, pentru că inima a început a-mi bate și ochii mi s-au umplut de lacrimi.

Mister Micawber mă aștepta lângă poartă și ne-am suit în odăița sa (situată la penultimul cat) și am plâns amândoi. Țin bine minte că m-a rugat solemn să trag învățămintele convenite din pățania sa; și să nu uit niciodată că cine are douăzeci de lire venit pe an va fi fericit de nu va cheltui decât nouăsprezece lire și nouăsprezece șilingi și șase *pence*, iar de va cheltui douăzeci de lire și un șiling, va fi nenorocit.

După care mi-a cerut să-i împrumut un șiling pentru bere și mi-a dat un ordin de plată către *missis* Micawber pentru această sumă, și-a pus batista deoparte și s-a înșeninat.

Am stat apoi în fața căminului, pe al cărui grătar ruginit se aflau două cărămizi, câte una de fiecare parte, ca să nu se ardă prea mulți cărbuni; până ce a venit de la bucătărie datornicul cu care *mister* Micawber împărțea odăița, cu pulpa de berbec, din care urma să mâncăm toți trei. După aceea *mister* Micawber m-a trimis la căpitanul Hopkins, care locuia în odaia de deasupra, căruia să-i spun că eram prietenul cel tânăr al lui *mister* Micawber și să-i predau salutări din partea lui și să-i cer cu împrumut un cuțit și o furculiță.

Căpitanul Hopkins mi-a împrumutat cuțitul și furculița și, la rândul său, i-a trimis salutări lui *mister* Micawber. În odăița sa am văzut o doamnă foarte murdară și două fete jigărite, fiicele sale, care aveau câte o claie de păr în cap. Și mi-am zis că-i preferabil să-i ceri căpitanului Hopkins să-ți împrumute un cuțit și o furculiță decât să-i ceri un pieptene. Căpitanul era cât se poate de jerpelit, avea favoriți lungi și purta o manta veche-veche, cafenie, fără haină dedesubt. Patul pliant se afla într-un colț, și toate farfuriile și străchinile pe care le avea erau îngrămădite pe o policioară; și am ghicit (Dumnezeu știe cum) că, deși cele două fete ciufulite erau fiicele căpitanului Hopkins, totuși doamna cea murdară nu era soția lui. Sfios, n-am stat în pragul odăii căpitanului, mai mult de două minute; dar când am coborât, eram tot atât de încredințat de acest lucru pe cât eram de sigur că țineam în mână cuțitul și furculița.

La masă a domnit o atmosferă boemă și plăcută. După prânz i-am dus înapoi căpitanului Hopkins cuțitul și furculița și am plecat acasă, s-o liniștesc pe *missis* Micawber și să-i povestesc cum a decurs vizita. Când m-a văzut înapoindu-mă, a leșinat, iar după aceea a pregătit o cană de *egghot* ca să ne întărească în timpul convorbirii.

Nu știu cum s-a vândut mobila din casă în folosul familiei, nici cine a vândut-o, în orice caz, *eu* n-am avut niciun amestec. S-a vândut totuși și s-a cărat de acolo cu camionul totul, în afară de paturi, câteva scaune și masa de bucătărie. Cu lucrurile rămase, *missis* Micawber, copiii, „orfelina“ și cu mine ne-am retras în două odăi ale casei pustii din Windsor Terrace; și acolo am locuit și ziua și noaptea. Nu mai îmi dau seama cât a durat această situație, dar mi se pare că a ținut destul de mult, în cele din urmă, *missis* Micawber s-a hotărât să se mute la închisoare, unde *mister* Micawber obținuse o odaie numai pentru el. I-am dus proprietarului cheia casei, și dânsul a primit-o foarte bucuros. Paturile au fost trimise tribunalului „King's Bench“ afară de al meu, care a fost transportat într-o odăiță luată cu chirie în vecinătatea închisorii, spre marea mea mulțumire, căci, datorită nefericirilor noastre comune, mă obișnuisem atât de bine cu membrii, familiei Micawber și ei cu mine, încât nu ne mai puteam despărți. „Orfelina“ și-a găsit și ea o locuință ieftină prin apropiere. Odăița mea, cu tavanul înclinat, destul de tihnită, se afla într-o mansardă, de unde aveam o vedere plăcută asupra unui depozit de cherestea; când m-am mutat în ea, m-am gândit că acum necazurile lui *mister* Micawber atinseseră punctul culminant și mi s-a părut un adevărat paradis.

În tot acest răstimp am continuat să lucrez ca mai înainte la „Murdstone & Grinby“, alături de aceeași neciopliți tovarăși de muncă, stăpânit de același sentiment de nemeritată înjosire, ca în prima zi. Dar, din fericire pentru mine, n-am făcut cunoștință și n-am stat de vorbă cu niciunul dintre nenumărații băieți pe care-i întâlneam zilnic în drum spre depozit și de la depozit acasă, sau în timpul pauzei de prânz, când hoinăream pe străzi. Duceam aceeași viață lipsită de orice bucurii; dar trăiam mai departe singur, închis în mine însumi. Singurele schimbări de care-mi dădeam seama erau următoarele: mai întâi că devenisem tot mai jerpelit, și apoi că scăpasem, în mare măsură, de povara grijilor ce-i apăsau pe soții Micawber; căci în greaua încercare prin care treceau, câteva rude sau prieteni începuseră să-i ajute, așa

că în închisoare o duceau mai bine decât o duseseră multă vreme liberi fiind. Gustarea de dimineață o luam cu ei, pe baza unei învoieli, ale cărei amănunte îmi scapă. De asemenea, am uitat ora la care se deschideau porțile închisorii și puteam intra dimineața; dar îmi aduc aminte că adesea eram pe picioare de la 6, și că până se deschideau porțile, așteptam pe bătrânul London Bridge unde, așezat într-una din firidele de piatră care-l împodobesc, priveam trecătorii sau contemplem peste balustradă soarele care-și revărsa razele asupra fluviului și aprindea flacăra de aur din vârful Monument-ului. Uneori mă aștepta aici „Orfelina“, ca să-i istorisesc întâmplări ciudate în legătură cu docurile și cu Turnul Londrei, despre care nu pot spune decât un singur lucru, și anume că le credeam adevărate, cel puțin așa sper. Serile obișnuiam să trec pe la închisoare și să mă plimb pe alee cu *mister* Micawber; sau să joc o partidă de „casino“ cu *missis* Micawber și s-o ascult depănându-și amintirile despre tăticiu și mămica. N-aș putea spune dacă *mister* Murdstone știa măcar unde locuiam. Căci celor de la „Murdstone & Grinby“ niciodată nu le-am pomenit despre toate acestea.

Deși momentul cel mai greu trecuse, situația lui *mister* Micawber era foarte încurcată din pricina unui anumit „document“, de care am auzit vorbindu-se adesea și care – presupun acum – trebuie să fi fost o învoială mai veche cu creditorii săi; pe vremea aceea nu înțelegeam ce putea fi acest „document“ și-mi dau seama că mi se părea c-ar fi vorba de unul din acele pergamente întărind legămintele diavolești foarte răspândite în Germania pe vremuri. În cele din urmă, nu știu cum, acest act a fost dat deoparte; în orice caz, n-a mai constituit un obstacol insurmontabil, ca mai înainte; și *missis* Micawber mi-a spus că „familia ei“ luase hotărârea ca *mister* Micawber să ceară punerea în libertate, potrivit legii cu privire la datornicii insolabili, așa că se aștepta ca până în cel mult șase săptămâni să i se dea drumul.

— Și atunci, mi-a zis *mister* Micawber, care era de față, nu mă îndoiesc că voi începe, cu ajutorul lui Dumnezeu, să mă descurc și eu și să duc cu totul o altă viață, dacă... într-un cuvânt dacă o să-mi suradă norocul.

Pentru orice eventualitate, trebuie să amintesc aici că *mister* Micawber a redactat o petiție către Camera Comunelor, cerând amendarea legii cu privire la închisoarea pentru datorii. Mă opresc asupra acestei întâmplări, pentru că învederează cum îmbinam vechile mele lecturi cu noul meu fel de viață și cum, folosind faptele de pe uliță și bărbații și femeile pe care îi întâlneam, țeseam fel de fel de povești: și cum treptat s-au format unele trăsături de caracter mai de seamă, care presupun că, vrând-nevrând, vor ieși la iveală în cursul acestei descrieri a vieții mele.

În închisoare era un club unde *mister* Micawber, în calitatea lui de *gentleman*, avea mare trecere. *Mister* Micawber supusese membrilor clubului ideea de a întocmi această petiție, și ei o aprobaseră cu entuziasm. Atunci *mister* Micawber (care era un om cât se poate de bun și de o energie fără seamăn în toate privințele, în afară doar de propriile sale treburi, și se simțea nespus de fericit ori de câte ori se îndeletnicea cu ceva din care nu putea trage niciun folos personal) s-a pus pe scris petiția, a redactat-o, a transcris-o pe curat pe o coală de hârtie uriașă, a întins-o pe masă și a fixat ora la care toți membrii clubului și toți cei aflați în închisoare să poftescă, dacă vor, în odaia sa și s-o semneze.

Când am auzit de ceremonia care trebuia să aibă loc, am fost atât de curios să-i văd venind unul după altul să semneze, cu toate că îi cunoșteam mai pe toți și mă știau și ei pe mine, încât am cerut învoire un ceas de la „Murdstone & Grinby“ și m-am postat într-un colț al odăii ca să asist la eveniment. Membrii cei mai de seamă ai clubului, atâția câți încăpuseră în odăiță, luaseră loc alături de *mister* Micawber, iar vechiul meu prieten, căpitanul Hopkins (care se spălase în cinstea acestei solemnități), s-a așezat lângă masă ca să le poată citi petiția tuturor aceluia care nu-i cunoșteau cuprinsul. Ușa a fost apoi larg deschisă, și oamenii au început să intre pe rând: intra unul, iar până ce semna și ieșea, ceilalți așteptau afară. Căpitanul Hopkins punea

fiecăruia întrebarea:

— Ați citit-o?

— Nu.

— Ați vrea să vă fie citită?

Și dacă acela care era la rând se arăta cât de cât dornic să-i fie citită, căpitanul Hopkins i-o citea cu glas tare, răsunător, de la un cap la altul. Căpitanul, dacă s-ar fi găsit douăzeci de mii de oameni doritori s-o asculte, bucuros ar fi citit-o de douăzeci de mii de ori, fiecăruia în parte. Îmi amintesc de voluptatea cu care intona anumite crâmpieie de frază, cum ar fi, de pildă: „Reprezentanții poporului adunați în Parlament“, sau: „De aceea, noi, cei mai jos semnați, venim cu smerenie în fața acestei prea onorate adunări“, sau: „Nefericiții supuși ai augustei-sale majestăți“; auzindu-l, ai fi zis că aceste cuvinte aveau pentru el o savoare reală; la rândul lui, *mister* Micawber asculta cu orgoliul autorului și privea (nu prea sever) cuiele bătute în peretele din față.

Făcând zilnic, drumul de la Southwark la Blackfriars și-napoi, sau colindând la prânz ulițele acelea întunecoase, al căror caldarâm poate mai poartă și astăzi, cine știe, urmele pașilor mei de copil, mă întrebam adesea câți dintre cei care se îmbulziseră atunci să semneze petiția nu-mi vor reveni în amintire, o dată cu ecourile vocii căpitanului Hopkins! Iar astăzi, când mă întorc cu gândul la acel lung cortegiu de suferințe ale tinereții mele, mă întreb câte din poveștile pe care le-am înfiripat în jurul acestor oameni mai învăluie ca negurile închipuirii, faptele de care-mi aduc atât de bine aminte! Și când pașii mă poartă iar pe acest tărâm al trecutului, nu-i de mirare că parcă văd mergând în fața mea un băiețaș romantic și nevinovat, care-și făurește o lume imaginară din asemenea ciudate și jalnice întâmplări, și nu-i de mirare că mă înduioșez.

CAPITOLUL XII

FĂRĂ SA FIU MAI ÎNCÂNTAT DECÂT ÎNAINTE CĂ SUNT PE PICIOARELE MELE, IAU O HOTĂRÂRE DE MARE ÎNSEMNĂTATE

În ziua sorocită, cererea lui *mister* Micawber a fost ascultată și, spre marea mea bucurie, potrivit legii, s-a hotărât punerea lui în libertate. Creditorii s-au arătat oameni, de înțeles: iar *missis* Micawber mi-a spus că până și cizmarul cel hain declarase în fața judecății că nu-i purta pică, dar că, atunci când i se datorau bani, îi plăcea să fie plătit. După părerea lui, asta-i firea omenească.

După judecată, *mister* Micawber s-a întors la închisoarea „King’s Bench“, unde mai avea de îndeplinit anumite formalități și de plătit unele onorarii înainte de a fi eliberat. Membrii clubului l-au primit cu entuziasm și, în cinstea lui, au organizat în seara aceea o reuniune muzicală; eu am rămas cu *missis* Micawber și am mâncat împreună friptură de miel, înconjurați de ceilalți membri ai familiei, care dormeau.

— *Master* Copperfield, mi-a zis ea, acum, când sărbătorim un asemenea eveniment, am să-ți mai torn puțin *flip* (căci mai închinaseam un rând) ca să bem în amintirea lui tăticu și a mămichii.

— Au murit, *ma’am*? am întrebat-o după ce am golit paharul în care-mi turnase *flip*-ul.

— Mămica a răposat cu puțin înainte de-a fi început *mister* Micawber să aibă greutăți, sau, în orice caz, înainte ca ele să devină foarte mari, mi-a răspuns. Tăticu, însă, a mai trăit, și de câteva ori s-a pus chezaș pentru *mister* Micawber, apoi a murit,

regretat de un larg cerc de prieteni.

Missis Micawber a dat din cap, și o lacrimă pioasă l-a stropit pe unul dintre gemeni, care întâmplător se afla în brațele ei.

Cum n-aș fi putut lesne găsi un prilej mai nimerit pentru a-i pune o întrebare care mă interesa îndeaproape, i-am spus;

— Aș putea să vă întreb *ma'am*, ce aveți de gând să faceți acum, când *mister* Micawber a scăpat din încurcături și a fost pus în libertate? Ați luat vreo hotărâre?

— Familia mea – mi-a spus *missis* Micawber, care întotdeauna rostea cu ifos aceste două cuvinte, deși niciodată n-am putut afla la cine se referea – familia mea e de părere că *mister* Micawber să părăsească Londra și să-și exercite talentele în provincie. *Mister* Micawber este un om cu mari însușiri, *master* Copperfield.

Am asigurat-o că nu mă îndoiam de acest lucru.

— Cu mari însușiri, a repetat ea. Familia mea e de părere că dacă și-ar da cineva puțină osteneală, pentru un om atât de iscusit ca el, s-ar putea ușor găsi o slujbă în Administrația Vămilelor. Familia mea, neavând legături decât în provincie, dorește ca *mister* Micawber să se mute la Plymouth. Familia socotește că e neapărat necesar să vină acolo.

— Ca să fie gata să ia slujba?

— Întocmai. Ca să fie gata, dacă s-ar ivi ceva.

— Și aveți de gând să plecați și dumneavoastră; *ma'am*?

Întâmplările zilei, la care se adăugaseră gemenii și *flip*-ul, îi slăbiseră nervii și, izbucnind în plâns, mi-a răspuns:

— Niciodată nu-l voi părăsi pe *mister* Micawber! E drept că la început *mister* Micawber mi-a ascuns greutățile pe care le avea, dar se prea poate ca, fiind încrezător din fire, să fi fost sigur că le va birui. Șiragul de perle și brățările pe care le-am moștenit de la mămica le-am vândut pe jumătate preț, iar podoabele de mărgean, dăruite de tată la nuntă, le-am dat pe nimic. Totuși, pe *mister* Micawber nu-l voi părăsi niciodată. Niciodată! a exclamat *missis* Micawber și mai surescitată decât la început. Nu, niciodată nu voi face una ca asta! Să nu-mi ceară nimeni una ca asta!

M-am simțit tare stingherit – *missis* Micawber vorbea ca și cum ar fi crezut că-i cerusem acest lucru – și am încremenit, uitându-mă la ea alarmat.

— *Mister* Micawber are și el păcatele lui. Nu tăgăduiesc că e neprevăzător. Și nici nu tăgăduiesc că mi-a ascuns atât veniturile, cât și datoriile pe care le avea, a urmat ea, privind peretele, dar niciodată nu-l voi părăsi pe *mister* Micawber!

Întrucât, de astă dată, *missis* Micawber și-a ridicat glasul și strigase, m-am speriat atât de tare, încât am dat fuga la club și l-am deranjat pe *mister* Micawber, care, așezat în capul mesei, conducea corul:

„HI, MĂI, DOBBIN,
HI, MĂI, DOBBIN:
HI, MĂI, DOBBIN.
HI, MĂI, HI-HI!“

I-am spus că starea soției sale era îngrijorătoare. L-au podidit pe dată lacrimile și a venit după mine, cu poalele hainei pline cu capetele și cozile crevetelor din care se înfruptase.

— Emma, îngerășul meu! a strigat *mister* Micawber, dând buzna în odaie. Ce s-a întâmplat?

— Niciodată nu te voi părăsi, Micawber, îi răspunse ea.

— Viața mea! a zis *mister* Micawber, luând-o în brațe. Nu m-am îndoit nicio clipă de asta!

— E tatăl copiilor mei.! E tatăl gemenilor mei! E soțul meu drag, a strigat *missis* Micawber, zbatându-se, și niciodată nu-l voi părăsi pe *mister* Micawber!

Mister Micawber a fost atât de mișcat de această mărturie de devotament (eu, unul, plângeam de mă topeam), încât a strâns-o pătimaș în brațe și a rugat-o să se uite în ochii lui și să se liniștească. Dar cu cât se ruga mai mult de ea, cu atât mai abitir *missis* Micawber își ațintea privirea în gol, și cu cât mai insistent îi cerea să se liniștească, cu atât mai avan se zbătea. Curând, *mister* Micawber s-a simțit atât de copleșit, încât a început și el să plângă, împreună cu noi. În cele din urmă, m-a rugat să fiu bun să-mi iau un scaun și să stau pe palier până își va culca nevasta în pat. Am vrut să-i spun bună seara și să plec, dar a stăruit să rămân până ce clopotul închisorii va da semnalul pentru plecarea vizitatorilor. Așadar, am așteptat pe palier în dreptul ferestrei, până ce, aducându-și și el un scaun, a venit să se așeze lângă mine.

— Cum se mai simte *missis* Micawber? l-am întrebat.

— Destul de prost, mi-a zis, clătînând din cap. E reacția! Ah, ce zi îngrozitoare! Am rămas singuri... nu mai avem nimic!

Mister Micawber mi-a strâns mâna, a gemut și a început iar să verse lacrimi. Eram foarte mișcat și dezamăgit, căci crezusem că o să ne bucurăm împreună de această zi fericită și atât de mult așteptată. Dar soții Micawber erau atât de deprinși cu vechile lor necazuri, încât acum, când scăpaseră de ele, se simțeau ca niște naufragiați. Își pierduseră cu totul elasticitatea, și niciodată nu i-am văzut mai deprimați ca în seara aceea. Și când a sunat clopotul și *mister* Micawber m-a însoțit până la poartă și s-a despărțit de mine, binecuvântându-mă, mi-a fost teamă să-l las singur, atâta părea de nefericit.

Dar în ciuda zăpăcelii și a descurajării care, în chip neașteptat pentru mine, se abătuse asupra noastră, mi-am dat foarte limpede seama că soții Micawber, cu familia lor, aveau să părăsească Londra și că în curând va trebui să ne despărțim. În seara aceea, în drum spre casă și apoi în ceasurile de nesomn care au urmat mi-a încolțit – nici eu nu știu cum – întâia oară în minte gândul care mai târziu avea să se prefacă într-o hotărâre de nezdruncinat.

Până într-atât mă obișnuisem cu Micawberii, atât de aproape fusesem de ei în toate nenorocirile lor și așa fi fost atât de singur fără ei, încât la gândul că voi fi nevoit să-mi caut alt adăpost și că din nou voi fi aruncat printre străini, mă simțeam ca și cum chiar în clipa aceea ar fi trebuit să iau lucrurile de la capăt, și știam prea bine din experiență ce mă aștepta. La acest gând, toată sensibilitatea crunt jignită de această viață, întreaga rușine și suferință pe care ea le stârnea în sufletul meu au devenit și mai sfâșietoare; și am înțeles că o asemenea viață este insuportabilă.

De scăpare, altfel decât prin propriile mele forțe, știam prea bine că nu poate fi vorba. Nu primeam decât rareori vești din partea lui Jane Murdstone și nu primisem niciodată niciun cuvânt din partea lui *mister* Murdstone: nu-mi trimiseseră decât două sau trei colete cu haine de gata sau cărpite, expediate pe numele lui *mister* Quinion, conținând fiecare câte un bilețel în care J. M. își exprimă nădejdea că D. C. lucrează cu râvnă și că se dedica fără rezervă îndeplinirii îndatoririlor ce-i reveneau; în aceste bilețele nu era însă nici cea mai vagă aluzie că așa putea ajunge vreodată altceva decât un salahor, ceea ce în mod inevitabil avea să se întâmple într-un timp foarte scurt.

Chiar a doua zi, în timp ce mintea mi-era înfierbântată de planul pe care-l concepuseră, mi-am dat seama că ce-mi spusese *missis* Micawber despre mutarea lor se adeverea. Au închiriat, în casa în care locuiam, o odaie pentru o săptămână, la sfârșitul căreia urmau să plece la Plymouth. *Mister* Micawber s-a prezentat în persoană la depozit, ca să-l înștiințeze pe *mister* Quinion că din cauza plecării nu se mai putea ocupa de mine și spre a mă lăuda precum meritam. *Mister* Quinion l-a chemat pe Tipp, căruțașul, care era însurat și avea o odaie de închiriat, și a aranjat ca să mă ia la el cu consimțământul nostru al amândurora, pe care era în drept să-l presupună, căci, deși luasem o hotărâre, n-am suflat niciun cuvânt.

Cât timp am mai locuit sub același acoperiș, am petrecut serile cu soții Micawber; și

cu cât se apropia ziua despărțirii, cu atât ne simțeam mai strâns legați. În ultima duminică m-au poftit la masă, am mâncat o friptură de porc cu sos de mere și o budincă. În ajun cumpărasem un cal bălțat de lemn, pe care să-l dăruiesc la despărțire micuțului Wilkins Micawber – băiețașul – și o păpușă pentru micuța Emma. „Orfelinei“, care avea să rămână fără slujbă, i-am dat un șiling.

Am petrecut o zi foarte plăcută, deși, la gândul apropiatei despărțiri, eram cu toții foarte înduioșați.

— *Master* Copperfield, mi-a zis *missis* Micawber, o să-mi aduc aminte de dumneata ori de câte ori o să mă gândesc la vremea în care *mister* Micawber s-a aflat la strâmtoare. Purtarea dumitale a fost întotdeauna nespus de delicată și mai presus de orice laudă. Pentru noi n-ai fost niciodată un chiriaș. Ai fost un prieten.

— Draga mea, a zis *mister* Micawber, Copperfield – căci în ultimul timp așa obișnuia să-mi spună – are o inimă care înțelege suferințele semenilor săi apăsăți de norii nevoilor; are o minte isteată și o mână gata să... într-un cuvânt, se pricepe să vândă acele mărunțișuri de care te poți lipsi.

Le-am spus că mă măguleau aceste laude și că-mi părea foarte rău că ne vom despărți.

— Scumpul meu prieten, mi-a zis *mister* Micawber, sunt mai bătrân decât dumneata; am oarecare experiență de viață și... și am oarecare experiență, într-un cuvânt, sunt trecut prin greutăți, vorbind în mare. Deocamdată, până ce s-o ivi ceva (ceea ce aş spune c-aștept să se întâmple de la un ceas la altul), nu-ți pot oferi altceva decât un sfat. Și sfatul meu merită să fie luat în seamă, cu toate că... într-un cuvânt, cu toate că eu nu l-am urmat și am ajuns... Și *mister* Micawber, care până atunci fusese radios și cu zâmbetul pe buze, s-a oprit și s-a încruntat: Am ajuns, precum vezi, un biet nenorocit!

— Scumpul meu Micawber! l-a întrerupt soția.

— Am zis, a urmat *mister* Micawber, din nou detașat și zâmbitor, am ajuns, precum vezi, un biet nenorocit. Sfatul meu e: lucrul de astăzi nu-l lăsa pe mâine. Timpul pierdut nu se mai întoarce! Înșfacă-l!

— Deviza bietului *papa!* a remarcat *missis* Micawber.

— Scumpa mea, a zis *mister* Micawber, *papa* al tău a fost, în felul lui, un om foarte cumsecade și, ferit-a Sfântul, nu vreau să-l vorbesc de rău! Așa cum era, probabil că niciodată nu vom mai întâlni om care... într-un cuvânt, la vârsta lui, să aibă picioare atât de bine făcute pentru jambiere și în stare să citească atât de ușor o tipăritură fără ochelari. Dar, scumpa mea, deviza și-a pus-o în aplicare și la cununia noastră; și urmarea a fost că ne-am căsătorit atât de pretimpuriu, că nici până azi nu mi-am acoperit cheltuielile. *Mister* Micawber s-a uitat cu coada ochiului la soția sa, și apoi a adăugat: Nu-mi pare rău. Dimpotrivă, iubito!

După aceea s-a recules vreun minut.

— Cel de al doilea sfat pe care vreau să ți-l dau, Copperfield, a urmat *mister* Micawber, îl cunoști: venit anual douăzeci de lire, cheltuială nouăsprezece lire, nouăsprezece șilingi și șase *pence*, rezultatul: fericire. Venit anual douăzeci de lire, cheltuială douăzeci de lire și șase *pence*, rezultatul nenorocire. Floarea se ofilește, frunza se usucă, zeul luminii părăsește scena mohorâtă și... și într-un cuvânt, ești la pământ pentru totdeauna! Ca mine!

Vrând ca pilda pe care o oferea să fie și mai sugestivă, *mister* Micawber, foarte vesel și mulțumit, a dat pe gât un pământel de *punch* și a început să fluiera *The College Hornpipe*.

L-am asigurat că povețele lui îmi vor rămâne întipărite în minte, deși, de fapt, nu era nevoie s-o spun, căci se vedea bine cât mă mișcaseră. A doua zi dimineață am petrecut familia la stația diligenței și, cu inima zdrobită, i-am văzut pe toți luându-și locurile afară, în spate.

— *Master* Copperfield, mi-a zis *missis* Micawber, Dumnezeu să te aibă în pază!

Niciodată n-am să pot uita toate astea, și chiar dac-aș putea, tot n-am să te uit vreodată.

— Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, rămâi cu bine. Belșug și fericire! Dacă de-a lungul anilor, care trec unu după alții, mă voi încredința că trista-mi soartă ți-a putut sluji ca un avertisment, voi putea spune că n-am făcut în zadar umbră pământului. Dacă o să-mi suradă norocul (și nu mă îndoiesc c-are să-mi suradă), voi fi nespus de fericit să fac tot ce-mi va sta în putere ca să te ajut să ieși la lumină.

Missis Micawber, cu copiii se așezase pe locurile dinapoia diligentei, iar eu, rămas singur în mijlocul drumului, mă uitam la ei, când, privindu-mă, dânsa și-a dat, cred, subit seama cât de micuț eram. De aceea presupun că mi-a făcut semn să mă cațăr lângă ea și de aceea, cercetându-mă cu alți ochi, m-a strâns la piept cu o duioșie maternă și m-a sărutat ca pe propriul ei copil.

Am avut doar vreme să cobor, și diligența a și pornit și abia am apucat să-i întrezăresc îndărătul batistelor pe care le fluturau. Peste o clipă, diligența s-a făcut nevăzută. „Orfelina“ și cu mine am rămas în mijlocul drumului, uitându-ne abătuți unul la altul, după care ne-am strâns mâna și ne-am despărțit – dânsa înapoindu-se, cred, la casa de muncă „St. Luke“, iar eu ducându-mă să încep o nouă zi de trudă la „Murdstone & Grinby“.

Dar nu aveam de gând să mai trudesk multe zile acolo. Nu. Hotărâsem să fug. Să fug cu orice preț și să mă duc la țară, la singura rudă pe care o mai aveam pe lume, la mătușa mea, *miss* Betsey, și să-i povestesc pățaniile mele.

Nu știu cum mi-a încolțit în minte acest gând disperat. Dar îndată a prins rădăcini; și s-a transformat într-o hotărâre de neclintit, o hotărâre mai fermă decât luasem vreodată. Sunt departe de a crede că-mi făceam mari iluzii, dar îmi pusesem în minte că planul ăsta trebuia înfăptuit.

Și din noaptea când gândul acesta s-a ivit întâia oară în mintea mea, gonindu-mi somnul, mi-am reamintit de sute de ori vechea poveste despre împrejurările nașterii mele, pe care mi-o istorisise biata mama și pe care o știam pe de rost, fiindcă a o asculta fusese una din marile bucurii ale copilăriei mele. Episodul apariției și al dispariției mătușii o înfățișa ca pe un personaj înspăimântător și cumplit; era, totuși, în purtarea ei un mic amănunt asupra căruia îmi plăcea să stărui și care-mi dădea o licărire de nădejde. Nu puteam uita că mamei i s-a părut că o clipă mâna mătușii îi atinsese părul cu degete mângâioase; și deși se prea poate să nu fi fost decât o închipuire lipsită de orice temeii, în mintea mea se înfiripase o scenă în care mătușa cu inima de piatră era înduioșată de frumusețea copilărească a mamei, care mi-a rămas atât de scumpă și atât de proaspătă în amintire, și asta îndulcea întrucâtva întreaga poveste. Se prea poate ca imaginea să se fi ivit cu mult înainte în mintea mea și să mă fi împins, încetul cu încetul, să iau această hotărâre.

Întrucât nici nu știam unde locuia *miss* Betsey, i-am trimis lui Peggotty o lungă scrisoare și am întrebat-o, în treacăt, dacă-și mai aducea aminte; asta, sub pretextul c-aș fi auzit de o doamnă purtând același nume dintr-o localitate pe care am numit-o la întâmplare și c-aș fi fost curios să știu dacă nu era chiar una și aceeași persoană, în aceeași scrisoare i-am spus lui Peggotty c-aveam mare nevoie de o jumătate de guinee și că i-aș rămâne tare îndatorat dacă ar putea să mi-o împrumute până ce voi fi în stare să i-o restitui, și c-am să-i spun altă dată de ce mi-au trebuit acești bani.

Răspunsul lui Peggotty a venit neîntârziat și, ca de obicei, era plin de dragoste și devotament. În plic am găsit și jumătatea de guinee (îmi închipui cu câtă bătaie de cap o fi scos-o din lădița lui *mister* Barkis), iar în scrisoare îmi spunea că *miss* Betsey locuia undeva lângă Dover dar că nu știa dacă locuia chiar la Dover, sau la Hythe sau la Folkestone sau la Sandgate. Interesându-mă despre aceste localități, unul dintre muncitorii de la depozit m-a lămurit că se aflau una lângă alta, și socotind că asta-mi ajunge, am luat hotărârea să plec chiar la sfârșitul săptămânii aceleia.

Fiind un băiețuș foarte cinstit și nevrând să las o amintire proastă la „Murdstone &

Grinby“, am găsit că e de datoria mea să rămân până sâmbătă seara; și întrucât la venire mi se plătise leafa înainte pe o săptămână, să nu mă mai prezint la birou să-mi ridic banii. Tocmai de aceea cerusem cu împrumut o jumătate de guinee, căci nu puteam pleca fără bani de drum. Așadar, sâmbătă seara, când așteptam cu toții plata, și când Tipp, căruțașul, care avea totdeauna precădere, a intrat primul să-și primească salariul, i-am strâns mâna lui Mick Walker și l-am rugat ca atunci când mi-o veni rândul la leafă, să-i spună lui *mister* Quinion că m-am dus să-mi mut cufărașul la Tipp; apoi, spunându-i bună seara lui Mealy Potatoes, am șters-o.

Cufărașul se afla la vechea locuință, pe celălalt mal al fluviului, și pe dosul unui cartonaș, pe care obișnuiam să însemnăm adresa destinatarilor butoaielor, scrisesem: „*Master* David, cu rugămintea de a se păstra la stația diligențelor, pentru Dover, până va fi cerut“. Aveam cartonașul pregătit în buzunar pentru a-l lipi pe cufăraș de îndată ce-l voi scoate din casă. Și îndreptându-mă spre locuință, mă uitam în stânga și în dreapta să văd dacă nu găsesc pe cineva care să mă ajute să-l duc până la stația diligențelor.

Pe Blackfriars Road, în dreptul Obeliscului, am zărit un lungan tare aștepta lângă un cărucior la care era înhămat un măgar. Când am trecut prin fața lui, privirile noastre s-au încrucișat, și strigându-mă: „Bă, para chioara!“, mi-a spus: „Te-nvăț eu minte să mai injuri!“, făcând desigur aluzie la faptul că mă uitasem lung la el. M-am oprit și l-am incredințat că n-o făcusem din necuviință, ci pentru că nu eram sigur dac-ar fi vrut sau nu să-mi facă o treabă.

— Com, ce treabă? m-a întrebat lunganul.

— Să-mi cari un cufăraș, i-am răspuns.

— Com, ce cofăraș? m-a întrebat lunganul.

I-am spus că era vorba de cufărașul meu, care se afla ceva mai încolo, chiar pe strada aceea, și că-i ofeream șase *pence* ca să mi-l ducă până la stația diligențelor pentru Dover.

— Dai un *tanner*, și s-a făcut! a zis lunganul, și-a sărit în căruciorul lui care nu era altceva decât o podișcă de lemn pe două roți. Și a pornit atât de repede, încât a trebuit să mă silesc din rășputeri să pot ține pasul cu măgarul.

Lunganul avea un aer arțăgos, și mai ales mi-a displăcut faptul că în timp ce-mi vorbea, mesteca paie; dar de vreme ce mă învoisem cu el, l-am luat sus, în odaia pe care o părăseam, și împreună am cărat cufărașul până jos și l-am așezat în trăsurică. M-am sfiit să lipesc chiar acolo cartonașul pe lădiță, de teamă ca nu cumva vreun membru al familiei proprietarului să-mi ghicească gândurile și să mă oprească; de aceea, când am ajuns sub zidurile închisorii „*King's Bench*“, l-am rugat pe tânărul căruțaș să oprească o clipă. Dar abia rostisem aceste cuvinte, că a și pornit-o la goană, ca și cum dânsul, lădița mea, căruciorul și măgarul ar fi căpiat pe neașteptate; când în sfârșit am ajuns la locul cu pricina, abia îmi trăgeam sufletul de cât fugisem și strigasem după el.

Eram foarte tulburat și aprins la față, și când mi-am scos din buzunar cartonașul, mi-a picat și jumătatea de guinee. Pentru mai multă siguranță, am băgat-o în gură. Și tocmai eram foarte mulțumit că, deși îmi tremurau mâinile, izbutisem să prind cartonașul de cufăraș, când deodată m-am trezit că lunganul mă izbește cu pumnul în bărbie și că jumătatea de guinee din gură a căzut în mâna lui.

— Com? a răcnit lunganul, luându-mă de guler și rânjind. O să te dau pe mâna boliției! Vrei s-o ștergi, așa-i? Hai la boliție, vermănosule, hai la boliție!

— Dă-mi banii înapoi, te rog, i-am zis eu foarte înspăimântat, și lasă-mă în pace!

— Hai la boliție, mi-a întors lunganul. Să dovedești la boliție că-s ai tăi!

— Dă-mi înapoi lădița și banii, n-auzi? am strigat eu. Izbucnind în plâns.

— Hai la boliție, mi-a repetat lunganul, târându-mă spre măgar, ca și cum ar fi fost vreo legătură între bietul animal și un polițai. Răzgândindu-se subit, a sărit în cărucior, s-a așezat pe cufărașul meu și, strigând că se duce de-a dreptul la „boliție“, a

pornit-o într-o goană și mai turbată ca înainte.

M-am luat după el, fugind din răspuțeri, dar nu mai eram în stare să strig, și chiar dacă aș fi fost, cred că tot n-aș fi îndrăznit să strig. Pe o distanță de vreo jumătate de milă, cel puțin de douăzeci de ori am scăpat ca prin minune de primejdia de a fi călcat. Aci îl pierdeam din ochi, aci îl zăream din nou, aci iar îl pierdeam, aci mă alegeam cu un bici, aci se răstema cineva la mine; aci alunecam în noroi, aci mă ridicam; aci mă năpusteam în brațele cuiva, aci nimeream într-un stâlp. În cele din urmă, înfierbântat și buimac de frică și presupunând că între timp jumătate din Londra se pregătea să iasă ca să mă prindă, l-am lăsat pe lungan să meargă în plata Domnului, cu cufărașul și cu banii mei; și gâfâind și plângând, am apucat-o spre Greenwich care, după câte știam, se afla pe drumul Doverului; așa am pornit spre locul unde se retrăsese mătușa mea, *miss Betsey*, aproape la fel de sărac ca în noaptea când, venind pe lume, îi pricinuisem o dezamăgire atât de cruntă.

CAPITOLUL XIII

URMĂRILE HOTĂRĂRIILOR MELE

Se prea poate că atunci când am încetat să-l urmăresc pe lunganul acela cu trăsura și cu măgarul lui și am pornit spre Greenwich, nutream gândul năstrușnic de a alerga până la Dover. Dar curând mi-am venit în fire și m-am potolit, căci m-am oprit undeva pe Kent Road, într-o piațetă care avea în față un bazin cu o statuie nostimă în mijloc, înfățișând un personaj care sufla într-o scoică. Extenuat de eforturile făcute, m-am așezat pe treptele unei case și nu mai aveam putere nici ca să plâng pierderea lădiței și a jumătății de guinee.

Între timp se întunecase; și cum stăteam și mă odihneam, am auzit orologiile bătând ceasurile 10. Din fericire, era o noapte senină de vară. După ce mi-am revenit și am înghițit nodurile ce le aveam în gât, m-am ridicat și am pornit mai departe. Deși eram în culmea deznădejzii, nu m-am gândit nicio clipă să mă întorc. Și chiar dacă pe Kent Road ar fi căzut o avalanșă ca în Elveția, tot nu cred că m-aș fi gândit la una ca asta.

Deși îmi vedeam de drum, faptul că averea mea se mărginea la trei monede de o jumătate de *penny* (cum de mai aveam și *acești* bani la sfârșit de săptămână nu-mi pot explica!) mă cam tulbura. Am început să-mi închipui că peste o zi sau două ziarele vor insera la rubrica faptelor diverse știrea că murisem undeva lângă un gard; abătut, am mers înainte, iuțind pasul cât puteam, până ce am trecut în dreptul unei dughene, în fața căreia se afla o firmă care anunța că se cumpără veșminte atât bărbătești, cât și femeiești și că se plăteau prețuri bune pentru zdrențe, oase și articole de bucătărie. Patronul, în cămașă, stătea la ușă, fumând; din tavanul scund atârnavă o puzderie de surtucuri și de pantaloni, luminate de flacăra palidă a două lumânări. Și mi-am închipuit că stăpânul dughenei părea un om răzbunător, care-și spânzurase toți dușmanii și se bucura de moartea lor.

Experiența recentă, dobândită pe lângă *mister Micawber* și soția lui, mi-a sugerat ideea c-aș putea afla aici un mijloc de a îndepărta spectrul foamei pentru un timp. Am luat-o pe prima stradă lăaturalnică, mi-am scos jiletca, am făcut-o sul și, cu ea sub braț, m-am întors la ușa dughenei.

— Dacă nu vă e cu supărare, *sir*, i-am zis negustorului, aș vrea să vând asta pe un preț bun.

Mister Dolloby – Dolloby era numele înscris pe firma ce atârna deasupra ușii – mi-a luat jiletca, și-a rezemat pipa de stâlpul ușii și, urmat de mine, a intrat în dugheană, a scurtat cu degetele mucul lumânării, a întins jiletca pe tejghea și a cercetat-o cu grijă;

apoi a privit-o la lumină, s-a mai uitat o dată la ea și, în cele din urmă, mi-a zis:

— Ce înțelegi printr-un preț bun pentru jiletca asta?

— O! Dumneavoastră, *sir*, știți desigur mai bine decât mine, i-am răspuns, sfios.

— Nu pot fi cumpărător și vânzător în același timp, mi-a replicat *mister Dolloby*. Spune cât ceri pentru jiletca asta!

— Ce-ați zice de optsprezece *pence*? am întrebat după o oarecare șovăire.

Mister Dolloby a făcut-o sul și mi-a dat-o înapoi, zicându-mi:

— Dacă-ăș da nouă *pence* pe așa ceva, ar însemna să iau pâinea de la gura familiei mele.

Felul acesta de a pune problema era cam neplăcut, căci mă silea pe mine, om străin, să-i cer lui *mister Dolloby* ca, de dragul meu, să ia pâinea de la gura familiei. Dar nevoia dându-mi ghes, i-am spus că m-aș învoi, și cu nouă *pence*. Bombănind, *mister Dolloby* mi-a numărat nouă *pence*. I-am urat noapte bună și am ieșit din dugheană cu banii în buzunar, dar fără jiletcă. Când mi-am încheiat surtucul, am văzut că pierderea nu era prea însemnată.

De fapt prevedeam că în curând și surtucul avea să ia același drum și că voi fi silit să parcurg în pantaloni și cămașă cea mai mare parte a drumului până la Dover și c-ar trebui să mă socotesc fericit dacă măcar aș ajunge până acolo în această ținută. Gândurile mele nu stăruiau însă asupra acestei probleme atât cât s-ar putea crede. Când am pornit mai departe cu cei nouă *pence* în buzunar, nu-mi dădeam tocmai bine seama de greutatea care mă așteptau, afară doar că aveam o idee vaga despre distanța de străbătut și că fusesem amăgit și prădat cu nerușinare de lunganul acela cu trăsura și cu măgarul lui.

Îmi făurisem un plan cum să-mi petrec noaptea și am încercat să-l pun în aplicare. Îmi pusesem în gând să mă culc pe zidul din dosul vechii mele școli, în colțul unde de obicei se afla o claie de fân. Socoteam că aproape de foștii mei colegi și de dormitorul în care le istorisiseam cândva atâtea povești nu mă voi simți, atât de singur, deși băieții habar nu vor avea că mă aflam acolo, iar dormitorul nu-mi va putea servi de adăpost.

Muncisem din greu în ziua aceea și eram sleit de oboseală, când, în cele din urmă, am ieșit sus pe platou la Blackheath. A fost destul de greu să regăsesc „Salem House“. Dar mi-am regăsit școala și am aflat claia de fân în colțul știut și m-am întins lângă ea, după ce am făcut mai întâi înconjurul zidurilor și m-am uitat la ferestrele în dosul cărora domneau tăcerea și întunericul. Niciodată nu voi uita cât de singur m-am simțit când, întâia oară în viața mea, m-am culcat sub cerul liber!

M-a prins, și pe mine somnul ca și pe atâția alți proscrisi, în fața cărora porțile caselor rămăneau zăvorâte și pe care îi lătrau câinii în noaptea aceea, și am visat că eram culcat în patul cel vechi de la școală și că le vorbeam băieților din dormitorul meu, și m-am trezit așezat în capul oaselor, rostind numele lui Steerforth și uitându-mă năuc la stelele care scânteiau și clipeau deasupra mea. Când mi-am adus aminte unde mă aflam la ora aceea atât de nepotrivită, m-a trecut un fior, care m-a făcut să mă ridic în picioare, speriat nu știu din ce pricină, și să umblu de colo-colo. Dar licărirea tot mai slabă a stelelor și lumina palidă ce se ivise pe zarea dinspre răsărit m-au liniștit; și ochii fiindu-mi grei de somn, m-am culcat la loc și am dormit – deși simțeam că mă pătrunde răcoarea nopții – până ce m-au trezit razele calde ale soarelui și clopotul care suna deșteptarea la „Salem House“. Dacă-ăș fi știut că Steerforth se mai află acolo, aș fi dat târcoale școlii până ce l-aș fi întâlnit singur; știam însă că de mult trebuie să fi părăsit școala. Poate că Traddles se mai afla acolo, dar și asta era îndoielnic; și afară de asta, deși puneam mult temei pe firea lui atât de bună, n-aveam destulă încredere în discreția sa ca să-i destăinuiesc în ce situație mă aflam. Așadar, m-am depărtat de zidul în dosul căruia învățăceii lui *mister Creakle* abia se ridicau din paturile lor și am apucat-o pe șleaul cel lung și colbuit despre care aflasem că duce la Dover încă pe vremea când eram și eu școlar ca ei și nici nu visam că voi ajunge vreodată să-l urmez ca un biet vagabond.

Cât de diferită era această duminică dimineată de duminicile petrecute odinioară la Yarmouth! La ceasul rânduit, am auzit clopotele bisericilor și, mergând mai departe, am întâlnit oamenii care se duceau la slujbă și am trecut pe lângă una sau două biserici, pline de credincioși, ale căror imnuri năvăleau afară în lumina soarelui, în vreme ce paracliserul stătea în pridvor la umbră sau sub o tisă și, cu mâna la ochi, se holba la mine cum treceam. Ca și altădată, pacea și tihna duminicală domneau asupra tuturor, numai asupra mea nu. Asta era singura deosebire. Murdar, plin de praf, cu părul răvășit, mă simțeam tare păcătos. Și dacă n-aș fi avut mereu în fața ochilor acea scenă liniștitoare, în care o vedeam pe mama, frumoasă și tânără, care plângea lângă cămin, și pe mătușa aplecându-se cu duioșie asupra ei, nu cred c-aș fi avut puterea de a merge mai departe. Dar icoana aceasta pășea mereu în fata mea, și eu o urmam.

În duminica aceea am străbătut vreo douăzeci și trei de mile, cu toate că nu mi-a venit ușor, căci nu eram deprins să umblu atât de mult. Mă văd și acum trecând podul și intrând pe înserate la Rochester frânt de oboseala, cu picioarele însângerate și oprindu-mă să mănânc pâinea cumpărată pentru cină. Două sau trei căsuțe cu tăblițe: „Adăpost pentru călători“ mă ispitiseră; dar mi-a fost teamă să cheltuiesc cei câțiva *pence* pe care-i mai aveam și eram mai ales înspăimântat de mutra fioroasă a vagabonzilor pe care-i întâlnisem sau îi depășisem pe drum. De aceea m-am mulțumit să mă adăpostesc sub bolta cerului; și când, abia târându-mă, am ajuns la Chatham – care, văzut noaptea, părea un vis de piatră de var, de punți mișcătoare și corăbii fără catarge, ce aminteau arca lui Noe, rânduite de-a lungul fluviului noroios – m-am cățărat pe taluzul acoperit cu iarbă al unei poziții de artilerie, deasupra unei ulicioare pe care se plimba în sus și în jos o santinelă. Acolo m-am culcat, lângă un tun, fericit că auzeam pașii santinelei, deși nu bănuia că mă aflam sus, după cum băieții de la „Salem House“ nu bănuiseră că dormisem lipit de zidul lor, și astfel am tras un somn strașnic până dimineată.

Când m-am trezit în zori, eram țeapăn și mă dureau picioarele, și coborând ulița lungă și îngustă, am fost năucit de răpăitul tobelor și de pasul apăsător al unităților militare care păreau că mă înconjoară din toate părțile. Dându-mi seama că n-am să pot umbla prea mult în ziua aceea, ca să-mi cruț puterile pentru a ajunge la capătul călătoriei, am luat hotărârea să stau locului și să caut să-mi vând surtucul. Ca să mă învăț fără el, l-am dezbrăcat și, luându-l sub braț, am pornit să colind prăvăliile de haine vechi.

Era un loc prielnic pentru vânzarea surtucului, fiindcă negustorii de vechituri erau numeroși și stăteau în ușa prăvăliilor, pândind mușteriii. Dar văzând că, printre altele, mulți dintre ei aveau în prăvălie și câte o tunică sau două cu epoleți ofițerești și cu tot dichisul, mi-am zis că sunt deprinși cu afaceri mai importante și de aceea m-am plimbat multă vreme fără a îndrăzni să le ofer marfa mea.

În loc să mă adresez negustorilor mai mari, sfiala m-a făcut să-mi îndrept pașii spre magazinele cu articole marinărești și spre dughețele de felul celei a lui *mister* Dolloby. În cele din urmă, în colțul unei ulițe murdare, la capătul căreia se aflau tufișuri de urzici, am găsit o dugheană care mi s-a părut mai atrăgătoare. Pe gardul din fața ușii se legănau în bătaia vântului câteva costume de marină, care parcă nu mai încăpeau în dugheană, flancate de puști ruginite, de hamacuri, de pălării de pânză ceruită și de tăvi pline cu fel de fel de chei ruginite, care ai fi zis că pot deschide toate ușile de pe lume.

Îmi zvâcnea inima cu putere când am coborât cele câteva trepte care duceau în dugheana aceea scundă și înghesuită, luminată sau, mai bine zis, întunecată de o fereastră acoperită de vechiturile agățate în fața ei; și m-am simțit și mai tulburat când un bătrân slut, cu barba cenușie tăiată scurt, s-a repezit la mine, ieșind din fundul unei vizuini murdare, și m-a luat de păr. Era un moșneag respingător, purta o vestă de flanelă murdară și duhnea strașnic a rom. Patul lui, acoperit cu o zdreanță

peticită, se afla în vizuina din care ieșise și unde, printr-o altă ferestruică, se vedeau urzici și un măgăruș șchiop.

— Ce cauți aici? m-a întrebat moșneagul, gângăvind sinistru, monoton. Of, vai de ochii și de mădularele mele! Ce cauți aici? Of, vai de ficiații și de plămâinii mei! Ce cauți aici? Of, guruu, guruu?

Aceste cuvinte și mai ales repetarea sunetelor din urmă, pe care nu le cunoșteam și care păreau mai degrabă un hârâit din gâtlej, m-au speriat atât de tare, încât mi-a fost cu neputință să-i răspund. Iar moșneagul, tot ținându-mă de păr, a repetat:

— Of, ce cauți aici? Of, vai de ochii și de mădularele mele, ce cauți aici? Of, vai de ficiații și de plămâinii mei, ce cauți aici? Of, guruu...

Și atât de tare a horcăit, că mai-mai i-au sărit ochii din cap.

— Aș vrea să știu, i-am zis tremurând, dacă nu cumva ați cumpăra un surtuc?

— Of, dă surtucul încoace! s-a răstit moșneagul. Of, inima-mi arde de parc-ar fi pe jărătic! Arată-mi surtucul, să-l văd. Of, vai de ochii și de mădularele mele, adu surtucul încoace!

Și rostind aceste cuvinte, și-a scos mâinile tremurânde, rășchirate ca ghearele unei păsări uriașe, din părul meu și, ca să-i ajute ochii injectați, și-a pus pe nas o pereche de ochelari, care nu-l împodobeau câtuși de puțin.

— Of, cât ceri pe surtuc? a strigat, după ce l-a cercetat. Of... guruu!... cât ceri pe surtuc?

— Jumătate coroană, i-am răspuns, venindu-mi în fire.

— O, vai de ficiații și de plămâinii mei! Of, vai de ochii mei, nu! Of, vai de mădularele mele, nu! Optsprezece *pence*. Guruu!

Și de câte ori scotea acest sunet, mai-mai că-i săreau ochii din cap; și fiecare frază a lui urma o anumită schemă melodică, aceeași întotdeauna, care, cam ca șuierul vântului, pornea de la notele grave și urca pentru a coborî apoi din nou.

— Bine, i-am zis, mulțumit să închei mai repede târgul, fie și optsprezece *pence*.

— Of, vai de ficiații mei! a răcnit bătrânul, zvârlind haina pe poliță. Ieși afară din prăvălie! Of, vai de plămâinii mei, ieși afară din prăvălie! Of, vai de ochii și de mădularele mele – guruu! – să nu-mi ceri bani; să facem un schimb!

Niciodată în viața mea, nici înainte, nici după aceea, n-am fost atât de înspăimântat; i-am zis foarte smerit că am nevoie de bani și că nimic altceva n-ar putea să-mi fie de folos, dar că, dacă dorește, voi aștepta afară, fără să-l zoresc. Am ieșit din pivnița aceea și m-am așezat într-un colț, la umbră. Și am stat așa ceasuri întregi, până ce în locul umbrei a venit lumina soarelui, și apoi iar s-a făcut umbră, și tot acolo eram, așteptându-mi banii.

Cred că niciodată n-a existat bețiv mai sucit în această branșă. Foarte curând mi-am dat seama că era bine cunoscut de vecini și că-i mergea vestea că și-ar fi vândut sufletul Diavolului, ceea ce am aflat de la ștregarii care dădeau târcoale dughenei, debitând în gura mare această legendă și cerându-i să scoată aurul.

— Hai, Charley, nu ești tu atât de sărac cât vrei să te arăți! Scoate aurul! Scoate măcar o parte din aurul ce ți l-a dat Diavolul când i te-ai vândut! Hai! L-ai ascuns în saltea, Charley! Tai-o și dă-ne și nouă ceva aur!

Aceste interpelări și propunerile de a-i da un cuțit ca să taie salteaua îl exasperau în așa hal, încât n-a făcut nimic altceva toată ziua decât să se repeadă să gonească băieții. Nu o dată, în furia lui, m-a luat drept unul dintre acești ștregari și s-a năpustit la mine ocărând, gata să mă sfâșie, dar recunoscându-mă în ultima clipă, s-a întors în dugheană, s-a trântit pe pat și s-a apucat să urle ca un nebun cântecul *Death of Nelson* introducând câte un „of” la începutul fiecărui vers și presărând în text nenumărate „guruu”. Ca și cum toate acestea n-ar fi fost de ajuns, ștregarii, văzând cu câtă răbdare și stăruință ședeam în fața dughenei, pe jumătate dezbrăcat, au presupus că sunt un trepăduș de-al lui și s-au legat și de mine, chinându-mă toată ziua.

A încercat de mai multe ori să mă convingă să primesc un schimb; într-un rând a ieșit cu o undiță, în alt rând cu o vioară, apoi cu un tricorn și, în sfârșit, cu un flaut. Dar am rămas neînduplecat în fața tuturor acestor ispite așteptând deznădăjduit; și de fiecare dată îl rugam cu lacrimi în ochi să-mi dea banii sau surtucul, în cele din urmă a început să-mi plătească în cont câte o jumătate de *penny* deodată, și până să adun cu țărâita un șiling, au trecut două ceasuri.

— Of, vai de ochii și de mădulele mele! a răcnit el după o tăcere mai lungă, aruncându-mi din fundul dughenei o privire înfricoșătoare. Dacă-ți mai dau doi *pence*, pleci?

— Nu pot! i-am zis. O să mor de foame.

— Of, vai de ficiații și de plămâni mei! Dar dacă ți-aș mai da trei *pence*, ai pleca?

— Dacă-aș putea, aș pleca fără să mai cer nimic, i-am zis. Dar am mare nevoie de bani.

— Of, guruu! (E cu neputință să redau cum modula acest răcnet, uitându-se la mine de după usciorul ușii, fără să-i pot vedea altceva decât capul de bătrân viclean.) Dar dacă ți-aș mai da patru *pence*, ai pleca?

Eram atât de slăbit și de obosit, încât am primit această ultimă ofertă; și, tremurând am luat banii din ghearele sale, și, mai înfometat și mai însetat ca oricând, am plecat mai departe puțin înainte de apusul soarelui. Mâncând însă de trei *pence*, m-am reîntremat pe dată; și, ceva mai bine dispus, am parcurs, schiopătând, încă șapte mile.

În noaptea aceea mi-am făcut culcușul lângă o altă claie de fân, unde, după ce mi-am spălat picioarele bășicate în apa unui pârâu și le-am oblojit cum m-am priceput cu frunze răcoritoare, m-am odihnit bine. A doua zi de dimineață, când am pornit mai departe, am văzut că drumul ducea printre livezi și culturi de hamei. Vara era pe sfârșite, și livezile gemeau de mere pârguite, iar pe alocuri și începuse culesul hameiului. Priveștiștea mi s-a părut minunată și m-am hotărât să-mi petrec noaptea următoare în mijlocul unei culturi de hamei, părându-mi-se plăcută tovărășia acelor lungi șiruri de araci, în jurul cărora se încolăceau frunze grațios dințate.

Vagabonzii întâlnești în ziua aceea mi s-au părut înfricoșători, și până și astăzi mă gândesc cu groază la ei. Unii aveau o înfățișare fioroasă, de adevărați tâlhari, și când treceam pe lângă ei, se opreau, mă chemau înapoi ca să-mi vorbească, iar când o luam la goană, aruncau cu pietre după mine. Îmi aduc aminte mai ales de unul mai tânăr – căldărar de meserie, judecând după geanta și mangalul lui – însoțit de o femeie, care s-a întors și s-a uitat lung la mine și apoi a răcnit atât de tare să vin înapoi, încât m-am oprit și am întors capul.

— Vino, când te chem, mi-a zis, că de nu, te spintec!

Am socotit că-i mai prudent să mă întorc. Și pe când mă apropiam, încercând să-l înduplec cu privirea, am băgat de seamă că femeia avea un ochi vânăt.

— Încotro? m-a întrebat căldărarul, apucându-mă de cămașă cu mâna-i înnegrită.

— Mă duc la Dover, i-am zis.

— Și de unde vii? m-a întrebat, răsucindu-mi cămașa, ca să fie sigur că n-o să-i scap.

— De la Londra, i-am zis.

— Ce învârtești? Ești borfaș?

— N... n... nu! am îngăimat.

— Va' zică, nu ești borfaș, fir-ai al dracului să fii! Nu face pe cinstitul cu mine, că-ți vârs creierii!

Cu mâna liberă m-a amenințat, gata să mă lovească, și apoi m-a măsurat din cap până în picioare.

— Ai cumva la tine bani pentru o halbă de bere? m-a întrebat căldărarul. Dacă ai, scoate-i, până nu ți-i scot eu!

Dacă n-aș fi întâlnit privirea femeii și n-aș fi văzut-o făcându-mi un semn discret cu

capul și mișcându-și buzele ca pentru a spune: „Nu!“, fără îndoială i-aș fi dat banii.

— Sunt sărac lipit, i-am răspuns, încercând să zâmbesc, și n-am niciun ban.

— Ce vrei să spui? m-a întrebat, aruncându-mi o privire atât de cruntă și pătrunzătoare, încât m-am temut c-ar putea să vadă banii ce-i aveam în buzunar.

— *Sir...* am bolborosit.

— De ce porți la gât batista de mătase a fratelui meu? s-a răstit atunci căldărarul. Dă-o-ncoa'!

Și într-o clipită mi-a smuls batista de la gât și i-a aruncat-o femeii.

Femeia a izbucnit în râs, ca și cum ar fi fost o glumă, mi-a aruncat înapoi batista și din nou mi-a făcut un semn discret cu capul și și-a mișcat buzele ca pentru a spune: „Nu!“ Dar înainte de a-i fi urmat îndemnul, căldărarul mi-a smucit-o din mână cu asemenea violență, încât m-a suflat la o parte ca pe un fulg, și după ce și-a legat batista la gât, s-a năpustit asupra femeii și, injurând-o, a doborât-o la pământ. Nu voi uita niciodată cum s-a prăbușit pe șleaul bătătorit și cum a rămas întinsă pe spate, cu părul alb de praf, în timp ce boneta i se rostogolise pe șosea; nu voi uita niciodată nici faptul că, uitându-mă înapoi din depărtare, am văzut-o șezând pe poteca de picior de la marginea șoselei și ștergându-și sângele de pe față cu un colț al șalului, în timp ce căldărarul își continua drumul.

Aceasta pățanie m-a înspăimântat atât de tare, încât după aceea, când zăream oameni în depărtare, mă întorceam din drum până găseam o ascunzătoare, unde rămâneam până treceau, și asta se întâmpla atât de des, încât am pierdut o mulțime de vreme. Dar datorită imaginii pe care închipuirea mea și-o făurise despre mama, așa cum fusese în tinerețe, înainte de venirea mea pe lume, am izbutit să birui și această greutate, ca și toate celelalte pe care le-am întâmpinat în timpul călătoriei. Această icoană m-a însoțit fără încetare – în lanul de hamei, unde am dormit: dimineața, când m-am trezit; și a mers înaintea mea cât a fost ziua de lungă. De atunci această imagine a rămas legată în mintea mea de acea stradă însorită din Canterbury care părea toropită de căldură; și de priveliștea vechilor clădiri și portaluri și a majestuoasei catedrale cenușii, și a ciorilor care se roteau în jurul turnurilor ei. Când, în cele din urmă, am ajuns pe dunele întinse și golașe din jurul Doverului, această icoană mi-a dat nădejde, îndulcind pustietatea acelor locuri. Și nu m-a părăsit, nicio clipă până ce, în cea de-a șasea zi, am atins întâiul țel al călătoriei mele, pășind în acest oraș. Dar, lucru de necrezut, atunci când, cu ghetetele rupte, prăfuit, ars de soare și îmbrăcat ca vai de lume, am ajuns în locul acela spre care năzuisem atâta amar de vreme, ea s-a risipit ca un vis, lăsându-mă singur și abătut.

Mai întâi am întrebai niște pescari dacă nu cumva o cunoșteau pe mătușa și am primit răspunsuri felurite. Unul mi-a zis că locuia în far la South Foreland Light și că din pricina asta și-ar fi ars mustățile: un altul, c-ar fi legată de geamandura a mare din largul portului și că nu puteai ajunge la ea decât între flux și reflux; un al treilea, c-ar fi fost aruncată în temnița de la Maidstone pentru furt de copii; un al patrulea, că în timpul ultimei furtuni fusese văzută încălecând pe un târn și pornind-o spre Calais. Birjarii, pe care i-am iscodit mai apoi, s-au arătat la fel de glumeți și de lipsiți de respect; iar negustorii, văzându-mă așa pârlit, m-au gonit, fără a-și da măcar osteneala să mă asculte, spunându-mi că n-aveau nimic de dat. M-am simțit mai nenorocit și mai singur ca niciodată de când fugisem. Rămăsesem fără nicio lețcaie și nu mai aveam nimic de vândut; mi-era foame și sete și mă simțeam frânt de oboseală; și mi se părea cu nu eram mai aproape de țelul meu decât dac-aș fi rămas la Londra.

Îmi irosisem dimineața cu aceste investigații și ședeam pe treptele unei prăvălii părăsite în colțul unei străzi, lângă piață, cugetând s-o pornesc mai departe, să cercetez celelalte localități pomenite de Peggotty, când deodată a trecut prin fața mea un birjar, căruia i-a căzut din trăsură o pătură de cal. Căutătura lui blândă când i-am înmănat-o m-a îndemnat să-l întreb dacă nu cumva ar putea să-mi spună unde locuia *miss Trotwood*; de atâtea ori pusesem această întrebare, încât abia mi s-a desprins de

pe buze.

— Trotwood, a repetat el. Să mă gândesc. Mi-e cunoscut numele ăsta. Bătrână?

— Da, i-am zis, cam bătrână.

— Cam țeapănă? m-a întrebat, îndreptându-și spinarea.

— Da, i-am zis. Așa mi se pare.

— Poartă o sacoșă? O sacoșă încăpătoare? Ursuză și repezită?

Când mi-am dat seama că semnalmentele se potriveau perfect, am simțit că inima mi se face cât un purice.

— Atunci o să-ți spun ce-ai de făcut, mi-a zis. Urci într-acolo – și-mi arăta cu biciul către coline – și mergi drept înainte până dai de un pâlț de case cu fața spre mare. Acolo cred c-o să găsești pe cineva care să te-ndrepte la ea. Dar, pe cât o cunosc, n-o să-ți dea nimic, așa că ia un *penny* de la mine.

Am acceptat darul și i-am mulțumit frumos, după care, cu acest *penny*, mi-am cumpărat o bucată de pâine. Mușcând din ea, m-am îndreptat spre colinele care mi le arătase și am mers mult și bine fără să dau peste casele de care îmi vorbise. În cele din urmă, am zărit un grup de case în fața mea și, apropiindu-mă, am intrat într-o prăvălioară (era un magazin universal, așa cum ziceam noi acasă) și am întrebat dacă ar avea bunătatea să-mi spună unde locuia *miss* Trotwood. M-am adresat unui bărbat care stătea la tejghea și-i cântărea niște orez unei tinere; aceasta s-a întors către mine, ca și cum pe ea aș fi întrebat-o.

— Stăpâna mea? Ce vrei cu ea, băiețașule?

— Aș vrea să-i vorbesc, dacă se poate.

— Vrei să cerșești ceva de la ea? mi-a zis tinerica.

— Nu! i-am răspuns. Cătuși de puțin.

Dar deodată, amintindu-mi că, de fapt, tocmai pentru asta venisem, am tăcut încurcat, simțind că-mi ardeau obraji.

Slujnica mătușii, căci, judecând după spusele ei, am presupus că asta era, și-a pus orezul într-un coșuleț și a ieșit din prăvălie, spunându-mi că dacă voiam să aflu unde locuiește *miss* Trotwood, n-aveam decât s-o urmez. Deși eram atât de frământat și de năucit încât îmi tremurau picioarele, n-am așteptat să mă poftescă de două ori. Am însoțit-o și curând am ajuns în dreptul unei căsuțe mici și curate, de *bow-window-uri* vesele, având în față o curtică sau o grădiniță pătrată, cu o alee pietruită, plină de flori bine îngrijite, cu mireasmă îmbătătoare.

— Asta-i casa lui *miss* Trotwood, mi-a zis. Acuma știi; altceva nu mai am ați spune.

Și rostind aceste cuvinte, a intrat zorită în casă. Ca și cum ar fi vrut să se scuture de orice răspundere pentru prezența mea acolo; și m-a lăsat în dreptul porțiței, peste care m-am uitat, plin de amărăciune, spre fereastra unei odăi, a cărei perdea de muselină, trasă pe jumătate, și un ecran verde, mare, rotund, sau o apărătoare de soare, așezată pe pervaz, precum și măsuța și fotoliul, impunător, pe care le-am întrezărit, m-au făcut să cred că mătușa se afla acolo, severă și solemnă, ca de obicei.

Încălțăminte mea ajunsese într-o stare de plâns. Tălpile se rupseseră, bucățică cu bucățică, căputele erau crăpate și plesnite, astfel că ghetele își pierduseră cu totul forma. Pălăria (care-mi servise și de scufie de noapte) era atât de mototolită și de boțită, încât nicio tinichea veche, fără toarte, aruncată la gunoi, nu s-ar fi rușinat să stea alături de ea. Cămașa și pantalonii, pătați de sudoare, de rouă și de iarbă și mânjiți cu țărâna meleagurilor din Kent, pe unde înnoptasem, și pe deasupra, și rupți, ar fi fost în stare să sperie toate păsările din grădina mătușii. De când plecasem din Londra nu-mi trecusem pieptenele sau peria prin păr. Bătute de soare și de vânt, fața, gâtul și mâinile mi-erău negre ca gemul de mure. Eram acoperit din cap până în picioare de praf alb, ca și cum aș fi fost scos dintr-un cuptor de var. În acest hal fără de hal, de care-mi dădeam foarte bine seama, mă pregăteam să mă prezint înfricoșătoarei mele mătuși și așteptam să văd ce impresie îi voi face.

Văzând că la fereastră nu se arată nimeni, mi-am zis după un timp că mătușa,

pesemne, nu se afla în odaie și am ridicat privirea spre fereastra de la catul de sus, unde am văzut un domn cu păr cărunt, simpatic și rumen la față, care închizând un ochi, mi-a făcut semn de câteva ori, apoi tot de atâtea ori a clătinat din cap, a râs și după aceea s-a făcut nevăzut.

Fusesem destul de speriat și până atunci; purtarea lui neobișnuită m-a speriat însă și mai tare, și tocmai eram gata să fug ca să mă duc să chibzuiesc ce era de făcut, când am văzut ieșind din casă o doamnă, cu o batistă legată peste o bonetă și cu mânuși de grădinărie trase pe mâini, purtând sub braț ceva ce semăna cu o tașcă de vameș și înarmată cu un cuțit foarte mare. Mi-am dat seama numaidecât că era *miss* Betsey, căci umbla cu acel pas semeț, descris de atâtea ori de biata mama, cu care își făcuse intrarea în grădina casei noastre de la Blunderstone.

— Șterge-o! mi-a zis *miss* Betsey, clătinând din cap și spintecând aerul cu cuțitul. Vezi-ți de drum! Băieții n-au ce căuta aici!

Cu sufletul la gură, m-am uitat după ea cum, cu pași mari, s-a dus într-un colț al grădinii și s-a aplecat să smulgă niște rădăcini. Apoi, foarte speriat, dar împins de disperare, am intrat tiptil, m-am apropiat de ea și am atins-o cu degetul.

— Vă rog, *ma'am*... am început.

A tresărit și și-a ridicat privirile.

— Te rog, mătușă...

— CE? a exclamat dânsa cu o uluială în glas cum nu mi-a fost dat să mai aud vreodată.

— Te rog, mătușă, sunt nepotul matale...

— Vai, Doamne! a strigat mătușa.

Și s-a prăbușit în mijlocul aleii.

— Sunt David Copperfield din Blunderstone, comitatul Suffolk, unde ai venit în noaptea când m-am născut și ai făcut cunoștință cu scumpa mea mamă. De când s-a prăpădit sunt foarte nenorocit. Am suferit înjosiri, n-am fost dat la învățătură, m-au lăsat în voia sorții și m-au silit să fac o muncă cu totul nepotrivită. De aceea am fugit și am venit la matale. Am fost jefuit de cum am pornit și m-am văzut nevoit să fac tot drumul pe jos, și din clipa plecării n-am dormit nici o singură noapte în pat.

Brusc, nu m-am mai putut stăpâni; și făcând un gest cu mâna, spre a-i arăta în ce hal ajunsese și spre a învedera tot ce îndurasem, am izbucnit în hohote de plâns, acumulate de o săptămână întreagă.

Așezată pe pietrișul, aleii, mătușa, pe chipul căreia nu se putea vedea niciun alt sentiment decât uimirea, s-a holbat la mine fără nicio întrerupere până în clipa când am început să plâng; atunci s-a sculat în mare grabă, m-a luat de guler și m-a dus în casă. Prima ei grijă a fost să deschidă dulapul înalt din perete și să scoată câteva sticle și să-mi toarne pe gât câte puțin din fiecare. Presupun că le-a luat la întâmplare, căci, după gust, am recunoscut, pe rând, lichior de anason, salată de heringi și oțet pentru salată. După ce mi-a administrat aceste întăritoare, văzând că tot mai eram agitat și nu-mi puteam stăpâni plânsul, m-a culcat pe sofa, așternându-mi o basma sub cap și o batistă sub picioare, ca nu cumva să murdăresc cuvertura; apoi s-a așezat în așa fel în dosul paravanului sau ecranului verde, de care am pomenit, încât să nu-i pot vedea fața, exclamând din când în când: „Miluiește-ne, Doamne!“, aceste exclamații răsunând ca niște mici detunături.

După câțva timp a scuturat clopoțelul.

— Janet! i-a zis slujnicei, când aceasta a intrat în odaie. Du-te sus; salută-l din partea mea pe *mister* Dick și spune-i că vreau să-i vorbesc.

Janet a părut cam surprinsă când m-a văzut imobil, întins pe sofa (mi-era teamă să mă mișc, ca nu cumva s-o supăr pe mătușa), dar s-a dus să îndeplinească porunca. Mătușa, cu mâinile la spate, s-a plimbat de-a lungul și de-a latul odăii, până ce domnul, care adineauri îmi făcuse cu ochiul de la fereastra de sus a intrat în odaie răsând.

— *Mister Dick*, i-a zis mătușa, nu mai face pe prostul, căci nimeni nu-i mai priceput decât dumneata când vrei să-ți dai osteneala. Știm noi asta. Așa că, orice ar fi, să nu faci pe prostul!

Domnul a devenit îndată serios și s-a uitat la mine, rugându-mă parcă să nu pomenesc nimic despre scena de la fereastră.

— *Mister Dick*, i-a zis mătușa, îți aduci aminte că m-ai auzit pomenind de David Copperfield? Să nu pretinzi că n-ai memorie, pentru că știm amândoi cum stau lucrurile.

— David Copperfield? a îngânat *mister Dick*, care nu părea să-și amintească acest nume. *David Copperfield*? O, da, desigur! Nici vorbă, David!

— Bine, i-a zis mătușa. Țsta-i băiatul lui, fiul lui. Dacă n-ar semăna atât de mult cu maică-sa, ar fi leit taică-su.

— Fiul lui? s-a mirat *mister Dick*. Fiul lui David? Nu se poate!

— Da, da, a urmat mătușa, și a făcut o ispravă strașnică! A fugit! Ah, Betsey Trotwood, sora lui, niciodată n-ar fi fugit de acasă!

Și mătușa întări aceste cuvinte dând energic din cap, căci avea deplină încredere în firea și purtarea fetei care nu se născuse.

— Ah, crezi că n-ar fi fugit de acasă? a întrebat-o *mister Dick*.

— Iartă-l, Doamne, că nu știe ce spune! a exclamat indignată mătușa. Cum poate vorbi așa? Sunt sigură că n-ar fi fugit. Ar fi trăit lângă nașa ei și am fi fost cele mai bune prietene. Și, pentru numele lui Dumnezeu, de unde ar fi putut să fugă Betsey Trotwood și unde s-ar fi putut duce?

— Nicăieri, i-a răspuns *mister Dick*.

— Bine, atunci, a urmat mătușa, lăsându-se îmbunătă de acest răspuns, cum poți să pretinzi că ești distrat. *Dick*, când ți-e mintea ascuțită ca un bisturiu? Iată-l, deci, pe David Copperfield-junior, și întrebarea pe care ți-o pun e: ce să faci cu el?

— Ce să faci cu el? a bolborosit *mister Dick*, scărpinându-se în cap. O! Ce să faci cu el?

— Da! i-a zis mătușa, aruncându-i o privire gravă și ridicând arătătorul. Hai! Am nevoie de un sfat înțelept.

— Păi, dac-aș fi în locul dumitale, a zis *mister Dick*, chibzuind și uitându-se la mine dezorientat, i-aș face... Și venindu-i subit o idee, a adăugat repede: I-aș face o baie!

— Janet! a exclamat mătușa întorcându-se triumfătoare (de ce, n-am putut pricepe) către slujnică. *Mister Dick* ne-a scos din încurcătură. Fă focul la baie!

Deși dialogul lor mă interesa foarte mult, nu m-am putut reține ca, pe măsură ce se desfășura, s-o mășor din ochi pe mătușa, precum și pe *mister Dick* și pe Janet și să cercetez mai departe odaia în care mă aflu.

Mătușa era o femeie înaltă, cu trăsături dure, dar nu era nicidecum urâtă. În chipul și în glasul ei, precum și în ținută și în mers se oglindea o hotărâre neștrămutată, care explică pe deplin impresia ce-a făcut-o asupra ființei blajine care era mama; trăsăturile ei, deși severe și rigide, erau mai degrabă frumoase. Am băgat de seamă mai ales că privirea-i era ageră și luminoasă. Deasupra părului cărunț, pieptănat cu cărare la mijloc, purta o bonetă de casă – o bonetă cu panglici ce se legau sub bărbie, care pe vremea aceea erau mult mai răspândite decât astăzi. Rochia ei, de culoarea levănțicăi, era foarte îngrijită; croiala era simplă, parcă anume ca să n-o stingherească în mișcări. Țin minte că mi s-a părut că seamănă cu un costum de călărie, căruia i se retezase trena inutil de lungă. Purta la brâu un ceas de aur, care, după formă și mărime, părea a fi un ceas bărbătesc, prevăzut cu lanț și brelocuri; la gât purta niște bentițe de olandă în chip de guler, iar la mânecă, un fel de manșete.

Mister Dick, după cum am spus mai înainte, era cărunț și avea obraji rumeniți; încolo, n-aș mai fi avut nimic de spus, afară doar de faptul că-și ținea capul plecat, nu din pricina vârstei, într-un chip cât se poate de ciudat; îmi amintea cum își ținea capul în piept după ce mânca bătaie, unul dintre elevii lui *mister Creakle*, iar ochii lui,

cenușii, mari și bulbucați, care aveau o ciudată lucire apoasă, precum și expresia lui absentă, și faptul că nu ieșea din vorba mătușii, și copilăreasca încântare pe care o arăta atunci când dânsa îl lăuda m-au făcut să bănuiesc c-ar fi puțin cam nebun; cu toate că dacă ar fi fost într-adevăr nebun nu înțelegeam defel cum de ajunsese în casa mătușii. Ca orice *gentleman* care se respectă, purta o redingotă largă, gri, o jiletcă de aceeași culoare și pantaloni albi. Avea un ceas în buzunarul jiletcii, iar în buzunarele pantalonilor avea niște bani pe care-i zornăia, ca și cum ar fi fost foarte mândru de ei.

Janet, o fată drăguță, în floarea tinereții, avea vreo 19-20 de ani și era întruchiparea spiritului de ordine. Deși, în privința ei, cercetările mele n-au mers mai departe atuncea, pot spune aici un lucru ce l-am aflat abia mai târziu, și anume că era una dintr-un șir întreg de fete luate în serviciu de mătușă-mea spre a le crește în spiritul renunțării la viața lumească și care mai toate au dezamăgit-o, căsătorindu-se cu primul bărbat care le-a cerut de nevastă.

Încăperea era foarte ordonată cum erau Janet și mătușa. Adineauri, lăsând pana din mână, ca să-mi aduc aminte cum era, am simțit adierea mării, încărcată cu miremele florilor, pătrunzând în odaie ca altădată și am văzut aieva mobilierul ei vechi frecat și lustruit, scaunul mătușii, pe care n-avea voie să se așeze nimeni, și masa de lângă apărătoarea de soare din nișă, covorul acoperit cu un preș, pisica, suportul ceainicului, cei doi canari, vesela veche de porțelan, vasul pentru *punch*, plin cu petale uscate de trandafiri, dulapul cel înalt din perete, în care erau păstrate fel de fel di sticle și borcane, și, făcând o notă foarte discordantă în mijlocul lor, mă văd și pe mine, plin de praf, culcat pe divan, înregistrând totul.

Janet se dusesse să pregătească baia, când deodată, spre stupoarea mea, mătușa crispată de mânie a strigat cu voce sugrumată:

— Janet! Măgarii!

Auzind acest strigăt, Janet a coborât în goană, ca și cum s-ar fi aprins casa, și s-a repezit spre mica pajiște din fața casei, de unde a alungat doi măgăruși, care, cu câte o cucoană în spinare, se încumetaseră să calce iarba cu copitele lor, în vreme ce mătușa, ieșind din casă ca o vijelie, a apucat de căpăstru un al treilea măgăruș, pe care călărea un băiețaș, și, întorcându-l, l-a silit să părăsească acele locuri sacrosancte, arzându-i și câteva scatoalce unui alt băiețaș care-i însoțea pe jos și cutezase să profaneze acel pământ sfințit.

Nici până azi nu știu dacă mătușa avea sau nu un drept asupra acestei pajiști; dar hotărâse ea singură c-ar avea un asemenea drept, și asta-i era de ajuns. Trecerea unui măgar peste acest loc neprihănit era cea mai mare ocară ce i se putea aduce și nu putea fi lăsată nepedepsită. Orice treabă să fi avut, oricât de interesantă să fi fost conversația la care lua parte, de îndată ce vedea un măgar, lăsa totul baltă și se năpustea asupra lui. Căldări și vase pline cu apă stăteau pregătite în locuri ascunse, spre a-i împroșca pe cei vinovați de o asemenea nelegiuire; în dosul ușii erau pitite niște ciomege; expedițiile de acest fel se țineau lanț și în casă domnea în permanență o atmosferă de război. Se prea poate ca treaba asta să-i fi distrat pe băieții care păzeau măgărușii; sau poate că măgarii, mai isteți, înțelegând cum stăteau lucrurile, se desfătau, încăpățânându-se – după cum le este firea – să apuce mereu într-acolo. Un singur lucru știu sigur, și anume că până să fie gata baia, s-a dat alarma de trei ori, și că, în timpul ultimei și celei mai înverșunate dintre ciocniri, am văzut-o pe mătușa încăierându-se cu un băiat de vreo 15 ani, cu părul blond-deschis, și dându-l cu capul lui cel blond de poartă mai înainte ca acesta să fi priceput despre ce era vorba. Mie aceste întreruperi îmi păreau deosebit de caraghioase, căci mătușa tocmai îmi dădea supă cu lingura (fiind incredințată că eram flămând și deci trebuia să mă hrănească numai puțin câte puțin), și pe când stam cu gura deschisă ca să-mi toarne supă, o vărsa înapoi în castron, strigând: „Janet! Măgarii!“ și se năpustea la atac.

Baia m-a înviorat. Din pricină că petrecusem nopțile pe câmp, sub cerul liber, începusem să simt junghiuri ascuțite în toate mădularele și eram atât de obosit și de

slăbit, încât abia mai puteam ține ochii deschiși cinci minute în șir. După ce am făcut baie, dânsule (adică mătușa și Janet) mi-au îmbrăcat o cămașă și o pereche de pantaloni de-ai lui *mister Dick* și m-au învelit în două sau trei șaluri mari. Nu știu cum arătam astfel împachetat, știu doar că mi-era cald și bine. Sleit de oboseală, și somnoros, m-am culcat iar pe sofa și am adormit.

Se prea poate că n-a fost decât un vis, izvorât din acea imagine care stăruise atâta timp în mintea mea, dar fapt este că m-am trezit cu impresia că pe când dormeam, mătușa s-ar fi apropiat și s-ar fi aplecat peste mine și, ridicând părul care-mi căzuse în obraz, mi-ar fi potrivit perna și m-ar fi privit lung. Îmi răsunau parcă în urechi și cuvintele: „Drăguț băiat“ sau: „Bietul băiat“: dar când m-am trezit, n-am văzut nimic care să mă facă să cred că le-ar fi rostit mătușa-mea, care stătea în nișa ferestrei, la adăpostul ecranului verde, fixat pe un pivot, ce putea fi manevrat în orice poziție, cu privirea ațintită departe, spre larg.

Îndată după ce m-am trezit, ne-am așezat la masă și am mâncat friptură de găină și budincă; înfășat cum mă aflam, eram împiedicat ca un pui la tavă și abia îmi puteam mișca brațele. Dar nu m-am plâns, căci de înfășat mă înfășase mătușa. Ardeam de nerăbdare să văd ce hotărâri avea să ia în privința mea; dar tot timpul mesei a tăcut, ațintindu-și numai din când în când ochii asupra mea și spunând: „Miluiește-ne, Doamne!“, ceea ce n-a avut nicidecum darul să mă liniștească.

După ce s-a strâns fața de masă și s-a servit vin de Xeres (mi s-a dat și mie un pahar), mătușa din nou a trimis după *mister Dick*, care a venit și s-a străduit să pară cât se poate de cuminte atunci când dânsa i-a cerut s-asculte povestea vieții mele, pe care, treptat-treptat, punându-mi o întrebare după alta, mătușa m-a îmboldit să le-o istorisesc. În timp ce povesteam, mătușa a stat tot timpul cu ochii asupra lui *mister Dick*, care, altfel, cred c-ar fi adormit, și cum îl vedea zâmbind, îndată se încrunta la el.

— Nu pot pricepe ce a împins-o pe biata fetiță să se remărite! s-a minunat mătușa când am isprăvit povestirea.

— Poate că s-o fi îndrăgostit de soțul ei de-al doilea, și-a dat cu părerea *mister Dick*.

— S-o fi îndrăgostit! l-a îngânat mătușa. Ce vrei să spui? Ce nevoie a avut să se îndrăgostească?

— Poate, a zis *mister Dick*, surâzând prostește, după ce a chibzuit o clipă, poate c-a făcut-o de plăcere.

— Auzi, de plăcere! i-a întors-o mătușa. Strașnică plăcere pentru biata fetiță să-și pună toată încredere într-o javră de bărbat, care, fără doar și poate, avea s-o maltrateze într-un fel sau altul. Aș vrea să știu ce și-o fi închipuit?! Doar a fost măritată o dată. L-a înmormântat pe David Copperfield, care, de când s-a născut, a alergat numai după păpuși de ceară. Copil avea... de fapt, chiar doi, în noaptea aceea de vineri, când a dat naștere acestui băiețel!... Ce-o mai fi poftit?

Pe furiș, *mister Dick* mi-a făcut un semn cu capul, vrând parcă să-mi dea a înțelege că avea și ea o idee fixă.

— Și nici măcar n-a fost în stare să aibă un copil ca lumea, a urmat mătușa. Unde a rămas Betsey Trotwood, surioara acestui băiețaș? Nici n-a venit pe lume! Nu-mi spune mie povești!

Mister Dick mi s-a părut foarte speriat.

— Și omulețul acela, care-și ținea capul într-o parte, doctorul Jellips, sau cum l-o fi chemat, ce învârtea pe acolo? Altceva n-a știut decât să ciripească așa, ca un pițigoi... ca un pițigoi ce este: „E băiat! Băiat!“ Oh, ce neghiobi mai sunt cu toții!

Violența acestei izbucniri l-a tulburat din cale-afară pe *mister Dick* și, ca să spun adevărul, și pe mine.

— Și apoi, ca și cum toate astea n-ar fi fost de ajuns, ca și cum nu i-ar fi ajuns că i-a stat în cale lui Betsey Trotwood, adică surioarei băiețașului acestuia, dumneaei s-a apucat să se mărite a doua oară, și și-a găsit să se mărite cu un oarecare Murderer,

sau cu un domn care poartă un nume asemănător, și să-i ia lumina copilului *ăstui*! Și urmarea firească, pe care numai un copil n-ar fi putut s-o prevadă, e că băiețușul a ajuns pribeag și fugar în lume! Și, iată, a ajuns să semene cu Cain încă înainte de a fi crescut mare!

Mister Dick m-a privit cu luare-aminte, de parc-ar fi vrut să recunoască în mine trăsăturile acestui personaj.

— Mai e apoi și femeia aia cu nume păgân, Peggotty aia, care n-a găsit nici *ea* nimic mai bun de făcut decât să se mărite! Nu i-a ajuns c-a văzut cu ochii ei nenorocirile ce se trag din căsătorie și, după cum povestește băiețușul, s-a apucat și *ea* să se mărite. Vreau să nădăjduiesc că va fi dat peste un soț dintre aceia care își strunesc soțiile cu văturaiul, despre care adesea se scrie la gazetă, și că o bate măr.

N-am putut răbda ca iubita mea dacă să fie ponegrită în acest fel și să i se dorească asemenea soartă. Și îndată i-am spus mătușii că se înșela. Că Peggotty era cea mai bună, cea mai sinceră, cea mai credincioasă și mai dezinteresată prietenă și slujnică din lumea întreagă: că întotdeauna mă iubise din toată inima, așa cum o iubise și pe mama; că i-a ținut capul mamei când a fost pe patul de moarte și că mama, înainte de a muri, ultima sărutare plină de recunoștință ei i-a dat-o. Și amintindu-i de ele două, am simțit că mă înăbuș și că nu mai pot vorbi în momentul când încercam să-i spun că pentru mine casa lui Peggotty era și a mea, că tot avutul ei era și al meu, și că, dacă nu m-aș fi temut să-i fiu o povară, m-aș fi dus la ea să-i cer adăpost, dar când am vrut să-i spun toate astea, am simțit că nu mai pot vorbi și, îngropându-mi fața în mâini, mi-am lăsat capul pe masă.

— Da, da, a zis mătușa, are tot dreptul băiatul să sară în apărarea celor care l-au apărat!... Janet! Măgarii!

Dacă n-ar fi fost afurisiții aceia de măgari, cred c-aș fi ajuns să mă înțeleg foarte bine cu mătușa, căci tocmai îmi pusese mâna pe umăr și eram cât pe-acți să-i sar de gât, s-o îmbrățișez și s-o rog să mă ocrotească. Dar întreruperea aceea neașteptată și tulburarea provocată de încăierarea de afară au risipit pentru moment intențiile duioase, și până la ora ceaiului mătușa și-a revărsat indignarea, spunându-i lui *mister Dick* că era hotărâtă să ceară ocrotirea legilor țării și să-i cheme în judecată pe stăpânii tuturor măgarilor din Dover pentru încălcarea proprietății.

După ceai, am stat la fereastră, așteptând să se ivească alți cotropitori, cel puțin așa am presupus eu judecând după căutătura severă a mătușii, și am stat așa până s-a lăsat întunericul și Janet a adus lumânările, a pus pe masă cutia de table și a lăsat storurile.

— *Mister Dick*, a zis mătușa cu privirea ei gravă și cu arătătorul ridicat ca și mai înainte, vreau să-ți mai pun o întrebare. Privește-l pe băiețușul ăsta!

— Pe fiul lui David? a zis *mister Dick*, atent, dar nedumerit.

— Chiar pe el, i-a răspuns mătușa. Ce ai face cu el acum?

— Ce-aș face cu fiul lui David?

— Da, i-a răspuns mătușa. Cu fiul lui David.

— O, a zis *mister Dick*. Da. Ce-aș face cu el... L-aș trimite la culcare.

— Janet! a exclamat mătușa cu acel aer triumfător pe care l-am observat și ceva mai înainte. *Mister Dick* ne călăuzește pe drumul cel bun! Dacă-i gata patul, să ducem băiețușul sus, la culcare!

După ce Janet a spus că totul era pregătit, m-au dus sus; cu blândețe, dar tratându-mă într-un fel ca pe un deținut; mătușa mergând înainte, iar Janet escortându-mă. Pe scări, mătușa s-a oprit ca să întrebe de ce mirosea a ars, iar Janet i-a răspuns că pusese pe foc cămașa mea cea veche, și asta mi-a dat o umbră de nădejde. Dar în odaia mea n-am găsit alte veșminte decât vechile mele straie, așezate grămadă; și când m-au lăsat singur, cu un muc de lumânare, care, după cum m-a prevenit mătușa, nu putea ține mai mult de cinci minute, le-am auzit încuind ușa pe dinafară. Tot întrebându-mă de ce se purtau astfel, mi-am zis că se prea poate că,

neavând de unde să mă cunoască, mătușa credea c-aveam obiceiul de a fugi și de aceea luase măsuri de prevedere și mă ținea sub cheie.

Odaia, aflată la mansardă, era plăcută, și pe fereastră se vedea marea, care strălucea sub razele lunii. Îmi aduc aminte că după ce mi-am făcut rugăciunea de seară și după ce s-a stins lumânarea, am rămas multă vreme privind lumina lunii pe întinsul apelor, ca și cum aș fi nădăjduit ca în licăririle ei să-mi pot citi norocul ca într-o carte strălucitoare; sau aș fi așteptat s-o zăresc pe mama, cu pruncul ei în brațe, coborând din ceruri, pe o rază și privindu-mă, ca atunci când i-am văzut pentru ultima oară fața blândă. Îmi aduc aminte cum, în clipa când, în cele din urmă, mi-am întors ochii de la priveliște, această profundă emoție a făcut loc unui sentiment de recunoștință și de tihnă când am văzut patul cu polog alb și când, întinzându-mă binișor în el, m-am cuibărit între cearceafurile albe ca zăpada! Îmi aduc aminte cum am trecut în revistă toate coclaurile pe care dormisem sub bolta înstelată și cum m-am rugat să nu mai fiu niciodată un biet pribeag lipsit de adăpost și să nu-i uit niciodată pe cei fără căpătâi. Și-mi aduc aminte cum, alunecând devale pe nostalgica strălucire a acestui covor de lumină, desfășurat pe întinsul apelor, am coborât în lumea viselor.

CAPITOLUL XIV

MĂTUȘA DECIDE CE SĂ FACĂ CU MINE

Coborând să iau gustarea de dimineață, am găsit-o pe mătușa la masă, cu cotul pe tavă, atât de adâncită în gânduri încât nici nu băgase de seamă că se revărsase cana și că ceainicul și fața de masă pluteau în apă, și abia când m-am apropiat s-a trezit din visare. Am fost sigur că se gândea la mine și tare-aș fi vrut să știu ce intenții avea în privința mea. Totuși, temându-mă să n-o supăr, n-am îndrăznit să-i pun nicio întrebare.

Cât am stat la masă, ochii mei fiind ceva mai anevoie de stăpânit decât limba, s-au oprit nu o dată asupra mătușii, și de câte ori am fixat-o câteva clipe, i-am întâlnit privirea – o privire visătoare, care venea parcă de foarte departe, deși dânsa stătea în fața mea, de cealaltă parte a măsuței rotunde. Când a isprăvit de mâncat, mătușa s-a rezemat de speteaza scaunului, s-a încruntat și, încrucișându-și brațele, m-a măsurat cu o asemenea stăruință și luare-aminte, încât m-am simțit prost. Cum nu-mi isprăvisem gustarea, am încercat să-mi ascund tulburarea, continuând să mănânc, dar cuțitul mi s-a împiedicat de furculiță, furculița de cuțit, iar când am dat să tai slănina, bucățelele mi-au sărit din farfurie și m-am înecat cu ceaiul, pe care tocmai îl beam, așa că m-am lăsat păgubaș și, roșind, am rămas stânjenit sub privirea scrutătoare a mătușii.

— Ascultă! mi-a zis mătușa după o bucată de vreme.

Mi-am ridicat respectuos ochii și i-am întâlnit privirea ageră și luminoasă.

— I-am scris! a urmat mătușa.

— Cui?

— Tatălui tău vitreg. I-am scris o scrisoare la care aștept răspuns, că de nu, o să aibă de-a face cu mine! Despre asta poate să fie sigur!

— Știe cumva unde mă aflu, mătușico? am întrebat-o, alarmat.

— I-am dat de știre, mi-a răspuns, dând din cap.

— Și... voi fi din nou dat pe mâna lui? am bolborosit eu.

— Nu știu. O să vedem.

— O! Nu știu ce o să mă fac dacă o să fiu silit să mă întorc la *mister* Murdstone!

— Deocamdată nu știu nimic, mi-a zis mătușa, clătinând din cap. Încă nu pot să-ți spun. O să vedem.

Când am auzit aceste cuvinte, toate speranțele s-au risipit și m-am simțit foarte abătut, cu inima grea. Fără a părea că se sinchisește prea mult de mine, mătușa și-a legat un șorț de pânză cu pieptar, pe care l-a scos din dulap, a spălat cu mâna ei ceștile; și după ce le-a spălat și le-a rânduit pe toate la loc pe tavă, și-a împăturit fața de masă, punând-o deasupra, a chemat-o pe Janet să le ia afară. Apoi, punând mâna pe mătură (după ce mai întâi și-a pus o pereche de mănuși), a strâns firimiturile, până ce n-a mai rămas pe covor nicio urmă microscopică de murdărie; apoi a șters praful și a dereticat prin odaie, cu toate că fusese dereticată înainte și nu mai rămăsese niciun firicel de praf. Când și-a sfârșit treaba, mătușa și-a scos șorțul și mănușile, le-a pus la loc în dulapul din perete, în colțul unde le era locul, și-a luat cutia de lucru și s-a dus la masa din fața ferestrei larg deschise, unde s-a așezat, și, potrivit ecranul verde, ca s-o apere de lumină, s-a apucat să coasă.

— Aș vrea, mi-a zis mătușa, băgând ața în ac, să te rog să te duci sus, să-i prezinți salutările mele lui *mister* Dick și să-i spui c-aș fi bucuroasă să aflu cum merge cu lucrul la memoriul său.

M-am ridicat în grabă să îndeplinesc acest comision.

— Presupun, mi-a zis mătușa chiorându-se la mine cum se chiorăște omul la ac înainte de a petrece ața, presupun că ți-ai dat seama că *mister* Dick e numele lui mic, nu?

— Mi s-a părut și mie ieri că-i un nume cam scurt, i-am mărturisit.

— Să nu-ti închipui că n-ar avea și un nume mai lung, pe care ar putea să-l poarte dacă ar vrea, mi-a zis mătușa, cu un aer distins. Babley... *mister* Richard Babley... așa-i numele lui adevărat.

Ținând scama cu modestie de vârsta mea și regretând necuviința de care mă făcusem vinovat, tocmai voiam să-i spun mătușii c-ar fi mai bine să-l chem pe numele lui adevărat, când dânsa a urmat:

— Dar nu cumva să-i zici așa. Nu poate suferi acest nume. Asta-i o ciudățenie a lui. De fapt, nu știu dacă-i o ciudățenie, căci a avut atât de multe de suferit de la unii care poartă numele acesta, încât îl urăște de moarte. Dumnezeu știe! Aici i se spune *mister* Dick, și la fel i s-ar zice oriunde s-ar duce, dacă i-ar trece prin minte să plece, ceea ce nu se va întâmpla. Ia seama, deci, să nu cumva să-i spui altfel decât *mister* Dick.

I-am făgăduit să nu-i spun altfel și am pornit sus pe scări, să-i transmit mesajul, gândindu-mă pe drum că dacă *mister* Dick lucrase multă vreme la memoriul său cu tot atâta sârguință cu cât lucra adineauri când, coborând, îl zărisem prin ușa întredeschisă, atunci, fără îndoială, treaba mergea foarte bine. L-am găsit ostenind din greu cu o pană lungă, ținându-și capul aproape culcat pe hârtie. Era atât de adâncit, încât, până să mă bage în seamă, am avut destul răgaz să examinez zmeul mare de hârtie aruncat într-un colț, grămada de manuscrise aruncate talmeș-balmeș, mulțimea penelor și, în sfârșit, proviziile de cerneală (mi s-a părut c-avea vreo câteva duzini de șipuri de câte o jumătate de *gallon* fiecare).

— Ha! Phoebus! a exclamat *mister* Dick, lăsând pana din mână. Ce mai e nou pe lume? Am să-ți spun ceva, a urmat cu glas scăzut, dar n-aș vrea să repeți acest lucru. Și făcându-mi un semn, s-a aplecat și mi-a șoptit la ureche: Lumea a înnebunit. E un balamuc, băiete! mi-a zis, râzând cu poftă și luând o priză de tutun dintr-o cutie rotundă de pe masă.

Fără a îndrăzni să mă pronunț asupra acestei chestiuni, i-am transmis mesajul.

— Mulțumesc, mi-a răspuns *mister* Dick. Du-i salutări din partea mea și spune-i că... spune-i că mi se pare că merge. Mi se pare că merge, a repetat *mister* Dick, trecându-și mâna prin părul cărunt și aruncând o privire nu tocmai satisfăcută asupra manuscrisului. Ai învățat carte?

— Da, *sir*, i-am răspuns, am învățat puțin.

— Ți amintești, m-a întrebat *mister* Dick, uitându-se foarte serios la mine și luându-și condeiul pentru a-și însemna răspunsul. Ți amintești data decapitării lui Carol I?

I-am răspuns că după câte îmi amintesc a fost decapitat în anul 1649.

— Bine, mi-a răspuns *mister* Dick, scărpinându-se cu pana după ureche și privindu-mă cu oarecare îndoială. Așa scrie la carte; dar nu cred că poate fi adevărat. Căci dacă de atunci a trecut atâta vreme, cum de au putut cei din preajma lui să săvârșească greșeala de a trece în capul *meu* o parte din zăpăceala ce domnea în al *lui*?

Întrebarea m-a uluit; și nu i-am putut da nici un răspuns.

— E foarte ciudat, a urmat *mister* Dick, privind descurajat hârtiile și trecându-și iar mâna prin păr, dar treaba asta nu izbutesc s-o înțeleg prea bine. Nu reușesc s-a clarific până la capăt. Dar n-are nicio importanță, n-are nicio importanță! a urmat, redresându-se și recăpătându-și voia bună. Am timp destul! Transmite salutările mele lui *miss* Trotwood și spune-i că merge foarte bine.

Când am dat să plec, mi-a atras atenția asupra zmeului.

— Ce zici de zmeul ăsta? m-a întrebat.

I-am răspuns că era foarte frumos. Cred că era lung de vreo șapte picioare.

— Eu l-am făcut! Mergem împreună să-l înălțăm, mi-a zis *mister* Dick. Dar asta ai văzut?

Și mi-a arătat că zmeul era acoperit cu un scris foarte mărunț și chinuit, dar atât de citeț, încât, uitându-mă în treacăt peste el, mi s-a părut că în unul sau două locuri era vorba despre capul regelui Carol I.

— Sfoară avem berechet, mi-a zis *mister* Dick, și când se înalță în văzduh, poartă până foarte departe știrile despre acele evenimente. Ți-a sistemul meu de a le difuza. Nu pot ști dinainte unde o să nimerească. Depinde de împrejurări, de vânt și așa mai departe; dar accept acest risc.

Avea o căutătură foarte blândă și foarte plăcută, și deși fața îi era rumenă și sănătoasă, părea atât de respectabil, încât nu eram tocmai sigur că nu glumește cu mine. De aceea am răs, și a răs și el, și ne-am despărțit foarte buni prieteni.

— Ei, băiețuș! m-a interpelat mătușa când m-am întors. Ce mai face *mister* Dick azi-dimineață?

I-am spus că i-a trimis salutări și că treaba merge bine.

— Ce crezi despre el? m-a întrebat mătușa.

Mă pregăteam să ocolesc întrebarea, răspunzând că e un om foarte drăguț; dar pe mătușa n-a fost chip s-o amăgesc, căci și-a lăsat lucrul în poală și, încrucișându-și brațele, mi-a zis:

— Hai! Sora ta, Betsey Trotwood, mi-ar fi spus fără înconjur tot ce crede despre oricine. Dă-ți silința să-i semeni cât mai mult și spune ce ai de spus!

— Nu cumva... știi, mătușă... *mister* Dick... te întreb pentru că nu-mi dau seama, nu cumva e sărit? am bâiguie eu, căci simțeam că subiectul pe care-l atingeam era delicat.

— Nici gând! mi-a zis mătușa.

— O, ce bine îmi pare! am șoptit eu.

— Se poate spune orice pe lume despre *mister* Dick, mi-a zis mătușa pe un ton și cu un aer cât se poate de hotărât, dar asta, nu!

Neștiind ce să spun, am murmurat din nou:

— O, ce bine îmi pare!

— S-a zis despre el că e nebun, a urmat mătușa. Spun acest lucru cu o bucurie egoistă, căci dacă nu s-ar fi zis despre el că e nebun, n-aș fi avut plăcerea să-l am aici și să beneficiez de sfaturile lui în acești zece ani din urmă și chiar mai demult... de fapt, din ziua în care sora ta, Betsey Trotwood, mi-a înșelat așteptările.

— Chiar de atâta vreme?

— Și aceia care au îndrăznit să spună că-i nebun erau oameni bine, a urmat mătușa. *Mister Dick* mi-e un fel de rudă mai depărtată; cum, nu interesează, și nici nu-i nevoie să intru în detalii. Dacă n-aș fi fost eu, propriul lui frate l-ar fi zăvorât pe viață. Asta-i tot!

Cred c-am fost cam fățarnic, dar când am văzut cât de indignată era mătușa în legătură cu povestea asta, am încercat să par și eu indignat.

— Un om prost și trufaș! Pentru că frate-su era puțin cam excentric – deși nici pe jumătate atât de excentric ca mulți alții – nevrând să mai fie văzut în casa lui, l-a internat într-o casă de sănătate, cu toate că tatăl lor, care îl socotea anormal, îi ceruse cu limbă de moarte să-i poarte de grijă. Înțelept, n-am ce zice, trebuie să fi fost și *dânsul*, ca să-i treacă prin minte așa ceva! Nu încapе îndoială că o fi fost scrântit!

Și întrucât mătușa părea foarte convinsă de acest lucru, m-am silit și eu să par convins.

— Atunci am intervenit și i-am făcut o propunere. I-am zis: „Fratele dumitale e sănătos la minte, mult mai sănătos, sper, decât ești sau vei fi dumneata vreodată. Lasă-i micul venit pe care-l are și trimite-l să locuiască la mine. *Mie* nu mi-e frică de el! Nu-s trufașă și-l voi îngriji, nu mă voi purta rău cu el, așa cum s-au purtat unii (în afară de aceia de la casa de sănătate) “. După ce ne-am ciorovăit bine, a urmat mătușa, mi l-a dat. Și de atunci n-a mai plecat de aici. E omul cel mai prietenos și mai cumsecade din câți am cunoscut; iar când e vorba să-ți dea un sfat...! Dar, în afară de mine, nu-i nimeni în măsură să știe cât de deștept e acest om!

Mătușa și-a scuturat rochia și a clătinat din cap, ca și cum cu primul gest ar fi vrut să respingă sfidarea întregii lumi, iar cu al doilea ar fi vrut s-alunge din minte până și gândul acesta.

— Avea o soră la care ținea foarte mult, a urmat mătușă, o femeie cumsecade, care se purta frumos cu el. Dar a făcut și ea ceea ce fac toate – s-a măritat. Iar *dânsul*: a făcut ceea ce fac toți bărbații – a nenorocit-o. Această întâmplare, care a venit să se adauge friicii ce i-o insufla fratele său și sentimentului că acesta îl persecută, l-a impresionat atât de mult pe *mister Dick*, încât până la urmă a căzut bolnav (*asta* nu cred că este nebunie). Lucrurile s-au petrecut înainte de venirea lui aici, dar și azi îl mai tulbură amintirea acestor întâmplări. Spune-mi, nu cumva ți-a vorbit de Carol I?

— Ba da, mătușă.

— Ah! a exclamat dânsa, frecându-și nasul, puțin cam contrariată... Asta-i o alegorie prin care caută să se exprime. Face, firește, o apropiere între boala lui și niște mari frământări și răscoliri, și asta e metafora sau comparația sau cum îi mai zice pe care o folosește de obicei. Și de ce n-ar folosi-o dacă socotește că e nimerită?

— Desigur, mătușă.

— Nu-i un limbaj obișnuit, nu-i limbajul oficial. Recunosc. Tocmai de aceea stărui ca în memoriu să nu pomenească nimic despre treaba asta.

— Scrie un memoriu despre viața lui, mătușă?

— Da, puiule, mi-a răspuns mătușa, frecându-și iar nasul. Vrea să supună memoriul lordului-cancelar sau nu mai știu cărui alt, lord, în orice caz, unuia dintre oamenii plătiți să citească memorii. Nădăjduiesc că o să-l expedieze zilele astea, N-a fost în stare să-l scrie fără să recurgă la acest mod de a se exprima; n-are nicio importanță; are o ocupație.

Am aflat, mai târziu, că de mai bine de zece ani *mister Dick* se străduia să-l scoală pe regele Carol I din memoriul său, căci mereu amintea despre el, dar că numele lui mai este prezent și acum.

— Repet, a urmat mătușa, nimeni, afară de mine, nu știe cât prețuiește mintea acestui om; și e omul cel mai prietenos și cel mai cumsecade din lume. Ce importanță are dacă îi place să înalțe un zmeu din când în când? Doar și Franklin înălța zmeie! Dacă nu mă înșel, era *quaker*, sau cam așa ceva, și e mult mai caraghios să vezi un *quaker* înălțând un zmeu!

Dac-aș fi putut crede că mătușa îmi destăinuise toate aceste amănunte de dragul meu și ca să-mi arate încrederea ei, m-aș fi simțit măgulit și aș fi socotit că această înaltă prețuire este un semn bun. Dar îmi dădeam bine seama că se avântase numai pentru că problema i se ivise în minte și că n-avea nicio legătură cu mine; îmi vorbise mie în lipsa altcuiva.

În același timp trebuie să mărturisesc aici că mărinimia de care dădea dovadă, luând apărarea bietului *mister* Dick care nu făcea nimănui niciun rău, n-a aprins numai unele speranțe egoiste în sufletul meu, ci a trezit o oarecare simpatie pentru dânsa. Am început să bag de seamă că mătușa, deși avea multe ciudățenii și toane, era o femeie stimabilă și de nădejde. Cu toate că era tot atât de înțepată ca în ajun, cu toate că mereu dădea fuga afară să gonească măgarii, cu toate că-a fost cuprinsă de indignare când un flăcău, trecând prin fața casei, s-a apropiat de fereastră și i-a făcut ochi dulci Janetei (ceea ce constituia una din cele mai grave jigniri ce puteau fi aduse mătușii), îmi inspira tot mai mult respect, deși nu-mi insufla nicidecum mai puțină teamă.

Am fost nespus de neliniștit tot timpul până la sosirea răspunsului la scrisoarea trimisă lui *mister* Murdstone; m-am silit însă să-mi ascund tulburarea și să mă port cât mai frumos cu mătușa și cu *mister* Dick. Acesta și cu mine bucuroși ne-am fi dus să înălțăm zmeul; dar neavând altă îmbrăcăminte decât acele țoale prea puțin arătoase cu care fusesem dichisit în ziua sosirii mele, eram nevoit să stau în casă toată ziua, și abia după lăsarea întunericii mătușa mă scotea și mă plimba vreun ceas, în sus și în jos, pe faleză, ca să iau aer înainte de a merge la culcare. În cele din urmă a sosit răspuns din partea lui *mister* Murdstone, și mătușa mi-a dat vestea înspăimântătoare că a doua zi dânsul avea să vină în persoană să-i vorbească. A doua zi, înfolfit în aceleași straie ciudate, am stat și am urmărit acele ceasului și îmi dogoreau obrazii, căci în sufletul meu se înfruntau nădejdele care mă părăseau și temerile care creșteau; și așteptam în orice clipă să revăd chipul sumbru al lui *mister* Murdstone, și faptul că întârzia să vină mă băga în sperieți.

Mătușa era ceva mai imperioasă și mai severă ca de obicei, dar afară de asta n-am văzut niciun alt semn că s-ar pregăti în vederea primirii oaspetelui care-mi făcea atâta spaimă. Stătea la fereastră și lucra, iar eu ședeam lângă ea și cercetam cu gândul toate urmările posibile și imposibile ale vizitei lui *mister* Murdstone, și așa am rămas până târziu după amiază. Masa de prânz fusese amânată; dar în cele din urmă, timpul fiind foarte înaintat, mătușa tocmai poruncise să se servească masa, când, deodată, a dat alarma împotriva măgarilor și, spre uimirea și consternarea mea am văzut-o pe *miss* Murdstone într-o șa de damă pe spinarea unui măgar pe care-l mâna cu bunăștiință peste pajiștea sacrosanctă, pentru ca apoi să se oprească în fata casei și să se uite jur împrejur.

— Vezi-ți de drum! s-a răstit la ea mătușa, clătinând din cap și amenințând-o cu pumnul pe fereastră. N-ai ce căuta aici! Cum de-ai îndrăznit să dai buzna pe pajiștea mea? Pleacă! Nerușinato!

Calmul cu care *miss* Murdstone se uita jur împrejur a scos-o până într-atât din fire pe mătușa, încât o clipă a rămas înlemnită, incapabilă să se năpustească afară, ca de obicei. Am profitat de ocazie și i-am spus cine era, adăugând că domnul, care, urcușul fiind pieptiș, rămăsese în urmă și tocmai acum se apropia de infractoare, era *mister* Murdstone în persoană.

— Nu-mi pasă cine e! a strigat mătușa de la fereastră, clătinând din cap și gesticulând într-un fel care numai bun venit nu putea să însemne. Nu admit să mi se

încalce proprietatea! N-am să tolerez acest lucru! Plecați! Întoarce-l din drum, Janet. Gonește-l!

Și, pitit în spatele mătușii, am asistat la o scurtă, dar frenetică încăierare, în care măgarul, cu cele patru picioare proptite fiecare în altă direcție, se împotriva tuturor, iar Janet, trăgându-l de căpăstru, încerca să-l întoarcă. *Mister* Murdstone îl îndemna să meargă înainte, *miss* Murdstone o croia pe Janet cu umbrela de soare, în vreme ce câțiva băieți, veniți să urmărească lupta, țipau cât îi ținea gura. Deodată, recunoscându-l între băieți pe tânărul răufăcător care era păzitorul măgarului și care n-avea decât vreo 10 ani, dar care era unul dintre infractorii cei mai înrăiți, mătușa s-a repezit afară și, năpustindu-se asupra lui, l-a prins, l-a târât în grădină, în ciuda faptului că băiețelul, cu haina peste cap, țărșea picioarele, și l-a ținut acolo, strigându-i lui Janet să cheme poliția și magistrații, ca să-l aresteze, să-l judece și să-l execute pe loc. Acest episod n-a durat însă prea mult, căci ștregarul, fiind dedat la tot felul de tertipuri și vicleșuguri, care nici prin minte nu-i treceau mătușii, a scăpat curând din mâinile ei și, chiuind a fugit peste straturile de flori, în care ghetetele lui cu cuie au lăsat urme adânci, și și-a luat măgarul.

Miss Murdstone, care descălecuse în timpul ultimei faze a încăierării, aștepta acum, împreună cu frate-su, în dreptul scării, ca mătușa să-i poată primi. Cam răvășită de încăierare, mătușa trecu foarte demnă pe lângă ei, intră în casă și, până ce Janet nu veni să-i anunțe, nici că le dădu vreo atenție.

— Să plec? am întrebat-o eu, tremurând pe mătușa.

— Nu! Nicidecum! mi-a răspuns mătușa, împingându-mă într-un colț, lângă ea, și trăgând în fața mea un scaun.

M-am trezit ca la închisoare sau ca în boxa acuzaților. Acolo am rămas tot timpul întrevederii și de acolo i-am văzut intrând în odaie pe *mister* Murdstone și pe soră-sa.

— Vai! a exclamat mătușa. În primul moment nu mi-am putut da seama pe cine am plăcerea să săpunesc. Nu îngădui nimănui să intre pe pajiște călare. Și nu fac nicio excepție. Nu îngădui acest lucru nimănui.

— Unor străini, o asemenea opreliște le poate părea cam stranie, i-a replicat *miss* Murdstone.

— Stranie? făcu mătușa.

Temându-se ca nu cumva să reînceapă ostilitățile, *mister* Murdstone se rugă:

— *Miss* Trotwood!

— Iertați-mă, vă rog, îl întrerupse mătușa, sfredelindu-l cu privirea. Nu sunteți dumneavoastră *mister* Murdstone, care s-a însurat cu văduva răposatului meu nepot David Copperfield, proprietarul Crângului-Ciorilor din Blunderstone? Deși, de ce-i zicea așa, eu, una, nu pot înțelege!

— Chiar eu! a răspuns *mister* Murdstone.

— Vă rog, *sir*, să nu mi-o luați în nume de rău, a urmat mătușa, dar cred c-ar fi fost mai bine și mai sănătos dacă ați fi lăsat-o în pace pe biata copilă.

— Sunt de acord cu *miss* Trotwood, a remarcat, foarte înțepată, *miss* Murdstone. Sunt și eu de părere că în mai toate privințele mult regretata noastră Clara era într-adevăr un copil.

— Pentru dumneata și pentru mine, care suntem ceva mai în vârstă și am scăpat de primejdia de a ne atrage suferințe din pricina farmecului nostru personal, este desigur o mângâiere că nimeni n-ar putea spune același lucru despre noi.

— Nici vorbă! a încuviințat *miss* Murdstone, deși nu mi s-a părut prea încântată. Și desigur, așa cum ați spus, pentru fratele meu ar fi fost mai bine și mai sănătos dacă nu s-ar fi căsătorit. Aceasta a fost părerea mea întotdeauna.

— De asta nici nu mă îndoiesc, a mormăit mătușa. După care, agitând clopoțelul, porunci: Janet, salută-l din partea mea pe *mister* Dick și roagă-l să coboare.

Și în așteptarea lui, mătușa a rămas în picioare, nemișcată, încruntându-se la perete. Apoi când a intrat *mister* Dick, a făcut prezentările:

— *Mister Dick*. Un vechi și intim prieten și vrând parcă să-l dojenească pe *mister Dick*, care-și mușca degetul arătător și avea o privire cam buimacă, a adăugat, accentuând fiecare cuvânt: Un prieten pe a cărui judecată pun temei.

Mister Dick îndată și--a scos degetul din gură și s-a apropiat cu o expresie gravă și atentă.

Mătușa i-a făcut semn lui *mister Murdstone*, care reîncepu:

— *Miss Trotwood*, cum am primit scrisoarea dumneavoastră, am socotit c-ar fi mai potrivit din punctul meu de vedere și ar fi poate, mai cuviincios față de dumneavoastră...

— Mulțumesc, i-a tăiat vorba mătușa, cu aceeași privire strașnică. Nu-i nevoie să vă sinchisiți de mine.

— ... să nu vă răspund în scris, a urmat *mister Murdstone*, și oricât ar fi de anevoios drumul, să vin să vorbesc personal cu dumneavoastră. Acest nefericit băiat, care și-a părăsit slujba și prietenii...

— Și a cărui ținută e de-a dreptul nedemnă și scandaloasă! a sărit cu gura sora lui, atrăgând atenția celor de față asupra straielor mele extravagante și caraghioase.

— *Jane Murdstone*, a muștrat-o fratele ei, te rog să nu mă mai întrerupi. Vă rog să mă credeți, *miss Trotwood*, că acest nefericit băiat mi-a pricinuit multe neplăceri și tulburări în casă, atât pe vremea când trăia scumpa mea soție, cât și de la moartea ei încoace. E încăpățânat și îndărătnic, are o fire violentă și e recalcitrant și nu ascultă de nimeni. Și eu și sora mea ne-am străduit să-l îndreptăm, dar degeaba. Am socotit – pot spune că amândoi am socotit, căci împărtășesc surorii mele tot ce gândesc – că se cuvine să auziți chiar din gura noastră această încredințare gravă, dar nepărtinitoare.

— Cred că nu-i nevoie să mai întăresc cele spuse de fratele meu, a zis *miss Murdstone*. Dar aș vrea să adaug că, după părerea mea, nu există pe lume băiat mai rău ca acesta.

— Sunteți aspră! s-a pronunțat scurt mătușa.

— Prea puțin aspră pentru câte a făcut! i-a ripostat *miss Murdstone*.

— Asta-i bună! a exclamat mătușa. Care-i părerea dumneavoastră, *sir*?

— În ce privește educația lui, am părerile mele, a urmat. *Mister Murdstone*, a cărui față se întuneca tot mai mult pe măsură ce dânsul și mătușa se scrutau reciproc, ceea ce amândoi făceau cu mare stăruință. Și aceste păreri sunt întemeiate, pe de o parte, pe faptul că îl cunosc, iar pe de altă parte, pe faptul că știu de ce mijloace și posibilități dispun. Răspund față de mine însumi de aceste păreri, acționez pe baza lor, și în privința lor nu am nimic de adăugat. E destul că i-am găsit acestui băiat o slujbă la o firmă respectabilă, sub supravegherea unui prieten; că nu i-a plăcut acolo; că și-a luat tălpășița; c-a ajuns un vagabond, rătăcind pe drumuri de țară; și că a venit, în zdrențe, aici, la dumneavoastră, *miss Trotwood*, ca să vă ceară ajutor. Vreau să înfățișez, fără ocolișuri – în măsura cunoștințelor mele – urmările ce le-ar putea avea orice încurajare i-ați acorda.

— Vorbiți-mi mai întâi de firma aia respectabilă! i-a retezat-o mătușa. Dacă ar fi fost fiul dumatăle, tot acolo l-ai fi trimis, în aceeași slujbă?

— Dacă ar fi fost fiul fratelui meu, a sărit *miss Murdstone*, nu încapă îndoială că ar fi avut cu totul altă fire!

— Sau dacă acea nefericită copilă, care a fost mama lui, ar mai fi fost în viață, oare tot la întreprinderea aia respectabilă l-ai fi trimis? l-a mai întrebat mătușa.

— Sunt convins, i-a răspuns *mister Murdstone*, făcând o mică plecăciune, că niciodată Clara nu s-ar fi împotrivit unei măsuri pe care eu și cu sora mea, *Jane Murdstone*, am fi găsit-o potrivită.

Miss Murdstone îl aprobă, emițând niște sunete nedeslușite.

— Vai, vai! a făcut mătușa mea. Nefericita copilă!

Mister Dick, care tot timpul își zornăise banii în buzunar, deodată i-a făcut să zornăie atât de tare, încât mătușa s-a văzut nevoită să-i arunce o privire înainte de a

spune:

— Și renta bieteii copile s-a stins o dată cu ea?

— S-a stins o dată cu ea, a răspuns *mister* Murdstone.

— Și în privința acelei mici proprietăți – casa și grădina – Crângul-Ciorilor fără ciori, cum i-o mai zice – nu există nicio dispoziție testamentară în favoarea fiului ei?

— I-a fost lăsată moștenire de primul soț fără nicio condiție, începu *mister* Murdstone.

Dar, scoasă din răbdări, mătușa îi tăie vorba:

— Doamne-Dumnezeule, asta nu era nevoie să mi-o spui! Că i-a lăsat-o fără nicio rezervă! Îl și văd pe David Copperfield gândindu-se să prevadă vreo rezervă, deși era limpede c-ar fi trebuit să prevadă! Firește că i-a lăsat-o fără nicio rezervă. Dar atunci când s-a recăsătorit, atunci când, măritându-se cu dumneata, a făcut acel pas cum nu se poate mai nefast, pe scurt, ca să spunem lucrurilor pe nume, nu s-a găsit oare nimeni să se gândească la interesele băiatului?

— Răposata mea soție, doamnă, își iubea al doilea bărbat și avea deplină încredere în el! i-a ripostat *mister* Murdstone.

— Răposata dumitale soție a fost o copilă pe cât de nevinovată, pe atât de nefericită și de nenorocoasă! i-a replicat mătușa, privind-l și clătănând din cap. Asta a fost. Și acum, ce mai aveți de spus?

— Un singur lucru am să vă spun, *miss* Trotwood, i-a răspuns. Am venit să-l iau pe David; să-l iau înapoi necondiționat și să fac ce vreau cu el, să mă port cu el așa cum voi găsi cu cale. N-am venit aici nici ca să fac promisiuni, nici ca să-mi iau angajamente. Se prea poate, *miss* Trotwood, ca dumneavoastră să aveți de gând să-i dați adăpost fugarului și să dați crezare plângerilor sale. Purtarea dumneavoastră, care, trebuie s-o spun, nu pare deloc împăciuitoare, mă face să cred că este posibil acest lucru. Dar trebuie să vă atrag atenția că dacă îl veți acoperi de astă dată, veți fi silită să-l acoperiți întotdeauna de aci înainte; dacă vă puneți de-a curmezișul între mine și el de astă dată, nu veți mai avea dreptul, *miss* Trotwood, să vă retrageți niciodată. Nu glumesc și nu admit să fiu luat în glumă. Am venit aici pentru prima și ultima oară, ca să-l iau înapoi. Vrea să mă urmeze? Dacă nu – iar dumneavoastră îmi spuneți că nu vrea și oricare ar fi pretextul nu-mi pasă! — atunci ușa mea îi va fi pentru totdeauna închisă, iar a dumneavoastră trebuie să presupun că-i este deschisă.

Mătușa a ascultat cu mare luare-aminte cuvântarea, stând țeapănă pe scaun, cu mâinile împreunate pe genunchi și privind-l cu mânie pe vorbitor. Când acesta sfârși vorba, dânsa, fără a se clinti din loc, s-a uitat la *miss* Murdstone și i-a spus:

— *Dumneavoastră*, doamna mea, aveți ceva de adăugat?

— Fratele meu, *miss* Trotwood, a exprimat atât de bine tot ceea ce aș fi avut de spus și a înfățișat atât de limpede lucrurile așa cum sunt, încât nu-mi rămâne nimic altceva de făcut decât să vă prezint mulțumiri pentru politețea dumneavoastră. Pentru deosebita dumneavoastră politețe, desigur, a încheiat *miss* Murdstone, cu o ironie care pe mătușa n-a atins-o, așa cum desigur n-a atins nici tunul lângă care am dormit la Chatham.

— Dar băiatul ce părere are? Vrei să pleci, David? m-a întrebat mătușa.

I-am răspuns că nu și am implorat-o să nu mă lase că plec. I-am spus că nici *mister* Murdstone, nici soră-sa nu m-au iubit și nu s-au purtat frumos cu mine niciodată. Că pe biata mama, care m-a iubit atât de mult, au făcut-o să pătimească din pricina mea, și că acest lucru îl știam nu numai eu, dar și Peggotty. I-am mai spus c-am suferit mai mult decât și-ar fi închipuit cineva că poate suferi un copil atât de mic. Și am rugat-o și am implorat-o pe mătușa – în cuvinte pe care le-am uitat acum, dar care țin bine minte că m-au înduioșat adânc – ca, de dragul tatii, să-mi dea adăpost și să mă ocrotească.

— *Mister* Dick, ce să mă fac cu copilul ăsta? a întrebat atunci mătușa.

Mister Dick a chibzuit, a șovăit, apoi s-a luminat la față și i-a răspuns:

— Dați ordin numaidecât să i se ia măsuri pentru un rând de haine.

— *Mister Dick*, a izbucnit mătușa triumfătoare, dă-mi voie să-ți strâng mâna, căci ai un bun-simț de neprețuit!

După ce i-a scuturat cordial mâna, m-a tras lângă dânsa, și, întorcându-se către *mister Murdstone*, i-a zis:

— Puteți pleca oricând veți dori; am să-mi încerc norocul cu acest băiat. Dacă într-adevăr e cum spuneți dumneavoastră, nu mă îndoiesc c-am să fiu în stare să fac pentru el cel puțin tot atât cât ați făcut dumneavoastră. Dar nu cred niciun cuvânt!

— *Miss Trotwood*, i-a răspuns *mister Murdstone*, dând din umeri și ridicându-se, dacă ați fi fost un bărbat...

— Hait! Mofturi și prostii! i-a tăiat vorba mătușa. Scutiți-mă!

— Ce incomparabilă politețe! a exclamat *miss Murdstone*, ridicându-se și ea. Copleșitoare politețe!

— Credeți că nu știu ce viață amară i-ai făcut bieteii fetițe pe care ai amăgit-o? a urmat mătușa, neluând în seamă cele spuse de *miss Murdstone* și adresându-se fratelui ei, clătinând din cap cu o mimică foarte expresivă. Credeți oare că nu știu cât a fost de nefastă ziua când pentru prima dată i-ai ieșit în cale acelei făpturi blânde și firave, și aș putea să jur că atunei i-ai zâmbit și ai privit-o cu ochi mari, rotunzi, de parcă n-ai fi fost în stare să spui „du-te“ nici măcar unei găște?

— De când sunt n-am auzit vorbe mai alese! a sărit din nou cu gura *miss Murdstone*.

— Credeți oare, a urmat mătușa mea, că nu-mi dau seama – mai ales acum, când vă văd și vă aud, ceea ce, vă spun sincer, nu-mi face nicio plăcere – cum s-au petrecut lucrurile, ca și cum aș fi fost de față? Da, da, martor mi-e Dumnezeu! Mai blând și mai afabil decât a fost *mister Murdstone* la început nici că se poate închipui! Sărmana copilă, nevinovată și amăgită, nu mai văzuse niciodată un asemenea bărbat! Era numai zâmbete și dulceață. O adora. Îi răsfața băiatul, îl răsfața și-l alinta! Avea să-i fie un al doilea tată și aveau să trăiască laolaltă toți trei, ca într-o grădină plină de trandafiri, nu-i așa? Uf! Plecați din fața mea, plecați!

— De când sunt n-am întâlnit o femeie ca asta! a proclamat *miss Murdstone*.

— Și după ce ați reușit s-o îmbrobodiți pe biata prostuță – să mă ierte Dumnezeu că-i spun așa, când dânsa a plecat într-altă lume, unde *dumneavoastră* nu vă grăbiți cătuși de puțin s-o urmați, ca și cum nu i-ați făcut destul rău ei și alor ei – v-ați apucat să-i faceți educația, nu-i așa? Ați început s-o dresați ca pe o biată păsărică închisă în colivie, ați căutat s-o siliți să-și uite viața dinainte și s-o învățați să cânte numai cum voiăți *dumneavoastră*!

— Sau e nebună, sau s-a îmbătat! a exclamat *miss Murdstone*, furioasă că nu izbutește să abată asupra ei atenția mătușii. Și aș crede mai degrabă că s-a îmbătat.

Fără a lua în seamă această întrerupere și ignorând-o cu desăvârșire, *miss Betsey* a continuat să i se adreseze lui *mister Murdstone*:

— *Mister Murdstone*, i-a zis, amenințându-l cu degetul te-ai purtat ca un tiran cu biata copilă și i-ai zdrobit inima. Avea suflet bun, asta o știu; am cunoscut-o cu ani înainte ca *dumneata*, s-o fi întâlnit; și pentru a-i da lovitura de moarte, te-ai folosit de latura bună a ei, de slăbiciunea ei. Asta-i adevărul, fie că-ți place, fie că nu. Și acest adevăr *dumneata* și uneltele dumitale n-aveți decât să-l luați cum vreți!

— Îngăduiți-mi, vă rog, *miss Trotwood*, să vă întreb la cine vă referiți când, folosind un limbaj cu care nu-s deprinsă, vorbiți de uneltele fratelui meu? a exclamat din nou *miss Murdstone*.

Surdă și nepăsătoare la vorbele ei, *miss Betsey* a urmat:

— Cum vă spuneam, era destul de limpede, cu ani înainte ca *dumneata* s-o fi întâlnit – și mintea omenească nu poate pricepe de ce căile tainice ale providenței au făcut ca s-o întâlnești – era destul de limpede, spun că, mai devreme sau mai târziu,

această faptură delicată se va remărita; dar nădăjduiam că n-o s-o pătească atât de rău cum a pățit-o. Era, *mister* Murdstone, pe vremea când a dat naștere băiatului aici de față, acestui biet copil de care, după aceea, te-ai folosit de atâtea ori ca s-o chinuiești, și asta-i desigur o amintire neplăcută, care ți-l face nesuferit. Vai, vai, nu-i nevoie să tresari! Știu eu și fără asta că așa stau lucrurile.

În tot acest timp, *mister* Murdstone stătuse lângă ușă, privind-o zâmbitor, cu toate că sprâncenele-i negre erau încruntate. Dar, în clipa aceea am băgat de seamă că deși zâmbetul îi mai stăruia pe față, pâlise brusc și începuse să gâfâie ca și cum ar fi alergat.

— Salutare și adio, *sir!* a încheiat mătușa. Apoi, întorcându-se brusc spre sora lui, i-a zis: Adio și dumitale, adio, doamnă! Și nu cumva să te mai prind năvălind călare pe măgar peste pajiștea *mea*, că așa cum mă vezi și te văd am să-ți smulg boneta de pe cap și am s-o calc în picioare!

Numai un pictor, și nu un pictor de rând, ar fi fost în stare să zugrăvească expresia mătușii când și-a exteriorizat sentimentele în această formă atât de neașteptată, precum și mutra pe care a făcut-o *miss* Murdstone când a auzit-o. Căci nu numai în cuvinte, ci și în intonația mătușii era atâta pornire, încât, fără a mai spune nimic, *miss* Murdstone l-a luat de braț pe fratele ei și, foarte înțepată, a părăsit casa; mătușa i-a urmărit cu privirea de la fereastră, gata – în privința asta n-am nicio îndoială – să-și pună în practică amenințarea dacă măgarul s-ar fi ivit din nou pe pajiște.

Văzând că nu se produce nicio nouă încălcare, s-a destins încetul cu încetul și a devenit atât de tandră, încât mi-a venit s-o sărut și să-i mulțumesc; ceea ce am făcut din toată inima, cuprinzând-o cu amândouă brațele. După aceea, i-am strâns mâna lui *mister* Dick, care, la rândul lui, mi-a strâns mâna de mai multe ori. Salutând cu repetate hohote de răs fericitul deznodământ.

— *Mister* Dick, i-a zis mătușa, trebuie, împreună cu mine, să fii tutorele acestui băiat.

— Sunt încântat să fiu tutorele fiului lui David, a răspuns *mister* Dick.

— Prea bine! i-a replicat mătușa. Va să zică, ne-am înțeles. Știi ce m-am gândit, *mister* Dick? C-aș putea să-i dau numele de Trotwood.

— Desigur, desigur! Dă-i numele de Trotwood, desigur! a zis *mister* Dick. Trotwood, fiul lui David.

— Trotwood Copperfield, vrei să spui, a precizat mătușa.

— Da, firește. Da. Trotwood Copperfield, a încuviințat *mister* Dick, cam stânjenit.

Mătușa mea a fost atât de entuziasmată de această idee, încât, înainte de a mă îmbrăca cu hainele de gata pe care mi le-a cumpărat în după-amiaza aceea, a scris pe ele cu mâna ei „Trotwood Copperfield“, folosind o cerneală specială, indelebilă; și a hotărât ca toate hainele ce urmau să mi se facă (mi-a comandat un costum complet în după-amiaza aceea) să poarte aceeași mențiune.

Și astfel, cu un nume nou, am început o viață nouă și într-o ambianță cu totul nouă. Acum, după ce temerile mele se risipiseră, timp de câteva zile am trăit ca în vis. Niciodată nu mi-a dat prin minte că în persoana mătușii și a lui *mister* Dick aveam o pereche de tutori cam ciudați. De altfel, în vremea aceea niciodată nu m-am gândit, altfel decât în treacăt, la situația mea. Nu-mi dădeam bine seama decât de două lucruri: că peste vechile amintiri de la Blunderstone, care pluteau în negura unor depărtări fără margini, parcă se lăsase un vâl; și că asupra vieții ce-o dusesem la „Murdstone & Grinby“ căzuse definitiv cortina. De atunci n-a mai ridicat-o nimeni nicicând. Chiar și în această povestire n-am dat-o la o parte decât pentru o clipă și cu o mână șovăitoare și am fost bucuros s-o las să cadă cât mai repede. Evocarea acestei perioade trezește în mine atâta durere, atâtea suferințe și deznădejdi, încât niciodată nu m-am încumetat să stabilesc exact cât am trăit sub blestemul ei. Nu știu dacă a ținut un an sau ceva mai mult sau mai puțin de un an. Știu numai că am trăit-o și am depășit-o: și, iată, am scris despre ea, și cu asta, basta!

CAPITOLUL XV

IAU TOTUL DE LA ÎNCEPUT

În scurt timp, *mister Dick* și cu mine am devenit cei mai buni prieteni, și adesea, după ce isprăvea lucrul, ieșeam împreună să înălțăm zmeul cel mare. În fiecare zi stătea și lucra la memoriu, dar deși muncea din greu, n-avea niciun spor, căci, mai devreme sau mai târziu, Carol I tot se strecura în cele scrise, așa că trebuiau aruncate la coș și o lua de la început. Răbdarea și încrederea cu care suporta aceste neconținute dezamăgiri, bănuiala lui vagă că era ceva necurat cu regele Carol I, osteneala, nu prea mare, ce-și dădea ca să evite a-i pomeni numele, precum și stăruința cu care acesta se ivea în memoriu, dându-l peste cap, mă impresionau adânc. Ce avea să începă cu acest memoriu când va fi gata, cui avea să-l înainteze, și în ce scop, cred că nici *mister Dick* nu prea știa. De altfel, nici n-ar fi avut niciun rost să se frământa cu asemenea probleme, căci dacă există lucruri sigure pe lumea asta, se poate spune cu certitudine că memoriul era sortit să nu fie dus la bun sfârșit niciodată.

Mi se părea emoționant când îl vedeam ținând zmeul care plutea sus în văzduh. Ceea ce-mi spusese cândva în odaia sa, despre credința lui că în felul acesta își răspânda ideile scrise pe hârtiile din care confecționase zmeul, hârtii ce nu erau altceva decât vechi ciorne pentru oropsitul său memoriu, nu era, pesemne, decât o simplă fantezie; dar când era afară și privea zmeul care plutea pe bolta cerului și simțea cum îl trage și-l smucește de mână, era cu totul altceva. Niciodată nu părea mai senin ca în clipele acelea. Într-un amurg, pe când ședeam lângă el pe o coastă înverzită și mă uitam cum urmărea zmeul, care zbura sus, în aerul liniștit, mi s-a părut că jocul acesta îi limpezea mintea, ridicându-i-o în închipuirea mea copilărească până la ceruri. Și pe măsură ce răsucea sfoara, și zmeul cobora încet din lumina strălucită a inserării, până ce, cu o ultimă fâlfâire, se așternea în iarbă, unde rămânea ca un simplu obiect neanimat, mi s-a părut că dansul se trezește treptat dintr-un vis; îmi aduc aminte că l-a ridicat de jos rotind în jur o privire pierdută, ca și cum ar fi coborât împreună, și l-am compătimit din toată inima.

Și în vreme ce mă împrieteneam treptat cu *mister Dick*, mă bucuram tot mai mult de bunăvoința credincioasei lui prietene, mătușa mea. Se învoia atât de bine cu mine, încât, după câteva săptămâni, mi-a scurtat numele adoptiv de Trotwood în Trot și mi-a dat a înțelege că, dacă mă voi purta și mai departe așa cum începusem, s-ar putea să ajung să mă bucur de aceeași dragoste pe care i-o purta surorii, mele, Betsey Trotwood.

— Trot, mi-a zis într-o seară mătușa, când, ca de obicei, i se aduseseră tablele ca să joace cu *mister Dick*, să nu uităm că trebuie să fii dat la învățătură.

Era tocmai singurul lucru care mă neliniștea și am fost încântat că adusesese vorba despre această problemă.

— N-ai vrea să mergi la școală la Canterbury? m-a întrebat mătușa.

I-am răspuns c-aș merge bucuros, mai ales pentru că nu era prea departe.

— Bine, a încuviințat mătușa. Ai vrea să începi a merge la școală chiar mâine?

Deprins cu repeziciunea cu care mătușa lua îndeobște orice hotărâre, n-am fost mirat de această propunere neașteptată și i-am răspuns:

— Aș vrea.

— Bine, a zis din nou mătușa. Janet, tocmește pentru mâine dimineață la zece trăsura cu poneiul sur, și diseară împachetează hainele lui *master Trotwood*.

M-am bucurat foarte mult când am auzit aceste porunci; dar am avut muștrări de

conștiință pentru egoismul meu, căci am văzut că, la gândul că ne vom despărți, *mister Dick* s-a tulburat și a jucat atât de prost, încât mătușa, după ce l-a certat de câteva ori, lovindu-l peste mână cu cornetul de zaruri, a închis tablele și a refuzat să mai joace. Când a auzit-o pe mătușa spunând că din când în când voi veni acasă sâmbăta și că din când în când, miercurea, dânsul va putea merge să mă vadă la școală, *mister Dick* s-a mai înviorat și mi-a făgăduit că va construi, în vederea acestor prilejuri, un zmeu mult mai mare decât cel pe care-l avea acum. A doua zi dimineață a fost din nou abătut, și ca să se consoleze, mi-ar fi dat toate monedele de aur și de argint pe care le avea, dacă n-ar fi intervenit mătușa, să reducă darul la cinci șilingi, pentru ca apoi, la stăruințele lui, să-i îngăduie să-mi dea zece. Ne-am despărțit cât se poate de călduros, lângă portița grădinii, și *mister Dick* nu s-a clintit din loc până ce trăsura, cu mătușa și cu mine, n-am ieșit din raza lui vizuală.

Mătușa, căreia puțin îi păsa de părerea lumii, ținându-se dreaptă și țeapănă pe banchetă ca un vizitiu de casă mare, a mânat cu deosebita măiestrie poneiul cel sur prin Dover, urmărindu-i cu grijă mișcările, hotărâtă să nu-l lase să iasă din voia ei nicio clipă. Când am ieșit pe șosea, a mai slăbit totuși puțin hățurile, și, privind în jos spre mine, care stăteam lângă dânsa între două perne, m-a întrebat dacă eram fericit.

— Foarte, mătușico, și îți mulțumesc, i-am zis.

A fost cât se poate de satisfăcută, și deoarece mâinile îi erau ocupate, m-a mângâiat pe cap cu biciul.

— E mare școala aceea? am întrebat-o.

— Nu știu nici eu, mi-a răspuns. Ne ducem mai întâi la *mister Wickfield*.

— *Dânsul* ține școala?

— Nu, Trot, mi-a zis mătușa. Are un birou.

Alte lămuriri despre *mister Wickfield* nu i-am mai cerut, pentru că nu părea dispusa să-mi dea vreuna, și am vorbit despre altele până am ajuns la Canterbury, unde, fiind zi de târg, mătușa a avut posibilitatea să mâne poneiul cel sur printre căruțe, coșuri, grămezi de zarzavat și mărfurile precupeților. Executarea cu o înaltă precizie a ocolirilor și a virajelor ne-a atras din partea celor aflați pe acolo fel de fel de comentarii, nu întotdeauna plăcute: dar mătușa mâna înainte, perfect impasibilă, și cred c-ar fi fost în stare să străbată cu același sânge rece chiar și un teritoriu inamic.

În cele din urmă ne-am oprit în fața unei clădiri foarte vechi ieșită din aliniere; o casă cu ferestre lungi, joase, cu vitralii la *bow-window*-urile ce ieșeau încă și mai mult în afară și cu grinzi cioplite la capăt, care și ele ieșeau în afară, astfel că mi s-a părut că toată casa se apleca înainte, vrând parcă să vadă cine trece pe trotuarul îngust. Era de o curățenie exemplară. Pe ușa de lemn, joasă și arcuită, împodobită cu ghirlande de flori și fructe frumos dăltuite, strălucea ca o stea un ciocânaș de aramă de modă veche; cele două trepte de piatră care coborau spre ușă erau atât de albe, de parcă ar fi fost acoperite cu o pânză imaculată; și toate colțurile și unghiurile, toate sculpturile și panourile și micile ochiuri de geam și ciudatele ferestre joase, vechi de când lumea, erau curate ca zăpada ce se așterne pe dealuri.

Când trăsura a oprit în fața ușii, mi-am îndreptat privirea asupra clădirii și am zărit ivindu-se la ferestruica de la catul de jos al turnulețului rotund, care flanca o latură a casei, un chip livid ca de mort, care a dispărut în grabă. După aceea, ușa cea joasă, arcuită, s-a deschis, și chipul acela s-a ivit din nou. Era chiar atât de livid cum îmi păruse la fereastră, deși pielea avea o nuanță roșiatică, cum au de obicei oamenii cu părul roșu. Era într-adevăr fața unui roșcovan, un băiat de vreo 15 ani – după cum am aflat mai târziu, dar care părea mult mai în vârstă – cu părul tăiat foarte scurt, ca ogorul după seceră; n-avea aproape deloc nici gene, nici sprâncene, iar ochii, câprui-roșcați, îi erau atât de lipsiți de orice umbră, și apărare, încât îmi amintesc că m-am întrebat cum de reușea să doarmă. Era lat în umeri și ciolănos; purta o haină neagră, îngrijită, închisă cu nasturi până la gât, unde mijeia un colțișor de cravată albă; și cum stătea lângă botul poneiului, uitându-se la noi, cei din trăsura, privirile mele au fost

atrasede îndeosebi de mâna-i lungă uscată, scheletică, cu care își freca bărbia.

— E acasă *mister* Wickfield? Spune, Uriah Heep? l-a întrebat mătușa.

— *Mister* Wickfield e acasă, *ma'am*, i-a răspuns; Pofțiți înăuntru, vă rog, a adăugat, arătând cu mâna-i lungă spre odaia unde urma să fim primiți.

Am coborât și, lăsându-i în grijă poneiul, am intrat într-un salonaș scund și lung, care dădea spre stradă și prin fereastra căruia l-am zărit pe Uriah Heep suflând în nările poneiului și imediat după aceea astupându-le cu mâna, de parcă ar fi vrut să-i facă nu știu ce vrajă. În fața vechiului cămin înalt se aflau două portrete: unul înfățișând un bărbat cu sprâncene negre și părul cărunt (deși nu părea deloc bătrân), care privea niște hârtii legate cu o panglică roșie, iar celălalt înfățișând o doamnă cu un aer foarte placid și duios, care parcă se uita la mine.

Cred că tocmai întorsesem capul, căutând portretul lui Uriah, când ușa din celălalt capăt al încăperii s-a deschis și a intrat un bărbat care semăna leit cu cel din portret, ceea ce m-a făcut să mă uit dacă nu cumva coborâse din ramă. Se afla însă la locul lui, iar când domnul s-a apropiat și l-am văzut în plină lumină, mi-am dat seama că trecuseră câțiva ani de când i se făcuse portretul.

— *Miss* Betsey Trotwood, vă rog pofțiți înăuntru, a zis domnul. Vă cer iertare, am fost ocupat o clipă. Știți cu ce. Alt scop n-am în viață.

Miss Betsey i-a mulțumit și am intrat în odaia lui, amenajată ca birou, plină de cărți, de hârtii, de cutii de tinichea și așa mai departe. Dădea într-o grădină și avea o casă de fier zidită în perete atât de aproape de cămin, încât, în timp ce mă așezam, m-am întrebat cum s-or fi descurcând oare coșarii când curățau coșul.

— Ei, *miss* Trotwood, ce vânt v-aduce pe la noi? Nădăjduiesc că nu-i vreun vânt rău? a întrebat-o *mister* Wickfield, căci am înțeles îndată că el era și apoi mi-am dat seama că era avocat și administra moșiile unui bogat *gentleman* din ținut.

— Nu, i-a răspuns mătușa, n-am venit pentru o pricină de judecată.

— Sunt foarte bucuroși, *ma'am*. E mai bine că veniți pentru orice altceva.

Deși sprâncenele mai erau încă negre, părul îi albise cu desăvârșire. Era foarte plăcut la față și mi s-a părut, în general, chipeș. Tenul lui rumen l-am pus, așa cum încă de mult obișnuisem să judec la școala lui Peggotty, pe seama vinului de Porto; de asemeni am pus pe socoteala vinului și glasul și corpolența lui. Era foarte îngrijit îmbrăcat, veston albastru, jiletcă vărgată și pantaloni de nanchin; iar frumoasa cămașă plisată și cravata de batist nespus de albe și gingașe, au evocat, în închipuirea mea avântată, penajul de pe pieptul lebedelor.

— Acesta-i nepotul meu, m-a prezentat mătușa.

— Nici nu știam c-aveți un nepot, *miss* Trotwood, a observat *mister* Wickfield.

— Un nepot de frate, a precizat mătușa.

— Pe cuvântul meu, nu știam c-aveți un nepot da frate, a stăruiat *mister* Wickfield.

— L-am înfiat, a urmat mătușa, cu un gest menit să arate că îi era totuna dacă știuse sau nu de acest fapt; și l-am adus aici ca să-l dau la o școală unde să învețe carte și să fie bine îngrijit. Spuneți-mi la ce școală să-l dau, și cum și ce fel stau lucrurile cu această școală.

— Înainte de a vă da un sfat, i-a spus *mister* Wickfield, trebuie să vă pun vechea întrebare pe care o știți. Ce țel urmăriți?

— Ei drăcia dracului! a exclamat mătușa. Totdeauna în căutarea unor țeluri ascunse, când totul e limpede ca lumina zilei! Vreau ca băiatul să fie fericit și să ajungă un om folositor!

— Cred că or mai fi și alte motive, motive mixte, și-a dat cu părerea *mister* Wickfield, clătînând din cap și zâmbind sceptic.

— Mofturi, mofturi, *mister!* i-a replicat mătușa. Sustineți că în tot ceea ce faceți urmăriți un țel unic și precis. Nu vă închipuiți, sper, că ați fi unicul om pe lume care privește lucrurile cu luciditate.

— Vai, *miss* Trotwood, dar eu n-am clocit un singur țel în viață, a stăruiat el

zâmbind. Alții au duzini, zeci, sute de țeluri. Eu n-am decât unul. Asta-i deosebirea. Dar n-are a face. Vreți să știți care-i cea mai bună școală? Doriți să fie cea mai bună, indiferent de scopul urmărit?

Mătușa încuviință, dând din cap.

— La cea mai bună dintre școlile noastre, a spus *mister* Wickfield după ce a chibzuit un moment, nepotul dumneavoastră nu va putea fi primit intern chiar acum.

— Bine, dar presupun c-ar putea fi găzduit și în altă parte, a stăruiț mătușa.

Mister Wickfield a încuviințat. După o scurtă discuție, i-a propus mătușii să viziteze împreună școala, ca să poată lua o hotărâre în cunoștință de cauză, iar după aceea să meargă să vadă două-trei case unde aș putea fi găzduit.

Mătușa învoindu-se, tocmai ne pregăteam s-o pornim împreună tustrei, când deodată dânsul s-a oprit și a spus:

— S-ar putea ca micul nostru prieten să aibă vreun motiv de nemulțumire în legătură cu condițiile. De aceea cred c-ar fi mai bine să nu-l luăm cu noi.

Mi s-a părut că mătușa ar fi vrut să-l contrazică; atunci, ca să ușurez lucrurile, le-am zis că dacă vor, eu unul bucuros rămân acasă, și m-am înapoiat în biroul lui *mister* Wickfield, unde m-am așezat din nou pe scaunul pe care șezusem la început și am așteptat să se întoarcă.

Din întâmplare, scaunul se afla cu fața înspre coridorul îngust care ducea la odaia circulară la a cărei fereastră văzusem chipul palid al lui Uriah Heep. Uriah, după ce dusesse poneiul la un grajd din vecinătate, se întorsese și acum lucra în această odaie la un pupitru prevăzut cu o ramă de alamă, de care era agățat un document pe care-l copia. Deși stăteam față în față, la început am crezut că documentul la care lucra îl împiedică să mă vadă; dar uitându-mă mai cu luare-aminte, am băgat de seamă, cu destulă neplăcere, că, din când în când, ochii săi neodihniți, ca doi aștri roșii, se iveau binișor sub marginea de jos a hârtiei și se aținteau asupra mea uneori și câte un minut, în care timp pana îi alerga sau doar se prefăcea că aleargă cu aceeași iscusință ca și mai înainte. Am încercat de mai multe ori să scap de privirea lor, suindu-mă pe un scaun ca să mă uit la o hartă aflată în celălalt capăt al încăperii sau cercetând cu luare-aminte coloanele unui ziar local din Kent, dar parcă mă chemau înapoi; și de câte ori mă întorceam spre cei doi aștri roșii, eram sigur că-i voi găsi fie răsărind, fie apunând.

În cele din urmă, spre fericirea mea, după ce au lipsit destul de mult, mătușa și *mister* Wickfield s-au înapoiat. Dar nu izbutiseră în toate privințele, așa cum aș fi dorit, căci, deși avantajele școlii erau de netăgăduit, mătușa nu găsisse pe placul ei niciuna din casele în care aș fi putut să fiu primit în gazdă.

— Îmi pare foarte rău, Trot, mi-a zis mătușa. Nu știu, zău, ce să mă fac.

— Într-adevăr, așa e, din nenorocire, a spus *mister* Wickfield. Dar am să vă spun eu ce ați putea face, *miss* Trotwood.

— Spuneți-mi ce? a întrebat mătușa.

— Deocamdată lăsați-vă nepotul aici la mine. Pare un băiat cuminte. N-o să mă deranjeze defel. Casa asta parc-ar fi făcută ca să tot înveți în ea. E loc berechet și liniște ca într-o mănăstire. Lăsați-l aici, la mine.

S-a văzut îndată că această propunere i-a surâs mătușii, cu toate că s-a codit s-o accepte. De altfel, și eu m-am codit.

— Zău, *miss* Trotwood, a stăruiț *mister* Wickfield. Alt mijloc de a ieși din încurcătură nu văd. Afară de asta, știți bine că nu-i decât o soluție temporară. Dacă n-are să meargă sau dacă n-are să ne convină, vom putea oricând să căutăm altceva. Vom avea răgaz, între timp să găsim o gazdă mai bună. Deocamdată, n-aveți, altceva mai bun de făcut decât să-l lăsați aici!

— Vă sunt foarte îndatorată, i-a zis mătușa, la fel și băiatul, numai că...

— Lăsați, lăsați! Știu la ce vă gândiți! a exclamat *mister* Wickfield. Nu vă place să primiți nimic pe degeaba. Dacă doriți, puteți plăti pentru găzduire. Nu-i nevoie să ne

tocmim, și dacă o să vrei, o să-mi plătiți.

— În felul acesta, deși tot vă rămân îndatorată, sunt foarte fericită să-l las la dumneavoastră.

— Atunci poftiți s-o vedeți pe mica mea menajeră.

Urmându-i îndemnul, am suit o scară veche, minunată, cu o balustradă atât de lată, încât ne-am fi putut urca pe ea aproape la fel de ușor ca pe scară, și am dat apoi într-un vechi salonaș, întunecos, în care lumina pătrundea prin trei sau patru dintre acele ferestruici ciudate pe care le zărisem din stradă, în fața cărora se aflau scaune de stejar, care păreau croite din același lemn ca și pardoseala de stejar frumos lustruită și grinzile groase din tavan. Era o încăpere mobilată cu gust, în care se aflau un pian, mobilier tapisat cu roșu și verde și vase cu flori. Peste tot unde te uitai erau unghere și firide plăcute, și în fiecare ungher și în fiecare firidă se găsea sau o măsuță sau un scrin sau niște polițe cu cărți, sau un jilț ciudat sau vreun alt obiect care mă făcea să cred că alt colț la fel de frumos nici c-ar putea exista, dar numai până ce, dând cu ochii de altul, îl găseam deopotrivă de drăguț, dacă nu chiar și mai încântător. Și pretutindeni domneau acea tihnă și curățenie care caracterizau și aspectul exterior al casei.

Mister Wickfield a ciocănit la o ușă aflată într-un colț al peretelui lambrizat, și din încăperea alăturată a dat buzna o fetiță cam de vârsta mea, care l-a sărutat. Pe chipul ei am recunoscut numaidecât expresia blândă și duioasă a doamnei care mă privise din portretul văzut la parter. Și în închipuirea mea s-a înfiripat gândul că, în vreme ce imaginea din portret crescuse și ajunsese femeie, modelul rămăsese copil. Cu toate că era radioasă și fericită, chipul ei și întreaga-i făptură respirau o liniște, o pace sufletească și o bunătate pe care nu le-am uitat și nu le voi uita niciodată.

Aceasta era mica menajeră, fiică-sa, Agnes, ne-a spus *mister Wickfield*. După ce am auzit cum a rostit aceste cuvinte și când am văzut cum o ținea de mână, îndată am ghicit care era singurul țel al vieții sale.

Purta atârnată la șold o mică punguță anume, plină cu tot felul de chei, și părea cea mai cumpătată și cea mai pricepută menajeră ce s-ar fi putut visa pentru această veche gospodărie.

L-a ascultat, bucuroasă, pe tatăl ei, cât acesta i-a explicat despre mine, iar după aceea i-a propus mătușii să mergem sus să vizităm odaia ce-mi era destinată. Cu dânsa în frunte, am purces cu toții s-o vedem. Era o cameră minunată, prietenoasă, cu grinzi de stejar și geamuri romboidale; și balustrada cea lată ducea până sus.

Nu-mi pot aminti unde și când, în anii copilăriei, am mai văzut un vitraliu într-o biserică. Nici nu țin minte ce anume reprezenta. Știu însă că văzând-o pe Agnes sus pe palier, cum s-a întors ca să ne aștepte, în lumina solemnă ce se prefira asupra acelei scări venerabile, mi-am adus aminte de acel vitraliu; și de atunci, în închipuirea mea, Agnes Wickfield a rămas de-a pururi legată de pașnica strălucire a acestuia.

Mătușa era tot atât de încântată ca și mine de felul cum voi fi găzduit și, foarte mulțumiți și bine dispuși, ne-am întors în salonaș. Întrucât mătușa se grăbea să ajungă acasă, cu poneiul cel sur, înainte de lăsarea întunericului, n-a vrut cu niciun preț să rămână la cină; și întrucât *mister Wickfield* o cunoștea prea bine ca s-o contrazică, i-au servit o gustare, după care Agnes s-a întors la guvernanta ei, iar *mister Wickfield* s-a retras în birou, lăsându-ne singuri, să ne luăm rămas bun nestingheriți de nimeni.

Mătușa mi-a spus că *mister Wickfield* va îngriji de toate și că nu voi duce lipsă de nimic, și vorbindu-mi cu prietenie, mi-a dat cele mai bune sfaturi.

— Trot, a încheiat ea, să te porți astfel încât să poți fi mândru de tine, iar mândria ta să se răsfrângă și asupra mea și a lui *mister Dick*. Dumnezeu să te aibă în pază!

Eram foarte mișcat și n-am putut face altceva decât să-i mulțumesc iară și iară și s-o rog să-i transmită lui *mister Dick* sentimentele mele cele mai afectuoase.

— Să nu fii niciodată meschin, mi-a zis mătușa, să nu minți; să nu asuprești pe

nimeni. Ferește-te de aceste trei păcate, Trot, și atunci încrederea pe care o am în viitorul tău nu se va clinti niciodată!

Am asigurat-o cu tărie că mă voi arăta vrednic de dragostea ei și că nu-i voi uita povețele.

— Plec, poneiul m-așteaptă la ușă, a zis mătușa. Tu rămâi aici!

Și rostind aceste cuvinte, m-a îmbrățișat iute, după care a părăsit încăperea, închizând ușa după sine. În primul moment am rămas uluit de plecarea-i atât de precipitată și m-am întrebat dacă nu cumva am supărat-o cu ceva; dar când, privind în stradă, am văzut cât de mâhnită s-a urcat în trăsură și cum a pornit fără să se uite înapoi, am înțeles-o și am lăsat deoparte presupunerile-mi nedrepte.

Până la 5, adică până la ora la care *mister* Wickfield obișnuia să cineze, mi-am venit în fire și am fost gata să pun mâna pe cuțit și pe furculiță. Masa nu era pusă decât pentru noi doi. Înainte de cină, Agnes l-a așteptat însă pe tatăl ei în salonașul de sus, a coborât cu el, și la masă a stat pe un scaun în fața lui. De n-ar fi fost și ea de față, mă îndoiesc poate c-ar fi mâncat ceva.

După cină n-am rămas în sufragerie, ci ne-am întors în salonașul de sus; aici, într-un colțișor dintre cele mai plăcute, Agnes pregătise pentru tatăl ei o garafă cu vin de Porto și câteva pahare. Sunt convins că de-ar fi fost pregătit de altcineva, pentru el vinul și-ar fi pierdut buchetul obișnuit.

Mister Wickfield a rămas în salonaș vreo două ceasuri și a băut cam mulțișor, în care vreme Agnes a cântat la pian, a lucrat și a stat de vorbă cu el și cu mine. S-a arătat vesel și bine dispus mai tot timpul; dar uneori privirile lui se opreau asupra fetiței, și atunci cădea într-un fel de melancolie și tăcea. Dar dânsa băga de seamă numaidecât și-l trezea din visare mângâindu-l sau punându-i vreo întrebare. Și atunci lăsa deoparte gândurile, și iar mai sorbea puțin vin.

Agnes a pregătit și apoi a servit ceaiul, iar după aceea am stat de vorbă, cum e obiceiul după cină, până a venit vremea ca dânsa să meargă la culcare; atunci, *mister* Wickfield a îmbrățișat-o și-a sărutat-o, iar după plecarea ei a poruncit să se aprindă lumânările în biroul său. După aceea m-am dus și eu să mă culc.

În cursul după-amiezii ieșisem însă în fața porții și făcusem câțiva pași pe uliță, ca să mai arunc o privire asupra catedralei cenușii și ca să-mi aduc aminte că străbătusem acest bătrân oraș în cursul călătoriei mele și că atunci trecusem, fără a mă uita la ea, prin fața casei unde locuiam acum. La înapoiere, l-am zărit pe Uriah Heep, care tocmai închidea biroul și, însuflețit de o caldă prietenie pentru toți oamenii de pe lume, m-am apropiat de el, am stat puțin de vorbă, iar la despărțire i-am strâns mâna. Dar, vai, ce mână umedă avea! Ai fi zis că era mâna unei stafii, atât când te uitai la ea, cât și când o atingeai; după aceea mi-am frecat singur mâna, ca s-o încălzesc și ca să șterg orice urmă lăsată de a lui.

Era atât de neplăcută mâna lui, încât nici când am ajuns în odaia mea nu se risipise încă senzația aceea de răceală și umezeală. Aplecându-mă pe fereastră și zărind unul din chipurile cioplite de la capătul grinzilor uitându-se pieziș la mine, mi s-a părut că ar fi Uriah Heep care s-ar fi cățarat acolo nu știu cum, și repede am închis geamul, ca să nu poată intra.

CAPITOLUL XVI

MĂ SCHIMB ÎN MULTE PRIVINȚE

A doua zi, după gustarea de dimineață, am reînceput viața de școlar. Însoțit de *mister* Wickfield, am pășit în locașul unde aveam să-mi urmez învățătura – o clădire solemnă, în mijlocul unei curți, în care domnea o atmosferă cărturărească, foarte

potrivită cu ciorile și stâncuțele singuratice care coborâseră de pe turnurile catedralei pentru a se plimba, gânditoare, pe peluză – și am fost prezentat noului meu dascăl, doctorul Strong.

Doctorul Strong mi s-a părut aproape la fel de ruginit ca și grilajul înalt și porțile de fier din fața clădirii; și aproape la fel de țeapăn și de greoi ca urnele mari, de piatră, care flancau porțile, așezate fiind la distanțe egale pe zidul de cărămidă aparentă care încingea curtea, urne care păreau niște popice sublime, anume înălțate pentru ca Timpul să se joace cu ele. L-am găsit în biblioteca sa (mă refer, bineînțeles, la doctorul Strong), purtând haine nu prea bine periate, cu părul nu tocmai pieptănat; jartierele pantalonilor nu erau închise sub genunchi, jambierele-i negre, lungi, erau deschiate, iar pe covorul din fața căminului, larg căscați, ca niște peșteri, zăceau pantofii lui. Îndreptând spre mine o privire stinsă – care mi-a amintit de un cal bătrân și orb, de mult uitat, care pe vremuri păștea în curtea bisericii din Blunderstone, poticnindu-se printre morminte – doctorul Strong mi-a spus că-i bucuros să mă cunoască și mi-a întins mâna, dar n-am știut ce să fac cu ea, căci era inertă, lipsită de inițiativă.

În preajma doctorului Strong stătea pe un scaun și cosea o tânără foarte drăguță, căreia îi zicea Annie și despre care am presupus că este fiica lui, și dânsa m-a scos din încurcătură, căci, lăsându-se în genunchi în fața doctorului Strong, s-a apucat, cu o deosebită îndemănare și voioșie, să-l încalțe și să-i încheie jambierele. Când a isprăvit și am dat să ieșim, spre a ne duce în clasă, am rămas mirat că la plecare, luându-și ziua bună de la ea, *mister Wickfield* i s-a adresat numind-o „*missis Strong*“, și mă întrebam, oare o fi soția vreunui fiu al doctorului Strong, sau chiar nevasta lui, când deodată, fără să vrea, acesta m-a lămurit.

— Spune-mi, Wickfield, a zis, oprindu-se pe coridor, cu mâna pe umărul meu, încă n-ai găsit o slujbă pentru vărul soției mele?

— Nu, i-a răspuns *mister Wickfield*. Nu. Încă nu.

— Tare-aș dori să-i găsești o slujbă cât mai degrabă, i-a zis doctorul Strong, căci Jack Maldon e sărac și fără ocupație, iar din aceste două rele se trag uneori nenorociri și mai mari. Cum e vorba ceea a doctorului Watts? Și-apoi, uitându-se la mine și clătînând din cap în cadența citatului, a adăugat: „Diavolul pe leneș se pricepe foarte lesne să-l împingă la blestemății!“

— Așa-i, doctore, i-a răspuns *mister Wickfield*. Dar dacă ar fi cunoscut mai bine oamenii, doctorul Watts ar fi putut scrie cu tot atâta dreptate că: „Diavolul pe oricine se pricepe foarte lesne să-l împingă la blestemății!“ Crede-mă, oamenii ocupați își au și ei partea lor în relele lumii. De un veac și mai bine, ce au făcut oamenii care n-au avut o clipă de răgaz, luptând cu înverșunare să câștige cât mai mulți bani sau cât mai multă putere? N-au săvârșit destule rele?

— Jack Maldon n-o să-și dea osteneală, pare-mi-se, nici pentru bani, nici pentru putere, a zis doctorul Strong frecându-și bărbia îngândurat.

— Se prea poate, a încuviințat, *mister Wickfield*. Iartă-mă că m-am depărtat de ceea ce vorbeam. Nu, până acum n-am fost în stare să-i găsec de lucru lui Jack Maldon. Cred c-am înțeles scopul pe care-l urmărești, și asta face ca situația să fie mai grea, a adăugat el șovăind.

— Scopul meu, i-a răspuns doctorul Strong, e să găsec o ocupație potrivită pentru vărul și prietenul din copilărie al scumpei mele Annie.

— Da, știu, a zis *mister Wickfield*. În țară sau în străinătate.

— Mda! a mormăit doctorul Strong, mirat pesemne că apăsase asupra cuvintelor: „În țară sau în străinătate“.

— Sunt vorbele dumitale, știi prea bine, a subliniat *mister Wickfield*. Sau în străinătate.

— Da, desigur, a recunoscut doctorul. Desigur. Indiferent: una sau alta.

— Una sau alta? Cum adică, n-ai nicio preferință? l-a întrebat *mister Wickfield*.

— Niciuna, i-a răspuns doctorul.

— Niciuna? a stăruit *mister* Wickfield.

— Nici cea mai mică.

— N-ai niciun motiv să preferi în altă țară, și nu aici? a insistat *mister* Wickfield.

— Nu! i-a răspuns doctorul.

— Atunci trebuie să te cred, și chiar te cred, a încheiat *mister* Wickfield. Dacă-ș fi știut mai demult, sarcina mea ar fi fost mult mai ușoară. Dar mărturisesc că alta era impresia mea.

Doctorul Strong l-a privit cu mirare și îndoială, pentru ca îndată după aceea să zâmbească, fapt care mie mi-a dat curaj; căci zâmbetul lui era plin de blândețe și de bunătate, și din tot felul lui de a fi – îndată ce se, topea răceala ce i-o dădeau îngândurarea și îndeletnicirile-i savante – se desprindea o simplitate foarte atrăgătoare, care era normal să umple de nădejde sufletul unui tânăr școlar ca mine. Repetând mereu „nu“ și „câtuși de puțin“ și dând și alte asigurări în aceeași privință, doctorul Strong pășea înainte încet, cu pas ciudat, inegal, iar noi îl urmam: *mister* Wickfield mergea cufundat în gânduri și dădea din cap, fără să știe că-l vedeam.

Sala de clasă era mare; se afla în aripa cea mai liniștită a clădirii și avea în față șase urne mari, solemne, și o grădină ce aparținea doctorului, unde piersicile se pârguiau pe zidul înșorit dinspre miazăzi. Se mai aflau acolo pe iarbă și în fața ferestrelor, în niște lădițe, și doi aloe mari, iar frunzele late și cărnoase (care păreau de tinichea vopsită) ale acestei plante mi-au rămas în minte ca un simbol al tăcerii și al singurătății. Când am intrat în clasă, cei douăzeci și cinci de elevi, care învățau cu cărțile în față, s-au ridicat ca să-l salute pe doctor și, văzându-ne pe *mister* Wickfield și pe mine, au rămas în picioare.

— V-am adus un nou coleg, le-a spus doctorul. Se nu miște Trotwood Copperfield.

Un anume Adams, care era monitorul clasei, a ieșit de la locul său și mi-a urat bun venit.

Cu cravata sa albă, arăta ca un seminarist, dar era foarte îndatoritor și bine dispus; mi-a arătat banca pe care urma s-o ocup și, ca un adevărat om de lume, m-a prezentat profesorilor, ceea ce m-a făcut să mă simt la largul meu.

Trecuse însă atâta vreme de când nu mai fusesem împreună cu băieții de seama mea sau de când nu mai avusesem colegi de aceeași vârstă, în afară de Mick Walker și Mealy Potatoes, încât m-am simțit nemaipomenit de stingherit. Îmi dădeam seama că trăisem lucruri de care ei habar n-aveau și că dobândisem o experiență mai presus de vârsta mea, și atât de nepotrivite cu înfățișarea mea și cu calitatea mea de coleg al lor, încât mi se părea că, venind în mijlocul lor ca un școlar obișnuit, mă purtam de fapt ca un impostor. Cât lucrasem la „Murdstone & Grinby“ pierdusem deprinderea jocurilor băiețești și eram nespus de stângaci și nepriceput în tot ce privea aceste îndeletniciri. Din pricina ticăloaselor griji care mă covârșiseră din zori până în noapte, tot ce învățasem îmi pierise din minte, așa că atunci când am fost examinat, văzându-se că nu știu nimic, am fost trecut la clasa întâi. Dar deși eram tulburat de neîndemânarea mea la jocuri și de neștiința mea de carte, mă simțeam mult mai prost la gândul că eram mult mai străin de colegii mei prin lucrurile pe care le știam decât prin cele ce-mi erau necunoscute. Mereu mă întrebam ce ar spune dacă ar afla cât de îndeaproape cunoșteam închisoarea „King’s Bench“? Oare nu era nimic în felul meu de a fi care să dea în vileag toate câte le făcusem pentru biata familie Micawber... operații de amanet, vânzări și participare la ospete? Ce s-ar întâmpla dacă m-ar recunoaște băieții care întâmplător mă văzuseră, istovit și în zdrențe, când trecusem prin Canterbury? Ce ar zice ei, care se jucau cu banii, dacă ar ști cum îmi socotisem fiecare părăluță ca să-mi pot plăti zilnic un cârnăcior și o bere sau o felie de budincă? Ce ar gândi despre mine ei, care ignorau viața Londrei și străzile Londrei, dacă ar afla cât de bine cunoșteam (și îmi era rușine că le cunosc) aspectele lor cele mai mârșave? În prima zi petrecută la școala doctorului Strong, toate aceste întrebări m-au neliniștit într-atât, încât mi-am supravegheat fiecă privire și fiecă gest; și ori de câte ori vreunul

dintre noii mei colegi a dat să se apropie de mine, m-am arătat tăcut și ursuz, iar când se ncheia programul, mă grăbeam să plec, de teamă ca nu cumva, răspunzând unui semn binevoitor sau unui gest prietenos, să mă trădez.

Venerabila casă a lui *mister* Wickfield exercita însă o înrăurire atât de binefăcătoare, încât în clipa când, cu noile mele cărți de școală sub braț, am bătut la ușă, am simțit că mi se risipește tulburarea. Și urcând spre odaia mea bătrână și spațioasă, mi s-a părut că umbra solemnă a scării se așterne asupra temerilor și îndoielilor mele, lăsând parcă o negură asupra trecutului. Am rămas acolo sus până la vremea cinei (școala se isprăvea la 3), citind cu nesaț din cărțile de școală; apoi am coborât, cu nădejdea că voi ajunge și eu cu timpul un băiat la fel cu toți ceilalți.

Agnes se afla în salonaș, așteptându-și tatăl, care discuta cu cineva în birou. Întâmpinându-mă cu surâsul ei fermecător, m-a întrebat cum îmi plăcuse la școală. I-am răspuns că sper c-are să-mi placă foarte mult, dar că pentru început mă simțeam cam stingherit.

— *Dumneata* n-ai mers niciodată la școală, nu-i așa? am întrebat-o.

— Cum să nu! Zi de zi.

— Vrei să spui că înveți acasă. Nu?

— Tata nu se poate lipsi de mine, mi-a răspuns ea zâmbind și clătinând din cap. Înțelegi, o menajeră se cade să stea acasă.

— Cred că te iubește foarte mult, i-am zis.

A încuviințat din cap și s-a dus la ușă să asculte dacă nu cumva suia, căci voia să-iasă înainte pe scară. Dar văzând că nu venea, s-a înapoiat.

— Mama s-a prăpădit îndată după ce m-am născut, mi-a explicat ea cu glas domol. N-o cunosc decât după portretul de jos. Te-am văzut privindu-l ieri. Ți-ai dat seama al cui este?

I-am răspuns că da, pentru că-i semăna tare mult.

— Și tata spune asta, mi-a zis ea încântată. Dar, ascultă! Vine tata!

Fața-i plăcută se luminează de bucurie când se duse să-l întâmpine, apoi se înapoie cu el, ținându-l de mână. *Mister* Wickfield m-a salutat cordial și m-a asigurat că mă voi simți cât se poate de bine la școala doctorului Strong, care e un om nespus de bun.

— Or fi poate unii – dar eu nu știu să zic – care iau în deșert bunătatea lui. Tu, Trotwood, să nu le urmezi pilda, m-a sfătuit *mister* Wickfield. E omul cel mai puțin bănuit de pe lume. Nu știu dacă-i o însușire sau un cusur, dar trebuie să ții seama de acest lucru ori de câte ori ai de-a face eu el.

Mi s-a părut că vorbește ca un om plictisit sau nemulțumit de ceva; fiind poftiți la masă și coborând în sufragerie, unde ne-am luat fiecare locul, nu m-am mai gândit la asta.

Abia ne așezasem la masă, când, deodată, Uriah Heep și-a vârat pe ușă capul roșcovan și mâna-i ciolănoasă, ca să anunțe:

— A venit *mister* Maldon și vă roagă să-l primiți, vrea să vă spună un cuvânt.

— Bine, dar *mister* Maldon de-abia a plecat! i-a răspuns *mister* Wickfield.

— Da, *sir*, dar *mister* Maldon s-a întors și vrea să vă mai spună un cuvânt.

Mi s-a părut că, ținând cu mâna ușa deschisă, Uriah se uită la mine, la Agnes, și la tava cu felurile de mâncare de pe masă, și la farfuria, și la tot ce se afla în odaie, și totuși ai fi zis că nu se uită la nimic, căci se prefăcea că-și ține ochii roșii ațintiți asupra stăpânului.

— Vă rog să mă iertați. Nu vreau să vă spun decât că m-am răzgândit, a răsunit un glas din spatele lui Uriah și, dându-l la o parte, cel care vorbea se ivi în prag, în locul lui. Vă rog să mă iertați că dau buzna peste dumneavoastră, dar de vreme ce altă ieșire nu există, cred c-ar fi bine să părăsesc țara cât mai degrabă. Când am discutat această chestiune, verișoara mea Annie mi-a spus c-ar prefera să-și aibă prietenii în preajmă decât să-i vadă surghiuniți, iar bătrânul doctor...

— Adică doctorul Strong? l-a întrerupt cu gravitate *mister* Wickfield.

— Da, firește, doctorul Strong. Așa-i spun cu, bătrânul doctor. E cam același lucru, cred.

— *Nu cred, l-a contrazis mister Wickfield.*

— Bine, să-i zicem doctorul Strong. Mi s-a părut că și el era de aceeași părere. Dar, judecând după cele spuse de dumneavoastră, s-ar părea că s-a răzgândit, așa că nu mai am nimic de spus decât c-ar fi bine să plec cât mai degrabă. De aceea m-am întors să vă spun că, cu cât am să plec mai repede, cu atât o să fie mai bine. Când n-ai încotro și trebuie să te arunci în vâltoare, n-are rost să zăbovești pe mal.

— În cazul acesta, puteți fi sigur că nu veți zăbovi decât foarte puțin, i-a răspuns *mister Wickfield.*

— Mulțumesc. Vă sunt foarte recunoscător. Calul de dar nu se caută la dinți, că nu-i frumos; dar nu m-aș sfii să afirm că foarte ușor verișoara Annie ar putea aranja lucrurile după placul ei. Cred c-ar fi de ajuns să pună o vorbă pe lângă bătrânul doctor...

— Cu alte cuvinte, credeți c-ar fi de ajuns ca *miss Strong* să pună o vorbă pe lângă soțul ei, dacă v-am înțeles bine? i-a tăiat vorba *minier Wickfield.*

— Întocmai, ar fi de ajuns să-i spună c-ar dori cutare și cutare lucru, și nu încapă nicio îndoială că totul s-ar întâmpla după voia ei.

— Și de ce nu încapă nicio îndoială? l-a întrebat *mister Wickfield*, mâncând foarte liniștit mai departe.

— Pentru că Annie e o tânără încântătoare, iar bătrânul doctor – doctorul Strong, vreau să spun – nu prea e un tinerel încântător, i-a răspuns, râzând, Jack Maldon. N-aș vrea să jignesc pe nimeni, *mister Wickfield.* Vreau numai să spun că într-o asemenea căsnicie e drept și normal să se ofere anumite compensații.

— Să se ofere compensații doamnei? a întrebat foarte serios *mister Wickfield.*

— Da, firește, doamnei! a răspuns râzând Jack Maldon.

Dar văzând apoi că *mister Wickfield* mănâncă mai departe, placid și perfect imperturbabil, și că nu era nicio nădejde să-i clintească măcar un mușchi al feței, a adăugat:

— V-am spus tot ceea ce am avut de spus, așa că mă retrag, cerându-vă din nou iertare că v-am deranjat. Firește că voi urma sfaturile ce mi-ați dat și voi ține seama că această chestiune urmează să fie rezolvată numai între dumneavoastră și mine, fără amestecul doctorului.

— Ați luat cina? l-a întrebat *mister Wickfield*, făcându-i semn să ia loc la masă.

— Mulțumesc. Mă duc să cinez cu verișoara Annie. Bună seara!

Fără a se ridica, *mister Wickfield* s-a uitat lung după el. Mie Jack Maldon mi-a făcut impresia unui tânăr cam ușuratic, chipeș, volubil și sigur de sine. Și era întâia oară că dădeam ochii cu el; în dimineața aceea, când îl auzisem pe doctor vorbind despre el, nu mă așteptasem să-l întâlnesc atât de curând.

După cină ne-am întors sus în salonaș, unde lucrurile au decurs întocmai ca în ajun. Agnes a pus paharele și garafa cu vin în același colț, iar *mister Wickfield* s-a așezat să bea, și a băut, nu glumă. Agnes i-a cântat la pian, apoi a stat lângă el, a cusut, a vorbit și a jucat cu mine câteva partide de domino. A pregătit ceaiul și, după aceea, când mi-am adus cărțile, le-a răsfoit, arătându-mi ce știa (știa destul de multe, deși susținea contrariul), și m-a sfătuit cum să procedez ca să învăț și să înțeleg mai lesne. Acuma, scriind aceste rânduri, o văd aieva, modestă, cumpătată, domoală, și aud glasul ei molcom, atât de plăcut. Am început chiar din clipa aceea să simt înrăurirea binefăcătoare pe care avea s-o exercite asupra mea. Pe micuța Em'ly o iubesc, dar pe Agnes, nu – în orice caz, nu în același fel – dar simt că oriunde se arată Agnes, radiază pace, bunătate și adevăr, și că acea lumină blândă a vitraliului, pe care o văzusem cândva la biserică, o învăluie întotdeauna și mă învăluie și pe mine, precum și toate lucrurile din jur, ori de câte ori mă aflu în preajma ei.

Venind vremea să se ducă la culcare, Agnes a plecat, iar eu i-am întins mâna lui

mister Wickfield, pregătindu-mă să mă retrag, dansul însă m-a oprit și mi-a spus:

— Ce zici, Trotwood, vrei să rămâi la noi, sau vrei să te duci să locuiești în altă parte?

— Vreau să rămân, i-am răspuns pe loc.

— Ești sigur?

— Dacă n-aveți nimic împotriva, dacă-mi dați voie...

— Mă tem doar, băiete, că viața pe care o ducem ar putea să-ți pară cam monotonă.

— Nu mai monotonă pentru mine decât pentru Agnes, *sir*. Nu-mi pare plicticoasă deloc!

— Decât pentru Agnes... a repetat, îndreptându-se încet spre căminul înalt, de care s-a rezemat. Decât pentru Agnes!

În seara aceea băuse atât de mult vin (cel puțin așa mi s-a părut), încât îi sticleau ochii, în clipa aceea nu-i vedeam, căci îi ținea plecați, umbrindu-i cu mâna, dar băgasem de seamă acest lucru puțin mai înainte.

— Mă întreb, a mormăit el, dacă nu cumva și Agnes se va plictisi de mine. Căci eu de ea nu mă voi plictisi niciodată! Dar asta-i altceva, cu totul altceva!

Gândea cu glas tare, nu mi se adresa mie; de aceea nici nu i-am răspuns.

— O casă veche și posomorâtă și o viață monotonă, continuă el. Dar trebuie s-o am lângă mine. Nu mă pot lipsi de ea. Și ori de câte ori, în clipele mele cele mai fericite, ca un strigoii, mi se strecoară în suflet gândul c-aș putea să mor și s-o părăsesc pe fetița mea iubită, sau că s-ar putea ca dânsa să moara și să mă părăsească, nu-mi rămâne altceva de făcut decât să-l înec în...

Ultimul cuvânt nu l-a mai rostit; s-a îndreptat cu pași mari spre locul unde șezuse, și după ce, în mod mecanic, a dat să-și toarne vin din sticla goală, a pus-o jos și a pornit înapoi.

— Dacă viața-i atât de greu de suportat când ea e aici, mă-ntreb, oare ce se va întâmpla dac-ar pleca? Nu, nu, nu! Asemenea încercare e peste puterile mele!

S-a rezemat de cămin și a rămas atâta vreme pe gânduri, încât nu m-am putut hotărî dacă-i mai bine să-l tulbur plecând sau să stau locului până ce s-o trezi din visare, în cele din urmă și-a venit în fire și, rotindu-și privirea prin odaie, și-a oprit-o asupra mea.

— Rămâi deci cu noi, Trotwood, mi-a spus apoi cu glas tare, continuând parcă un dialog. Sunt foarte mulțumit că rămâi. O să ne ții de urât amândurora. E o plăcere c-ai să stai cu noi. O plăcere pentru mine, o plăcere pentru Agnes, și, poate, o plăcere pentru noi toți.

— Sunt sigur, *sir*, că va fi și pentru mine, i-am zis. Sunt fericit că mă aflu aici!

— Ești un băiat de ispravă! mi-a zis *mister* Wickfield. Ai să stai aici atâta timp cât ai să te simți bine.

Apoi mi-a strâns mâna, m-a bătut prietenește pe umăr și mi-a spus că în orice seară, după ce Agnes s-a dus la culcare, dacă am cumva de învățat sau vreau să citesc vreo carte și îmi face plăcere să nu fiu singur, să poftesc jos în odaia lui, să stau cu el. I-am mulțumit pentru această atenție, și când, după aceea, a coborât, întrucât nu eram obosit, mi-am luat o carte și am coborât și eu, cu gândul să profit o jumătate de ceas de această îngăduință.

Dar văzând că arde lumina în odaia circulară, m-am simțit îndată atras de Uriah Heep, care exercita asupra mea un fel de fascinație, și schimbându-mi gândul, am intrat să-l văd. L-am găsit citind cu luare-aminte dintr-o carte mare și groasă, urmărind cu degetul arătător fiecare rând și lăsând pe hârtie (cel puțin așa mi s-a părut) urme lipicioase ca de melc.

— Lucrezi cam târziu astă-seară, i-am zis.

— Da, *master* Copperfield, mi-a răspuns Uriah.

Așezându-mă pe un scaun în fața lui, ca să pot vorbi în tihnă cu el, am băgat de seamă că nu era în stare să zâmbească și că putea doar, schimonosindu-și gura, să

facă să i se ivească pe obraz două cute adânci, câte una de fiecare parte care la el țineau loc de zâmbet.

— Să nu credeți însă că lucrez pentru birou, *master* Copperfield, a adăugat.

— Dar atunci la ce lucrezi?

— Îmi lărgesc cunoștințele juridice, *master* Copperfield. Citesc *Practica judiciară a lui Tidd*. Strașnic scriitor mai e *mister* Tidd asta, *master* Copperfield!

Urmărind de la locul meu, care era un excelent turn de observație, cum, după această explozie entuziastă, a reînceput să citească, plimbând degetul arătător de-a lungul rândurilor, am băgat de seamă că nările lui delicate și ascuțite, cu creștături adânci pe margini, se umflau și se strângeau într-un chip ciudat și neplăcut, clipind parcă în locul ochilor lui, care nu clipeau mai niciodată.

După ce l-am privit câțva timp, i-am zis:

— Îmi închipui că ești un foarte bun cunoscător al legii!

— Eu, *master* Copperfield? Vai, nu! Sunt o ființă cu totul umilă și neînsemnată.

Mi-am dat seama că nu greșisem în privința mâinilor lui; căci deseori își freca palmele, ca și cum ar fi vrut să le stoarcă de umezeală, să le usuce și să le încălzească, și că, afară de asta, le ștergea mereu, pe ascuns, cu batista.

— Știu bine că sunt ființa cea mai neînsemnată de pe lume, a urmat Uriah Heep, modest: alții n-au decât să se ridice cât or putea. Maică-mea e și ea o femeie cu totul neînsemnată. Locuim într-o cocioabă nenorocită, *master* Copperfield, dar ne mulțumim cu ce avem. Și taică-meu a avut o îndeletnicire neînsemnată. A fost paracliser.

— Și acum ce e? l-am întrebat.

— Acum e în lumea celor drepți, *master* Copperfield. Dar sunt atâtea alte lucruri pentru care trebuie să mulțumim din suflet. De pildă, trebuie să mulțumesc din suflet că mi-a fost hărăzit să lucrez la *mister* Wickfield.

L-am întrebat dacă era de multă vreme în serviciul lui *mister* Wickfield.

— Sunt la el de aproape patru ani, *master* Copperfield, mi-a răspuns, închizând cartea, după ce a însemnat locul unde rămăsese. La un an după moartea tatii, am intrat la el. Trebuie să mulțumesc din tot sufletul pentru asta! Și trebuie să-mi mulțumesc din tot sufletul lui *mister* Wickfield, care a binevoit să mă ia ucenic și să-mi dea puțința să învăț, ceea ce, altminteri, cu neînsemnatele mijloace ale mamei și ale mele, n-aș fi putut face.

— Presupun că atunci când ai să-ți isprăvești ucenicia, ai să faci avocatură pe cont propriu.

— Cu voia sorții, da, *master* Copperfield.

— Poate că, într-o bună zi, o să ajungi tovarăș cu *mister* Wickfield, i-am zis, ca să-l măgulesc, și firma se va numi „Wickfield & Heep” sau „Heep succesori al firmei „Wickfield” “.

— Vai, nu, *master* Copperfield! mi-a răspuns Uriah, clătănând din cap. Prea sunt neînsemnat pentru una ca asta!

Așa cum ședea, cu gura schimonosită și cu obrazul brăzdat de cute și aruncându-mi priviri furișe, semăna nespuse de mult cu chipul cioplit la capătul grinzii de lângă fereastra odăii mele.

— *Mister* Wickfield e un om cât se poate de bun, a urmat Uriah. Dacă l-ați cunoaște mai de mult, *master* Copperfield, sunt sigur că v-ați da singur seama, mult mai bine decât sunt în stare să vă spun eu.

I-am răspuns că nu mă îndoiesc de acest lucru, dar că, deși e unul dintre prietenii mătușii, nu-l cunosc de prea multă vreme.

— Vai desigur, *master* Copperfield! a exclamat Uriah. Mătușa dumneavoastră e o doamnă cât se poate de amabilă.

Când voia să-și manifeste entuziasmul, avea un fel de a se foi care era foarte urât, și, urmărind zvârcolirile ca de șarpe ale gâtului și ale trupului, nici n-am luat în

seama complimentul adresat mătușii.

— O doamnă foarte amabilă, *master* Copperfield, a repetat Uriah Heep. Așa-i c-o admiră foarte mult pe *miss* Agnes?

Deși habar n-aveam, i-am zis din toată inima „da“, Dumnezeu să mă ierte!

— Sper că și dumneavoastră, *master* Copperfield, o admirați. Sunt sigur că o admirați.

— Toți o admiră, i-am răspuns.

— Vai, vă mulțumesc, *master* Copperfield, vă mulțumesc pentru aceste cuvinte. Sunt atât de adevărate! Deși nu-s decât o ființă cu totul neînsemnată, știu că-s adevărat! O, vă mulțumesc, *master* Copperfield!

Era atât de înflăcărat, încât s-a răsucit, ridicându-se de pe scaun, și a început să se pregătească de plecare.

— M-așteaptă mama, trebuie să fie îngrijorată, mi-a zis, uitându-se la un ceas cu cadran șters și îmbâcsit pe care l-a scos din buzunar. Cu toate că suntem oameni umili și neînsemnați, totuși, suntem o familie foarte strâns unită, *master* Copperfield. Dacă-ți primi să veniți la noi într-o după-amiază să luați ceaiul în sărăcicioasa noastră locuință, mama ar fi nu mai puțin încântată decât mine.

I-am spus că primesc cu plăcere.

— Vă mulțumesc, *master* Copperfield, mi-a răspuns Uriah, punând cartea la locul ei. Nu-i așa că rămâneți aici mai multă vreme, *master* Copperfield?

I-am spus că socotesc să rămân aici cât voi urma la școală.

— Adevărat! a exclamat Uriah. Atunci nu mă îndoiesc, *master* Copperfield, că pe *dumneavoastră* vă va lua ca asociat *mister* Wickfield.

L-am asigurat nu numai că nu nutream acest gând, dar, mai mult, că nimeni nu făcuse asemenea planuri în privința mea, dar Uriah nu s-a lăsat, repetându-mi mereu, în ciuda tuturor asigurărilor mele: „Da, da, *master* Copperfield, cred că într-adevăr o să vă ia ca asociat!“ sau: „Nu încape îndoială, *master* Copperfield, c-are să vă ia ca asociat!“

În cele din urmă, fiind gata de plecare, m-a întrebat dacă n-am nimic împotriva să sting lumina, și când i-am spus că n-am, a stins-o numaidecât. După ce mi-a strâns mâna – pe întuneric, mâna lui mi s-a părut ca un pește – a întredeschis ușa care dădea în stradă, s-a furișat afară, trăgând-o după sine și lăsându-mă să mă întorc în casă pe dibuite, ceea ce n-a fost ușor deloc, și din această pricină m-am împiedicat de scaunul lui și am căzut. De aceea cred că l-am visat toată noaptea: am visat, între altele, că pornise într-o expediție piraterească, cu barcazul în care locuia *mister* Peggotty, ridicând în vârful catargului un pavilion negru, pe care era înscrisă drept deviză *Practica judiciară* a lui Tidd, și că sub acest steag diabolic ne duce pe micuța Em'ly și pe mine ca să ne înece în Marea Caraibilor.

A doua zi dimineată, la școală, – am reușit, întrucâtva, să-mi birui timiditatea, iar a treia zi, ceva mai mult, și apoi m-am descotorosit de ea treptat, astfel încât, în mai puțin de două săptămâni, am ajuns să mă simt bine și la largul meu printre noii mei colegi. Mai eram destul de neîndemânatic la jocuri și destul de înapoiat în privința științei de carte, dar trăgeam nădejdea că obișnuindu-mă cu jocul, să fac progrese la sport, și că învățând cu râvnă, aveam să-i ajung și la carte. Așadar, m-am pus pe muncă, atât la joc cât și la carte, și mi-am câștigat prețuirea tuturor. Peste puțin, viața dusă la „Murdstone & Grinby“ mi s-a părut atât de îndepărtată, încât abia îmi venea a crede c-o trăisem vreodată, și în același timp atât de bine m-am deprins cu traiul ce-l duceam acum, încât mi se părea că dăinuia de vreme îndelungată.

Școala doctorului Strong era o școală excelentă; între ea și aceea a lui *mister* Creakle era o deosebire ca de la cer la pământ. Era condusă cu discernământ și seriozitate, pe baza unor principii foarte sănătoase, bizuindu-se, în toate privințele, pe simțul de onoare și pe bună-credința băieților, presupunând, până la proba contrarie, că nu le lipsește niciuna, nici cealaltă, și aceste principii făceau adevărate minuni. Ne

consideram cu toții, răspunzători pentru bunul mers al instituției și pentru păstrarea reputației și prestigiului ei. De aceea, o iubeam cu toții – eu unul sunt sigur că o iubeam, și nu știu să fi fost printre noi vreun băiat care să n-o iubească – și învățam cu tragere de inimă, dorind să-i facem cinste. În recreație jucam tot felul de jocuri frumoase și ne bucuram de multa libertate; totuși, țin minte că aveam nume bun în oraș și că rareori se întâmpla ca prin ținuta sau prin purtările noastre să știrbim faima doctorului Strong și a școlarilor săi.

Unii dintre băieții mai vârstnici erau interni, și de la ei, am aflat anumite amănunte privind viața doctorului. De pildă, că nu se împlinise niciun an de când se însurase din dragoste cu tânăra și frumoasa doamnă pe care o văzusem în biroul său; că dânsa n-avea nicio lețcaie, dar avea, în schimb (așa spuneau băieții), o droaie de rude sărace, gata să-l scoată pe doctor din casa și căminul lui. De asemenea, că motivul pentru care doctorul părea atât de distrat era că se afla mereu în căutare de rădăcini grecești; din care cauză în naivitatea și ignoranța mea, am crezut că doctorul era un botanist pasionat, mai ales că totdeauna umbla cu capul în pământ, până ce mi-am dat seama că era vorba de rădăcinile unor cuvinte pentru un dicționar pe care-l pregătea. Mi s-a spus ca Adams, monitorul clasei noastre, care era tare la matematici, ținând seama de planul lucrării și de ritmul în care lucra, calculase cât îi va trebui doctorului ca să termine acest dicționar și ajunsese la concluzia că-l va sfârși peste o mie șase sute patruzeci și nouă de ani, socotiți de la ultima sa aniversare, la care împlinise 62 de ani.

Cu toate acestea, doctorul era idolul întregii școli; numai într-o școală tare păcătoasă ar fi putut să nu fie, căci era omul cel mai bun din lume și era însuflețit de o credință sinceră, în stare să miște și inimile de piatră ale urnelor de pe zid. Când se plimba în sus și în jos în acea parte a curții aflată în fața locuinței sale, ciorile și stâncuțele singuratice întorceau capul după el, privindu-l sarcastic, ca și cum ar fi știut cu cât erau mai pricepute decât dânsul în treburile lumești, căci dacă vreun cerșetor reușea să se apropie îndestul de încălțăminte-i scârțâitoare și să-i atragă luarea-aminte măcar asupra unui crâmpă din șirul nenorocirilor sale, vagabondul acela era un om făcut cel puțin pentru vreo două zile. Faptul era foarte bine cunoscut de toată școala, și profesorii și monitorii își dădeau silința să alunge haimanalele care-l așteptau pe la colțuri, și chiar săreau pe ferestre, ca să le gonească din curte înainte ca doctorul să le fi văzut, ceea ce uneori reușeau să facă la câțiva iarzi distanță, în timp ce dânsul se plimba în sus și în jos, fără a bănui nimic. Când ieșea din curtea școlii, lipsit de ocrotire, se lăsa înduioșat de primul-venit. Ar fi dat și jambierele din picioare. Mergea vorba la școală (nu știu și n-am aflat niciodată pe ce se bizuia, dar am crezut-o atâția ani, încât nu mă mai îndoiesc de veracitatea ei) că într-o geroasă zi de iarnă îi dăruise unei cerșetoare jambierele, și cerșetoarea stârnise indignarea întregii vecinătăți, ducându-se din casă în casă cu copilul învelit în jambiere ca în niște scutece, acestea fiind cunoscute de lumea de prin împrejurimi la fel de bine cum era cunoscută catedrala. Legenda adăuga că singurul care n-a recunoscut jambierele a fost doctorul, și că după câțiva timp, când le-a găsit expuse la ușa dughenei unui negustor de vechituri care cumpăra asemenea obiecte plătindu-le cu gin a fost văzut nu o dată cercetându-le admirativ, ca și cum ar fi apreciat un model nou de jambiere, superioare alor sale.

Era înduioșător să-l vezi pe doctor împreună cu tânăra și frumoasa lui soție. Își manifesta afecțiunea față de dânsa părintește și cu o blândețe care învedera bunătatea lui înnăscută. Am avut adesea prilejul să-i văd plimbându-se prin livada de piersici, și am avut uneori ocazia să-i urmăresc mai îndeaproape în bibliotecă sau în salon. Mi s-a părut că dânsa îl îngrijea cu devotament și că ținea mult la el, deși niciodată n-am avut impresia că ar interesa-o peste măsură dicționarul, căci în buzunarele hainei și în căptușeala pălăriei doctorul avea întotdeauna materiale destinate dicționarului, iar când se plimbau, părea că-i vorbește despre ele.

Pe *missis* Strong o vedeam foarte des, pe de o parte, pentru că mă îndrăgise din ziua când fusesem prezentat doctorului și se purtase după aceea foarte drăguț cu mine, arătându-mi un deosebit interes: pe de altă parte, pentru că o iubea pe Agnes și mereu venea pe la noi. Cu *mister* Wickfield cred că nu prea se împăca (mi s-a părut că se teme de el). De câte ori rămânea seara la noi, refuza propunerea lui de a o însoți și pleca în grabă, luându-mă pe mine s-o conduc până acasă. Iar câteodată, când, alergând străbăteam voioși împreună curtea catedralei, unde ne așteptam să nu întâlnim pe nimeni, ne pomeneam cu Jack Maldon, care de fiecare dată când ne vedea se arăta foarte mirat.

Făceam foarte mult haz de soacra doctorului Strong. O chema *missis* Markleham; dar băieții o porecliseră Cătana-Bătrână, din pricină că dânsa luase comanda și conducea cu dibăcie numeroasa oștire de rubedenii împotriva doctorului. Era o femeie mărunțică, cu ochi ageri, care, când ieșea în oraș, purta în mod invariabil o bonetă împodobită cu flori artificiale și cu doi fluturi, al căror rol era să zboare deasupra florilor. Credeam cu toții că boneta asta fusese adusă din Franța, căci nu putea fi decât opera acestui popor ingenios, dar singurul lucru pe care-l știu precis e că ori de câte ori ieșea seara, *missis* Markleham purta boneta; iar când mergea în vizită pe la prieteni, o lua cu sine într-un coșuleț indian; că fluturii parcă tremurau tot timpul și mai știam că în orele însoțite îi ofereau o desfătare suplimentară doctorului Strong.

Pe Cătana-Bătrână – nu folosesc această poreclă în derâdere – am putut-o observa mai îndeaproape într-o seară care mi-a rămas întipărită în amintire din pricina unei alte întâmplări pe care o voi povesti. Era în seara când în casa doctorului s-a dat o mică serată, cu prilejul plecării lui Jack Maldon în India, unde acesta urma să intre cadet într-un regiment, sau cam așa ceva, căci *mister* Wickfield îi găsisse, în sfârșit, o slujbă. Se nimerise ca tocmai ziua aceea să fie și aniversarea zilei de naștere a doctorului. Fusese zi de sărbătoare la școală; dimineața îi înmănasem darurile pregătite, monitorul a ținut o cuvântare în numele nostru și l-am aclamat până am răgușit, iar lui i-au dat lacrimile. Iar după-amiază, *mister* Wickfield, Agnes și cu mine am mers să luăm ceaiul la dânsul, ca prieteni ai casei.

Jack Maldon sosise înaintea noastră. Când am intrat, *missis* Strong, într-o rochie albă, împodobită cu niște panglici vișinii, cânta la pian, iar el stătea aplecat asupra notelor, întorcând filele. *Missis* Strong mi s-a părut schimbată la față, obrații ei albi-trandafirii n-aveau prospețimea și strălucirea obișnuită; dar era totuși frumoasă, nespus de frumoasă.

— Am uitat să te felicit de ziua dumitale, doctore, a zis *missis* Markleham după ce toată lumea s-a așezat. Precum bănuiești, desigur, urările mele sunt cât se poate de sincere. Dă-mi voie să-ți spun: La mulți ani!

— Vă mulțumesc, *ma'am*, i-a răspuns doctorul.

— Să trăiești mulți, mulți ani, a adăugat Cătana-Bătrână. Ți-o spun nu numai pentru dumneata, ci și pentru Annie, și pentru Jack Maldon, și pentru mulți alții. Ca ieri nu erai decât un băiețaș, Jack, cu un cap mai mic decât *master* Copperfield, și îi făceai declarații de dragoste Anniei în dosul tufelor de coacăze din fundul grădinii.

— Mamă dragă, a rugat-o *missis* Strong, lasă astea acum.

— Nu fi proastă Annie! a răspuns maică-sa. Dacă mai roșești acum, când ești o bătrână femeie măritată, că ți se amintesc asemenea lucruri, oare când ai să le mai poți asculta fără să te rușinezi?

— Bătrână? Annie? a exclamat Jack Maldon. Da' de Unde?

— Da, da, John, a stăruiat Cătana-Bătrână. Este, de fapt, o bătrână femeie măritată. Nu ca vârstă – căci cine ar putea spune că o fată de douăzeci de ani e bătrână? – dar fiind nevasta doctorului, verișoara ta e precum am zis. Și e un noroc pentru tine, John, că verișoara ta s-a măritat cu doctorul. Ai găsit în el un prieten binevoitor și cu trecere, care, dacă te vei arăta vrednic, sunt sigură că va fi și mai binevoitor. N-am fost niciodată vanitoasă! Întotdeauna am recunoscut deschis că anumiți membri ai

familiei noastre au nevoie de un prieten. Și tu ai fost unul dintre ei, până ce verișoara ta ți-a găsit un sprijin.

Om cu adevărat generos, doctorul a făcut un gest, vrând să bagatelizeze lucrurile și să-l scutească pe Jack Maldon de alte amănunte. Dar *missis* Markleham s-a ridicat de la locul ei pentru a se așeza alături de doctor și, atingându-l cu evantaiul pe mânecă, i-a zis:

— Nu, într-adevăr, scumpe doctore, să mă ierți dacă stărui asupra acestui subiect, dar sunt foarte mișcată. Mă preocupă în așa măsură, încât aș spune chiar că a devenit o idee fixă. Pentru noi ești o binecuvântare. Ești o binefacere cerească, zău, îți spun!

— Fleacuri, fleacuri... a îngăimat doctorul.

— Nu, nu, să am iertare, a insistat Cătana-Bătrână. Fiindcă nu-i de față decât scumpul nostru prieten, *mister* Wickfield, care ne știe toate secretele, nu pot fi de acord să tac. Dacă ai să continui să te porți astfel, am să fac uz de prerogativele mele de soacră și o să te cert. Vorbesc cinstit și fără ocolișuri. Ceea ce spun acum am mai spus și atunci când m-ai uluit – îți mai amintești cât de surprinsă am fost? – când mi-ai cerut-o în căsătorie pe Annie. Nu că cererea în sine ar fi fost neobișnuită – ar fi caraghios să pretind una ca asta – ci pentru c-ai fost prieten cu sărmanul ei tată și pentru că pe dânsa ai cunoscut-o de când avea șase luni, nici prin gând nu mi-a dat să te privesc vreodată sub acest aspect sau să bănuiesc măcar c-ai umbla să te însori, doar de asta am fost surprinsă.

— Da, da, i-a spus doctorul, bine dispus, n-are nicio importanță.

— Ba *are!* l-a contrazis Cătana-Bătrână, atingându-l cu evantaiul pe buze. Are chiar o mare importanță. Am spus toate acestea ca să mi se spună dacă greșesc. Așa! M-am dus atunci la Annie și i-am spus ce s-a întâmplat. I-am zis: „Draga mea, a venit doctorul Strong și, foarte frumos, te-a cerut în căsătorie“. Am influențat-o cu ceva? Nu. Am rugat-o: „Ascultă, Annie, spune-mi adevărul: ți-e liberă inima?“ „Mamă, mi-a răspuns ea plângând, sunt atât de tânără – asta era cât se poate de adevărat – și nici nu știu dacă am inimă.“ „Dacă-i așa, draga mea, i-am zis, poți fi sigură că-i liberă. Odorul meu, i-am zis, în orice caz, doctorul Strong e foarte tulburat și trebuie să-i dăm un răspuns. Nu-l putem lăsa să aștepte.“ „Mamă, mi-a zis Annie plângând, crezi că s-ar simți tare nefericit fără mine? Dacă da, îl prețuiesc și-l respect prea mult ca să-l las să sufere și sunt gata să-l iau.“ Astfel s-a hotărât căsătoria. Și atunci, abia atunci i-am zis: „Annie, doctorul Strong n-o să-ți fie numai soț, ci o să-ți țină loc și de tată: o să fie capul familiei noastre, o să reprezinte înțelepciunea și prestigiul familiei noastre și, aș putea spune, averea familiei noastre; într-un cuvânt, o să fie o binefacere cerească pentru ea.“ Am folosit atunci aceste cuvinte, și le folosesc și astăzi. Dacă am și eu o însușire, aceea e consecvența.

Tot timpul cât a durat această cuvântare, Annie a stat nemișcată, tăcută, cu privirile în pământ, iar vărul ei a stat lângă ea, cu ochii plecați. Acuma fata a șoptit, cu glas tremurător:

— Mamă, sper c-ai isprăvit, nu?

— Nu, scumpa mea Annie, i-a răspuns Cătana-Bătrână, n-am isprăvit încă. Pentru că mă întrebi, odorule, îți spun că *nu*, n-am isprăvit. Vreau să mă plâng că nu te porți cum s-ar cuveni cu familia ta, și pentru că ar fi zadarnic să mă plâng ție, mă plâng soțului tău. Și acum, dragă doctore, ia te uită la prostuța asta de nevastă a dumitale!

Dar în timp ce doctorul, cu zâmbetul lui sincer și duios, își întorcea spre ea chipul plin de bunătate, Annie și-a lăsat și mai tare capul în pământ. Am băgat de seamă că *mister* Wickfield n-o slăbea din ochi nicio clipă.

— Zilele trecute, a urmat maică-sa, clătînând din cap și amenințând-o cu evantaiul, când i-am zis acestui copil rău că familia noastră se află într-o situație pe care ar putea să ți-o aducă la cunoștință – socotesc chiar că era datoare să ți-o aducă la cunoștință – mi-a răspuns că a face acest lucru e totuna cu ați cere o favoare și că,

deoarece ești prea mărinimos și îi îndeplinești toate dorințele, se codește.

— Annie, scumpa mea, i-a zis atunci doctorul, rău ai făcut. M-ai lipsit de o plăcere.

— Asta i-am spus și eu! a strigat maică-sa. Să știi că de acum înainte, când o să aflu că-ți ascunde ceva din această pricină, am să vin de-a dreptul la dumneata, dragă doctore.

— Voi fi fericit, i-a răspuns doctorul.

— Îmi dai voie?

— Desigur.

— Bine, atunci așa am să fac! a încheiat Cătana-Bătrână. Ne-am înțeles!

Și, după câte mi-am dat seama, dobândind ceea ce urmărise, a atins de câteva ori mâna doctorului cu evantaiul pe care mai întâi îl sărutase și s-a întors, triumfătoare, la locul ei.

După sosirea altor oaspeți, între care doi profesori și Adams, s-au discutat lucruri de interes general; discuția s-a oprit, firește, asupra persoanei lui Jack Maldon și asupra călătoriei sale, asupra țării în care pleca, asupra diferitelor sale proiecte și perspective. Trebuia să plece chiar în noaptea aceea, după ce va fi luat masa, cu diligența la Gravesend, unde era ancorat vasul cu care avea să călătorească, și – cu excepția cazului că s-ar întoarce în concediu sau pentru motive de sănătate – urma să lipsească nu știu câți ani. Îmi amintesc că toată lumea a fost de acord că India e o țară mult ponegrită și că, în afară de vreun tigru sau doi și de oarecare zăpușeală în timpul zilei, n-avea nimic neplăcut. În ceea ce mă privește, îl priveam pe Jack Maldon ca pe un fel de Sindbad modern și mi-l închipuiam prieten la cataramă cu toți rajahii Orientului, care ședeau sub baldachine, trăgând din răsucite narghilele de aur, care, dacă le-ar fi întins cineva, ar fi măsurat o milă.

Missis Strong avea o voce foarte frumoasă, știam acest lucru, căci nu o dată o auzisem cântând. Dar în seara aceea, fie din timiditate, deoarece era multă lume de față, fie că nu era în voce, n-a fost în stare să cânte defel. A atacat un duet cu vărul ei Maldon, dar nu l-a dus până la capăt, și mai târziu, când a încercat să cânte singură, deși a început frumos, vocea i s-a stins deodată, și dânsa a rămas foarte mâhnită, cu fruntea plecată peste claviatura pianului. Amabil, doctorul ne-a spus că e nervoasă și, ca s-o scape din încurcătură, ne-a propus să jucăm o partidă de cărți, cu toate că nu știa să joace cărți, cum nu știa să cânte din trombon. Am băgat însă de seamă cum Cătana-Bătrână îndată l-a luat sub ocrotirea ei, în calitate de partener, și, înainte de a începe inițierea, i-a poruncit să-i încredințeze toate monedele de argint pe care le avea în buzunar.

Jocul a fost amuzant, și nenumăratele greșeli săvârșite de doctor, în ciuda supravegherii atente și spre marea supărare a fluturilor, l-au făcut încă și mai amuzant. *Missis Strong* a refuzat să joace, sub cuvânt că nu se simte prea bine, iar vărul ei Maldon ceruse voie să se retragă, având de împachetat. După ce a isprăvit, Maldon s-a înapoiat și au stat de vorbă pe sofa. Din când în când ea se apropia de masă și se uita la cărțile doctorului, sfătuindu-l ce să joace. Era foarte palidă, și când s-a aplecat peste umărul lui, mi s-a părut că degetul cu care-i arăta cărțile îi tremura; dar doctorul, mișcat de drăgălășenia ei, n-a observat dacă într-adevăr tremura.

La masă n-am mai fost atât de voioși. Ai fi zis că ne dădeam seama cu toții că o asemenea despărțire era neplăcută, și cu cât se apropia, cu atât era mai neplăcută. Jack Maldon se străduia să fie foarte vorbăreț, dar nu se simțea la largul său, ceea ce îngreuna situația. Și nici Cătana-Bătrână nu contribuise, cred, la ușurarea ei amintind mereu episoade din tinerețea lui Jack Maldon.

Doctorul, însă, care socotea, sunt sigur, că mulțumită lui toată lumea era fericită, părea încântat și nu se îndoia câtuși de puțin că toți petreceam de minune.

— Annie, draga mea, a zis uitându-se la ceas și umplându-și paharul, vremea vărului tău Jack s-a împlinit și nu se cade să-l facem să întârzie, căci nici vremea, nici fluxul nu așteaptă pe nimeni, iar în cazul de față e vorba de amândouă. *Mister*

Maldon, îți stau în față o lungă călătorie și o țară necunoscută; dar mulți înaintea dumitale s-au măsurat cu amândouă, și după dumneata, cât va fi lumea asta, vor veni alții care le vor înfrunța. Vânturile cărora le vei încredința soarta au purtat pe calea norocului și au adus cu bine înapoi mii și mii de oameni.

— Oricum ai privi lucrurile, e dureros, și-a dat cu părerea *missis* Markleham, e dureros să vezi un tânăr minunat, care a crescut sub ochii tăi, pornind spre celălalt capăt al lumii, părăsindu-și toți prietenii, fără a ști ce-l așteaptă. Și aruncându-i o privire doctorului, a adăugat: Un tânăr care face asemenea sacrificii e cu adevărat vrednic să primească mereu sprijin și ocrotire.

— Vremea va trece repede, atât pentru dumneata, *mister* Maldon, cât și pentru noi toți, a urmat doctorul. Ținând seama de mersul firesc al lucrurilor, unii dintre noi nu pot crede că vor putea să te salute la înapoiere. Dar nu ne rămâne altceva mai bun de făcut decât să nu pierdem nădejdea, și eu, unul, nu mi-o pierd. Nu te voi obosi cu povețe. Ai avut multă vreme în față o pildă minunată în persoana verișoarei dumitale, Annie. Imită-i virtuțile cât mai îndeaproape cu putință.

Missis Markleham și-a făcut vânt cu evantaiul și a clătinat din cap.

— Drum bun, *mister* Jack, a încheiat doctorul, ridicându-se, și toți i-am urmat exemplul. Îți doresc călătorie bună, succese cât mai strălucite peste mare și să te întorci cu bine.

Am închinat cu toții în cinstea lui Jack Maldon și i-am strâns mâna; apoi acesta și-a luat rămas bun de la doamne și, cu pași grăbiți, s-a îndreptat spre ieșire, unde, când s-a urcat în trăsură, a fost salutat cu urale de elevii școlii, care așteptau în curte. M-am repezit și eu printre ei, aflându-mă foarte aproape de trăsură în clipa când s-a pus în mișcare; și în zgomotul și în praful din jur mi s-a părut că l-am văzut pe Jack Maldon foarte tulburat la față, ținând în mână ceva vișiniu.

După o ovație în cinstea doctorului și încă una în cinstea soției sale, băieții s-au risipit, iar eu m-am întors în casă, unde am găsit oaspeții strânși în jurul doctorului, discutând despre plecarea lui Jack Maldon, despre felul cum suportase despărțirea, despre ceea ce trebuie să fi fost în inima lui și toate celelalte. În toiul discuției, *missis* Markleham a strigat deodată:

— Unde-i Annie?

Annie nu era acolo; și toate chemările noastre au fost zadarnice, Annie n-a răspuns. Dând buzna afară din sufragerie să vedem ce se întâmplase, am găsit-o zăcând pe dușumea în hol. Am fost foarte alarmați, până ne-am dat seama că leșinase, și până am văzut că, administrându-i îngrijirile obișnuite în asemenea cazuri, își vine în fire. Doctorul i-a luat capul pe genunchi și, dând deoparte bucelele răvășite, a spus, uitându-se în jur:

— Biata Annie! E atât de devotată și are un suflet atât de bun! De vină-i despărțirea de vechiul ei prieten și tovarăș de joacă, de vărul la care ține atât de mult! Vai, ce păcat! Îmi pare foarte rău!

Când a deschis ochii și a văzut unde se află și că eram cu toții în jurul ei, Annie s-a ridicat cu ajutorul nostru, întorcând totodată și capul, ca să-l rezeme de umărul doctorului, sau, cine știe, ca să-și ascundă fața. Ne-am întors în salon, ca s-o lăsăm singură cu doctorul și cu maică-sa; dar dânsa a zis pare-se că se simte mai bine decât se simțise toată ziua și că dorește să stea cu noi, și atunci au adus-o în salon – foarte palidă și slăbită, mi s-a părut – și-au așezat-o pe sofa.

— Annie, draga mea, i-a zis *missis* Markleham, potrivit-i rochia. Ia te uită! Ai pierdut o fundă! N-ar vrea cineva să fie atât de bun s-o caute? E din panglică vișinie.

Era funda pe care o purtase la piept. Ne-am apucat toți s-o căutăm; sunt sigur că și eu m-am uitat după ea peste tot, dar de găsit, n-a găsit-o nimeni.

— Nu-ți mai amintești când ai avut-o ultima oară, Annie? a întrebat-o maică-sa.

M-am minunat singur cum de putuse să-mi pară palidă mai înainte, atât de tare s-a aprins la față când a răspuns că mai adineauri funda era încă la locul ei, dar că nu

merită s-o mai căutăm.

Totuși, am căutat-o mai departe cu toții, dar n-am găsit-o. Ne-a rugat de câteva ori să încetăm, dar tot am mai căutat-o fără zel, e drept, până ce și-a revenit de-a binelea, când, în cele din urmă, musafirii au plecat.

Am pornit încet spre casă, *mister* Wickfield, Agnes și cu mine; Agnes și cu mine admirând luna, iar *mister* Wickfield cu privirile ațintite în pământ. Când am ajuns în fața casei, Agnes a băgat de seamă că-și uitase săculețul. Încântat că puteam să-i fac un serviciu, am alergat înapoi să i-l aduc.

Am intrat în sufragerie, unde-l lăsase; era pustie și cufundată în întuneric. Văzând că ușa care dădea spre biroul doctorului era deschisă și că acolo era lumină, am intrat să spun ce căutam și să cer o lumânare.

Doctorul ședea într-un fotoliu, lângă cămin, iar tânăra-i soție stătea pe un scăunaș, la picioarele lui. Zâmbind, mulțumit de sine, doctorul citea cu glas tare din manuscris o notă explicativă sau expunerea unei teorii din interminabilul său dicționar, iar dânsa privea în sus la el. Chipul ei avea însă o expresie cum nu mai văzusem niciodată. Era nespus de frumos, dar livid și avea un aer absent și vădea o groază sălbatică, de coșmar, insuflată de nu știu ce. Ochiul îi erau măriți, iar părul castaniu, strâns în două cozi bogate, îi cădea pe umeri și pe rochia albă, a cărei armonie era știrbită de lipsa fundei pierdute. Îmi amintesc foarte bine de căutătura ei, dar nici acum, când judec lucrurile cu o minte matură, nu sunt în stare să spun ce exprima. Căință, smerenie, rușine, mândrie, dragoste, încredere, toate acestea le regăsesc în privirea ei; dar mai presus de toate acestea regăsesc cea groază inspirată de nu știu ce anume.

Când am intrat și le-am spus de ce venisem, a tresărit. Doctorul, de asemenea, a fost tulburat, căci atunci când am adus înapoi lumânarea luată de pe masă, l-am găsit mângâind-o părințește pe cap, spunându-i că era un pisălog nesimțitor, pentru că se lăsase ispășit de ea să-i citească mai departe, și poftind-o să meargă la culcare.

Dânsa l-a rugat stăruitor s-o mai lase să stea. S-o lase să simtă că se bucura de încrederea lui în noaptea aceea (am auzit-o îngăimând câteva cuvinte izolate în acest sens). Și după ce m-a petrecut cu privirea până am ieșit pe ușă, am văzut-o cum s-a întors către el și cum, împreunându-și mâinile pe genunchiul lui, s-a uitat la el cu aceeași expresie, dar puțin mai liniștită în clipa când a reluat lectura. Această scenă m-a tulburat adânc și multă vreme mi-a rămas întipărită în memorie, cum voi avea prilejul să povestesc la timpul potrivit.

CAPITOLUL XVII

O ÎNTÂLNIRE NEAȘTEPTATĂ

N-am mai pomenit de Peggotty de la fuga mea din Londra; dar bineînțeles că îndată ce am fost primit în casa de la Dover, i-am trimis o scrisoare, și apoi, când mătușa a hotărât să mă ia sub ocrotirea ei, i-am scris alta, mai lungă, în care i-am povestit totul de-a fir a păr. Când am fost dat la școala doctorului Strong, i-am scris din nou, zugrăvindu-i viața fericită ce duceam și perspectivele de viitor. Niciodată n-aș fi putut să-mi procur o mai mare plăcere cheltuind banii dăruți de *mister* Dick decât aceea pe care am simțit-o trimițându-i prin poștă lui Peggotty, în ultima scrisoare, o jumătate de guinee de aur, ca să-mi plătesc datoria; și abia în această scrisoare i-am povestit despre lunganul cu căruciorul tras de un măgar.

La toate acestea Peggotty mi-a răspuns dacă nu cu conciziunea, cel puțin cu promptitudinea unui funcționar comercial. Și-a cheltuit toate resursele (care, în scris, firește, erau destul de modeste) străduindu-se să-și exprime sentimentele în legătură

cu călătoria mea. Patru fețe pline de începuturi de fraze incoerente sau exclamative, rămase fără altă încheiere decât pete, n-au fost în stare să-i ușureze năduful. Dar pentru mine petele erau mai grăitoare decât cea mai desăvârșită compunere, căci făceau dovada că Peggotty plânsese tot timpul cât avusese hârtie în față, și oare ce altceva mi-aș fi putut dori?

Mi-am dat seama destul de lesne că simțămintele ei față de mătușa nu erau încă prea amicale. Pornirea împotriva ei prea era adânc înrădăcinată, și veștile prea erau proaspete. Niciodată nu cunoaștem oamenii, mi-a scris ea; faptul că *miss* Betsey se arată atât de deosebită de cum ni se păruse are o Morală! Acesta era chiar cuvântul ei. De bună seamă se mai temea de *miss* Betsey, căci în salutările respectuoase ce i le trimitea era multă sficiune; și, judecând după repetatele ei aluzii cum că, la cerere, era oricând gata să-mi trimită bani de diligență ca să vin la Yarmouth, nu încapă îndoială că se temea și de mine, părându-i-se c-ar fi cu puțință ca foarte curând s-o șterg din nou.

Mi-a dat între altele o veste care m-a mâhnit adânc, și anume: că mobila din casa părintească fusese vândută și că *mister* Murdstone și soră-sa pleaseră și că încuiaseră casa, urmând s-o dea cu chirie sau s-o vândă. Dumnezeu mi-e martor că, de când se mutaseră acolo, nu mai avusesem parte de casa aceea, dar mă durea inima la gândul că bătrâna locuință fusese părăsită, că în grădină creșteau bălăriile și că un strat gros și jilav de frunze veștede îi acoperea potecile. Auzeam parcă viforul urlând în preajma ei, îmi închipuiam ploaia rece bătând în, geamuri și luna plimbându-și fantomele pe pereții odăilor pustii și veghind asupra singurătății lor noaptea toată. Și m-am gândit din nou la mormântul aflat în curtea bisericii și mi s-a părut că și casa părintească murise și că toate câte erau legate de tata și mama se spulberaseră în vânt.

Alte noutăți n-am găsit în scrisorile lui Peggotty. *Mister* Barkis, spunea ea, era un soț cum nu se poate mai bun, deși cam strâns la pungă; dar oameni fără cusur nu există, și cusururi avea și ea destule (eu, unul, însă, zău nu-i știu niciunul); și *mister* Barkis îmi trimitea salutări, și-mi dădea de știre că odăița mea mă aștepta oricând. *Mister* Peggotty era sănătos, și Ham era sănătos, și *missis* Gummidge era suferindă, iar micuța Em'ly n-a vrut să-mi trimită o salutare drăgăstoasă, spunând că Peggotty n-avea decât să-mi trimită dacă vrea.

I-am împărtășit mătușii toate veștile primite, în afară de cea cu privire la Em'ly, fiindcă instinctul îmi spunea că față de dânsa nu s-ar fi arătat prea îngăduitoare. Cât timp am fost nou la școala doctorului Strong, mătușa a venit de mai multe ori la Canterbury să mă vadă, dar întotdeauna la ceasurile cele mai nepotrivite, vrând, pesemne, să mă ia pe neașteptate. Încredințându-se însă că eram silitor și mă purtam bine și auzind de peste tot că făceam progrese însemnate la învățătură, și-a întrerupt curând aceste vizite. O vedeam sâmbăta, la trei sau patru săptămâni o dată, când mergeam să mă ospătez la Dover, iar pe *mister* Dick miercuria, din două în două săptămâni, când sosea cu diligența la prânz și rămânea cu mine până a doua zi dimineață.

Mister Dick nu pornea niciodată la drum fără o mapă de piele, conținând provizii de hârtie de scris și memoriul; căci în privința acestui document ajunsese la concluzia că nu mai avea timp de pierdut și trebuia neapărat să-l termine.

Mister Dick avea o slăbiciune pentru turta dulce. Pentru ca vizitele pe care mi le făcea să-i fie mai plăcute, mătușa îmi spusese să mă înțeleg cu stăpânul unei cofetării să-i dea în cont, cu condiția ca niciodată să nu-i servească turtă dulce de mai mult de un șiling pe zi. Această împrejurare, precum și faptul că toate notele de plată de la micul han unde trăgea erau prezentate spre achitare mătușii m-au făcut să cred că lui *mister* Dick nu îi era îngăduit decât să-și zornăie banii în buzunar, nu însă să-i și cheltuiască. Am aflat ulterior că într-adevăr așa stăteau lucrurile, sau cel puțin că dânsul se înțelesese cu mătușa să-i dea socoteală de orice ban cheltuit. Întrucât nici

prin gând nu-i trecea s-o tragă pe sfoară și mereu se străduia să-i facă pe plac, ajunsese foarte chibzuit în mânuirea banilor. În această privință, ca și în toate celelalte, *mister Dick* era convins că mătușa era cea mai înțeleaptă și cea mai extraordinară femeie din lume; de altfel, mi-a spus acest lucru în repetate rânduri, în cea mai mare taină, și totdeauna cu glas foarte scăzut.

— Trotwood, mi-a zis cu un aer misterios *mister Dick* într-o miercuri, după ce-mi făcuse iar această destăinuire, cine-i bărbatul acela care se ascunde în preajma casei noastre și o sperie?

— O sperie pe mătușa?

Mister Dick a dat din cap.

— Credeam că nimic n-ar putea s-o sperie, căci e... (de aici înainte a urmat în șoaptă) să nu o spui mai departe... e cea mai înțeleaptă și cea mai extraordinară femeie din lume.

Și după ce a rostit aceste cuvinte, s-a tras înapoi, să observe efectul făcut asupra mea de această destăinuire.

— De venit întâia oară, mi-a zis *mister Dick*, a venit prin... stai să văd... 1649 este anul când a fost executat regele Carol I. Pare-mi-se că așa mi-ai spus, 1649, nu?

— Da, *sir*.

— Nu prea se potrivește, mi-a răspuns *mister Dick*, clătinând din cap, nedumerit. Nu-mi vine să cred c-aș fi atât de bătrân.

— Nu cumva în anul acela s-a ivit și bărbatul despre care mi-ați vorbit? l-am întrebat.

— Firește! a adevărit *mister Dick*. Nu prea văd cum s-ar fi putut întâmpla chiar în anul acela, Trotwood. Data ai luat-o dintr-un manual de istorie?

— Da, *sir*.

— Presupun că istoria nu minte niciodată, sau mă înșel eu oare? m-a întrebat *mister Dick* cu o licărire de nădejde.

— Vai, *sir*, desigur că nu! i-am răspuns eu foarte hotărât.

Eram tânăr și naiv, și chiar credeam că istoria nu minte.

— Nu pricep, mi-a zis *mister Dick*, clătinând din cap. E ceva care nu merge. În orice caz, bărbatul acela a venit întâia oară scurt timp după ce s-a săvârșit greșeala de a trece în capul meu o parte din zăpăceala ce domnea în mintea lui Carol I. Tocmai ieșisem să mă plimb pe înserate, după ceai, cu *miss Trotwood*, când l-am zărit lângă casă.

— Se plimba de colo până colo?

— Dacă se plimba de colo până colo? a repetat *mister Dick*. Stai nițel. Să-mi aduc aminte. Nu... nu! Nu se plimba de colo până colo.

Ca s-o scurtez, l-am întrebat ce anume făcea omul cu pricina.

— Păi, nici nu era acolo, mi-a răspuns *mister Dick*, până când deodată s-a ivit în spatele mătușii și i-a șoptit ceva. Dânsa s-a întors și a leșinat, iar eu am rămas neclintit și m-am uitat la el, și atunci a plecat; ceea ce mi se pare de neînțeles e că din ziua aceea s-a ascuns (în pământ sau altundeva) și nu s-a mai arătat niciodată!

— Și de atunci a rămas ascuns? l-am întrebat.

— Nu încapă îndoială! mi-a răspuns *mister Dick*, dând din cap cu un aer grav. Nu s-a mai arătat niciodată până aseară! Tocmai ne plimbam aseară, când iarăși s-a ivit în spatele ei și l-am recunoscut.

— Și din nou a speriat-o pe mătușa?

— A apucat-o tremuriciul, mi-a zis *mister Dick*, prinzând a dârdâi și a clănțani din dinți. S-a ținut de uluci. A plâns. Dar ascultă, Trotwood, vino mai aproape, a adăugat. Și m-a tras lângă el ca să mă întrebe în șoaptă: Oare de ce i-o fi dat bani, la lumina lunii?

— O fi fost poate vreun cerșetor.

Mister Dick a clătinat din cap, respingând această ipoteză, după ce a repetat de mai

multe ori, foarte hotărât: „Nu, nu era cerșetor, nu era cerșetor, nu era cerșetor!“ Mi-a povestit apoi că pe la miezul nopții, la lumina lunii, o văzuse de la fereastră pe mătușa cum îi dăduse bani omului cu pricina, care se afla în fața gardului grădinii, și cum omul se făcuse nevăzut – intrând pesemne în pământ – căci nu se mai arătase după aceea, iar mătușa se înapoiase grăbită și se strecurase pe furiș în casă și că nici dimineața nu fusese în apele ei; și asta nu-i dădea pace lui *mister Dick*.

La început n-am avut nicio îndoială că necunoscutul trebuia să fie vreo închipuire de-a lui *mister Dick*, cum era și aceea cu nefericitul rege de la care i se trăsese rătașa atâtea necazuri; dar când m-am gândit mai bine, m-am întrebat dacă nu cumva, în două rânduri, se făcuse încercarea sau doar se schițase încercarea d a-l răpi pe bietul *mister Dick* de sub ocrotirea mătușii și dacă nu cumva mătușa, care, precum singură mărturisise, ținea atât de mult la el, nu fusese silită să-i răscumpere cu bani liniștea și pacea. Și fiindcă eram și eu foarte atașat de *mister Dick* și țineam la mulțumirea lui, temerile mele au întărit această bănuială, și multă vreme după aceea, în fiecare a doua miercuri, când trebuia să vină, mi se strecura în suflet o neliniște ce mă făcea să mă îndoiesc că va veni ca de obicei. De fiecare dată, însă, cobora din diligență, cărunț, zâmbitor și mulțumit, și niciodată nu mi-a mai pomenit de bărbatul acela, care era în stare s-o sperie pe mătușa.

Miercurile acestea erau cele mai fericite zile din viața lui *mister Dick*; de altfel, erau foarte plăcute și pentru mine. Curând l-au cunoscut toți elevii școlii și, cu toate că nu lua parte la niciunul din jocurile noastre, în afară de înălțarea zmeului, urmărea cu același interes ca oricare dintre noi întrecerile noastre. De câte ori nu l-am văzut asistând cu sufletul la gură la o partidă de bile sau de titirez, abia ținându-și suflarea în momentele critice! De câte ori, când ne jucam de-a uliul și porumbeii nu l-am zărit cocoțat pe o moviliță, fluturându-și pălăria deasupra capului cărunț și îndemnându-ne să nu ne lăsăm, fără a se mai gândi la capul regelui Carol martirul, cu desăvârșire furat de joaca noastră!

De câte ori, vara, orele petrecute pe terenul de *cricket*, nu s-au prefăcut pentru el în clipe de fericire! De câte ori nu l-am văzut, iarna, cu nasul vânăt, înfruntând zăpada și vântul de răsărit, privind extaziat, băieții care se dădeau cu săniuțele pe costișă și bătând din palme cu mânuși de lână cu tot!

Toată lumea îl îndrăgea, și inventivitatea și îndemânarea lui în lucrurile mărunte depășeau orice închipuire! Știa feluri și chipuri de a tăia portocalele, pe care nici că le bănuise vreunul dintre noi. Se pricepea să facă un vaporeș din orice, chiar dintr-o surcea. Putea să meșterească din oase de pește figuri de șah; din cărți vechi de joc, care romane; din mosorele, roți cu spițe, iar din sârmă veche, colivii. Dar mai ales era neîntrecut în privința obiectelor din sfoară și paie; ajunsese să credem cu toții că din sfoară și paie era în stare să facă orice.

În scurt timp faima lui *mister Dick* s-a răspândit pretutindeni. După câteva vizite, doctorul Strong m-a întrebat despre el și i-am spus tot ce aflasem din gura mătușii, ceea ce l-a făcut atât de curios, încât m-a rugat să i-l prezint când va veni să mă viziteze rândul viitor. După ce i-am făcut cunoștință cu *mister Dick*, doctorul poftindu-l ca, ori de câte ori nu mă va găsi la stația diligentei, să vină la școală și, așteptând încheierea programului, să se odihnească, *mister Dick* s-a obișnuit să vină la școală și să se plimbe prin curte, așteptându-mă, căci miercurea se întâmpla adesea să ieșim mai târziu din clasă. Astfel a cunoscut-o și pe tânăra și frumoasa soție a doctorului (care părea mai palidă acum; se arăta mult mai rar și nu mai era veselă ca înainte, dar rămăsese la fel de frumoasă) și, încetul cu încetul, a legat prietenie cu toată lumea și s-a încumetat să intre chiar în clădirea școlii și să mă aștepte. Se așeza întotdeauna în același colț; pe același taburet, care în cinstea lui a fost poreclit „Dick“, și stătea ținându-și capul cărunț plecat înainte, trăgând cu urechea și arătând o adâncă venerație pentru învățătura pe care niciodată nu fusese în stare să și-o însușească.

Aceeași venerație o manifesta *mister Dick* și pentru doctorul Strong, socotindu-l cel

mai subtil și mai desăvârșit filosof din câți au fost vreodată. A trecut vreme îndelungată înainte ca *mister* Dick să îndrăznească a-i vorbi doctorului altfel decât cu capul descoperit; și chiar după ce s-au împrietenit și au început să se plimbe împreună prin acea parte a grădinii pe care o numeam „Aleea doctorului“, *mister* Dick tot își mai scotea din când în când pălăria ca să-și arate respectul față de înțelepciune și știință. Cum s-a întâmplat ca în cursul acestor plimbări doctorul s-a apucat să-i citească fragmente din faimosul dicționar, nu am reușit să aflu niciodată; se prea poate că la început a avut impresia că le citește doar pentru sine. În orice caz, și acest lucru a devenit un obicei, iar *mister* Dick, care-l asculta cu fața strălucitoare de mândrie și încântare, era incredințat că nu exista nicio carte mai încântătoare decât dicționarul.

Când îmi aduc aminte cum se plimbau în sus și în jos prin fața ferestrelor clasei – doctorul, cu zâmbetul său blajin, agitând din când în când manuscrisul sau dând grav din cap, în timp ce citea, iar *mister* Dick ascultând, captivat, cu biata lui minte purtată domol, Dumnezeu știe unde, pe aripile cuvintelor neînțelese – mi se pare că aceasta o una din scenele cele mai plăcute și mai liniștitoare din câte mi-a fost dat să văd. Mi se pare că ar fi putut să continue a se plimba așa în sus și în jos de-a pururi și omenirea ar fi fost mai fericită. De fapt, miile de întâmplări în jurul cărora se face atâta caz nu prezintă pentru ea sau pentru mine nici pe jumătate atâta interes.

Foarte curând, *mister* Dick s-a împrietenit și cu Agnes și, venind mereu pe la noi, a făcut cunoștință și cu Uriah. Amicizia noastră, care, pe zi ce trecea, devenea mai strânsă, se bizuia pe următoarea situație foarte ciudată: cu toate că venea să mă vadă în calitate de tutore, *mister* Dick, ori de câte ori avea cea mai mică îndoială, în orice privință, îmi cerea și îmi urma povața; nu numai pentru că prețuia mult înnăscuta agerime a minții mele, ci și pentru că socotea că moștenisem o bună parte din înțelepciunea mătușii.

Într-o joi dimineață, pe uliță, când îl petreceam pe *mister* Dick de la han la stația diligenței, înainte de a mă duce la școală (căci avusesem o oră înainte de gustarea de dimineață), am dat nas în nas cu Uriah, care mi-a amintit făgăduiala că voi veni într-o zi să iau ceaiul cu dânsul și cu maică-sa; și înclinându-se foarte adânc, a adăugat:

— De altfel, *master* Copperfield, nici nu m-am așteptat să vă țineți făgăduiala, fiindcă suntem oameni atât de umili și de neînsemnați.

Nu mă dumirisem încă dacă Uriah mi-era simpatic sau dacă mi-era nesuferit: cum stam așa pe uliță, privindu-l drept în față, aveam mari îndoieli în această privință. Dar nevrând să mă creadă îngâmfat, i-am răspuns că nu așteptam decât să mă poftească.

— O, dacă-i așa, *master* Copperfield, mi-a zis Uriah, și dacă într-adevăr faptul că suntem atât de neînsemnați nu vă împiedică, n-ați vrea să poftiți azi după-amiază? Dar dacă suntem prea neînsemnați, vă rog să nu vă sfiți, *master* Copperfield, și să-mi spuneți; ne dăm prea bine seama de situație.

I-am spus că-i voi cere voie lui *mister* Wickfield și, dacă acesta nu va avea nimic împotriva, lucru de care nu mă îndoiam, voi veni cu plăcere. Și în după-amiaza aceea pe la 6, joia fiind una din zilele când biroul se închidea mai devreme, m-am dus la Uriah și i-am spus că eram gata de plecare.

— Vă asigur că mama va fi foarte mândră, mi-a zis el când am pornit împreună. Vreau să spun că s-ar simți mândră, dacă mândria n-ar fi un păcat, *master* Copperfield.

— Azi-dimineață totuși n-ai pregetat să presupui că eu aș fi mândru! i-am întors eu.

— Vai, nu, *master* Copperfield, a protestat Uriah. Vai, vă rog să mă credeți! Nici prin gând nu mi-a trecut una ca asta! Nu v-aș fi socotit cătuși de puțin mândru dac-ați fi găsit că suntem prea neînsemnați pentru dumneavoastră. Pentru că suntem într-adevăr tare umili și neînsemnați.

— Ai mai studiat tot atât de mult în ultima vreme? l-am întrebat, ca să schimb vorba.

— Vai, *master* Copperfield, mi-a răspuns Uriah, plecându-și privirea, lecturile mele nu înseamnă nici pe departe studiu. Mi-am mai petrecut și eu un ceas sau două, seara, cu cartea lui *mister* Tidd.

— Îmi închipui că trebuie să fie cam încâlcit.

— Pentru *mine* e uneori încâlcit, mi-a răspuns el. Nu știu însă unui om înzestrat cum i-ar părea.

Bătând pe bărbie cu două degete ale dreptei sale scheletice tactul unei melodii, a urmat în timp ce mergeam:

— Vedeți, *master* Copperfield, sunt în cartea lui *mister* Tidd cuvinte și termeni latinești care pun la grea încercare un cititor ca mine, având cunoștințe atât de neînsemnate.

— Ai vrea să înveți latina? l-am întrebat pe neașteptate. Ți-as da cu plăcere lecții, pe măsură ce învăț și eu.

— Vai, vă mulțumesc, *master* Copperfield, mi-a răspuns, dând din cap. E într-adevăr foarte drăguț că-mi faceți aceasta propunere, dar prea sunt neînsemnat ca s-o pot primi.

— Ce prostie, Uriah!

— Vai, vă rog să mă iertați, *master* Copperfield, vă sunt foarte îndatorat și mi-ar face o deosebită plăcere, vă asigur, dar sunt mult prea neînsemnat. Se găsesc și așa destui care mă calcă în picioare numai pentru că sunt de jos, dară-mi-te când o să-i jignesc și cu învățătura? Nu-i de nasul meu învățătura. Pentru unul ca mine e mai sănătos să nu năzuiască prea sus, *master* Copperfield. Dacă vrea să trăiască liniștit, trebuie să rămână umil, neînsemnat!

Niciodată nu l-am văzut cu gura mai rânjită, și cele două cute din obraz mai adânci decât în clipa când mi-a făcut această declarație. Și tot timpul dădea din cap, înclinându-se cu modestie.

— Cred că greșești, Uriah, i-am zis. Îndrăznesc să spun că, dacă ai vrea, te-aș putea învăța câte ceva.

— Vai, nu mă îndoiesc câtuși de puțin, *master* Copperfield. Numai că dumneavoastră, nefiind o persoană neînsemnată ca mine, nu sunteți în stare să vedeți lucrurile cum sunt pentru cei neînsemnați. Nu vreau ca, învățând, să-i stârnesc pe cei care sunt mai presus ca mine. Vă mulțumesc. Sunt mult prea umil și neînsemnat. Iată *master* Copperfield, umila-mi locuință!

Am intrat de-a dreptul din stradă într-o încăpere scundă, demodată, și am găsit-o acolo pe *missis* Heep, care semăna leit cu Uriah, numai că era mai mică. M-a primit cu adânci plecăciuni și m-a rugat s-o iert că-și sărută fiul în fața mea, adăugând că, deși erau oameni de jos, se iubeau unul pe altul, ceea ce nu putea cășuna niciun rău nimănui. Încăperea, foarte curată, era despărțită în două: jumătate bucătărie, jumătate sufragerie. Dar nu era deloc plăcută. Ceștile de ceai erau pregătite pe masă, iar ceainicul fierbea pe sobă. Se mai aflau în odaie un scrin cu pupitru, la care seara, câteodată, citea sau scria Uriah; mapa albastră a lui Uriah, din care se revărsau tot felul de hârtii; un teanc de cărți, în frunte cu cartea lui *mister* Tidd; într-un colț se afla un bufet; afară de asta, mobilele obișnuite. Nu-mi amintesc să fi fost vreun obiect anume care să fi dat o impresie de strâmtorare, de calicie sau de posomoreală; întreaga încăpere însă dădea această impresie.

Din umilință, pare-se, *missis* Heep mai purta doliu. Deși trecuse multă vreme de la moartea lui *mister* Heep, mai purta doliu. Făcuse un oarecare compromis numai în ce privea boneta; altfel, purta haine cernite, ca în primele zile ale văduviei.

— Ziua asta, când *master* Copperfield a venit în vizită la noi, a zis ea turnând ceaiul, nu se cade să fie uitată, Uriah.

— Am zis eu, mamă, c-așa vei socoti, i-a răspuns el.

— Aș fi vrut ca taică-tău să mai fi trăit să vadă și el ce musafir avem astăzi, a zis *missis* Heep.

M-am simțit stânjenit de aceste cuvinte; dar în același timp mi-a făcut plăcere să fiu tratat ca un oaspe de vază și mi s-a părut că *missis* Heep este o femeie agreabilă.

— Uriah al meu de multă vreme aștepta ziua asta, a urmat *missis* Heep. Se temea că n-o să veniți, pentru că prea suntem umili și neînsemnați, și această temere am împărtășit-o și eu. Neînsemnați suntem, neînsemnați am fost și neînsemnați vom rămâne în vecii vecilor.

— Sunt sigur, doamnă, că n-aveți niciun motiv să vă desconsiderați, i-am răspuns, afară doar dacă vă face plăcere.

— Vă mulțumesc, *sir*, mi-a zis *missis* Heep. Ne cunoaștem lungul nasului și nu ne plângem defel.

Mi-am dat seama că, treptat, *missis* Heep se apropiase de mine, iar că Uriah trecuse în fața mea, și amândoi începuseră să mă servească cu tot ce era mai bun pe masă. La drept vorbind, nu prea erau cine știe ce delicatose pe masă, dar prețuind mai mult gândul decât fapta, am găsit că erau foarte atenți cu mine. Apoi îndată au început să vorbească despre mătuși, și atunci le-am povestit de mătușa mea; și despre părinți, și atunci le-am povestit despre ai mei; după aceea *missis* Heep a început să vorbească despre tații vitregi, și atunci am început să le vorbesc de al meu; dar îndată mi-am luat seama, pentru că mi-am adus aminte de sfatul mătușii de a nu atinge acest subiect. Dar așa cum un dopușor nu poate sta împotriva unei perechi de tirbușoane, sau așa cum un dinte de lapte este pierdut în fața unei perechi de dentiști, sau așa cum o biată mingișoară cu pene nu poate face nimic în fața a două palete, nici eu n-am putut ține piept atacurilor lui Uriah și ale mamei sale.

Au făcut cu mine ce au vrut; cu atâta iscusință au scos de la mine lucruri pe care n-aș fi vrut să le spun, încât mi-e și rușine când mă gândesc; mai ales că, în naivitatea mea de copil, eram întrucâtva mândru de încrederea ce le arătam și mă consideram protectorul prea respectuoaselor mele gazde.

Se iubeau cu adevărat, asta era limpede. Fără nicio îndoială, asta m-a impresionat; dar împotriva măiestriei cu care unul ducea mai departe vorba începută de celălalt eram lipsit de orice apărare. După ce au aflat tot ce au poftit despre mine (numai despre episodul „Murdstone & Grinby“ și despre fuga mea din Londra n-am suflat niciun cuvânt), au trecut la *mister* Wickfield și la Agnes. Uriah trimitea mingea mamei sale, iar *missis* Heep o prindea și i-o arunca înapoi lui Uriah, care o păstra un moment, pentru ca după aceea iarăși să i-o arunce mamei sale și așa mai departe, de la unul la altul, până ce n-am știut la cine se află mingea și m-am zăpăcit de-a binelea. De altfel, și mingea se schimba mereu. Ba era *mister* Wickfield, ba era Agnes, ba era bunătatea fără pereche a lui *mister* Wickfield, ba era admirația mea pentru Agnes; ba era clientela și veniturile lui *mister* Wickfield, ba era viața noastră de familie, seara, după cină; ba era vinul ce-l bea *mister* Wickfield și pricina care-l făcea să bea și părerea de rău că bea peste măsură; ba una, ba alta, și apoi toate la un loc; și fără a avea impresia c-aș vorbi prea mult sau aș face altceva decât să-i încurajez din când în când, de teamă să nu se arate iar copleșiți de nimicnicia lor și de marea cinste ce o constituia vizita mea, m-am pomenit că le destăinuiesc fel de fel de lucruri pe care n-ar fi trebuit să le destăinuiesc, și am fost în măsură să judec efectul după freamătul nărilor lui Uriah.

Am început să mă simt cam prost și aș fi vrut să-mi închei vizita, când cineva, după ce trecuse pe stradă prin fața ușii lăsate larg deschisă ca să se aerisească odaia, în care era cald, vremea fiind foarte blânda pentru acel anotimp, s-a întors din drum, a aruncat o privire înauntru și a intrat, exclamând cu glas tare:

— Copperfield! Să fie oare cu puțință?

Era *mister* Micawber! *Mister* Micawber, cu monoculul și bastonul și cu gulerul său, cu aerul său îndatoritor și cu același ton protector în glas, *mister* Micawber în persoană!

— Dragul meu Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, întinzându-mi mâna, aceasta-

i o întâlnire menită să învedereze nestatornicia și nesiguranța celor lumești... într-un cuvânt, e o întâlnire extraordinară! Mergeam așa, pe stradă, și chibzuiam că nu se poate să nu-mi suradă și mie norocul (sunt foarte optimist în clipa de față), când, deodată, dau peste un tânăr, dar scump prieten, legat de perioada cea mai zburcumată a vieții mele; aş putea spune: de momentul crucial al vieții mele. Copperfield, dragul meu prieten, ce mai faci?

N-aş putea spune – într-adevăr, *n-aş* putea spune – c-am fost bucuros să-l întâlnesc pe *mister* Micawber acolo; totuși, am fost bucuros să-l văd și i-am strâns călduros mâna, întrebându-l de *missis* Micawber.

— Mulțumesc, mi-a răspuns *mister* Micawber, cu același gest ca și altădată, cuibărindu-și bărbia în guler. E pe cale să se întremeze. Într-un cuvânt, gemenii nu-și mai trag hrana de la izvoarele naturii, mi-a destăinuit *mister* Micawber într-un acces de sinceritate, i-a înțârcat, și acum *missis* Micawber mă însoțește în călătoria mea. O să se bucure mult să reînnoiască prietenia cu un om care, în toate privințele, s-a dovedit un vrednic închinător la sfântul altar al prieteniei.

I-am spus c-aș fi încântat s-o văd.

— Ești foarte drăguț, mi-a zis *mister* Micawber.

Și zâmbind, *mister* Micawber și-a cuibărit din nou bărbia în plastron și și-a rotit ochii jur împrejur.

— Pe tânărul meu prieten Copperfield nu l-am găsit singur, a urmat foarte îndatoritor *mister* Micawber, fără a se adresa cuiva anume, ci la masă, în tovărășia unei doamne văduve și a unui tânăr care pesemne este odrasla ei, într-un cuvânt, a zis *mister* Micawber cuprins de un nou acces de sinceritate, fiul ei. Va fi o cinste pentru mine să le fiu prezentat.

N-am avut altă ieșire în această situație decât să-i fac lui *mister* Micawber cunoștință cu Uriah Heep și cu maică-sa; și asta am făcut. În vreme ce ei se plocneau adânc în fața lui, *mister* Micawber a luat loc făcând un gest foarte curtenitor cu mâna.

— Orice prieten al prietenului meu Copperfield, a zis *mister* Micawber, este în drept să-mi ceară orice.

— Suntem prea neînsemnați, *sir*, fiul meu și cu mine, i-a zis *missis* Heep, ca să ne putem numi prietenii lui *master* Copperfield. A avut bunătatea să poftească să ia ceaiul cu noi și îi suntem foarte recunoscători pentru asta; cum vă suntem și dumneavoastră, *sir* pentru atenția ce ne-ați acordat.

— *Ma'am*, sunteți cât se poate de îndatoritoare, i-a răspuns *mister* Micawber, făcându-i o plecăciune. Și tu, Copperfield, cu ce te ocupi? Tot cu negoțul de vinuri?

Eram cât se poate de nerăbdător să-l văd pe *mister* Micawber plecat de acolo; și luându-mi pălăria în mână, foarte îmbujorat la față, i-am răspuns că urmam la școala doctorului Strong.

— La școală? s-a mirat *mister* Micawber, ridicând sprâncenele. Sunt foarte fericit s-aud acest lucru. Cu toate că un spirit ca acela al prietenului meu Copperfield, a urmat el adresându-se lui Uriah și maică-sii, un spirit care a dobândit o cunoaștere adâncă a oamenilor și a vieții, n-ar mai avea nevoie de învățătură, totuși, e ca un pământ bogat, din care poate răsări o vegetație luxuriantă... într-un cuvânt, a încheiat *mister* Micawber zâmbind, cuprins de un nou acces de sinceritate, într-un cuvânt, e un spirit capabil să-i asimileze pe clasici în toată întinderea lor.

Împreunându-și încet mâinile lungi și deșirate, Uriah se îndoii de la mijloc, ca să arate că împărtășea întru totul această înaltă prețuire a însușirilor mele.

— N-ați vrea să mergem s-o vedem pe *missis* Micawber? l-am întrebat, ca să-l fac să se urnească.

— Să mergem, Copperfield, dacă vrei să-i faci această plăcere, mi-a răspuns *mister* Micawber, ridicându-se. Nu mă sfiesc să afirm aici, în fața prietenilor noștri, că sunt un om care, vreme de câțiva ani, a avut de înfruntat mari greutăți bănești.

Eram sigur că nu va scăpa prilejul de a spune ceva de felul ăsta; totdeauna îi plăcea să se laude cu greutățile lui.

— Uneori m-am ridicat deasupra acestor greutăți. Alteori greutățile m-au... într-un cuvânt, m-au doborât. Au fost împrejurări când am izbutit să le lovesc în față; au fost și împrejurări când, covârșit de mulțimea lor, m-am văzut nevoit să dau înapoi și să-i spun soției, folosind cuvintele lui Cato: „Ai dreptate, Platon. Acum totul s-a sfârșit. Nu mai sunt în stare să lupt!“ Dar niciodată în viața mea, a adăugat *mister* Micawber, n-am avut o mulțumire mai mare decât când am putut să-mi vărs amarul (dacă acest cuvânt este în măsură să îmbrățișeze toate supărările ce pot fi pricinuite de niște ordonanțe de sechestru sau de niște polițe plătibile în termen de două sau patru luni). N-am avut mulțumire mai mare, zic, decât când am putut să-mi vărs amarul la pieptul prietenului meu Copperfield. Și *mister* Micawber și-a încheiat acest frumos omagiu, spunând: Bună seara, *mister* Heep! Al dumneavoastră servitor, *missis* Heep! și apoi, împreună cu mine, a ieșit foarte ceremonios din casă și, călcând foarte apăsător pe caldarâm, am pornit-o înainte, fredonând un cântec.

Mister Micawber trăsesese la un mic han, unde ocupa o odăiță care duhnea a tutun și nu era despărțită de sala de consumație decât printr-un perete de paianta. Cred că se afla chiar deasupra bucătăriei, pentru că prin crăpăturile dușumelei pătrundea un miros de untură încinsă, iar pereții erau îmbrobonați. Mi-am dat seama, după mirosul de alcool și după clinchetul paharelor, că teigheaua trebuie să fie și ea pe aproape. În această odăiță, culcată pe o mică sofa, deasupra căreia spânzura un tablou înfățișând un cal de curse, am găsit-o pe *missis* Micawber, cu capul lângă cămin și atingând cu picioarele borcanul de muștar aflat pe masa din celălalt capăt al încăperii. *Mister* Micawber, care a intrat cel dintâi, i-a spus:

— Draga mea, dă-mi voie să-ți prezint un elev al doctorului Strong.

Cu timpul, mi-am dat seama că *mister* Micawber, cu toate că niciodată n-a reușit să memoreze ce vârstă și ce stare civilă am, a ținut foarte bine minte că eram elevul doctorului Strong, pentru că i se părea distins și semnificativ.

Missis Micawber a rămas uluită, dar s-a bucurat foarte mult când m-a văzut. Și eu eram încântat s-o văd și, după ce ne-am salutat cât se poate de afectuos, am luat loc lângă ea, pe sofa.

— Draga mea, i-a zis *mister* Micawber, dacă vrei tu să-i explici lui Copperfield actuala noastră situație, căci nu încapе îndoială că e dornic s-o cunoască, eu am să mă duc puțin să citesc ziarul, să văd, poate găsesc ceva la mica publicitate.

— Eram incredințat că sunteți la Plymouth, i-am spus, după ce *mister* Micawber a ieșit.

— Dragul meu Copperfield, mi-a răspuns ea, am fost la Plymouth.

— Spre a fi la fața locului.

— Chiar așa, mi-a zis *missis* Micawber. Spre a fi la fața locului. Dar adevărul e că Vama n-are nevoie de oameni talentați. Cu toată influența de care se bucură acolo, familia mea n-a izbutit să-i facă rost de o slujbă la Vamă unui om capabil ca *mister* Micawber. Au preferat să nu aibă printre ei un om atât de capabil ca *mister* Micawber. Prezența lui ar fi scos la iveală lipsurile celorlalți. Și nu vreau să-ți ascund, dragă Copperfield, că acea ramură a familiei mele care e stabilită la Plymouth, când l-a văzut pe *mister* Micawber sosind, însoțit de mine, de micuțul Wilkins, de surioara acestuia și de cei doi gemeni, nu l-a primit cu căldura la care era îndreptățit să se aștepte, ca unul ce abia fusese eliberat din închisoare. De fapt, a adăugat în șoaptă *missis* Micawber, dar să nu spui mai departe, am fost primiți cu răceală.

— Îmi pare rău! am exclamat.

— Da, a încuviințat *missis* Micawber. E dureros să vezi omenirea în această lumină, *master* Copperfield, dar primirea ce ni s-a făcut a fost cât se poate de rece. Nu încapе nicio îndoială. De fapt, nu trecuse nicio săptămână de la sosirea noastră, când membrii acelei ramuri a familiei mele care locuiește la Plymouth au început să se ia la

hartă cu *mister* Micawber.

I-am spus că, după părerea mea sinceră, rudelor acestora ar trebui să le fie rușine obrazului.

— Totuși, așa s-au petrecut lucrurile, a urmat *missis* Micawber. Și în asemenea împrejurări, ce-i rămânea de făcut unui om ca *mister* Micawber? Un singur lucru. Să ceară cu împrumut de la ramura respectivă a familiei mele banii necesari pentru a ne întoarce la Londra și să ne înapoiem cu orice preț.

— Așadar, v-ați întors cu toții la Londra?

— Da, ne-am întors cu toții, mi-a răspuns *missis* Micawber. M-am sfătuit între timp cu celelalte ramuri ale familiei mele care ar fi cea mai nimerită cale pe care s-o aleagă *mister* Micawber, căci eu susțin, *master* Copperfield, că neapărat trebuie să se apuce de ceva, a încheiat *missis* Micawber, pe un ton emfatic. E limpede că o familie de șase persoane, fără a mai pune la socoteală servitoarea, nu poate trăi din vânt.

— Desigur, *ma'am*, am încuviințat eu.

— Celelalte ramuri ale familiei mele au fost de părere că *mister* Micawber ar trebui să-și îndrepte imediat atenția asupra cărbunilor, a urmat *missis* Micawber.

— Asupra ce, *ma'am*?

— Asupra cărbunilor, mi-a repetat *missis* Micawber. Asupra comerțului cu cărbuni. *Mister* Micawber a aflat, după mai multe cercetări, că un om înzestrat ca el și-ar putea găsi o întrebuintare în legătură cu desfacerea cărbunilor din valea Medwayului. Și apoi, cum, cu drept cuvânt, a spus *mister* Micawber, primul pas ce trebuia făcut era să venim și să vedem și noi Medwayul. Am venit și am văzut. Spun „am“ venit, pentru că, *master* Copperfield, a adăugat *missis* Micawber, foarte mișcată, eu pe *mister* Micawber n-o să-l părăsesc niciodată.

I-am exprimat, murmurând, întreaga mea admirație și aprobare.

— Am venit, a urmat *missis* Micawber, și am văzut ce-i cu Medwayul. După părerea mea, comerțul cu cărbuni în regiunea Medway cere nu numai iscusință, ci și un anumit capital. Iscusință *mister* Micawber are destulă. Capital, însă, n-are deloc. Am văzut, cred împreună mai tot ce era de văzut pe Medway, și aceasta e concluzia personală la care am ajuns. Aflându-ne în apropiere, *mister* Micawber a fost de părere c-ar fi păcat să nu ne abatem și pe aici, să vedem catedrala. În primul rând, pentru că toată lumea zice că e un lucru care merită văzut, și noi încă nu l-am văzut. Și în al doilea rând, pentru că într-un oraș cu catedrală e mult mai probabil să-ți suradă norocul. Suntem aici de trei zile, mi-a zis *missis* Micawber. Până acum, însă, nu ne-a surâs; și dumneata, dragă *master* Copperfield, s-ar putea să nu te miri – că doar ne cunoști – dacă-ți voi spune că suntem în așteptarea unui mandat de la Londra ca să ne plătim hotelul. Și până nu va sosi mandatul, mi-a zis *missis* Micawber foarte tulburată, nu pot să mă întorc acasă (adică la locuința mea din Pentonville), unde mă așteaptă băiatul, fetița mea și gemenii.

Am luat parte, din toată inima, la grelele încercări prin care treceau soții Micawber și i-am spus lui *mister* Micawber, care tocmai se înapoiase, că se poate bizui pe toată simpatia mea și că aș fi vrut să am destui bani ca să-i pot împrumuta suma de care avea nevoie.

Răspunsul lui *mister* Micawber a dovedit cât era de tulburat. Mi-a zis, strângându-mi mâna:

— Copperfield, ești un adevărat prieten. Dar când situația e disperată, dacă ai unelte de bărbierit, tot îți mai rămâne un prieten.

Înțelegând această sinistră aluzie, *missis* Micawber și-a aruncat brațele în jurul gâtului soțului ei, implorându-l să-și păstreze sângele rece. El a început să plângă. Dar aproape imediat după aceea s-a liniștit, a sunat clopoțelul, a chemat chelnerul și și-a comandat pentru a doua zi dimineață o budincă cu rinichi și o porție de crevete.

Când am vrut să plec, atâta au stăruit amândoi să vin să iau masa cu ei înainte de plecare, încât n-am putut refuza. Le-am spus însă că nu voi putea veni a doua zi, căci

voi avea multe lecții de pregătit, și atunci m-am înțeles cu *mister* Micawber că în cursul dimineții va trece pe la școală (căci avea o presimțire, că-i va veni mandatul), ca să vadă dacă voi putea veni seara. În dimineața zilei următoare, am fost chemat din clasă și l-am găsit în salonaș pe *mister* Micawber, care venise să-mi spună că, după cum ne înțelesesem, mă așteaptă la cină a doua zi. Când l-am întrebat dacă i-au sosit banii, mi-a strâns mâna și a plecat.

Seara, uitându-mă pe fereastră, am rămas foarte mirat și cam nemulțumit văzându-l pe *mister* Micawber la braț cu Uriah Heep; Uriah părea foarte umil și măgulit de cinstea ce i se făcea, iar *mister* Micawber, foarte încântat că putea juca rolul de ocrotitor al lui Uriah. Dar a doua zi, când, la ora convenită, adică pe la ceasurile 4, m-am dus la hanul cel mic să iau masa cu ei, am fost și mai mirat să aflu de la *mister* Micawber că fusese la Uriah acasă și băuse coniac cu *missis* Heep.

— Și să-ți spun ceva, dragă Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, prietenul dumitale Uriah e un tânăr care ar trebui să ajungă procuror general. Dacă l-aș fi cunoscut pe vremea când greutățile mele bănești ajunseseră la punctul critic, nu încapе îndoială că creditorii ar fi fost lichidați în condiții mult mai avantajoase pentru mine.

N-am prea înțeles această afirmație, căci creditorii lui *mister* Micawber nu se aleseseră cu nimic; dar nu-mi place să pun întrebări. Nici n-am îndrăznit să-i spun că aș dori să cred că nu i-a făcut prea multe confidențe lui Uriah; și nici nu l-am mai discutat ca să aflu dacă nu cumva vorbiseră prea mult despre mine. Mi-era teamă să nu-l jignesc pe *mister* Micawber și mai ales pe *missis* Micawber, care era foarte susceptibilă; dar treburile astea m-au indispus, și deseori, după aceea m-am gândit la ele.

Masa a fost delicioasă. O porție strașnică de pește; rinichi de vițel; cârnați fripți; o potârniche și o budincă. Și vin și bere bună; iar după masă, *missis* Micawber ne-a preparat chiar cu mâinile ei un castron cu *punch* fierbinte.

Mister Micawber era neobișnuit de vesel. Niciodată nu l-am văzut atât de bine dispus. Datorită *punch*-ului, fața-i strălucea, de parc-ar fi fost dată cu lac. S-a arătat îndrăgostit de aceste meleaguri și-a închinat pentru propășirea orașului, arătând că atât el, cât și *missis* Micawber s-au simțit cât se poate de bine aici și că nu vor uita niciodată plăcutele ceasuri petrecute la Canterbury. Apoi a băut în sănătatea mea și, împreună cu *missis* Micawber și cu mine, a trecut în revistă amintirile noastre comune, cu care prilej am vândut încă o dată tot mobilierul familiei. După aceea, am ridicat paharul în sănătatea lui *missis* Micawber, spunându-i sfios:

— Dacă-mi veți îngădui, *missis* Micawber, voi avea plăcerea să închin un pahar în sănătatea *dumneavoastră*.

La care, *mister* Micawber a început să facă elogiul soției sale; spunând că i-a fost întotdeauna călăuză, sfetnic înțelept și prieten și că-mi dorește și mie, când voi ajunge la vârsta căsătoriei, să-mi găsesc o femeie ca ea, dacă s-ar mai afla pe lume una pe potrivă ei.

După ce s-a isprăvit *punch*-ul, *mister* Micawber a devenit mai voios și mai expansiv. *Missis* Micawber s-a înflăcărat și ea, și împreună am intonat *Auld Lang Syne*. Când am ajuns la versul „Ia-mi mâna, credincios prieten“, ne-am prins de mână în jurul mesei; iar când am cântat „Află-ți o călăuză bună, Willie Waught“, deși habar n-aveam de ce era vorba, am fost foarte mișcați.

Pe scurt, n-am văzut niciodată vreun om atât de vesel cum a fost *mister* Micawber până în ultima clipă a acelei seri, când mi-am luat foarte afectuos rămas bun de la el și de la îndatoritoarea-i soție. Prin urmare, a doua zi dimineață la 7 eram cu totul nepregătit să primesc următoarea epistolă, cu mențiunea „scrisă la nouă și jumătate seara“, adică un sfert de oră după plecarea mea:

Scumpe și tinere prieten,

Zarul a fost aruncat, totul s-a sfârșit. Ascunzând sub masca unei bolnăvicioase veselii pustii necazurilor, nu ți-am spus în seara asta că orice nădejde de a primi banii așteptați a pierit! În această situație atât de greu de îndurat, atât de greu de privit, atât de umilitoare de povestit, mi-am achitat datoriile bănești pe care le aveam aici, dând o poliță plătită la domiciliul meu, la Pentonville, Londra, în termen de paisprezece zile de la data emiterii. La scadență polița nu va fi plătită. Va urma prăpădul! Trăsnetul plutește în aer și copacul este sortit să se prăbușească.

Fie ca pilda nefericitului care-ți scrie acum să-ți lumineze calea în viață, scumpul meu Copperfield. Cu acest gând și cu această nădejde îți scrie. De-ar fi incredințat c-ar putea fi de folos măcar cu atâta, o rază de lumină ar pătrunde poate în temnița tristă în care-și va petrece zilele ce-i mai rămân de trăit, deși în clipa aceasta mai este foarte problematic (pentru a nu spune mai mult) dacă va supraviețui.

Aceasta, scumpul meu Copperfield, este ultima scrisoare pe care o vei mai primi de la dezmoștenitul ajuns cerșetor,

WILKINS MICAWBER

Am fost atât de zguduit de conținutul acestei sfâșietoare scrisori, încât pe loc am dat fuga la han, cu gândul ca în drum spre școală să caut să-l îmbărbătez pe *mister* Micawber. Dar la jumătatea drumului am întâlnit diligența de la Londra, iar sus pe imperială i-am văzut pe soții Micawber; *mister* Micawber, ca o întruchipare a calmului și a buneii dispoziții mâncând nuci dintr-o pungă de hârtie și cu o sticlă în buzunarul de la piept al hainei, o asculta zâmbind pe *missis* Micawber.

Deoarece nu mă văzuseră, m-am gândit că, având în vedere împrejurările, ar fi mai bine să nu-l văd nici eu. Așadar, simțind că mi s-a luat o piatră de pe inimă, am luat-o pe o uliță laterală și, apucând pe drumul cel mai scurt, m-am îndreptat spre școală, răsufând ușurat la gândul că plecaseră; deși, în ciuda celor întâmplare, țineam foarte mult la ei.

CAPITOLUL XVIII

PRIVIRE RETROSPECTIVA

Anii de școală! Desfășurarea molcomă a existenței mele – înaintarea lină, pe nesimțite, pe făgașul vieții – de la vârsta copilăriei la adolescență!

Acum, când privesc acest șuvoi, a cărui albie secată astăzi e năpădită de bălării, fie-mi îngăduit să stau oleacă să-mi amintesc dacă nu cumva aș putea găsi de-a lungul ei anumite semne după care să-i pot reconstitui cursul.

O clipă doar, și mă văd la locul meu în catedrală, unde, în fiecare duminică dimineață, mergeam cu toții, după ce mai întâi ne adunam la școală. Mirosul acela de pământ reavăn, lumina mohorâtă, simțământul de izolare de cele lumești, glasul sonor al orgei străbătând naosul și galeriile în ogivă, zugrăvite în alb și negru, ca niște aripi mă poartă în trecut și mă fac să plutesc pe jumătate adormit, pe jumătate treaz, ca în vis, deasupra acelor zile apuse.

La școală nu eram codaș. În câteva luni izbutisem să le-o iau multora înainte. Frunțașul clasei îmi părea însă o ființă supranaturală, aflată undeva departe, pe culmi amețitoare, de neatins.

Agnes zice: „Nu“, dar eu stărui: „Ba, da“, și îi spun că nici nu-și închipuie câte cunoștințe își însușise acel năzdrăvan, pe care, după părerea ei, chiar eu, un biet începător, l-aș putea ajunge cu timpul. Frunțașul clasei nu mi-e însă prieten și protector, cum îmi fusese Steerforth. Dar îi port un foarte plecat respect. Și mă întreb ce va ajunge după ce va părăsi școala doctorului Strong și ce anume ar putea face

omenirea ca să-i țină piept.

Dar cine este oare această făptură care s-a ivit deodată în fața mea? E *miss Shepherd*, pe care o iubesc.

Miss Shepherd e internă la pensionul surorilor Nettingall. O ador pe *miss Shepherd*. E o fetiță cu fața rotundă și părul blond, buclat, care poartă un spențer. Elevele surorilor Nettingall vin și ele la catedrală. Nu sunt în stare să mă uit în cartea mea de rugăciuni, pentru că privirea-mi fuge spre *miss Shepherd*. Când corul începe să cânte, nu aud decât glasul lui *miss Shepherd*. Aaug în gând numele ei în tipicul liturghiei; îl trec alături de acelea ale membrilor familiei regale. Acasă, în odăița mea, mi se întâmplă câteodată ca, într-un acces de dragoste, să strig: „*O miss Shepherd!*“

Câtva timp am avut îndoieli cu privire la sentimentele ei, dar, în cele din urmă, soarta fiind prielnică, ne-am întâlnit la școala de dans. Am dansat cu *miss Shepherd!*

Îi ating mânușa și simt un fior care-mi străbate brațul drept pentru a ieși în cele din urmă prin firele de păr din creștet.

Nu-i spun nicio vorbă duioasă, dar ne înțelegem unul pe altul. *Miss Shepherd* și cu mine suntem sortiți să trăim unul lângă altul.

Mă întreb și acum de ce i-am dăruit pe ascuns douăsprezece nuci de Brazilia? Nu-s semnul cel mai potrivit al dragostei, nu se pot face pachet cum se cade, sunt greu de spart, chiar cu ușa, și, pe deasupra, mai sunt și uleioase; și totuși am simțit că i-au plăcut. I-am mai dat și biscuiți și nenumărate portocale. Într-un rând, la garderobă, am și sărutat-o pe *miss Shepherd*. Am fost în al nouălea cer! Și cât de furios și deznădăjduit am fost a doua zi când mi-a ajuns la urechi zvonul că surorile Nettingall au pus-o în butuci pe *miss Shepherd* pentru că umblase cu picioarele întoarse înăuntru.

Având în vedere că *miss Shepherd* era idolul și visul vieții mele, mă întreb cum de-am ajuns să rupem prietenia? E de neînțeles. Și, totuși, între mine și *miss Shepherd* s-a strecurat o răceală. Mi-au ajuns la urechi anumite zvonuri, cum că *miss Shepherd* ar fi spus c-ar dori să nu mă mai holbez la ea și că și-ar fi mărturisit preferința pentru *master Jones* – pentru Jones! Pentru un băiat lipsit de orice însușiri! Prăpastia dintre mine și *miss Shepherd* s-a adâncit. În cele din urmă, într-o bună zi le întâlnesc pe elevele pensionului ținut de domnișoarele Nettingall, la plimbare. Când trece pe lângă mine, *miss Shepherd* se strâmbă la mine și, întorcându-se către colega ei, pufnește în râs. Atunci s-a sfârșit totul. Dragostea unei vieți – căci o viață întreagă îmi pare c-am iubit-o, și asta-i totuna – s-a stins. *Miss Shepherd* a fost scoasă din cuprinsul liturghiei și nu s-a prenumărat printre membrii familiei regale.

Fac progrese la școală și nimeni nu-mi tulbură liniștea. Nu mai sunt deloc curtenitor cu elevele surorilor Nettingall și nu mi s-ar mai aprinde călcâiele după niciuna din ele, nici de ar fi de două ori mai multe sau de douăzeci de ori mai frumoase. Școala de dans mi se pare plicticoasă și mă întreb de ce fetele nu dansează singure, și de ce nu ne lasă în pace. Am devenit un as în privința poeziei latine, și nu-mi mai leg șireturile de la ghete. Doctorul Strong spune despre mine în public că sunt un tânăr savant care promite. *Mister Dick* e nebun de bucurie, iar cu poșta următoare mătușa îmi trimite o guinee.

Iată, însă, că se ridică umbra unui tânăr ucenic măcelar, ca arătarea cu capul încoifat din *Machbeth*. Dar cine-i acest tânăr ucenic măcelar? E spaima băieților din Canterbury. Umblă oarecare vorbe că seul cu care-și unge părul îi dă o putere suprafirească și că e în stare să înfrunte și un bărbat în toată puterea cuvântului. E un flăcău cu fața aspră, turtită, cu grumaz de taur, rumen în obraz, hain din fire și spurcat la gură. Și această gură o folosește mai ales pentru a-i defăima pe elevii doctorului Strong. Se laudă față de toată lumea că dacă fac gât le-arată el lor! Pomenește de câțiva anume (între care mă număr și eu), pe care i-ar putea doborî numai cu o singură mână, și cu cealaltă legată la spate. Aține calea băieților mai mici, lipsiți de apărare, pentru a le da câte un pumn în cap, și când mă întâlnește pe

stradă, mă sfidează. Pentru aceste motive foarte temeinice mă hotărâsc să mă bat cu ucenicul măcelar.

E o seară de vară. Pe o alee înverzită, lângă colțul unui zid. Acolo, după cum ne-am înțeles, mă întâlnesc cu ucenicul măcelar. Sunt însoțit de câțiva băieți aleși pe sprânceană; ucenicul măcelar se înfățișează împreună cu alți doi ucenici, măcelari, un ucenic ospătar și cu un coșar. Se hotărâse condițiile luptei, și iată-mă față în față cu măcelarul. Într-o clipită mă izbește în tâmpla stângă, de mă face să văd stele verzi. În clipa următoare nu mai știu nici unde e zidul, nici unde mă aflu, nici ce se întâmplă în jur. Aproape că nu-mi mai dau seama care-i măcelarul și care-s eu, atâta suntem de încleștați, zvârcolindu-ne în luptă corp la corp pe iarba bătucită. Uneori îl deslușesc pe ucenicul măcelar, plin de sânge, dar sigur de el; alteori nu mai văd nimic și, gâfâind, mă odihnesc pe genunchiul secundului meu; alteori mă reped nebunește asupra lui și-mi julesc pumnii lovindu-l în obraz, dar nu pare deloc zdruncinat. În cele din urmă mă trezesc buimăcit, ca dintr-un somn greu, și-l văd pe ucenicul măcelar care se depărtează, îmbrăcând haina din mers și primind felicitări din partea celorlalți doi măcelari, de la ucenicul ospătar și din partea coșarului, și de aici trag concluzia justă că izbânda a fost de partea lui.

Sunt dus acasă într-o stare de plâns și mi se pun biftecure crude pe ochi și mă freacă cu oțet și cu rachiu și constat că într-un loc, unde-i crăpată, buza de sus se umflă văzând cu ochii. Vreo trei-patru zile stau acasă, arăt ca vai de lume și port un cozoroc verde, ca să-mi ferească ochii de lumină; și-aș fi copleșit de amărăciune de n-ar fi Agnes, care se poartă cu mine ca o soră și mă compătimentește și-mi citește și face ca vremea să treacă ușor și să mă simt fericit. Întotdeauna Agnes s-a bucurat de încrederea mea nețârmurită; așadar, îi povestesc întâmplarea cu măcelarul și jignirile ce mi le-a adus; și dânsa e de părere că n-aveam altă ieșire decât să mă bat cu el, dar se cutremură și se înfioară când se gândește că m-am măsurat cu el.

Vremea a trecut pe nesimțite, căci acum Adams nu mai e fruntașul școlii; de mult a încetat să fie. De când Adams a părăsit școala, a trecut atâta vreme, încât acum, venind să-l vizitez pe doctorul Strong, în afară de mine, puțini sunt aceia care-l cunosc. Foarte curând Adams va fi primit în barou, va deveni avocat și va purta perucă. Mă mir descoperind că e mult mai blând și mult mai puțin impozant decât mi-l închipuiam. N-a cucerit lumea până acuma, și totul se petrece (pe cât îmi dau eu seama) ca și cum nici n-ar fi intrat în ea.

Urmează un gol, în care defilează, într-un impunător și parcă nesfârșit alai, eroii epopeelor și ai istoriei... și apoi ce mai urmează? Acuma fruntașul școlii sunt eu! Arunc asupra băieților mai mici o privire care se oprește cu îngăduință și curiozitate asupra aceluia care-mi amintesc de băiețașul ce-am fost eu însumi, când am venit aici. Puștiul acesta parcă-i străin de mine; îmi amintesc de el ca de o făptură lăsată în urmă pe calea vieții, nu ca de băiețașul ce-am fost odată, ci ca de o ființă pe lângă care am trecut, și mă gândesc la el de parcă ar fi vorba de altcineva.

Dar ce s-a ales de fetița cu care am făcut cunoștință în ziua când am pășit pentru întâia oară în casa lui *mister* Wickfield? S-a dus și ea. În locul ei umblă forfota prin casă o făptură care nu-i o replică copilărească a portretului din salonaș, ci parcă întruchiparea vie a acestuia; căci Agnes, scumpa mea surioară, cum îi spun în gândurile mele, sfetnica și prietena mea, îngerul binefăcător, care, cu bunătatea, blândețea și abnegația lui, înrăurește viața tuturor celor din jur, e acum o femeie în toată puterea cuvântului.

Dar în ce mă privește, ce oare s-a mai schimbat în afară de statură și de înfățișarea mea și în afară de faptul că între timp am învățat multe? Am un ceas de aur cu lanț, și un inel pe degetul mic, și port redingotă; și folosesc din belșug pomada, ceea ce, ținând seama că am și inel, e un semn prost. Sunt oare din nou îndrăgostit? Da, sunt. O ador pe cea mai mare dintre surorile Larkins.

Cea mai mare dintre surorile Larkins nu-i o fetiță. E înaltă, oacheșă, cu ochi negri,

într-un cuvânt, o femeie încântătoare. Căci cea mai mare dintre surorile Larkins nu-i o fetișcană; nici sora ei cea mică, deși este cu trei sau patru ani mai tânără, nu mai e o fetișcană. Cea mai mare dintre surorile Larkins s-ar putea să aibă vreo 30 de ani. Și o iubesc la nebunie.

Cea mai mare dintre surorile Larkins cunoaște o mulțime de ofițeri. Și asta-i nespuse de greu de suportat. Îi văd stând de vorbă cu ea pe stradă. Îi văd cum trec drumul ca s-o întâmpine de îndată ce zăresc ivindu-se departe pe trotuar boneta ei (îi plac bonetele țipătoare), însoțită de aceea a soră-sii. Râde și vorbește și se pare că-i face plăcere. Îmi irosesc o bună parte din timpul liber plimbându-mă în sus și în jos pe stradă, ca s-o întâlnesc. Dacă-i pot face o plecăciune pe zi (și de vreme ce-l cunosc pe *mister* Larkins, am dreptul să-i fac plecăciuni), mă simt fericit. Și din când în când mă cinstește și ea cu un salut.

Cumplitele chinuri ce le îndur în seara zilei când are loc balul hipic, știind că *miss* Larkins dansează cu ofițerii, ar merita o răsplată de-ar exista dreptate pe lumea aceasta.

Datorită acestei pasiuni, mi-am pierdut pofta de mâncare și port tot timpul cravata mea de mătase cea nouă. Nu-mi găsesc alinare decât îmbrăcând hainele cele bune și lustruindu-mi mereu ghețele. Astfel, am impresia că sunt mai vrednic de cea mai mare dintre surorile Larkins. Tot ce-i aparține, tot ce e în legătură cu ea mi se pare deosebit de prețios. *Mister* Larkins (un bătrân ursuz, cu dublă bărbie și cu privire chiorășă) mă interesează nespuse de mult. Când n-o întâlnesc pe fiica sa, mă duc pe unde știu că-l pot găsi. Și când îi spun: „Bună ziua, *mister* Larkins, ce mai fac fetele și întreaga familie?“, mi se pare că sunt foarte temerar și roșesc.

Neîncetat mă gândesc la vârsta mea. Să zicem c-aș avea 17 ani și să presupunem că, având 17 ani, sunt cam tânăr pentru cea mai mare dintre surorile Larkins. Ei și? Foarte curând voi împlini 21 de ani. Seară de seară mă plimb prin fața casei lui *mister* Larkins, cu toate că-mi sângerează inima când văd ofițerii cum intră sau când îi aud cum vorbesc în salon, unde cea mai mare dintre surorile Larkins cântă la harpă. În două sau trei rânduri mi s-a întâmplat chiar ca, abătut și apatic, să dau târcoale casei, după ce toată familia se culcase, întrebându-mă care o fi odaia ei (și acum pot mărturisi că am luat odaia lui *mister* Larkins drept a ei), dorindu-mi să izbucnească un foc și ca mulțimea să privească incremenită, în vreme ce eu, croindu-mi drum prin îmbulzeală, m-aș repezi cu o scară la fereastra ei și aș salva-o, purtând-o în brațe, și apoi m-aș înapoia să caut un obiect uitat de dânsa, după care să-mi găsesc sfârșitul în flăcări. Căci, în general, dragostea mea e dezinteresată și aș fi mulțumit să săvârșesc o faptă eroică în fața ei și să mor. În general, dar nu întotdeauna. Uneori visez scene mai îmbucurătoare. Pe când stau și mă găsesc (asta durează două ceasuri) ca să mă duc la un mare bal dat de familia Larkins (bal pe care-l aștept de trei săptămâni) îmi imaginez fel de fel de situații plăcute. Mă văd luându-mi inima în dinți și făcându-i o declarație de dragoste. O văd pe *miss* Larkins lăsând capul pe umărul meu și spunându-mi: „O, *mister* Copperfield, să cred oare ce-mi aud urechile?“ îl văd pe *mister* Larkins așteptându-mă și spunându-mi a doua zi: „Dragă Copperfield, fiica mea mi-a povestit totul. Vârsta nu-i o piedică. Iată douăzeci de mii de lire. Fiți fericiți!“ O văd pe mătușa plecându-se înduioșată și dându-ne binecuvântarea, și pe *mister* Dick și pe doctorul Strong asistând la căsătoria noastră. Cred că nu sunt lipsit de bun-simț – vreau să spun că așa mi se pare când privesc înapoi – și sunt convins că sunt și un om la locul lui. Și totuși lucrurile s-au petrecut cum vă povestesc.

Pășesc în casa fermecată, plină de lumini, de larmă, de muzică, de flori și (îmi pare rău să constat) de ofițeri, și o găsesc pe *miss* Larkins strălucitor de frumoasă. Poartă o rochie albastră și flori mici albastre – flori de nu-mă-uita – în păr. Ca și cum *dânsa* ar avea nevoie să poarte nu-mă-uita! E întâia oară că sunt poftit la o serată la care participă oameni în toată firea și mă simt puțin cam stânjenit, deoarece nu cunosc pe nimeni și parcă nimeni nu vrea să stea de vorbă cu mine, în afară de *mister* Larkins,

care mă întrebă ce-mi mai fac colegii de școală, ceea ce n-ar fi trebuit să facă, căci nu venisem acolo ca să primesc jigniri.

După ce am stat câtva timp în prag și mi-am desfătat privirea cu zeița inimii mele, dânsa – *miss Larkins* în persoană – s-a apropiat de mine și, plină de bunăvoință, m-a întrebat dacă nu dansez,

Înclinându-mă, îi spun bâlbindu-mă:

— Cu dumneavoastră, *miss Larkins*?

— Cu altcineva n-ai vrea să dansezi? m-a întrebat *miss Larkins*.

— Cu altcineva nu mi-ar face nicio plăcere.

Miss Larkins râde și se roșește (cel puțin așa cred). Apoi îmi răspunde:

— Cu plăcere, nu dansul acesta, ci următorul.

Și iată, a venit vremea.

— E un vals, pare-mi-se, observă șovăind *miss Larkins* când mă înfățișez. Știi să valsezi? Dacă nu, căpitanul *Bailey*...

Știu să valsez (din întâmplare chiar destul de bine) și, foarte hotărât, o iau pe *miss Larkins* de lângă căpitanul *Bailey*. E cam plouat, fără îndoială, dar nu-mi pasă! Am fost și eu plouat, nu o dată. Acum dansez cu cea mai mare dintre surorile *Larkins*! Dansez nu știu unde, fără să bag în seamă pe nimeni și fără a simți trecerea timpului. Știu doar că, într-un delir de fericire, plutesc prin spațiu cu un inger albastru și că deodată mă trezesc singur cu dânsa, pe o sofa, într-o odăiță. Îi place floarea pe care o port la butonieră (o camelie japoneză, care a costat o jumătate de coroană). I-o ofer, spunându-i:

— Cer un preț exorbitant pentru ea, *miss Larkins*.

— Zău! Ce-mi ceri în schimb? mă întrebă *miss Larkins*.

— O floare din părul dumneavoastră, ca s-o păstrez, așa cum își păstrează un zgârcit aurul.

— Ești îndrăzneț, zice *miss Larkins*. Poftim.

Îmi dă o floare și nu pare deloc nemulțumită; o duc la buze și apoi mi-o pun la piept. *Miss Larkins* râde, mă ia la braț și-mi spune:

— Acum condu-mă înapoi la căpitanul *Bailey*.

Stau locului, absorbit de amintirea acestui dialog fermecător și a valsului, când, deodată, o văd apropiindu-se la braț cu un bătrâior, care toată seara jucase *whist*, și o aud zicând:

— Vai! Iată-l pe îndrăznețul meu prieten! *Mister Chestle* dorește să te cunoască, *mister Copperfield*.

Bănuiesc numaidecât că trebuie să fie vreun prieten al familiei și sunt foarte măgulit.

— Am prețuit bunul dumneavoastră gust, *sir*, îmi spune *mister Chestle*. Vă face cinste. Presupun că nu vă prea interesează cultura hameiului. Sunt cultivator de hamei, și dacă vreodată v-ar face plăcere să vizitați ținutul nostru – împrejurimile *Ashfordului* – și vă veți rezezi și pe la noi, vom fi bucuroși să vă găzduim oricât timp vă va face plăcere.

Îi mulțumesc călduros lui *mister Chestle* și ne strângem mâna. Mi se pare că trăiesc un vis fericit. Mai valsez o dată cu cea mai mare dintre surorile *Larkins*. Îmi spune că dansez foarte frumos! Nespun de încântat, pornesc spre casă, și toată noaptea valsez în gând, cu brațul petrecut în jurul taliei albastre a scumpei mele zeite. Câteva zile în șir nutresc speranțe extatice; dar pe stradă n-o mai întâlnesc, și când o caut acasă, nu mă primește. Într-o măsură, găsesc mângâiere în chezașia păstrată cu sfințenie – în floarea ofilită.

Într-o bună zi, după cină, *Agnes* îmi spune:

— Ghici cine se căsătorește mâine? Cineva la care ții mult.

— Nu cumva tu, *Agnes*?

— Nu, nu eu! îmi răspunde ea, ridicându-și fața voioasă de pe notele pe care le

copiază. Ai auzit ce zice, papa?... E vorba de fata mai mare a lui *mister* Larkins.

— Cu... cu căpitanul Bailey? întreb eu, adunându-mi puterile.

— Nu, nu, cu niciun căpitan. Cu *mister* Chestle, cultivatorul de hamei.

O săptămână, două am fost grozav de abătut. Mi-am scos inelul de pe deget, am purtat hainele mele cele mai jerpelite, nu m-am mai pomădat și, în repetate rânduri, am plâns privind floarea ofilită dăruită de fosta *miss* Larkins.

Simțindu-mă însă obosit de acest fel de viață și fiind din nou provocat de ucenicul măcelar, am aruncat floarea și m-am dus să mă bat cu ucenicul măcelar, pe care l-am biruit, acoperindu-mă de glorie.

Acest eveniment și faptul c-am reînceput să port inelul și să folosesc pomadă mai cu măsură sunt ultimele întâmplări de care-mi mai aduc aminte acum din vremea când stăteam să împlinesc 17 ani.

Sfârșitul volumului I